

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА ОСВІТА
Й НАУКА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ
ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОМУ ВИМІРАХ**

**Матеріали
загальноакадемічної підсумкової науково-теоретичної
конференції здобувачів вищої освіти
(Київ, 17 травня 2019 року)**

Присвячено Дню науки

**Київ
2019**

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА ОСВІТА
Й НАУКА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ
ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОМУ ВИМІРАХ

Матеріали
загальноакадемічної підсумкової науково-теоретичної
конференції здобувачів вищої освіти
(Київ, 17 травня 2019 року)

Присвячено Дню науки

Київ
2019

Редакційна колегія:

Черней В. В., ректор Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Гусарев С. Д., перший проректор Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Чернявський С. С., проректор Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Костицький М. В., професор кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, член-кореспондент НАПН України;

Шакун В. І., професор кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, голова Координаційного бюро з проблем кримінології НАПрН України, голова Київського міського осередку ВГО «Асоціація кримінального права України»;

Корольчук В. В., провідний науковий співробітник відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Національної академії внутрішніх справ від 15 квітня 2019 року (протокол № 8)

Матеріали подано в авторській редакції. Відповідальність за їхню якість, а також відсутність у них відомостей, що становлять державну таємницю та службову інформацію, несуть автори

Н354 **Національна** юридична освіта й наука в європейському та євроатлантичному вимірах [Текст] : матеріали загальноакад. підсумк. наук.-теорет. конф. здобувачів вищої освіти (Київ, 17 трав. 2019 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. – 275 с.

УДК 378:34](062)

ЗМІСТ
ПРИВІТАННЯ УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ

<i>Черней В. В.</i>	11
<i>Князєв С. М.</i>	13
<i>Стріха М. В.</i>	14
<i>Співаковський О. В.</i>	15
<i>Кузнєцова Н. С.</i>	16

ВСТУПНІ ДОПОВІДІ

<i>Черней В. В.</i> КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ БУДІВЕЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ	17
<i>Костицький М. В.</i> ФІЛОСОФСЬКІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗМІНИ ПАРАДИГМИ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ Й НАУКИ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	21
<i>Шахун В. І.</i> ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ КРИМІНОЛОГІЇ: СУЧАСНИЙ ВИМІР	24
<i>Ковальський В. С.</i> СИСТЕМА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В КОНТЕКСТІ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ	30
<i>Чернявський С. С., Орлов Ю. Ю.</i> ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ СТВОРЕННЯ Й ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В НАЦІОНАЛЬНІЙ АКАДЕМІЇ ВНУТРІШНІХ СПРАВ	33
<i>Кушакова-Костицька Н. В.</i> ЮРИДИЧНА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ	38
<i>Корольчук В. В.</i> РОЗВИТОК АВТОМАТИЗАЦІЇ ТА ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ПРОЦЕСІВ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗВО	40

НАУКОВІ ДОПОВІДІ ПЕРЕМОЖЦІВ (ПРИЗЕРІВ)
МІЖНАРОДНИХ І ВСЕУКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТСЬКИХ
(КУРСАНТСЬКИХ) КОНКУРСІВ

<i>Лесик Я. В.</i> ГЕНДЕРНЕ КВОТУВАННЯ УЧАСТІ ЖІНОК У ПОЛІТИЦІ В УКРАЇНІ	44
<i>Мурзо Є. О.</i> ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЗА НЕВИКОНАННЯ ВИМОГ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	46

Заболоцький П. В. ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ.....	49
Запорожець А. К. БУЛІНГ В УКРАЇНІ – СОЦІАЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНЕ ЯВИЩЕ ЧИ ЗЛОЧИН: КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ЗАПОБІГАННЯ	51
Liubych M., Krypiy A., Ustymchuk V. THE ECOSYSTEM IN UKRAINE.....	56
Романюк А. М. ПОНЯТТЯ ТА ПРИРОДА ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ	59

НАУКОВІ ПОВІДОМЛЕННЯ

Секція 1

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА, КОНСТИТУЦІЙНЕ ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Супрунчук О. О. УКРАЇНЬСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА В КОНТЕКСТІ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ (1988–2019).....	63
Горюшкіна А. І. КОНСТИТУЦІЙНА ЮРИСДИКЦІЯ В УКРАЇНІ Й ІНОЗЕМНИХ КРАЇНАХ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ	68
Слюсар Л. Є. ТРАГЕДІЯ ГОЛОКОСТУ В ПЕРЕКАЗАХ І СПОГАДАХ ОЧЕВИДЦІВ	70
Франчук Ю. О. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОСВІДОМОСТІ	73
Бортник І. М. ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ	76

Секція 2

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, ПОЛІЦЕЙСЬКЕ ПРАВО Й ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Герелюк Х. В. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ ПІДРОЗДІЛІВ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ	80
Крупій А. І. РЕАЛІЗАЦІЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ.....	82

Васюта Ю. В. АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	85
Носова А. С. ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ МАТЕРИНСТВА В УКРАЇНІ.....	88
Москальченко О. О. РЕЄСТРАЦІЯ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ ЯК ОДИН З ВИДІВ СЕРВІСНИХ ЗАСОБІВ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ	92
Левчук А. О. МЕХАНІЗМ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ.....	94
Шубіна Н. М. ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ОФОРМЛЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ.....	98

Секція 3

ФІНАНСОВЕ ПРАВО ТА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА

Балаклієць А. О. ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ УМОВИ РОЗВИТКУ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ	102
Мазуренко М. В. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ.....	105
Климко А. Д. ТОВАРНА БІРЖА ЯК ІНФРАСТРУКТУРНИЙ ЕЛЕМЕНТ РИНКУ	108

Секція 4

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Печора К. В. СВІТОВИЙ ДОСВІД ВИДАЧІ ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛИ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	111
Карюк Я. М. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗДІЙСНЕННЯ ПРИВАТНОЇ ДЕТЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЙОГО АДАПТАЦІЯ В УКРАЇНІ.....	114
Віксич С. Д. ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНЬОГО З ВИКОРИСТАННЯМ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ («ЗЕЛЕНА КІМНАТА»).....	116

Шиша Н. А. ЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ВІЛЬНОЇ ОЦІНКИ ДОКАЗІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ОКРЕМИХ ЗАВДАНЬ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ	119
Головко Н. В. ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЩОДО ПРАВА ОБВИНУВАЧЕНОГО НА ЗАХИСТ	121

Секція 5

КРИМІНАЛІСТИКА ТА СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА

Васюта Ю. В. МІЖНАРОДНІ СПІЛЬНІ СЛІДЧІ ГРУПИ	124
Копча Н. В. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В ГАЛУЗІ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ	127
Любич М. С. ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ДОКУМЕНТІВ	130
Ісакова В. Р. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	133
Кузік Е. П. ЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ГАБІТОСКОПІЇ ДЛЯ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	136
Шекель Ю. Ф. ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ	139
Поліщук В. В. МОЖЛИВОСТІ ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ	141
Дзізінський Ю. М. ФАЛЬШИВОМОНЕТНИЦТВО В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ	144
Ямковенко О. Ю. СТАНОВЛЕННЯ КІНОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ	149
Гаць Д. О. ХОЛОДНА ЗБРОЯ ЯК НОСІЙ ІСТОРИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ	155

Секція 6

ТЕОРІЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Антонюк І. В.

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ Й ІНШІ
ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ УКРАЇНИ
В БОРОТБІ З НАРКОЗЛОЧИННІСТЮ 158

Васюта Ю. В.

ПРОТИДІЯ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ
ЯК ВНУТРІШНІЙ ЕЛЕМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ 160

Борових Д. О.

АНАЛІЗ РІВНЯ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ
В ПЕРІОД НЕЗАЛЕЖНОСТІ: ПРОГНОЗ І ПЕРСПЕКТИВИ 163

Симончук Т. Р.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИНІВ,
ЩО ВЧИНЯЮТЬ У ЗОНІ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ 165

Секція 7

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

Задвернюк М. І.

ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ,
ПОВ'ЯЗАНИМ З ДІЯЛЬНІСТЮ «ГРУП СМЕРТІ»
В СОЦІАЛЬНИХ ІНТЕРНЕТ-МЕРЕЖАХ
І СОЦІАЛЬНИХ ДОДАТКАХ ІР-ТЕЛЕФОНІЇ..... 169

Устимчук В. П.

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАРКОМАНІЇ
СЕРЕД МОЛОДІ В УКРАЇНІ 172

Остафійчук Н. Ю.

ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ, ЩО ВЧИНЯЮТЬ ОСОБИ
ІЗ ПСИХІЧНИМИ АНОМАЛІЯМИ..... 175

Шиденко В. В.

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ЗАПОБІГАННЯ
ЗАВІДОМО НЕПРАВДИВОМУ ПОВІДОМЛЕННЮ
ПРО ЗАГРОЗУ БЕЗПЕЦІ ГРОМАДЯН, ЗНИЩЕННЯ
ЧИ ПОШКОДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ВЛАСНОСТІ 179

Якимчук В. Ю.

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ
ТА СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ ОСОБИ 184

Печора К. В.

КОРУПЦІЯ В ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНАХ
ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ 187

<i>Драган Д. М.</i> ЗАПОБІГАННЯ ТЕРОРИСТИЧНИМ ЗАГРОЗАМ В УКРАЇНІ.....	189
<i>Савчук Ю. А.</i> ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УКРАЇНІ.....	193
<i>Торб'як М. М.</i> КІБЕРЗЛОЧИННІСТЬ ЯК СУСПІЛЬНЕ ЯВИЩЕ.....	197
<i>Семижон А. В.</i> НЕОБХІДНІСТЬ ДЕКРИМІНАЛІЗАЦІЇ ДІЯНЬ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ СТАТТЕЮ 321-2 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ	201
<i>Іващенко Г. Ф.</i> КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗГВАЛТУВАННЯ (СТАТТЯ 152 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ)	204
<i>Баран Н. О.</i> ПРОТИДІЯ ТЕРОРИСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПРІОРИТЕТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	206

Секція 8 ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНА ПІДГОТОВКА ТА ОХОРОНА ПРАЦІ

<i>Острогляд К. О.</i> ТРЕНУВАННЯ СПЕЦПРИЗНАЧЕНЦІВ З ВИЖИВАННЯ В ПРИРОДНИХ УМОВАХ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ	210
<i>Кулик Л. В.</i> ВИРОБНИЧИЙ ШУМ, ВПЛИВ ЙОГО НА ОРГАНІЗМ І ПРАЦЕЗДАТНІСТЬ ЛЮДИНИ ТА ЗАХОДИ ЗАХИСТУ ВІД НЬОГО	212
<i>Мартим'янова М. Ю.</i> ПОНЯТТЯ І ЗНАЧЕННЯ ЮРИДИЧНИХ НОРМ, ЯКІ ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ОХОРОНУ ПРАЦІ РОБІТНИКІВ	215
<i>Кольва Д. Д.</i> АТЕСТАЦІЯ РОБОЧОГО МІСЦЯ Й ОХОРОНА ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ	219
<i>Бразалук М. Ю.</i> ПРАВА ПРАЦІВНИКІВ НА ПІЛЬГИ ТА КОМПЕНСАЦІЇ ЗА СКЛАДНІ ТА ШКІДЛИВІ УМОВИ ПРАЦІ	222

Печора К. В. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ В СЛУЖБОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ І ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	225
Васюта Ю. В. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ФУТБОЛЬНОГО МАТЧУ	228
Ткачук Л. П. ВПЛИВ ЗАНЯТЬ У СПОРТИВНИХ СЕКЦІЯХ НА УСПІШНІСТЬ КУРСАНТІВ У ЗВО МВС УКРАЇНИ	231
Любич М. С. ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ЗВ'ЯЗКУ ПІД ЧАС НЕСЕННЯ СЛУЖБИ ПАТРУЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ НА АВТОМОБІЛІ.....	233
Кутова Д. Д. ПРАВО НА ОСОБИСТЕ ЖИТТЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ ТА ЙОГО ОХОРОНУ	236

Секція 9

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Васюта Ю. В. ШЛЮБНИЙ ДОГОВІР	240
Дудко А. Г. ЗАХИСТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ ПІДРОЗДІЛАМИ КІБЕРПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....	242
Івчук Ю. В. ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ	245
Лук'яненко А. С. ПРАВО НА МЕДИЧНУ ДОПОМОГУ	248

Секція 10

СУСПІЛЬНІ НАУКИ

Сущенко А. М. ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНОЇ НЕРІВНОСТІ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	252
Миронова А. С. ФЕНОМЕН СЛЕНГУ ЯК ЛІНГВІСТИЧНОГО ЯВИЩА В МОВЛЕННІ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ	254

Самборська М. А.	
РЕЛІГІЙНИЙ ФАКТОР У НАЦІОНАЛЬНІЙ СВІДОМОСТІ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	257
Головач А. В.	
МОВА НАРОДУ ЯК УНІКАЛЬНИЙ СПОСІБ ПІЗНАННЯ СВІТУ І ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКА ЦІННІСТЬ.....	259
Ванджурак Р. В.	
СВІТОГЛЯДНІ ВИТОКИ АНТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ ПРАВА	263
Кудренко С. В.	
КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ЖІНКИ В КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ ЧЕТВЕРТОГО ПОКОЛІННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ.....	266
Ткачук І. Д.	
ПРАВА ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ ХРИСТІЯНСЬКОГО ВЧЕННЯ	268
Сподинський О.О.	
ІНСТИТУТ ПОДВІЙНОГО ГРОМАДЯНСТВА (БІПАТРИЗМ): ТЕОРЕТИЧНИЙ І ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ.....	270
ФОТОКОЛАЖ	273

ПРИВІТАННЯ УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ

Черней Володимир Васильович,
ректор Національної академії внутрішніх
справ, доктор юридичних наук, професор

Шановні колеги, дорогі друзі!

Проведення в Національній академії внутрішніх справ щорічної підсумкової науково-теоретичної конференції з нагоди професійного свята – Дня науки - стало доброю традицією.

Відповідно до законодавства про освіту, наукову й науково-технічну діяльність, академія здійснює фундаментальні та прикладні дослідження в галузі права, а також у межах дотичних спеціальностей.

Заклад визнано базовим щодо реалізації надзвичайно важливих інноваційних завдань з реформування правоохоронної системи та правничої освіти. Саме академії довірено започаткування й координацію вдосконалення підготовки нової генерації поліцейських і запровадження нових, найбільш актуальних для практики фахових спеціалізацій з апробацією сучасних тренінгових програм і методик кримінального аналізу, комп'ютерної розвідки, психофізіологічних досліджень, фінансових розслідувань, антикорупційної діяльності, забезпечення публічного порядку в особливих умовах, судової експертології, домедичної підготовки тощо.

Упродовж тривалого часу якісно функціонують навчально-наукові інститути, докторантура й ад'юнктура, у яких навчаються здобувачі освітньо-наукових і наукових рівнів вищої освіти за більшістю юридичних спеціальностей та психології. Зростає попит на результати здійснюваних профільними кафедрами та науковими лабораторіями досліджень, які активно впроваджуються і використовуються в законотворчій роботі, правозастосовній практиці МВС і Національної поліції, освітньому процесі.

Рівень наукового потенціалу забезпечив функціонування в НАВС п'яти спеціалізованих вчених рад, у складі яких плідно співпрацюють академіки і члени-кореспонденти галузевих академій наук НАН України, судді Конституційного і Верховного судів, знані юристи та представники авторитетних освітніх закладів і наукових установ країни. Академія стала ініціатором запровадження в Україні низки нових наукових спеціальностей, зокрема з юридичної психології, оперативно-розшукової діяльності та філософії права.

Позитивною тенденцією є збільшення кількості розробок прикладного характеру. Лише протягом поточного навчального року виконано близько ста наукових замовлень провідних служб Національної поліції. Низку з них уже реалізовано, а окремі відзначено державними й міжнародними преміями.

Заклад заслужено має репутацію безпосереднього учасника підготовки проектів законів, урядових рішень, державних програм, відомих актів, його по праву визнано осередком упровадження прогресивних технологій, форм і методів навчання. Провідні науковці академії долучаються до підготовки та розгляду питань у профільних парламентських й урядових комітетах, експертних групах Міністерства внутрішніх справ, Міністерства освіти і науки, Міністерства юстиції, Державного бюро розслідувань, НАПрН України, а також міжнародних неурядових організацій, серед яких інституції ООН, Офіс Ради Європи в Україні, Консультативна місія Європейського Союзу в Україні, Організація безпеки та співробітництва в Європі, Фонд Ганса Зайделя (ФРН) тощо.

Здобутки науковців відображено в монографіях і підручниках, навчально-методичних посібниках, збірниках ситуаційних завдань та квестів. Важливою складовою дослідницької діяльності є захист інтелектуальної власності. Останніми роками запатентовано понад 50 новітніх приладів і технологій у галузі спеціальної та криміналістичної техніки. Організовано методичне забезпечення щодо проведення фоноскопичних і судово-технічних експертиз у межах резонансних проваджень за зверненнями органів досудового розслідування, зокрема Генеральної прокуратури та Служби безпеки України, різних судових інстанцій.

Щороку збільшується кількість здобувачів вищої освіти, які активно долучаються до дослідницької роботи, чому організаційно сприяють кафедральні гуртки, інститутські (факультетські) наукові товариства та рада молодих учених.

Розвивається мережа юридичних клінік академії, безоплатну правову допомогу яких вдячно сприймає населення, насамперед пенсіонери, студенти, тимчасові переселенці, учасники бойових дій.

Представники перемінного складу академії є постійними переможцями й дипломантами конкурсів на здобуття премій і стипендій Президента України та Уряду, НАН, МОН і МВС України, київського міського голови, Союзу юристів України, а також чемпіонатів і турнірів різного статусу.

Лише цьогоріч наші курсанти, студенти та слухачі стали призерами престижних міжнародних заходів – Студентського саміту, Конкурсу розслідування корупції, а також низки заходів, проведених під егідою МОН України, з історії та філософії, підсумкових турів всеукраїнських конкурсів студентських наукових робіт з теорії права, кримінального права, кримінології та кримінально-виконавчого права, педагогічної і вікової психології, гендерної, мовної проблематики, творчих робіт до Дня Соборності України тощо.

Знаково, що молоді вчені та їхні наукові керівники вчергове підтверджують високий науковий і педагогічний потенціал академії, яка на шляху до свого 100-річчя по праву посідає чільне місце серед провідних освітніх закладів нашої держави.

Князєв Сергій Миколайович,
Голова Національної поліції України,
кандидат юридичних наук

Шановний Володимире Васильовичу!

Маю чудову нагоду привітати Вас особисто і весь колектив Національної академії внутрішніх справ з Днем науки.

Професійне свято науковців по-особливому сприймає правнича спільнота, до якої належить і багатотисячний персонал Національної поліції України.

Як випускник академії з вдячністю відзначаю участь НАВС у розробленні Закону України «Про Національну поліцію», підготовці наукових коментарів і рекомендацій до нього, що має надзвичайно важливе значення в умовах розбудови правової держави, реформування Міністерства внутрішніх справ, підготовки нової генерації поліцейських й управлінців.

Без перебільшення зауважу, що практики високо оцінюють фахові напрацювання науковців академії, а прийняття спільного рішення стосовно призначення викладачів на посади в органах поліції для набуття необхідного досвіду в сучасних умовах цілком себе виправдовує та слугує важелем посиленого патріотичного виховання в непростий для держави час.

Вважаємо позитивним і корисним уведення практиків Національної поліції до складу екзаменаційних комісій, робочих груп й авторських колективів з розроблення законопроектів, підручників, навчальних посібників, тестових завдань і комплексних учень.

Перспективним є також долучення найкращих працівників поліції, зокрема випускників очолюваного Вами закладу, до наукового пошуку на рівні магістерських і дисертаційних робіт з актуальної правоохоронної проблематики, започаткування нових наукових спеціальностей і кадрових спеціалізацій.

Стріха Максим Віталійович,
заступник Міністра освіти і науки України,
доктор фізико-математичних наук,
старший науковий співробітник

Вельмишановний Володимире Васильовичу!

Міністерство освіти і науки України щиро вітає науковців Національної академії внутрішніх справ з нагоди професійного свята – Дня науки.

Слід зауважити, що очолюваний Вами колектив має вагомі досягнення на ниві навчально-методичної та організаційної діяльності, пошуку творчих новацій у юридичній галузі, що сприяє впровадженню в Україні європейських і світових стандартів освіти й науки в контексті загальнолюдських демократичних цінностей.

Національна академія внутрішніх справ посідає чільне місце серед юридичних закладів вищої освіти, розвиває перспективні напрями освітньої діяльності й наукові школи в системі підготовки нової генерації висококваліфікованих юридичних кадрів.

Зичимо Вам, шановний пане ректоре, творчої наснаги та невичерпних життєвих сил задля подальшого зміцнення національної правової науки.

Упевнені, що праця згуртованого колективу й надалі примножуватиме здобутки світової скарбниці наукових знань.

На шляху до 100-річчя Національної академії внутрішніх справ бажаємо колективу закладу міцного здоров'я, невпинного руху вперед, миру й добробуту.

Співаковський Олександр Володимирович,
перший заступник голови Комітету
Верховної Ради України з питань науки і
освіти, доктор педагогічних наук, кандидат
фізико-математичних наук, народний
депутат України

Вельмишановний пане ректоре, колеги, друзі!

Висловлюємо найщиріші вітання ректорату, Вченій раді та всьому колективу Національної академії внутрішніх справ з нагоди професійного свята – Дня науки.

У сучасному світі наука й інтелект – це інтегровані поняття, які є головною рушійною силою розвитку суспільства та побудови сучасної соціальної правової держави, здатної забезпечувати єдність громадян і публічний порядок.

Ми цінуємо дослідницький потенціал НАВС – найавторитетнішого закладу вищої освіти системи МВС. За роки діяльності вона набула визнання як потужний науковий юридичний центр, відомий далеко за межами України. У складі профільних кафедр і наукових лабораторій працюють учені, представники авторитетних наукових шкіл, академіки, доктори наук і професори, лауреати престижних вітчизняних та міжнародних премій.

Переконаний, що ваші проекти, спрямовані на навчання та виховання патріотів, висококваліфікованих фахівців, реалізацію реформ у системі правничої освіти й науки, збагатять Національну поліцію кадрами з європейським мисленням, орієнтованими на позитивний результат і гідними довіри суспільства.

Тож бажаємо Вам і науково-педагогічному складу академії творчої наснаги, невичерпних життєвих сил на ниві зміцнення національної правничої галузі!

Кузнєцова Наталія Семенівна,
віце-президент – керівник Київського
регіонального центру НАПрН України,
доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України

Шановний Володимире Васильовичу!

Вітаю Вас особисто з нагоди Дня науки в Україні та прошу передати вітання всім науковим і науково-педагогічним працівникам Національної академії внутрішніх справ.

Слід зауважити, що НАВС з майже 100-річною історією по праву визнано не лише провідним освітнім закладом у правоохоронній сфері, флагманом у підготовці нової генерації української поліції, а й потужним науковим центром з міжнародною репутацією. Серед випускників академії – відомі державні й громадські діячі, видатні вчені, депутати всіх рівнів, керівники органів правопорядку, освітніх закладів і наукових установ, герої України.

У напрямі утвердження правової держави фахівці академії здійснюють важливі для країни фундаментальні та прикладні наукові дослідження, за європейськими зразками формують методичну базу зміцнення публічного порядку й протидії злочинності, стимулюють розвиток наукових шкіл, підтримують молодих учених і династії правоохоронців, здійснюють профорієнтаційну роботу й правову допомогу населенню.

Плідним є партнерство колективу вчених академії з Київським регіональним центром НАПрН України, її Координаційним бюро з кримінології в реалізації творчих проєктів за широким спектром актуальних питань законотворчості та правозастосування.

Бажаю Вам міцного здоров'я, творчого натхнення, життєвої енергії, добробуту й нових звершень на науковій ниві!

ВСТУПНІ ДОПОВІДІ

Черней Володимир Васильович,
ректор Національної академії внутрішніх
справ, доктор юридичних наук, професор

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ БУДІВЕЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Одним з головних сучасних чинників недовіри пересічних громадян до окремих владних структур держави України та їх невпевненості в можливості жити тут як у правовому громадянському суспільстві європейського зразка є масові, демонстративні та практично безкарні незаконні забудови. За статистичними даними, до цієї категорії належать найбільш масштабні будівництва основних рейтингових забудовників, що здійснюються з порушеннями будівельних норм, правил та чинного законодавства України [1].

Попри всі кричущі порушення чинного законодавства, абсолютна більшість таких забудовників має реєстраційні дозвільні документи від служб Державного архітектурно-будівельного контролю. Уже розпочаті будівництва не в змозі зупинити постійні гучні акції протестів активістів та громадськості. Вони все частіше супроводжуються зіткненнями з охороною будівельних майданчиків, непоодинокими випадками кровопролиття та вимушеним залученням правоохоронців для угамування натовпу. Саме видачею таких сумнівних, а найчастіше незаконних, дозволів на початок будівельних робіт та оформленням прийняття в експлуатацію далеко не завершених будівель, обмежується діюча Державна архітектурно-будівельна інспекція України (ДАБІ) – унікальна структура з майже необмеженими повноваженнями.

За даними аналізу реальних подій, протягом останніх 10–15 років за ініціативою ДАБІ не зупинено жодного незаконного будівництва, а більшість порушень відбуваються там, де в проектуванні й технічному нагляді задіяні відповідальні виконавці, які «отримали» свої кваліфікаційні сертифікати з порушенням чинного законодавства.

Протести громадськості частішають настільки, наскільки систематично вони ігноруються діючою владою на місцях. Суспільство остаточно усвідомило, що кожне незаконне будівництво має прихованих захисників, а інколи й зацікавлених співзасновників від діючої влади. Вони та вся піраміда корумпованих чиновників різних рівнів і є тією деструктивною силою, яка не дає можливості

здійснити відповідні перевірки, за висновками яких можна було би припинити незаконне будівництво та офіційно закрити його, як це передбачено законодавством.

Світовий та європейській практиці вирішення проблем контролю, оперативного реагування та невідворотного припинення будь-яких порушень у будівельній галузі відомий позитивний досвід функціонування спеціалізованих підрозділів будівельної поліції, представники якої мають відповідні повноваження, підготовку та оперативний доступ до необхідних баз даних для виявлення таких досить специфічних правопорушень. Їх службовий статус та беззаперечні повноваження дають можливість закриття будь-якого незаконного будівництва, незалежно від особистостей та службового становища забудовників.

Щодо історії питання: в Європі організація поліцейського нагляду за будівництвом з'явилася приблизно в XIII ст. До її обов'язків належало стеження за якістю, безпекою та естетичною доречністю спорудження нових будівель. Контроль за будівництвом у царській Росії здійснював технічно-будівельний комітет у складі МВС. Нагляд за будівельною справою на місцях покладався на губернатора, губернські правління і поліцію. Будівництво здійснювалося під наглядом архітекторів або осіб, які отримали свідоцтва від технічно-будівельного комітету. Будівництво приватних будівель у містах необхідно було узгоджувати із затвердженими планами міста, причому кожна приватна будівля могла бути побудована лише з дозволу міської управи, згідно з вимогами Будівельного статуту [2, с. 11, 12].

Відповідно до національного законодавства, можна розглянути кілька варіантів створення в Україні будівельної поліції.

1. Будівельна поліція утворюється як підрозділ Департаменту з питань державного архітектурно-будівельного контролю міста. Департамент вже має частину поліцейських повноважень. Відповідно до ст. 244–6 Кодексу України про адміністративні правопорушення, органи державного архітектурно-будівельного контролю розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням вимог законодавства, будівельних норм, державних стандартів і правил під час будівництва, порушенням законодавства під час планування та забудови територій і невиконанням законних вимог (приписів) посадових осіб органів державного архітектурно-будівельного контролю (статті 96, 96–1 (крім частин третьої – п'ятої), частини перша та друга статті 188–42).

До того ж Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень у сфері

архітектурно-будівельного контролю та удосконалення містобудівного законодавства» здійснено децентралізацію та дерегуляцію будівельного сектору [3]. Децентралізація полягає у передачі низки функцій від органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань державного архітектурно-будівельного контролю та нагляду – Державної архітектурно-будівельної інспекції України відповідним виконавчим органам місцевого самоврядування. Зокрема, у Києві утворено Департамент з питань державного архітектурно-будівельного контролю міста виконавчого органу Київради (2015 р.). Таким чином столична влада самостійно вирішує відповідні питання в містобудівній діяльності на своїй території, а саме: приймає в експлуатацію закінчені будівництвом об'єкти; видає відповідні сертифікати; реєструє повідомлення та декларації про початок виконання підготовчих і будівельних робіт, декларації про готовність об'єкта до експлуатації та у визначених законодавством випадках відмовляє в реєстрації таких декларацій; видає дозволи на виконання будівельних робіт, відмовляє у їх видачі та анулює такі дозволи; видає суб'єктам господарювання ліцензії на провадження господарської діяльності, пов'язаної зі створенням об'єктів архітектури, анулює зазначені ліцензії; здійснює державний контроль за дотриманням державних будівельних норм, стандартів і правил під час виконання підготовчих і будівельних робіт, перепланування та реконструкції житлового фонду, будівель громадського призначення тощо; складає протоколи про правопорушення у сфері містобудівної діяльності, накладає штрафи; розглядає справи про правопорушення у сферах містобудівної діяльності, житлово-комунального господарства з прийняттям відповідних рішень; забезпечує в межах повноважень, передбачених законом, здійснення заходів щодо запобігання і протидії корупції, контроль за їх здійсненням в апараті Державної архітектурної будівельної інспекції, її територіальних органах тощо.

2. Забезпечення контролю за будівництвом у столиці пропонується передбачити в межах створення муніципальної поліції. Аналіз практики чинного законодавства та досвід інших міст України свідчить про можливість створення місцевої міліції в місті Києві, до відання якої можуть належати функції контролю за виконанням земельного та природоохоронного законодавства; використанням і охороною земель та інших природних ресурсів; дотриманням правил благоустрою, паркуванням автотранспорту, забезпеченням охорони пам'яток історії і культури; дотриманням правил архітектури та містобудування; розміщенням зовнішньої реклами; дотриманням правил торгівлі; належним утриманням покриття доріг, тротуарів і

прибудинкових територій; дотриманням правил розміщення та функціонування МАФів; зайняттям земельних ділянок тощо.

Відповідно до проєкту Закону України «Про муніципальну варту» від 18 травня 2015 р. № 2890, працівники муніципальної варти (ст. 14) надають у межах своїх повноважень та наявних можливостей допомогу уповноваженим органам містобудування та архітектури у виявленні фактів незаконного будівництва. Така практика відома багатьом країнам континентальної Європи, в яких, поряд із загальнодержавною, існує муніципальна поліція, до повноважень якої належать завдання щодо запобігання правопорушенням у різних сферах суспільної діяльності (відповідно, виникають пожежна, ветеринарна, мисливська, будівельна поліція тощо).

Отже, зважаючи на масштаби та системність протиправних дій у галузі будівництва в країні, можна стверджувати, що вони є реальною загрозою для національної безпеки України. На нашу думку, створення найближчим часом підрозділів будівельної поліції в Україні є нагально необхідним заходом для остаточного врятування нашого життєвого простору, що перебуває на останній межі існування.

Список використаних джерел

1. Запотоцький А. П. Криміналістична характеристика злочинів у сфері будівництва. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 2. С. 40–48.
2. Розкриття та розслідування шахрайств у сфері фінансування будівництва житла: метод. рек. / [С. С. Чернявський, В. В. Топчій, А. П. Запотоцький та ін.]. Київ, 2010. 84 с.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень у сфері архітектурно-будівельного контролю та удосконалення містобудівного законодавства: Закон України від 9 квіт. 2015 р. № 320-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. С. 1487. Ст. 236. 10 лип.

Костицький Михайло Васильович,
професор кафедри філософії права
та юридичної логіки Національної академії
внутрішніх справ, доктор юридичних наук,
професор, академік НАПрН України, член-
кореспондент НАПН України

ФІЛОСОФСЬКІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗМІНИ ПАРАДИГМИ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ Й НАУКИ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

1. Курс на євроінтеграцію України зумовив потребу політичних, економічних, юридичних, психологічних і світоглядних трансформацій. Різко змінюється спрямування, завдання і цілі освіти. Взятю курс на впровадження Болонської системи в Україні, вже затвердженої в об'єднаній Європі. Ця система дає можливість формалізувати та за допомогою ІТ встановлювати ієрархію кваліфікацій, визначати обсяг необхідних знань отриманих тим, хто вчиться, й одне з головних завдань – синхронізувати професійну підготовку, її рівень при отриманні освіти в різних країнах Європи та визнавати таку підготовку різними державами офіційно. Тобто, отримуючи освіту в будь-якій країні Європи за моделлю Болонської системи, фахівець в будь-якій країні, де запроваджена ця система, може працевлаштуватись.

При безсумнівних плюсах запровадження Болонської системи за законами діалектики вона має і певні мінуси (жодне явище Буття не є одномірним: лише позитивним, або лише негативним). Так, концентрація уваги на високому рівні професійної підготовки того, хто навчається збільшенні навчальних дисциплін професійного профілю, кількості годин для них, зростання і урізноманітнення форм навчальної діяльності (крім традиційних лекцій, семінарів, практичних чи лабораторних занять), збіднюється гуманітарна і загальноосвітня підготовка та ерудиція студентів і слухачів. Звичайно, є тотальна потреба підготовки вузьких спеціалістів. Але в той же час відбуваються об'єктивні процеси, які зумовлюють потреби у фахівцях з кількох галузей знання. Все більшою стає потреба в спеціалістах-інтеграторах знань різних галузей. Вже сьогодні є потреба в людях з двома – трьома дипломами. Але чи кількість тут переходить в якість? Особливо, якщо при отриманні двох чи трьох освіт при набутті кожної з них гуманітарні і загальноосвітні дисципліни не викладались. Можна стверджувати, що серед двох, трьох чи більше дипломів один мусів би бути з філософії, психології чи правознавству. Але чи спроможні виші України

забезпечити підготовку такої кількості вказаних фахівців, які вже мають одну чи дві вищі освіти? І це при тому, що філософію, психологію, а в перспективі й юриспруденцію студіювати заочно неможливо!

2. Наука завжди ув'язана із освітою. Специфікою західної, в т.ч. європейської науки є те, що вона розвивається в університетах. Поодинокі дослідницькі інститути є винятком який лиш підтверджує правило. У нас ще за схемою попередньої формації наука концентрується в науково-дослідних установах НАН, галузевих академій наук та відомств. Знову ж таки, виходячи з діалектичного підходу, такий стан має дві сторони: позитивну і негативну. Позитивна – в концентрації ресурсів кадрів, зусиль та потрібних напрямках та можливість досягнути переконливіших результатів. Негативна – відірваність від освіти і дидактики, участі в підготовці фахівців, які потрібні зараз і тут. Правда, є ще одна проблема (швидше біда). Академічна наука фінансується вкрай скромно. На стипендії академікам і членкорам ще вистачає, а на зарплатню працівникам-дослідникам – ні! Багато з них працює на 0,75, 0,5 і 0,33 чи навіть 0,25 посадової ставки. Видається, що ніби є «перевиробництво» фахівців-науковців.

Але з іншого боку держава і суспільство створили науково-практичні комплекси в найважливіших сферах соціальної дійсності:

- педагогічній,
- психологічній,
- медичній,
- юридичній,
- інженерній.

Можна, напевно вести мову і про ІТ чи комп'ютерний науково-практичний комплекс. У цих комплексах теоретичний і практичний рівні нерозривні, один без одного не існують, взаємно живлять один одного, забезпечують вирішення соціальних замовлень і завдань, комплексно, інтегративно. І на мій погляд, фахівців з науковими ступенями і званнями в цих комплексах явно недостатньо.

3. Юридичний науково-практичний комплекс вимагає від науковців, зокрема, не лише глибоких теоретичних знань, але й необхідних практичних навичок (педагог повинен на власній персоні відчувати, як на практиці діє те, про що він веде мову в аудиторії).

У класичних вишах ця проблема вирішується завдяки участі викладачів в юрисдикційному процесі як адвокатів, експертів, консультантів, співпраці їх з юридичними фірмами. В навчальних закладах МВС, зокрема, в НАВС, набула поширення практика скерування викладачів на піврічне стажування в підрозділи МВС на місцях. І видається, що це практика позитивна. З іншого боку, у вишах

МВС змінюється зміст навчальної підготовки. Напевно під впливом в т.ч. і дискусій (а іноді просто балачок) про те, що такі виші не можуть готувати правознавців, що останні – це лише судді, адвокати, прокурори та нотарі (а де юрисконсульти і слідчі?) свідчить часом про необізнаність з тим же європейським досвідом, а іноді про лобювання регіональних чи відомчих інтересів. Звичайно, коли в Україні діяло три юридичні факультети в університетах Києва, Львова, Одеси, один юридичний інститут, одна Київська вища школи міліції та два технікуми з юридичними відділеннями, то фахівців-юристів було недостатньо, хоча – кваліфікованих викладачів було з запасом. Сьогодні, коли профільних юридичних вишів, факультетів, інститутів, коледжів і відділень та філій кілька сот, то *apriori* зароджується сумнів щодо якості підготовки студентів і слухачів та щодо рівня кваліфікації викладацького складу. Хто тільки не читає юридичні курси: історики, філологи, політологи, соціологи, педагоги, психологи, агрономи, інженери, медики та ін. Виникає запитання: якщо ці люди прийшли в юриспруденцію з інших науково-практичних комплексів чи з «чистої» науки, то що вони можуть навчити майбутніх юристів?!

Кожна професія виставляє замовлення на певний психотип фахівця, на вироблення специфічної професійної психології, особливостей психічних процесів і явищ у нього. Чи вказані спеціалісти («варяги» в юриспруденції) зі своїми специфічними професійними психологічними рисами здатні формувати професійну психологію майбутнього юриста? Є серйозні сумніви на цю тему.

4. Загальні зміни в освіті в зв'язку з євроінтеграцією України стосуються й юридичної освіти. Ми вже майже досягли на рівні свідомості і практики двохступеневу (бакалавра і магістра) підготовку в процесі навчання юристів. Попри певні накладки, дублювання ми виходимо на європейське розуміння її (підготовки). На черзі досягнення вищого кваліфікаційного і першого наукового рівня – доктора філософії (з правознавства). Тут є певні нюанси. Виступаючи на спільному засіданні НАН і галузевих національних академій наук кілька років тому (коли ми лише на рівні концепції обговорювали, що таке PhD), я звернув увагу учасників зібрання, що в тій же Болоньї та інших середньовічних європейських університетах присуджувалися вчені ступені леценціата, бакалавра, доктора з чотирьох галузей знань:

- богослов'я,
- медицини,
- філософії,
- правознавства.

І закономірно було б вернутися до цієї системи. Можливо, додати ще п'яту сферу – технічну. Багато учасників зібрання

підтримали мене. Однак ті, хто забезпечували реформу освіти засобами владних структур, вчинили як вчинили – буде універсальна наукова ступінь – доктор філософії з певної галузі знань. Правда, виникло запитання, якщо гуманітарні дисципліни, в т.ч. філософія у вишах «згортаються», якщо може навіть кандидатський (докторський) іспит з філософії скасовується, то чи правомірно називати фахівця зі ступенем PhD доктором філософії?!

Як записано в священному писанні, «дорогу осилить ідучий». Вибравши курс євроінтеграції в освіті, в т.ч. в юридичній, ми мусимо його витримувати як напрям. Але лише не забувати, що в нас, у національному досвіді є належні традиції і здобутки. І їх варто використовувати. Особливо, коли йдеться про підготовку таких фахівців, як юристи.

Шахун Василь Іванович,

професор кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, голова Координаційного бюро з проблем кримінології НАПрН України, голова Київського міського осередку ВГО «Асоціація кримінального права України»

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ КРИМІНОЛОГІЇ: СУЧАСНИЙ ВИМІР

Глобальні проблеми сутності злочинності та її попередження знайшла своє відображення та розвиток у працях відомих зарубіжних та вітчизняних вчених, які сформували основні кримінологічні теорії та позначили шляхи розвитку кримінологічної науки на тривалий час.

Так, термін «злочинність» як наукова, правова і статистична категорія почав вживатися з другої половини XIX – початку XX ст. Першими його використали відомі соціологи і кримінологи Е. Феррі (1881 р.), Г. Тард (1886 р.), А. Лакассань (1886 р.), Ф. Ліст (1889 р.), П. Лафарг (1890), Д. Дріль (1895 р.), А. Принс (1896 р.), Е. Дюркгейм (1900 р.), Н. Коляніні (1903 р.), М. Гернет (1905–1906 рр.), Г. Ашаффенбург (1906 р.), В. Бонгер (1906 р.), Я. Етінгер (1909 р.), Х. Чаріхов (1910 р.).

Зокрема, злочинність розглядали як соціальне явище або соціальний феномен. Таке розуміння злочинності першим обґрунтував М.М.Гернет. Він виходив із того, що злочинність є рисою суспільства, яке закономірно породжує окремі злочини. Проте дане поняття не містить ознак об'єкта, який характеризує. Тут йдеться не про

злочинність, а про її причини, фактори. Отже, з цим поняттям погодитись не можна. До того ж, явище у філософії – це прояв, вираження сутності, те, у чому сутність виявляється. Феномен (грець. φαίνόμενον, від φαίνεσθαι – бути, бути видимим, здаватися) – явище, предмет, даний у чуттєвому спогляданні (у досвіді, що досягається за допомогою відчуттів). Феномен принципово відрізняється від ноумена, який залишається за межами досвіду і є предметом інтелектуального споглядання. Якщо терміном ноумен позначають приховану сутність предмета або явища, досягнути яку можна хіба що в процесі його глибокого вивчення, осмислення, умоглядного споглядання, то терміном феномен – результат впливу предмета на органи чуття, зовнішній прояв якоїсь речі, помилково сприйнятий як її сутність. Феноменом також називають незвичайне, рідкісне явище, винятковий факт.

Можна також розглядати злочинність як системне утворення, що формує структури, стійкі за своїм призначенням, метою, способами функціонування, специфікою організації. Вона характеризується закритим, «тіньовим» характером взаємодії, поліваріантністю можливостей і високим ступенем невизначеності саморозвитку криміногенних процесів і тенденцій, багатofакторністю і багаторівневістю механізмів соціальної детермінації росту показників, активним впливом кримінальних структур на некриміналізований соціальний простір, наявністю криміногенних змін у суспільній та індивідуальній свідомості. Складові даної системи перебувають у стійких динамічних взаємовідносинах. Такими складовими є конкретні види злочинів.

До початку 30-х років ХХ ст. у радянській кримінології сформувались два підходи до визначення поняття злочинності: соціальний та біологічний. Проте, поступово це поняття набуло ідеологічного змісту і визначалось як тимчасове соціальне явище, приречене на зникнення, а кримінологічна наука була визнана буржуазною і практично перестала існувати.

На початку 60-х років ХХ ст. під впливом рішень конгресів ООН щодо попередження злочинності і поводження з правопорушниками в Україні почала відроджуватись кримінологічна наука і було зроблено перші спроби вивчення злочинності через призму міжнародно-правової практики. Злочинність визначалась як сукупність злочинів, вчинених на певній території за певний проміжок часу. Водночас окремі вчені висловлювали сумніви щодо повноти та об'єктивності статистичного підходу до поняття злочинності. Так, у першому радянському підручнику з кримінології А.А. Герцензон визначав злочинність як сукупність злочинів, вчинених у певний період часу в даному суспільстві. У наступних виданнях підручника поняття злочинності зазнало змін і подавалось як «збірне», «класово обумовлене, історично перехідне соціальне явище, що проявляється в сукупності діянь,

визнаних суспільно небезпечними та кримінально караними в даному суспільстві в даний період часу». Проте і це поняття здебільшого носило ідеологічне навантаження і певною мірою суперечило усталеним поглядам на злочинність, які існували у міжнародно-правовій практиці. Особливою новизною не відзначалось і сформульоване Н.Ф. Кузнецовою (1969 р.) поняття злочинності як «відносно масове, історично мінливе соціальне, що має кримінально-правовий характер, явище класового суспільства, яке складається з усієї сукупності злочинів, вчинених у певній державі у певний період часу» [1].

Поняття злочинності визначали такі відомі українські кримінологи: В.В. Голіна, І.М. Даньшин, В.М. Дрьомін, А.П. Закалюк, А.Ф. Зелінський, О.М. Костенко, І.П. Лановенко та інші. Переважно вони дотримувались думки, що злочинність є соціальним явищем.

На нашу думку, злочинність породжується соціальними явищами і процесами, проявляється в масштабі всього суспільства, найповніше виявляє себе через масу злочинів. Головною, найбільш суттєвою ознакою злочинності є сукупність злочинів, їх повторюваність. Якщо широкого поширення набув якийсь один злочин, наприклад шахрайство, у такому разі не можна говорити про злочинність. Це буде лише широко поширене шахрайство. А от якщо мають місце масове шахрайство, розбій, грабежі, вбивства тощо, все це повторюється, – це вже злочинність. Отже, не буде коректним твердження, що злочинність – соціальне явище. Це сукупність соціальних явищ, але сума явищ не створює нове явище.

Злочинність є однією із форм відхилень від норми. Так, ще наприкінці XIX ст. бельгійський правознавець А. Принс, який розглядав людство як величезний організм, визначав злочинність як одну із форм відхилень від нормальної діяльності цього організму. За його словами, злочинність походить із самих елементів людства, вона не трансцендентна, а іманентна; у ній можна бачити певне виродження соціального організму. Як девіації і девіантну поведінку характеризують злочинні діяння і сучасні автори Г.А. Аванесов, Ю.М. Антонян, А.І. Долгова, І.І. Карпець та ін.

Злочинність існувала в усі часи. Завжди були люди, незадоволені своїм становищем, такі, що прагнули його змінити, у тому числі й способами, що засуджувались їх сучасниками, незалежно від наявності писаних законів. Вічними злочинами можна назвати: вбивство, завдання шкоди здоров'ю, крадіжку, грабїж, розбій, зґвалтування, порушення встановленого порядку управління. Її рівень і характер у різних соціально-економічних умовах і різних країнах суттєво корелює з конкретними обставинами життєдіяльності членів суспільства. Зі зміною суспільства змінюється і злочинність. Криміналізація і декриміналізація окремих видів посягань на інтереси і права тих або

інших категорій осіб визначається виникненням нових суспільних відносин, а також потребою суспільства у їх захисті.

Злочинність невіддільна від людського суспільства. Неможливо уявити собі соціум, розвиток якого не супроводжувався б протиправними діяннями, адже безконфліктне співіснування особистостей і соціальних груп практично неможливе.

На мою думку, злочинність є невід'ємною складовою взаємовідносин людей, що супроводжує суспільство на всіх етапах його розвитку і відображає поведінку окремих індивідів, яку інші члени суспільства сприймають як злочини.

У кримінологічній науці і практиці також прийнято терміном «злочинність» позначати сукупність злочинів одного або кількох видів, що мають масовий характер і закономірно повторюються у країні або окремому регіоні протягом певного періоду часу [2].

Попередження злочинності (англ. crime prevention) є процесом реалізації міжнародно визнаної системи принципів, стандартів і норм, який на національному рівні впроваджують органи державної влади і управління, органи кримінальної юстиції, громадські організації, а також окремі громадяни щодо зниження впливу криміногенних факторів на суспільство, захисту жертв злочинів і свідків, запобігання злочинам і виправлення осіб, що можуть вчинити або вже вчинили злочини.

У загальному вигляді попередження злочинності можна розглядати як механізм виявлення і нейтралізації причин злочинності і умов, що їй сприяють, виявлення і нейтралізації явищ і процесів, що обумовлюють вчинення і поширення окремих форм та видів злочинів, факторів, що впливають на формування антигромадських рис у певних категорій осіб, впливу на умови їх життя і виховання, усунення конкретних умов, що зумовлюють вчинення злочинів окремими особами, визначення форм і методів контролю за злочинністю.

Однією з перших наукових праць, присвячених проблемам попередження злочинів, стала колективна монографія киян І.А. Гельфанда і П.П. Михайленка «Предупреждение преступлений – основа борьбы за искоренение преступности» («Попередження злочинів – основа боротьби за викорінення злочинності»), випущена видавництвом «Юридична література» у 1964 р. У ній автори, розмірковуючи про термінологію, яка застосовується у сфері попередження злочинів, стверджували, що не слід шукати відмінності у змісті термінів «попередження», «запобігання», «профілактика», «припинення», що зміст цих термінів єдиний, у цьому сенсі вони є синонімами, які виражають думку про необхідність вдатися до таких заходів, які попереджали б, а потім і зовсім виключили появу у діяннях окремих осіб будь-яких проступків, які завдають шкоди суспільству [3].

Слід зауважити, що окремі науковці поділяють цю точку зору й нині. Зокрема, термін «запобігання злочинності» інколи вживається або

використовується не зовсім вдало незважаючи на те, що розкриваючи його зміст, автор веде мову власне про попередження злочинності.

Інші автори, праці яких з'явилися в 70-і роки ХХ ст., навпаки підкреслюють відмінність смислу зазначених термінів. Зокрема, А.Г. Лекарь та А.Ф. Зелінський, розмежовуючи терміни «запобігання» і «профілактика», під «запобіганням» мають на увазі перешкоджання здійсненню конкретного злочину, під «профілактикою» – усунення причин і умов, що сприяють вчиненню злочину. На їхню думку, до «профілактики» слід віднести процес виявлення, усунення причин і умов злочинності, а до «попередження» – недопущення злочинів, які задумано і готуються.

Попередження злочинності складається з ієрархічно пов'язаних між собою завдань. Перше з них – профілактичний вплив на динаміку, структуру, причини злочинності в цілому (соціальна профілактика). Друге – попередження видів і форм злочинної поведінки, попередження злочинів у певних сферах суспільного життя; попередження злочинів окремих соціальних груп тощо (кримінологічна профілактика). Третє завдання полягає в попередженні скоєння злочинів окремими особами (індивідуальна профілактика злочинів).

Вирішення першого завдання виходить за рамки кримінології і є складовою суспільної практики взагалі та предметом всіх наук про суспільство, людину і контроль за злочинністю. Кримінологія безпосередньо вивчає лише ту частину проблеми, яка обмежується профілактичним впливом на діяння, заборонені кримінальним законом.

Залежно від характеру вирішуваних завдань класифікуються заходи профілактичного впливу: загальні, спеціалізовані та індивідуальні. Специфіка завдань і особливості профілактичних заходів визначають суб'єктів профілактики, їх компетенцію та взаємодію одного з одним, тобто систему попередження злочинів. Кримінологія досліджує питання правового, соціально-економічного, управлінського забезпечення запобігання злочинам, розробляє критерії і показники результативності попереджувальної діяльності.

У кримінологічній літературі пропонуються різні варіанти позначення повного комплексу всіх видів впливу, що використовується для стримування злочинності: «боротьба зі злочинністю»; «комплексний вплив на злочинність»; «попередження злочинності»; «діяльність з попередження злочинності»; «соціально-правовий контроль над злочинністю»; «протидія злочинності»; «запобігання злочинності». Найбільший подив викликає саме «запобігання злочинності». Можна запобігти вчиненню злочину, але неможливо запобігти тому, що вже існує. Злочинність «вже» існує, оскільки вона існує завжди. У світовій юридичній науці панує думка, що злочинність породжується соціальними явищами і процесами, проявляється в масштабі всього суспільства, притаманна суспільству на всіх етапах його розвитку.

Злочинність є соціальною проблемою, перешкодою на шляху стійкого розвитку сучасного суспільства, тобто попереджати потрібно власне проблему, яка вже існує в соціумі, заради його безпеки, справедливості, верховенства права.

Усі види діяльності щодо попередження злочинності поділяються на дві групи: кримінальна репресія, тобто попередження, яке здійснюється в рамках кримінального правосуддя; профілактика або превенція, в яку входять всі види антикриміногенного впливу, що перебувають за межами кримінального правосуддя.

Метою попередження злочинності є: виявлення, усунення або послаблення чи нейтралізація несприятливих чинників формування особистості, що ускладнюють процес її соціалізації; виявлення і припинення процесу деформації правосвідомості особистості та її корекція; недопущення переходу на злочинний шлях осіб з явною антигромадською спрямованістю; попередження вчинення злочинів особами, які раніше вже скоїли злочин.

Завдання попередження злочинності: систематичне виявлення і аналіз явищ, факторів, ситуацій і обставин, що сприяють злочинам; виявлення і вивчення протиріч і конфліктів, які призводять до виникнення злочинних намірів, а також до формування особистості злочинця; постійне виявлення і постановка на облік осіб, від яких можна очікувати вчинення злочинів, активний корегуючий вплив на таких осіб; усунення або нейтралізація явищ і чинників, що сприяють антисоціальній поведінці.

Список використаних джерел

1. Куц В. Поняття злочинності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/10-2016/02/kuts.pdf>.
2. Тимошенко В.І. Соціальна основа злочинності // Бюлетень Міністерства юстиції України. 2018. №2. С.35-39 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/4479>.
3. Есберген Алауханов. Криминология. Учебник. – Алматы, 2008. – 429 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.allpravo.ru/library/doc4204p0/instrum6815/item6841.html>.

Ковальський Віктор Семенович,
президент видавничої організації «Юрінком
Інтер», голова Київської міської організації
Союзу юристів України, доктор юридичних
наук, професор

СИСТЕМА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В КОНТЕКСТІ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

26 лютого Конституційний Суд України (далі – КСУ) прийняв рішення № 1-р/2019 у справі за конституційним поданням 59 народних депутатів щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 368-2 Кримінального кодексу України, яким визнав такою, що не відповідає Основному Закону (є неконституційною), статтю 368-2 ККУ. Це своє рішення КСУ обґрунтував, серед іншого, невідповідністю положень ст. 368-2 КК принципу юридичної визначеності. Так, суд вказав, зокрема: «Конституційний Суд України наголошував на важливості вимоги визначеності, ясності і недвозначності правової норми, оскільки інше не може забезпечити її однакове застосування, не виключає необмеженості трактування у правозастосовній практиці й неминуче призводить до сваволі (абзац другий підпункту 5.4 пункту 5 мотивувальної частини рішення від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005). Кримінальна відповідальність за незаконне збагачення займала вагоме місце в системі протидії корупції. 2. Сучасне критичне праворозуміння входить у протиріччя з реаліями правового буття. Юридичний інструментарій протидії корупції, що був закладений у новий Закон України «Про запобігання корупції», з яким суспільство пов'язувало надії на успіх у її здоланні, а саме професійний захист викривачів корупціонерів, електронне декларування корупційно ризикових суб'єктів, накладення на них певних правообмежень і, головне, кримінальна відповідальність за протиправне збагачення, – був сформований як правова тріада достатньо ефективної протидії цьому явищу.

Тому постає питання в контексті критичного підходу, а саме – чого в цьому рішенні КСУ було більше: політичної заангажованості, тривіального ставлення до принципу верховенства права, неврахування принципу і меж відповідальності держави за результати її діяльності перед людиною чи спекулювання на презумпції невинуватості – ще покаже час. Але на сьогодні зрозуміло, що цей склад Конституційного Суду продовжив практику прийняття незрозумілих рішень. Тому шана чотирьом суддям, які проголосували «проти» в дусі підтримки критичного мислення в сенсі протидії корупції. Це – Ігор Сліденко, Віктор Колісник, Василь Лемак та Сергій Головатий. Зрозуміло, що питання про юридичну

визначеність як категорії, що характеризує критерій критичного мислення, має бути притаманний юридичному фаху (професії) як такий. Слід зазначити, що у рішеннях Європейський суд з прав людини, зокрема у рішенні у справі «Санді Таймс» проти Сполученого Королівства № 1» (The Sunday Times v. the United Kingdom № 1) від 26 квітня 1979 року, у рішенні у справі «S.W. проти Сполученого Королівства» (S.W. v. the United Kingdom) від 22 листопада 1995 року ЄСПЛ наголосив, що будь яке правопорушення має бути чітко визначене в законі; зазначив, що «норма не може розглядатися як «право», якщо її не сформульовано достатньо чітко, що дає змогу громадянину регулювати свою поведінку» (пункт 49). Про те в своєму рішенні КСУ не згадав інші рішення ЄСПЛ, зокрема рішення у справі «Толстой-Милославський проти Сполученого Королівства» (Tolstoy Miloslavsky v. United Kingdom) від 23 червня 1995 р., де зазначено, що вираз «передбачено законом» стосується також «якості закону, від якого вимагається, аби він був достатньо чітко сформульованим для того, щоб особи, яких він стосується, могли, користуючись за потреби юридичною консультацією, передбачити ступінь тих наслідків, які їхня дія може спричинити». Із цього рішення ЄСПЛ випливає, що норма закону, зокрема закону про кримінальну відповідальність, може бути сформульована з певною мірою абстракції, що її ясність і чіткість не означає спрощення юридичної мови до рівня початкової освіти.

3. Функціонування реєстру корупціонерів на сьогодні є найбільш гострим інструментом протидії корупції. Але реєстр таїть певні недоліки. Так, отримати відповідну довідку в цьому реєстрі не просто. По-перше, не весь перелік корупційного ряду мітиться в наборі необхідних даних. У ньому, зокрема, ви не знайдете всього переліку злочинів, що відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» вважаються корупційними. По-друге, в реєстрі серед корупційних злочинів раптом опинилися такі, які не передбачені чинним законодавством як корупційні. По-третє, зовсім незрозумілим і невинуватим є відсутність у реєстрі можливого запиту про осіб, які приховують необхідну інформацію, та осіб, що не виконують законні вимоги (приписи) щодо усунення порушень законодавства про запобігання і протидію корупції, не надають інформацію, документи, а також порушують строки їх надання чи надають завідомо недостовірну інформацію або не в повному обсязі тощо. Тобто сама ідея запобігання корупції у віддаленому відрізку часу до вчинення правопорушення зазначеним реєстром реалізована бути не може. А отже, виникнуть суттєві розбіжності у статданих щодо протидії корупції. Останні, як правило, мають відомчий характер. І саме в цьому криється небезпека маніпулювання успіхами в боротьбі з корупцією. Варто нагадати, що про створення

державного реєстру корупціонерів було оголошено ще в 2016 році, коли обіцялося, що кожен зможе зайти на спеціальний сайт і «перевірити» свого мера, начальника ЖЕКу чи підозрілого службовця на причетність до корупції. Природно, можна було сподіватися, що це буде інформація про колишніх чиновників: тримати виявленого хабарника чи розтратника на посаді ганебно, як і загалом допускати розквіт корупції.

4.3 точки зору критичного праворозуміння визначення незаконного збагачення в цілому відповідало потребам протидії корупції. Слід зазначити, що в ряді європейських країн положення кримінального закону у про незаконне збагачення значно суворіше скасованої КСУ норми й поширюються не лише на фізичних, а й на юридичних осіб. Виходить, що замість того, щоб забезпечити баланс приватних і публічних інтересів шляхом тлумачення оспорюваної депутатами норми про незаконне збагачення (залишити норму в силі, надавши їй своє тлумачення й зажадавши у законодавців зняти виявлені суперечності), судді КСУ повністю звільнили підозрюваних і звинувачених у незаконному збагаченні осіб від кримінальної відповідальності. Жодного судового рішення, яке б стосувалося норми щодо незаконного збагачення винесення на момент прийняття рішення КСУ не було. Тобто судова практика як така була відсутня. При цьому заслуговує на увагу «Особлива думка» судді Конституційного Суду Сергія Головатого. У її пункті 8 суддя зазначає: «Принцип верховенства права передбачає, що в тих випадках, що існує законодавча невизначеність або суперечність, головний обов'язок судової влади полягає в тому, щоб усунути неясність або розв'язати суперечність шляхом тлумачення і застосування судами кримінального законодавства в такий спосіб, щоб воно було узгодженим і завбачливим».

Коли статтю вперше внесли до Кримінального кодексу в 2011-му році, вона була більш однозначною. По-перше, для порушення справи повинен був мати місце факт отримання незаконної вигоди. По-друге, цілком чітко вказувалось, що ця незаконна вигода немає стосуватися службової діяльності особи (те, що стосується, – це хабар, тобто тяжча стаття). Після зміни влади формулювання змінювалися частково – на вимогу часу і «революційної доцільності», частково – із розрахунку, що «свої» під дію нової статті ніколи не потраплять. У результаті з'явилась норма, відповідно до якої уже сам факт наявності «незрозумілого» майна є об'єктом розслідування, а недоведення правомірних джерел його походження могло свідчити про причетність суб'єкта декларування у скоєнні корупційного злочину. В той же час презумпцію невинуватості, передбачену ст. 62 Конституції України в цьому випадку також ніхто не відміняв. Хоча, як свідчить практика подібні

діяння дозволяли, за бажання, кваліфікувати одні й ті самі ознаки правопорушень і як ухилення від сплати податків, як недостовірне декларування, шахрайство, фіктивне підприємництво, і зрештою – за наявності необхідних доказів – як хабарництво. Деякі політичні сили вже заявили про готовність ініціювати внесення до парламенту оновлених норм про «незаконне збагачення».

5. Щоб відповідні статті узгоджувалися з міжнародною практикою, власне з вимогами критичного праворозуміння, потрібно виконати кілька важливих умов. По-перше, підкреслити чіткий обов'язок органів досудового розслідування доводити незаконність збагачення. По-друге, слід зазначити про законні підстави збагачення (легальні доходи) та визначити саме «незаконні» підстави збагачення. Хоча слід наголосити на тому, що випадків ризику маніпуляцій на момент винесення рішення КСУ в судовій практиці не було. По-третє, в новій нормі, ймовірно, необхідно передбачити й альтернативні – крім тюремного ув'язнення – способи покарання за незаконне збагачення, особливо, коли йдеться про невеликі розміри виявлених «незрозумілих» активів. Гальмування процесів протидії корупції останнім часом стало очевидним. Тому питання поновлення цивілізованої норми про незаконне збагачення будуть вирішувати вже новий парламент і новий президент.

Чернявський Сергій Сергійович,

проректор Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Орлов Юрій Юрійович,

головний науковий співробітник відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності, доктор юридичних наук, старший науковий співробітник

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ СТВОРЕННЯ Й ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В НАЦІОНАЛЬНІЙ АКАДЕМІЇ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Національна академія внутрішніх справ є власником авторських та патентних прав на понад 250 наукових продуктів, створених вченими та фахівцями нашого закладу освіти. За період з 1997 року академією отримано понад 180 свідоцтв про реєстрацію авторського права на службові твори та 70 патентів України на об'єкти промислової власності.

Робота з організації охорони прав інтелектуальної власності (ІВ) в Національній академії доручена відділу організації наукової діяльності та захисту прав ІВ, який, зокрема, займається питаннями

набуття прав власності на створювані наукові продукти, сприяє впровадженню об'єктів інтелектуальної власності в навчальний процес та правоохоронну діяльність Національної поліції України, формує та зберігає електронні банки запатентованих наукових ідей, здійснює планування патентної роботи. В ході патентної роботи фахівці-патентознавці набувають практичного досвіду, що дозволяє поступово удосконалювати прийоми та методи їхньої роботи, розширювати перелік об'єктів ІВ, що набувають юридичного захисту, а також апробувати нові шляхи їх впровадження в практику роботи правоохоронних органів України.

Перспективним напрямом у сфері створення об'єктів авторського права є поступове розширення їх номенклатури. Сьогодні Національна академія є власником свідоцтв державного зразка на такі наукові продукти:

- 1) продукти навчального призначення:
 - понад 85 електронних дидактичних засобів (мультимедійних підручників, посібників, курсів лекцій);
 - 9 аудіовізуальних творів (фільмів) навчального та профорієнтаційного спрямування;
 - 4 курсів дистанційного навчання;
 - 2 спеціалізовані бази даних;
- 2) продукти практичного спрямування:
 - 56 методик правоохоронної діяльності;
 - 22 спеціалізовані комп'ютерні програми (автоматизовані робочі місця фахівців Національної поліції, експертні та аналітичні програми).

Сьогодні на часі – набуття прав інтелектуальної власності на нову групу об'єктів авторського права – електронні презентації, які активно використовуються у навчальному процесі. У березні 2019 року на засіданні Вченої ради академії було прийнято рішення розпочати роботу з оформлення авторських прав на електронні презентації з метою упорядкування наявної бази дидактичних засобів та підвищення професійного рівня викладання навчальних дисциплін.

Перспективним напрямом у сфері використання об'єктів авторського права сьогодні є розроблення унормованих процедур впровадження наукових новацій в практичну діяльність органів та підрозділів Національної поліції України. Насамперед йдеться про методики правоохоронної діяльності, а також комп'ютерні програми практичного призначення. На наш погляд, механізм такого впровадження має передбачати узгоджені процедури інноваційних дій з боку наукової установи (навчального закладу) та практичного підрозділу (органу), чіткі критерії оцінювання ефективності наукових новацій й потребує унормування на рівні наказу МВС України. З метою вирішення цього питання вченими академії протягом

2011–2016 років було проведено наукове дослідження, за результатами якого опубліковано ряд наукових праць [1; 3] та розроблено проект положення про організацію проведення НДР та ДКР в системі МВС України. В проекті положення запропоновано наукові підходи до формування відомчого інноваційного механізму, зокрема суттєво переглядаються правовідносини між ВНЗ (НДУ) як виконавцями наукових досліджень та практичними підрозділами Національної поліції, які набувають статусу замовників. Положення перебуває на розгляді в МВС України.

Національна академія є сьогодні власником патентів України на 34 винаходи, 29 корисних моделей та 7 промислових зразків у галузі оперативної та криміналістичної техніки, судової експертизи, вогнепальної зброї та спецзасобів, вибухотехніки, безпеки дорожнього руху та технічного захисту інформації. Перспективним напрямом у сфері створення об'єктів патентного права є поширення практики патентування наукових розробок на сферу правоохоронної діяльності, що потребуватиме винайдення нетрадиційних способів патентування наукових ідей не технічного характеру.

Згідно чинного законодавства України об'єктом промислової власності може бути не лише певне технічне рішення, але, зокрема, сорт рослин [4], порода тварин,¹ а також речовина, штам мікроорганізмів, культура клітин рослини і тварини [5, ст. 6]. Крім того, в Україні вже кілька років практикують видачу патентів на способи профілактики, діагностики та лікування захворювань.

Крім того, як об'єкт промислової власності патентну охорону мають спосіб (процес), який в загальному випадку може стосуватися будь-якої сфери людської діяльності, а також застосування відомого продукту чи процесу за новим призначенням.

Сьогодні в наукових колах обговорюється можливість патентного захисту в Україні комп'ютерних програм (які є не технічними рішеннями, а робочими алгоритмами),² способів ведення

¹ На поточний момент охорона прав на породу тварин в Україні не здобула належного законодавчого врегулювання. Рішення Верховної Ради України про прийняття Закону України «Про охорону прав на породи тварин» було скасовано за пропозиціями Президента України Постановою Верховної Ради України № 332-IV від 28 листопада 2002 року.

² В Сполучених Штатах Америки законом передбачена патентна охорона комп'ютерних програм, яка здійснюється таким чином: графічні інтерфейси програм захищають патентами на промислові зразки (так звані дизайнерські патенти), а ідеї та алгоритми, що лежать в основі програм – патентами на винаходи або корисні моделі.

бізнесу (методів підприємницької діяльності),³ нових видів послуг та деяких інших об'єктів.

Автором було вивчено питання щодо можливості патентування наукових ідей у сфері правоохоронної діяльності, на підставі чого він дійшов таких висновків:

1) стосовно фахової специфіки Національної академії та відповідно до ч. 2 ст. 6 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» об'єктами такого патентування можуть стати способи правоохоронної та суміжних видів діяльності; 2) відповідно до вимог патентоздатності ці способи мають полягати у виконанні дій над певними матеріальними об'єктами; 3) способи мають складати сукупність прийомів, виконуваних в певній послідовності або з дотриманням певних правил; 4) зазначені способи мають бути спрямовані на вирішення завдань соціальної діагностики, соціального регулювання або ж соціального контролю.

Прикладами таких способів можуть стати, наприклад, «спосіб прогнозування злочинності», «спосіб проведення допиту із застосуванням поліграфу», «спосіб забезпечення публічного порядку на певних масових заходах», «спосіб звільнення заручників» тощо.

Слід зауважити, що патентний захист наукових ідей у сфері правоохорони має певні переваги перед їх захистом авторським правом. По-перше, для отримання патенту заявник має дотримуватися вимоги новизни. Кожна нова запатентована ідея має відрізнятися від попередніх ідей, що сприятиме поступальному прогресу знань у правоохоронній сфері. Вимога новизни запобігає тупцюванню науки на місці, попереджає спроби плагіату, запроваджує в науку елементи здорової конкуренції. По-друге, запатентована наукова ідея має відповідати вимозі корисності й застосовності у певній сфері суспільної діяльності. Це сприяє наближенню наукових розробок до потреб правоохоронної практики. По-третє, на відміну від творів, які захищені авторським правом, патент можна комерціалізувати. Таким чином Національна академія може одержувати додаткові кошти для розвитку відомчої науки, а автори запатентованої ідеї, відповідно до чинного законодавства, отримують право на грошову винагороду [5, пп. 3, 4 ст. 9].

На засіданні Вченої ради академії у березні 2019 року було прийнято рішення щодо опрацювання питання щодо процедур отримання патентів України на наукові розробки не технічного характеру у сфері правоохоронної діяльності.

Перспективним напрямом у сфері використання об'єктів патентного права є впровадження запатентованих технічних рішень в

³ У США патенти на спосіб ведення бізнесу видають, починаючи з 1998 року.

діяльність органів та підрозділів Національної поліції України, яке в умовах ринкової економіки трансформується у завдання комерціалізації патентів. Чинними нормативно-правовими актами академії надано право видавати ліцензії на користування патентами, власником яких вона є [6, пп. 17 п. 2].

Національна академія набуває позитивного досвіду комерціалізації об'єктів промислової власності. Так, у 2018 році було комерціалізовано два патенти України на промисловий зразок у галузі криміналістичної техніки (№ 33325 та 35937) з перерахуванням академії відповідного роялті підприємством-виробником. Роботу з комерціалізації об'єктів промислової власності планується продовжити, дотримуючись вимог чинного законодавства щодо порядку надання ліцензій суб'єктам підприємницької діяльності на право використання патентів.

Список використаних джерел

1. Орлов Ю.Ю. Інноваційна діяльність Національної академії внутрішніх справ // Юридичний часопис НАВС. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2011. – № 1 (1). – С. 3–9.

2. Орлов Ю.Ю., Чернявський С.С. Інноваційна складова відомчої науки як чинник реформування органів внутрішніх справ України // Юридичний часопис НАВС. – К.: Нац. акад-я внутр. справ, 2014. – № 2 (8). – С. 16–26.

3. Чернявський С.С., Орлов Ю.Ю. Актуальні проблеми організації науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт в системі МВС України // Науковий вісник НАВС. Наук. журнал. – К.: Нац. акад-я внутр. справ, 2016. – № 1 (98). – С. 5–18.

4. Про охорону прав на сорти рослин: Закон України від 21 квітня 1993 року № 3116-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3116-12>

5. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15 грудня 1993 року № 3687-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>

6. Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися закладами освіти, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної та комунальної форми власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 № 796 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/796-2010-п>

Кушакова-Костицька Наталія Вадимівна,
кандидат юридичних наук, старший науковий
співробітник

ЮРИДИЧНА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

Інформатизація всіх сфер суспільного життя, зокрема, в галузі освіти, зумовлює нові специфічні риси й форми її отримання. Активне застосування ІТ в освітянській діяльності (по суті технологічний процес) збігся за часом з не менш активним політичним процесом – європеїзацією. Це в свою чергу викликало певну конвергенцію цих процесів щодо регулювання правовідносин, освітянської діяльності та їхньої похідної – юридичної освіти.

Видається, що саме бажання провести реформи юридичної освіти в європейському форматі стало причиною реєстрації у 2017 році законопроекту № 7147 «Про юридичну (правничу) освіту і загальний доступ до правничої професії». Однак деякі колізії цього законопроекту, які виявились при його аналізі та порівнянні з Законом України «Про вищу освіту», призупинили його розгляд і зумовили створення робочої групи для подальшого розроблення «Концепції вдосконалення правничої освіти для фахової підготовки правника відповідно до європейських стандартів вищої освіти та правничої професії» (див. сайт Міністерства науки і освіти України за адресою: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/koncepciya-vdoskonalennya-pravnichoyi-yuridichnoyi-osviti-dlya-fahovoyi-pidgotovki-pravnika>).

З огляду на зміст згаданої Концепції, хотілось би зазначити, що вона не передбачає вирішення деяких концептуальних проблем, які постали сьогодні перед промоутерами юридичної освіти в Україні в контексті подальшого розвитку інформаційного суспільства і його поступової трансформації в постінформаційне, що носить медійний характер. Фактично, поняття «інформація» в такому суспільстві корелюється не з реальним знанням, а з інформаційними сервісами через використання мас-медіа. Комунікації та їх значення для індивіда в такому суспільстві домінують над інформаційним обміном та отриманням знань як головної мети й ознаки цивілізаційного процесу. В результаті у такому суспільстві з одного боку формуються соціальні замовлення на певні типи освітян, з іншого – виокремлюються відповідні категорії осіб, які отримують освіту (насамперед юридичну).

Так, серед сучасних освітян і вчених в контексті надання юридичної освіти (з урахуванням її європеїзації та одночасно віртуалізації за допомогою інформаційно-комунікативних технологій) можна виділити три основні групи:

фахівці / освітяни, що є носіями юридичних знань, і які ці знання готові передавати іншим у навчальному процесі згідно із

прийнятими навчальними планами, особистим рівнем ерудиції, педагогічними здібностями, внутрішнім покликанням, бажанням бути корисним суспільству і людям тощо. Такий тип освітян орієнтований на подальшу трансформацію інформаційного суспільства в суспільство знань, в якому домінуючою цінністю стає знання як таке, і яке носить глобальний, а не регіональний (зокрема, європейський) характер;

фахівці / освітяни, що є носіями юридичних знань, і які готові ці знання продавати як будь-який товар в умовах ринку, що є притаманним для західного типу цивілізації (в тому числі європейської). Освітнянська діяльність таких фахівців носить насамперед утилітарний, прагматичний характер, її якість прямо пропорційна можливості отримання відповідних дивідендів за її проведення;

фахівці / освітяни, орієнтовані продавати в зазначених ринкових умовах не самі знання, а лише їх оцінювання. Такий підхід зумовлений і зміною ціннісних орієнтирів в європейському контексті, і специфікою «медійного формалізму», який передбачає домінування форми над змістом (по аналогії зі ЗМІ, де зображення / подання інформації превалює над її змістом).

Характерною рисою сучасного освітнього процесу є й те, що зазначені типи його реалізаторів можуть одночасно набувати ознаки не однієї, а різних категорій. Так, наприклад, враховуючи низький рівень зарплат викладачів / науковців, є тренд суміщення навчального процесу і репетиторства (перший і другий варіант). Що стосується суто прагматичного підходу до викладання (другий варіант), то одна особа може бути спрямована загалом на продаж своїх знань і навичок, але при цьому не виключати й третій варіант підходу до навчального процесу.

Відповідним чином можна диференціювати й бажаючих отримати освіту в сучасних українських реаліях, а саме на:

осіб, які прагнуть отримати справжні знання;

осіб, які прагнуть отримати не тільки знання, але й відповідну оцінку в процесі навчання;

осіб, яким достатньо отримати лише посвідчення про освіту (як вже було вказано, такий підхід заміщення форми змістом в постінформаційному суспільстві стає виправданим і функціональним).

Узагальнюючи сучасні тренди щодо реформування юридичної освіти з урахуванням подальшої діджиталізації з одного боку, й європеїзації – з іншого, можна зазначити наступне:

ІКТ дозволяють у віртуальному просторі (Інтернет-просторі) отримувати дистанційну юридичну освіту, яка за якістю і кількістю знань і навичок стає конкурентноспроможною й більш функціонально прийнятною порівняно з традиційними формами навчання;

набуває подальшого поширення самонавчання як можливість самостійно, безкоштовно, в оптимальний для особи спосіб отримувати необхідне знання / навички завдяки електронізації практично всіх навчальних процесів;

штучно стимулюється зацікавленість або необхідність отримання формального підтвердження освітньої кваліфікації (диплому, сертифікату і т.п.) або використання набутоків інших (наприклад, плагіату) з цією метою. Цей процес максимально спрощується завдяки використанню інформаційних технологій і нав'язуванню «медійного» світогляду.

Але не дивлячись на певні негативні тенденції і фактори формування сучасних освітніх стереотипів, можна прогнозувати, що з подальшим розвитком технологій самонавчання домінуватиме в юридичному навчальному просторі так само, як і саморегулювання щодо сфери соціального управління, зокрема організації правовідносин у соціумі.

Корольчук Віктор Володимирович,

провідний науковий співробітник відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

РОЗВИТОК АВТОМАТИЗАЦІЇ ТА ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ПРОЦЕСІВ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗВО

Інформатизація освітнього процесу, наукової діяльності, дистанційного, методичного забезпечення, а також інших складових діяльності Закладу Вищої Освіти (далі – ЗВО) є одним з ключових пріоритетів розвитку та конкурентоспроможності як на вітчизняному так і на міжнародному ринку надання освітніх послуг у найближчі роки. Враховуючи те, що основними видами діяльності ЗВО, пов'язаними із використанням інформаційно-комунікаційних технологій є освітній процес, науково-дослідна та управлінська діяльність можна виділити такі основні напрями розвитку автоматизації основних процесів діяльності в ЗВО:

- розвиток мережевої інфраструктури (матеріально-технічного, програмного забезпечення, тощо);
- впровадження системи електронного управління навчальним закладом – «е-ЗВО»;
- розвиток операторської діяльності.

1. Розвиток мережевої інфраструктури ЗВО

Мережева інфраструктура являє собою сукупність різного устаткування, а також програмного забезпечення, яка формує особливе середовище для ефективного процесу обміну даними.

Системи зберігання і обробки даних — одна з найважливіших складових корпоративної ІТ-інфраструктури. Ефективна робота немислима без надійного фундаменту, на якому будеться центр обробки даних (ЦОД). Одним з будівельних блоків цього фундаменту є мережева інфраструктура. Підхід до її побудови повинен забезпечувати належний рівень таких якісних параметрів як надійність, безпеку, продуктивність, керованість, масштабованість.

Основні напрями:

- збільшення кількості комп'ютерних класів в ЗВО оснащених планшетами та інтерактивними дошками для навчання;

- створення єдиної «хмарної бази» для накопичення та зберігання інформаційних даних.

- проектування та встановлення телекомунікаційних мереж, реалізація телекомунікаційних протоколів та розробка автоматизованих систем і механізмів діяльності;

- розробка та впровадження систем захисту інформаційних ресурсів та інфокомунікаційних програмних продуктів на базі веб-технологій;

- впровадження в освітню, наукову та управлінську діяльність програмного забезпечення;

- розвиток корпоративної мережі, яка охоплює всі структурні підрозділи;

- забезпечення стовідсоткового охоплення території навчального закладу якісним безкоштовним доступом до інформаційних ресурсів мережі Інтернет за допомогою технології бездротового доступу до мережі;

- повний перехід на електронний документообіг;

- покращення системи дистанційного навчання (дистанційні курси) та збільшення їх кількості та якості.

Такі кроки дозволить не тільки відмовитись від жорсткої прив'язки, а й нівелює технічні проблеми які можуть виникнути із устаткуванням на якому зберігається інформація, забезпечить нові можливості для розвитку дистанційного користування даними.

2. Впровадження системи електронного управління навчальним закладом – «e-ЗВО»

Для вирішення проблеми створення та впровадження системи з електронного управління ЗВО необхідно розробити систему, яка має являти собою хмарний сервіс, що побудований на використанні веб-

технологій та призначений для автоматизації ключових видів діяльності ЗВО.

Ядром проектованої платформи має стати база даних, інформація з якої (відповідно до встановлених обмежень) має бути доступна постійному та перемінному складу. Внесення нових користувачів до цієї бази може здійснюватися з будь-якої платформи у разі, якщо таке передбачено функціональними обов'язками користувача та у випадку, коли особа вноситься до системи вперше (наприклад, у разі вступу до ВНЗ, або приймання на роботу).

Доцільним вбачається розроблення мобільного додатку «e-ЗВО».

Створення можливості віддаленого доступу та користування ресурсами «e-ЗВО» за допомогою логіну та паролю для постійного та перемінного складу академії.

3. Розвиток операторської діяльності, розробка та впровадження електронного ресурсу, який би містив навчально-методичні та науково-дослідні інформаційні матеріали

ЗВО має забезпечити вільний доступ співробітникам, викладачам, курсантам та студентам до інформаційних ресурсів мережі Інтернет, а також можливість одержати доступ до внутрішніх ресурсів з будь-якого місця всесвітньої мережі під час відпустки або відрядження.

Швидкісний доступ до ресурсів мережі Інтернет, а також наявність потужних внутрішніх інформаційних ресурсів забезпечують постійне зростання кількості користувачів та надають можливість співробітникам, викладачам, курсантам та студентам академії забезпечувати отримання інформаційних послуг.

Необхідно поставити за мету і надалі розвивати операторську діяльність, як базу для організації практичної підготовки та джерело додаткових надходжень. При цьому основною цільовою аудиторією має стати охоплення такими послугами інших навчальних закладів з подальшим розширенням території охоплення на місця присутності навчальних центрів та відокремлених структурних підрозділів ЗВО.

Необхідно розробити та впровадити електронний ресурс, який би містив навчально-методичні та науково-дослідні інформаційні матеріали з освітніх дисциплін навчального плану, в тому числі в системі дистанційного навчання, для полегшення вивчення дисципліни для студентів денної та заочної форм навчання. Такий електронний ресурс накопичення та забезпечення безперешкодного доступу до навчально-методичних, науково-дослідних інформаційних матеріалів буде корисним у освітньому процесі та зручним під час забезпечення розробки, наповнення та використання навчально-методичного забезпечення дисциплін. Цей ресурс має об'єднати усі каталоги електронних ресурсів, бази даних різного призначення та

забезпечувати можливість гнучкого пошуку. Також потрібно реалізувати можливість відкритого та закритого доступу, для зареєстрованих учасників в особистих кабінетах, у такому ресурсі до навчально-методичного забезпечення, електронної бібліотеки – репозитарію (з локальної мережі академії), робочих програми дисциплін кафедр.

Електронна бібліотека (репозитарій ЗВО) повинна містити повні тексти друкованих видань та видань які вийшли в електронному вигляді:

1. Автореферати дисертацій;
2. Дисертаційні дослідження;
3. Монографії;
4. Навчально-методичні матеріали;
5. Описи до патентів України на винаходи, корисні моделі та промислові зразки.
6. Наукову періодику;
7. Підручники, посібники та ін.

Для вирішення поставлених задач у ЗВО необхідно розробити та впровадити нормативну базу:

- Про розвиток матеріально-технічного, програмного забезпечення та мережної інфраструктури ЗВО;
- Про впровадження системи електронного управління навчальним закладом – «e-ЗВО»;
- Про розроблення мобільного додатку «e-ЗВО»;
- Про формування та розміщення електронних версій навчально-методичного та наукового забезпечення освітніх дисциплін;
- Про формування та розміщення електронних версій програм навчальних дисциплін у електронному ресурсі.
- Про формування електронної бібліотеки (репозитарій ЗВО).

Нормативна база повинна містити наступні положення по розміщенню навчально-методичного комплексу дисципліни (робоча програма навчальної дисципліни, конспекти лекцій, підручники, навчальні посібники, методичні матеріали, програма навчальної практики дисципліни, якщо вона передбачена навчальним планом, що до).

Отже, за умов забезпечення вище зазначених критеріїв, ЗВО матиме значно якісніший рівень інформаційної освіти, що сприятиме максимальній інтеграції закладу в освітні та наукові простори.

**НАУКОВІ ДОПОВІДІ ПЕРЕМОЖЦІВ (ПРИЗЕРІВ)
МІЖНАРОДНИХ І ВСЕУКРАЇНСЬКИХ
СТУДЕНТСЬКИХ (КУРСАНТСЬКИХ) КОНКУРСІВ**

Лесик Яна Владиславівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри
конституційного права та прав людини
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук *Кулик Т. О.*

**ГЕНДЕРНЕ КВОТУВАННЯ УЧАСТІ ЖІНОК У ПОЛІТИЦІ
В УКРАЇНІ**

Одним із чинників, який зумовлює «недомодернізацію» українського суспільства, є гендерна дискримінація та порушення прав жінок [1], така позиція висловлена Урядовим уповноваженим з питань гендерної політики у своїй роботі «Гендерне тяжіння».

Що собою являє гендерна дискримінація та порушення прав жінок в Україні? На нашу думку, це в першу чергу не рівність участі жінок та чоловіків у прийнятті суспільно важливих рішень, наявність горизонтальної та вертикальної сегрегації та поширеність гендерно зумовленого насильства.

Останні п'ятдесят років діяльність міжнародної спільноти спрямовано на привернення уваги до питання гендерної рівності. На рівні ООН затверджено Конвенцію про політичні права жінок (1952), Декларацію про ліквідацію дискримінації щодо жінок (1967), Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1979) та інші документи. На IV Всесвітній конференції із становища жінок у Пекіні 1995 року було схвалено Пекінську декларацію та платформу дій. У документах зазначалося, що рівна участь жінок та чоловіків у політичному житті – механізм, без якого неможливо врахувати ідею рівності при формуванні державної політики. Рівноправна участь жінок та чоловіків у політичному житті впливає на жінок у соціумі. Її вважають неодмінною умовою врахування інтересів жінок. Тобто міжнародна спільнота визнає гендерну рівність за цінність. Якої треба досягти задля справедливості й суспільного розвитку, подолання бідності та нерівності [2].

Склад Верховної Ради України VIII скликання становлять 422 народні депутати, з яких лише 47 (11 %) жінки [3]. Гельсінська спілка, з посиланням на дані Національного агентства України з питань державної служби, повідомляє, що серед депутатів обласних рад – 12 % жінок, районних рад – 23 %, міських рад – 28 %, сільських і

селищних рад – близько 50%, що свідчить про яскраво виражену вертикальну сегрегацію. Лише законодавчо закріплене гендерне квотування та санкціонування за неналежне їх виконання можуть змінити зазначену ситуацію.

Гендерні квоти поділяються на законодавчі (правові) та добровільні партійні. Законодавчі поділяють на зарезервовані місця і законодавчі кандидатські квоти. Зарезервовані для жінок місця — це тип квоти, при якому кількість місць у виборному органі для жінок є визначеною державою. Для кандидаток створюється окремий список і вони конкурують між собою. Приклади країн із такими квотами — Руанда (61 %), Афганістан (27 %), Ірак (25 %), Бангладеш (20 %). Найпоширенішими є добровільні партійні квоти. Добровільні партійні квоти діють більше як у половині країн-членів ЄС, це Австрія, Велика Британія, Греція, Іспанія, Італія, Кіпр, Литва, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Німеччина, Румунія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Франція, Хорватія, Чехія, Швеція [4].

8 жовтня 2015 року, норму про «гендерну квоту» вперше було включено до виборчого законодавства України. Закон України «Про місцеві вибори», а саме частина третя статті 4 передбачає: «представництво осіб однієї статі у виборчих списках кандидатів у депутати місцевих рад у багатомандатних виборчих округах має становити не менше 30 відсотків загальної кількості кандидатів у виборчому списку». Важливо зазначити, що українське законодавство досі не містить санкцій за недотримання гендерної квоти у списках партії, чим робить зазначену вище норму декларативною.

Отже, представництво жінок в політичному житті України гальмується з таких причин як андроцентризм та гендерні стереотипи, котрі характерні для нашого суспільства. Гендерне квотування, підкріплене санкціями зумовить значні зміни у політичному житті та пріоритетах нашого суспільства загалом. При цьому воно має бути запроваджено виважено, для того щоб не призвело до вимушеного залучення до активної участі у суспільно-політичному житті людей лише за гендерною ознакою.

Список використаних джерел

1. Гендерне тяжіння. Катерина Левченко; худож.-оформлювач С.М. Кошелева. Харків: Фоліо, 2019.189 ст.
2. Гендер для всіх. Виклик стереотипам. Тамара Марценюк; за участі Олени Богдан. Київ: Основи, 2017. 256 с.
3. Список народних депутатів України, обраних на позачергових виборах народних депутатів України 26 жовтня 2014 р. URL: <http://www.webcitation.org/6U15pEhu3>.
4. Гендерні квоти. Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%B5%D0%BD%D0%B4%B8>.

Мурзо Євгенія Олександрівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: доцент кафедри
кримінального процесу Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук,
доцент *Хабло О. Ю.*

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЗА НЕВИКОНАННЯ ВИМОГ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

У кримінальних процесуальних правовідносинах беруть участь суб'єкти кримінального провадження, які не завжди добросовісно виконують покладені на них кримінальні процесуальні обов'язки, зокрема, щодо явки за викликом слідчого, прокурора, чи явки в судові засідання. Так, відповідно до даних судової статистики у 2017 році за невиконання кримінальних процесуальних обов'язків суди застосували накладення грошового стягнення 438 разів, винесли 5,08 тис. ухвал про привід свідка та 10,5 тис. ухвали про привід обвинуваченого. У цей же час було подано 544,18 тис. скарг до місцевих судів України на дії органів досудового розслідування [1].

Недобросовісні учасники кримінального провадження не виконують обов'язки, покладені на них кримінальним процесуальним законом, чи допускають зловживання своїми процесуальними правами. Це може бути зумовлено незнанням окремих вимог кримінального процесуального законодавства, значним навантаженням слідчих, прокурорів, суддів. Але не можна не звертати уваги на випадки, коли учасники кримінального провадження, зокрема сторона захисту, навмисно не виконують покладені на них обов'язки чи зловживають процесуальними правами, з тим, щоб досягнути певної процесуальної вигоди – затягнути строки досудового розслідування чи судового розгляду, знищити докази, «переконати свідків». Це, в свою чергу, зумовлює унеможливлення досягнення завдань кримінального провадження.

У діяльності органів досудового розслідування також мають місце негативні елементи: невиконання обов'язків щодо належного збереження речових доказів чи документів; обмеження права підозрюваного, обвинуваченого на захист (у кожному восьмому вивченому кримінальному провадженні підозрюваному або обвинуваченому не роз'яснювались або не повністю роз'яснювались їх права на досудовому розслідуванні); безпідставне затримання та інші форми протиправної поведінки, що викликають шкідливі наслідки. Аналіз судової практики свідчать про те, що бездіяльність слідчого та прокурора може виявлятися не лише у несвоєчасному внесенні

відомостей до ЄРДР, а й у відмові від їх внесення, неповернення тимчасово вилученого майна згідно з вимогами ст. 169 КПК України – 3 %; порушення строків досудового розслідування у кримінальному провадженні – 13,5 %; проведення слідчих (розшукових) дій з порушенням вимог норм кримінального процесуального права – 24,6 %; проведення слідчих (розшукових) дій без участі понятих, де їх присутність згідно з КПК України є обов'язкова – 33,4 %; необгрунтоване обрання запобіжного заходу – 12 %.

Наведене вище свідчить про нагальність запровадження стандарту «добросовісності поведінки» учасників кримінального провадження. Досягнути такого результату неможливо, якщо за невиконання кримінальних процесуальних обов'язків не буде наступати відповідальність. У зв'язку з цим актуальним є питання кримінальної процесуальної відповідальності за ті кримінальні процесуальні правопорушення, які не є злочинами, чи адміністративними правопорушеннями, але спричиняють шкоду кримінальним процесуальним правовідносинам.

В кримінальному процесі питання про самостійність існування кримінальної процесуальної відповідальності є дискусійним. Одні вчені запевняють, що кримінальна процесуальна відповідальність – самостійний вид юридичної відповідальності (А.Я. Дубинський, Р.М. Білокінь), інші ж науковці вважають, що її не існує, а процесуальні заходи примусу це – заходи попередження або ж заходи адміністративної відповідальності (І.Ю. Локтіонов).

Однак, норми кримінального процесуального закону мають власні санкції (ч. 1 ст. 139, ч. 2 ст. 179 КПК України), які передбачають покарання за невиконання суб'єктом кримінальної процесуальної діяльності своїх процесуальних обов'язків. Кримінальні процесуальні норми регламентують як порядок притягнення осіб до кримінальної відповідальності, так і визначають процесуальну форму застосування заходів кримінальної процесуальної відповідальності, зокрема глава 12 КПК України «Накладення грошового стягнення» [2]. Вищевказане підтверджує самостійність кримінальної процесуальної відповідальності.

Вважаємо, що заходи кримінальної процесуальної відповідальності можуть застосовуватися до всіх учасників кримінального провадження, з врахуванням особливостей процесуального статусу осіб, які здійснюють кримінальне провадження. На користь такого твердження свідчить аналіз норм кримінального процесуального законодавства: ст. 72 КПК України «У разі неприбуття до суду без поважних причин або неповідомлення про причини неприбуття на спеціаліста судом покладаються всі витрати, пов'язані з оголошенням перерви в судовому засіданні»; ч. 2 ст. 179 КПК України «...в разі невиконання обов'язків до підозрюваного, обвинуваченого може бути застосований більш жорсткий запобіжний захід і на нього

може бути накладено грошове стягнення»; 4 ст. 100 КПК України «У разі втрати чи знищення стороною кримінального провадження наданого їй речового доказу вона зобов'язана повернути володільцю таку саму річ або відшкодувати її вартість. У разі втрати чи знищення стороною кримінального провадження наданого їй документа вона зобов'язана відшкодувати володільцю витрати, пов'язані з втратою чи знищенням документа та виготовленням його дубліката» [2].

Втім, не завжди виконання кримінальних процесуальних обов'язків учасниками кримінального провадження гарантується можливість застосування заходів відповідальності. Зокрема, в ч. 3 ст. 163 КПК України вказано: «У повістці про судовий виклик, що слідчий суддя, суд надсилає особі, у володінні якої знаходяться речі і документи, зазначається про обов'язок збереження речей і документів у тому вигляді, який вони мають на момент отримання судового виклику». Втім, норми, яка б передбачала відповідальність за невиконання цього обов'язку не містить ні кримінальне процесуальне законодавство, ні адміністративне чи кримінальне законодавство. А тому особа може вказану річ чи документ знищити чи спотворити, і ніякої відповідальності за це нести не буде.

Отже, кримінальна процесуальна відповідальність є важливою гарантією досягнення завдань кримінального провадження. Адже забезпечує дотримання приписів кримінального процесуального законодавства усіма учасниками кримінального провадження, як державними органами та посадовими особами, що здійснюють кримінальне провадження, так і особами, яких вони залучають до його участі. У зв'язку з цим пропонуємо доповнити ст. 3 КПК України, тлумаченням терміну «кримінальна процесуальна відповідальність», та розширити підстави застосування заходів кримінальної процесуальної відповідальності різного виду: грошове стягнення, відшкодування процесуальних витрат, погіршення процесуального становища учасника кримінального провадження тощо.

Список використаних джерел

1. Загальні показники стану здійснення судочинства в Україні у I півріччі та упродовж 9 місяців 2017 року: офіційні дані Верховного Суду України. URL: <https://is.gd/Z7xC2j>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

Заболоцький Павло Валентинович,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ
Науковий керівник: професор кафедри
юридичної психології Національної академії
внутрішніх справ, кандидат психологічних
наук, професор **Казміренко Л. І.**

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ

Одним із вагомих чинників соціалізації є засоби масової інформації, до яких належать: телебачення, радіо, інтернет, преса, тощо, де показують чи розповідають про певні цінності, норми, ідеали, які впливають на людину тим чи іншим способом. Все те, що чує чи бачить особистість, не проходить повз неї, воно вже встигло її трохи змінити. Добре, коли інформація, що сприймається, є корисною і не вводить в оману.

Одним із невід'ємних компонентів сучасних ЗМІ та й, власне, нашого життя є реклама, яка в собі несе різний зміст і саме тому по-різному впливає на аудиторію. Реклама, що спрямована на досягнення суспільно корисних цілей, називається соціальною рекламою. Вона є важливим чинником формування здорової особистості, а в цілому здорового суспільства. У першу чергу, цей вплив здійснюється стосовно осіб групи ризику, серед яких – підлітки та юнаки.

Звертаючись до даних Українського відділення Дитячого фонду ООН, динаміка вживання алкоголю, наркотиків та поширеності тютюнопаління в країні є надзвичайно негативною. Виявилось, що 91% дівчат та хлопців віком 15–16 років мають досвід вживання алкоголю, 63% – паління тютюну, ще 14% – вживання наркотиків. Саме тому проблема підвищення ефективності пропаганди здорового образу життя та профілактики поширення шкідливих звичок серед молоді залишається вельми актуальною для українського суспільства. Посприяття розв'язанню цієї проблеми у практичній площині може адресне використання соціальної реклами, отже, воно повинне відбуватися правильно і продумано, зважаючи на особливості вікової групи.

Соціальна реклама – це інформація будь-якого виду, розповсюджена в будь-якій формі, спрямована на досягнення суспільно корисних цілей, популяризацію загальнолюдських цінностей і розповсюдження якої не має на меті отримання прибутку.

Метою соціальної реклами є коротко, змістовно і образно представити ідею, ціннісну установку, оцінку, модель поведінки, інформацію про соціально важливі проблеми, орієнтуючу вчинки людини щодо якогось ідеалу, закріпленого в тій чи іншій культурі і

сприйманого як позитивно схвалюваного. Відповідно, завдання соціальної реклами є популяризувати соціальну проблему, інформувати про неї; представити громадськості всі можливі точки зору з певної теми, проінформувати про всі можливі наслідки; створити позитивну громадську думку з конкретного питання, соціальної проблеми; стимулювати участь у вирішенні проблеми; сприяти зміні поведінкових моделей.

До функцій соціальної реклами належать: привертання уваги до актуальних проблем суспільного життя, стимулювання дій щодо їх вирішення, формування громадської думки, зміна поведінкової моделі суспільства.

Суб'єктом соціальної реклами можуть виступати державні інститути, некомерційні організації, соціально орієнтовані бізнес-структури. Об'єкт соціальної реклами – те, до чого залучається увага, що пропагується (цінності, соціально схвалювані моделі поведінки, тощо).

З точки зору виділення тем чи об'єктів залучення уваги, можна назвати декілька типів соціальної реклами:

1. Реклама певного способу життя. Головним чином, йдеться про рекламу, що пропагує здоровий спосіб життя. Прикладами може служити реклама, спрямована проти куріння, вживання алкоголю і наркотиків, що закликає до занять спортом, правильного харчування.

2. Реклама законслухняності, конституційних прав і свобод людини. Як приклади подібної реклами можна навести телевізійні ролики: «Заплати податки і спи спокійно», «Пора вийти з тіні».

3. Патріотична реклама. До неї належить реклама до свят, спортивних подій, покликана об'єднати націю, пробудити почуття гордості і національної самосвідомості.

Соціальна реклама впливає на адресата за допомогою різних компонентів: емоційний, когнітивний, вольовий. Саме тому необхідним є розкрити поняття «емоційний інтелект», адже саме від емоційного інтелекту залежить, як людина сприймає оточуюче середовище, інших людей, події чи правильно інтерпретує власні емоції та емоції інших, тощо. Встановлено, що високий емоційний інтелект допомагає збалансувати емоції і розум, відчутти внутрішню свободу та відповідальність за себе, усвідомити власні потреби і мотиви поведінки, рівновагу, а також скорегувати стратегію власного життя.

Розуміння емоційного інтелекту, його складових представлено сьогодні у концепціях емоційного інтелекту. Перш за все, це моделі західних дослідників (Дж. Мейера, П. Селовея та Д. Карузо; Р. Бар-Она; Д. Гоулмана; К. Петридіса та А. Фернхема), на яких ґрунтуються дослідження вітчизняних та російських вчених. Важливо відзначити, що незважаючи на спільну термінологію, вчені дещо по-різному визначають сутність феномену емоційного інтелекту. З огляду на такі

розбіжності всі існуючі моделі можна об'єднати у три групи: моделі здібностей, моделі характеристик/рис, змішані моделі.

У рамках моделей здібностей емоційний інтелект трактується як перетин емоцій та пізнання, тобто як когнітивна здібність. Така модель описана у теорії емоційно-інтелектуальних здібностей Дж. Мейера, П. Селовея, Д. Карузо.

Представники змішаних моделей емоційного інтелекту інтерпретують його як складне психологічне утворення, яке має і когнітивну, і особистісну природу. Всі моделі у цьому підході відрізняються тільки набором особистісних характеристик, які до них включено. Таке розуміння емоційного інтелекту поділяють, зокрема, Д. Гоулман та Р. Бар-Он.

Модель емоційного інтелекту або емоційної самоефективності К. Петридаса та Е. Фернхема представлена її авторами як модель характеристик/рис. У рамках даної моделі автори розглядають емоційний інтелект як сукупність рис особистості і поведінки, пов'язаних із емоціями.

Провівши емпіричне дослідження було виявлено, що респонденти, які мали високий емоційний інтелект краще розуміли емоцій інших людей та власні, проте вплив соціальної реклами на них був майже відсутній. Відповідно, можна зробити висновок, що для більш ефективного впливу соціальної реклами необхідно шукати нові закономірності.

Запорожець Анастасія Костянтинівна,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: доцент кафедри кримінології та
кримінально-виконавчого права Національної
академії внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук ***Миронюк Т. В.***

БУЛІНГ В УКРАЇНІ – СОЦІАЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНЕ ЯВИЩЕ ЧИ ЗЛОЧИН: КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ЗАПОБІГАННЯ

Актуальність вивчення булінгу у наш час обумовлюється тим, що збільшується кількість фіксованих випадків даного явища. За даними ВООЗ, Україна – в першій десятці країн Європи за його поширеністю з-поміж 11–15 річних школярів.

В Україні відбувається істотне «омолодження» складу правопорушників, зростає кількість групових правопорушень, в окремих місцях створюються постійні групи молоді асоціального напрямку, а також відзначається зростання агресивності поведінки

дітей, а також вчинення ними суспільно небезпечних діянь проти життя, здоров'я, волі, честі та гідності, статевої недоторканості особи.

На нашу думку, булінг за своєю природою є складним масовим, соціально-психологічним, суспільно-небезпечним явищем. Воно не має єдиного визначення, однозначного пояснення та конкретних, зручних, С. Бурова, М. Дмитренко, О. Лавриненко, В. Панок, О. Морозова, Д. Булди, М. Бородаєва А. Жебрової, Т. Докукіної та інших, можна дійти висновку, що кримінологічних досліджень у даній сфері майже немає. В нашій державі проблема булінгу на науковому рівні лише починає вивчатися. Вітчизняні дослідження, як правило, здійснюються у напрямку педагогіки й психології та ґрунтуються способів його подолання.

Буллінг (від англ. Bully – хуліган, забіяка, насильник) – психологічний терор, побиття, цькування однієї людини іншою. Дії менш радикальні – обзивання, непристойні жарти, плітки - називають моббінгом. Основні їх ознаки: нерівність сил агресора і жертви; повторюваність насильства; гостра емоційна реакція жертви.

Так минулого року в українських школах зафіксували близько 109 тис. звернень до психологів через цькування. При чому, до фахівців зверталися як самі учні, так і батьки з вчителями. 39 % з усіх звернень надходили від дітей, 29 % – від вчителів, ще 5 % – від сторонніх людей, а решта – від батьків. За інформацією ЮНІСЕФ в 2018 році із булінгом у тій чи іншій формі стикалися 67 % дітей в Україні, з яких 89 % школярів [1]. Майже у всіх великих містах країни Львів, Одеса, Харків, Дніпропетровськ, Київ зафіксовано гучні, жахливі випадки булінгу серед дітей України, що транслюються у новинах та Інтернет.

В грудні 2018 року, набув чинності закон про протидію булінгу. Документ визначає не тільки саме поняття «булінг» – це діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному та сексуальному насильстві проти неповнолітньої особи, а й запроваджує адміністративну відповідальність за нього ст.173-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення [2]. Дані заходи є цілком логічною та необхідною реакцією держави щодо запобігання такому вкрай небезпечному суспільному явищі, враховуючи зазначені тенденції в Україні.

Разом з цим, вивчення різноманітних досліджень доводить, що булінг можна вважати першим кроком до злочинної поведінки. Так, 60 % із тих, кого було визначено як кривдника в 6–9 класах, мали хоча б одну судимість до 24 років, а 35–40 % – три або більше серйозних злочинів при досягненні 25-річного віку [3].

У більшості випадках булінгу у кривдників з'являється справжня жорстокість. Жорстоке ставлення до іншого, в принципі в певному віці зрозуміло самій дитині. І якщо на тлі цього розуміння дитина продовжує і далі жорстко ставитися до іншого, то вона знає, що робить, і переживає ті руйнівні почуття, які «схваляють» подібні відносини. Крайні форми такої жорстокості набувають кримінальний характер. Усвідомлення настання негативних наслідків особою слід розглядати як прямий умисел та говорити про складову злочину – його суб'єктивну сторону.

Сьогодні різні науковці теоретики та практики дають різні класифікації видів булінгу та виділяють: фізичний; словесний; соціальний; в письмовій формі; електронний (загальновідомий як кібербулінг) – розповсюдження чуток та образливих коментарів з використанням електронної пошти, мобільних телефонів (наприклад, надсилання СМС) і сайтів соціальних мереж; мобінг (булінг на робочому місці). З цього ракурсу булінг поділяють залежно від середовище, де відбувається насильство: реальне та віртуальне [4].

На нашу думку, слід виділити за об'єктом посягання такі види булінгу (і за даним критерієм можливо відслідкувати об'єктивну сторону даного правопорушення): 1. Фізичний (нанесення різного роду та ступеня тяжкості тілесних ушкоджень, а також стусани, ляпаси тощо). 2. Психологічний (словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи тощо). 3. Сексуальний (принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, прізвиська образи сексуально характеру, зйомки у роздягальнях, поширення образливих чуток сексуального/інтимного характеру, сексуальні погрози або жарти тощо). 4. Економічний (умисне позбавлення користуватися можливістю особистими предметами та речами, а також матеріальними речами навчального закладу).

Деякі науковці пропонують наступний поділ осіб що вчиняють булінг: 1. Агресивні булі. Справжні насильники, дуже жорстокі, зі зниженим самоконтролем і всупереч доводам психоаналізу з високою самоповагою. Це найчисленніша категорія булі. 2. Тривожні булі. Вони багато в чому подібні за характеристиками своїм жертвам. Саме небажання стати жертвою і спонукають їх жити в атмосфері насильницьких контактів і робить їх булі. Їх поведінка багато в чому провокативна, що вже само по собі значно ускладнює їхнє життя. 3. Пасивні булі є, на нашу думку, варіантом тривожних, безпосередньо які використовують насильство для самозахисту і піднесення престижу в класі [4].

Для жертв булінгу була запропонована класифікація типів адаптації до нього: перший тип – «Активний опір»; другий тип -

«Пасивний опір»; третій тип – «Відмова від опору» ; четвертий тип – "Втеча від цькування»; п'ятий тип – «Посилне опір». У важких випадках жертви починають захоплюватися своїми кривдниками і хочуть бути схожими на них. Спрацьовує один з механізмів психологічного захисту – ідентифікація з агресором. В результаті у таких дітей можуть виникати мазохічні переживання. У своїй крайній формі такі переживання у жертв насильства відомі як «стокгольмський синдром» [5].

Причинами булінгу, то на наш погляд є загально-визначені детермінанти злочинності на сучасному етапі в Україні: економічна криза, відсутність ідеології в суспільстві, пропаганда агресії, АТО, трудова міграція (батьки на заробітках), організаційні питання, відсутність забезпечення дозвілля дітей.

Однак, дуже важливо зосередити увагу причинам формування особистості булі: характеристики спрямованості та самосвідомості особистості (низький рівень сформованості моральних уявлень, неадекватні самооцінка і рівень домагань), індивідуально-психологічні (емоційна нестабільність, високий рівень особистісної тривожності, низький рівень розвитку інтелекту, несформованість навичок самоконтролю поведінки та функцій прогнозування її наслідків) та соціально-психологічні (статус у колективі однолітків, низький рівень соціальної адаптації, несприятливий емоційний мікроклімат в сім'ї, характер і система виховання) [6].

Залежно від спрямованості та суб'єктів профілактики булінгу можна та слід виокремити три важливих і одночасних рівнів запобігання, які мають одне спільне завдання – зниження рівня булінгу серед дітей в сучасних умовах: загально соціальний, спеціально-кримінологічний та індивідуальний.

Залежно від характеру та спрямованості заходів, слід виділити такі блоки заходів запобігання на загально-соціальному рівні булінгу: економічні, правові; організаційно-управлінські (підвищення ефективності роботи освітніх закладів, забезпечення дозвілля дітей в неурочний час); соціальні; інформаційні; морально-виховного характеру (ідеологічні).

На даному рівні пропонуємо вжити наступних кроків:

1. Врахувати досвід Ісландії та запровадити в школах залучення дітей до спортивних секцій та психологічних тренінгів за програмою «Молодь у Європі». В 2017 році Міністерством освіти і науки України вже було запропоновано навчальну програму факультативу, курсу за вибором для вчителів загальноосвітніх навчальних закладів «Спорт проти булінгу».

2. Однією з пропозицій є також Start up у вигляді безкоштовного мобільного онлайн-додатку, в якому жертва зможе анонімно

звернутися до спеціаліста/психолога або юриста у разі вчинення до неї булінгу та отримати відповідну допомогу. Знайти відповіді на свої повідомлення та спілкуватися у групах з іншими жертвами для отримання підтримки та порад.

3. А також пропонуємо застосування канадського досвіду. Розповсюдження через ЗМІ онлайн-матеріалів про те, як протидіяти насильству та домаганням, у тому числі як розпізнавати ситуації насильства та куди звертатися по допомогу.

6. Ініціювати до Верховної Ради та Уряду: введення окремої статті, яка передбачає відповідальність з 16 років небезпечних діянь, які кваліфікуються як булінг. Пропонуємо розділ II «Злочини проти життя та здоров'я особи». Доповнити ст. 261-2 КК України «Булінг учасників освітнього процесу».

Спеціально-кримінологічні заходи слід проводити відносно окремих груп осіб (батьків, вчителів, учнів).

Так, одним із провідних суб'єктів запобігання булінгу на спеціально-кримінологічному рівні є Національна поліція України, щодо діяльності якого пропонуємо внести доповнення у відомчі інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України (Наказ МВС від 19.12.2017 № 1044) та дільничних офіцерів поліції" (Наказ МВС України від 28.07.2017 № 650), відповідно розділ III та розділ V доповнити пунктами, що передбачають постановку на облік осіб, які скоїли булінг (цькування) учасника освітнього процесу.

Індивідуальне запобігання булінгу дозволяє вирішити проблему шкільного насилля для однієї особи. А також цей шлях передбачає окрему роботу з жертвою, переслідувачем та свідком. Головною умовою даного рівня є завчасне виявлення можливих та реальних жертв, робота з ними основний засіб подолання комплексу жертви - це підняття її самооцінки.

Отже, ефективна запобігання булінгу, як суспільно-небезпечному, протиправному діянню, можлива за умови утвердження її у державній освітній політиці, розробка та впровадження трьохрівневої системи заходів його запобігання та кримінальної відповідальності. А також необхідною умовою запобігання булінгу є підготовка педагогів до роботи з булінгом у середній загальноосвітній школі, з обов'язковим залученням психологічних служб, органів управління освітою, членів громади, церкви, правоохоронних органів.

Список використаних джерел

1. Шкільний булінг: що це таке і як з ним боротись? – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://pravokator.club/news/shkilnyj-buling-shho-tse-take-i-yak-z-nym-borotys/>.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 01.12.1984 р. № 8073-Х. Відомості Верховної Ради УРСР. 1996. № 51.

3. Коновалов А. Подходы к работе с травлей в школе и школьные службы примирения. Теории буллинга и «школьная восстановительная конференция». – [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: <http://www.8-926-145-87-01.ru>.

4. Жеброва А. О. Булінг як різновид катувань серед неповнолітніх: наук. роб. 2016. 12 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: <http://www.nusta.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/Жеброва-Анастасія-Олександрівна.pdf>.

5. Превенція агресивності та насилля в освітньому середовищі. Полтава. 2011. 80 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: <http://poipro.pl.ua/file/book/2011/prevenc.agr.pdf>.

6. Янішевська К.Д., Тимошенко О.О. Деякі проблеми булінгу в Україні та шляхи їх вирішення. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: https://revolution.allbest.ru/psychology/01028953_0.html.

*Maryna Liubych, Anastasiya Krypiy,
Vladyslava Ustymchuk,*
cadets of National Academy of Internal Affairs
Supervisor: teacher of the department civil law
of National Academy of Internal Affairs,
candidate of law sciences *Osadko A.*

THE ECOSYSTEM IN UKRAINE

The goal of our project is to normalize the ecosystem in Ukraine, to ensure and implement the SFG system in the life of the community

The main tasks are:

- investigate European experience in combating environmental problems;
- to accentuate the attention of the population and the state as a whole to the need to replace plastic, polyethylene on cardboard, wood;
- introduction of state control system, increase of sanctions for environmental violations;
- conducting a sociological survey among applicants for higher education in the Ministry of Education and Science;
- making a proposal to create an environmental constitution.

Environmental problems that we have been investigating:

1. Quality of air-pollution of air;
2. Low-quality water;
1. Global warming;

2. waste processing;
3. Ecological problem of the Donbas.

Among the reforms and legislative changes currently being implemented in Ukraine, the implementation of the environmental component of the EU-Ukraine Association Agreement is an important part.

The reason for non-compliance with environmental legislation is the control system that has remained unchanged since the Soviet era, the overregulation of certain areas of environmental protection and environmental management, the lack of proper monitoring of the environment, the establishment of unrealistic norms and standards, and the lack of integration of environmental issues into other areas.

As a matter of fact, the Association Agreement can become a powerful driver in the field of environmental policy and law, which will help to introduce modern approaches, norms and rules in Ukraine and will contribute to the improvement of the environment and health of citizens in Ukraine.

Conducting environmental monitoring of the territory of Donetsk and Luhansk Oblasts, where the state authorities temporarily do not exercise their powers, with the possible involvement of international environmental experts in order to assess the environmental situation, is becoming more and more relevant.

That is why the introduction of European principles and approaches gives hope that our environmental problems will be less, and the idea that «the environment has no boundaries» will not only be a good thesis, but a reality.

The obligation to implement the environmental component of the Association Agreement requires support from every citizen who needs to be environmentally conscious and responsible. Actually, European integration is a good push in this direction

By signing and ratifying the Association Agreement between Ukraine and the EU, Ukraine has undertaken a number of new environmental commitments, in particular regarding the approximation of Ukrainian environmental legislation to EU norms and standards, namely the implementation of 29 directives and regulations in the 8 thematic spheres.

Over the last three years, the focus of the implementation process has been on the implementation of the environmental impact assessment and strategic environmental assessment in Ukraine – important environmental policy tools that provide an opportunity to assess the potential environmental damage and prevent or minimize it.

Ukraine has already passed Environmental Impact Assessment (EIA) and Strategic Environmental Assessment (SEA) Laws to implement the Agreement. However, their implementation in practice unfortunately does not work.

Introducing directives and adopting them as laws in Ukraine, and our legislation will become progressive and effective.

This, of course, is the easiest way, but it will not work. After all, the legislation adopted must comply with the legal system already in force in the country, and be consistent with other regulations. When looking for ways to implement, first of all, attention should be paid to the need to achieve the objectives of the directive, and then – on the proposed mechanisms.

That is why the option of implementation was chosen by the profile ministry – first the strategy, and then the necessary laws and regulations – is correct.

Thus, implementation of the Agreement will take place through national reforms, and not vice versa. The internal agenda is the primary source of reform, but their implementation is carried out through the prism of the implementation of the Agreement.

There are no signs of synergy between the three major processes in Ukraine-the implementation of the Association Agreement, regional policy and decentralization (at least in the field of environmental protection). These processes need to complement each other, which will contribute to the effective achievement of the goals of each of them and the goals of each separate environmental reform.

To solve the environmental problem, we propose the introduction of the Environmental Constitution, which can solve a number of important problems for the world community and its member: to form the system of ecological human rights and to consolidate its right to a safe environment; to determine the directions of the world environmental policy, as well as the ecological cooperation of states and international organizations; fill in the Galilee in the international legal regulation of environmental relations and make the systemic branch of international ecological law; to create additional international organizational, legal and judicial guarantees of ensuring environmental law and order in the world; to promote the coherent development of national ecological systems.

We should seek the convening of a special international conference within the framework of the UN for the elaboration and adoption of the Earth Ecological Constitution. This is not an abstract idea, but a real response to the ecological challenges of the XXI century, which is associated with the further fate of all mankind.

To introduce a control body in compliance with the environmental norms and standards provided for by the legislation, that is, at present, we have a significant number of NPOs that regulate the environment, but in fact they are not valid and not applicable, and even the majority of Ukrainian population do not know about them, for example, the norm regarding sanctions for non-sorting of garbage, which is stipulated in 2018 is not fulfilled.

The Ministry of Environment and Natural Resources introduces a lot of changes, but they do not work, that is, they must assign each sub-unit a separate authority, namely control over the quality of water, one authority, on the state of air, another, sorting waste, one more separate and control over adhering to the permissible ecological level in the occupied territory of the Donbas.

Increasing awareness and awareness of the population about the ecological situation in the country by creating billboards, stands and posters in Ukrainian cities.

Романюк Аліна Михайлівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 2 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: старший викладач
кафедри криміналістичного забезпечення та
судових експертиз ННІ № 2 Національної
академії внутрішніх справ ***Волошин О. Г.***

ПОНЯТТЯ ТА ПРИРОДА ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

Аналіз воєнних конфліктів початку ХХІ століття свідчить про появу нових форм і методів збройної боротьби між державами для досягнення відповідних політичних цілей і вирішення міждержавних протиріч. На зміну класичним формам збройної боротьби прийшли так звані «гібридні війни». Вони мають прихований характер та проводяться, переважно, у політичній, економічній, інформаційній та інших сферах. При цьому, для вирішення окремих завдань збройні сили залучаються в невеликій кількості. Сутність такого підходу полягає у зміщенні центру зусиль з фізичного знищення противника в рамках масштабної війни до застосування засобів так званої «м'якої сили» проти країни-противника з метою дезінтеграції та зміни її керівництва, включення до сфери свого впливу.

Слід зазначити, що єдиного визначення поняття та природи гібридної війни не існує, тому це явище є складним з погляду трактування й наповнення відповідним змістом. Логічним видається зробити спробу визначити сутність гібридного протистояння та його складових. З існуючих поглядів на сутність гібридної війни можна виділити наступні:

1. Гібридна війна як військова стратегія, яка поєднує звичайну війну, малу війну та кібервійну;
2. Гібридна війна як атака з використанням ядерної, біологічної, хімічної зброї, саморобних знарядь для терористичних атак та інформаційного тиску;

3. Гібридна війна як складна та гнучка динаміка бойового простору, яка передбачає швидку реакцію та адаптацію учасників протистояння;

4. Гібридна війна як сучасний вид партизанської війни, яка поєднує сучасні технології та методи мобілізації [3]

Типовими компонентами гібридної війни є використання методів, що сприяють виникненню та поглибленню в державі, обраній для агресії, внутрішніх конфліктів:

- створення внутрішніх суспільних протиріч через пропаганду з її переходом у інформаційну війну;

- створення економічних проблем через економічне протистояння з переходом в економічну війну та протидію зв'язкам країни-жертви з сусідніми країнами;

- підтримка сепаратизму та тероризму аж до актів державного тероризму;

- побудова псевдодержавних утворень як гібридного ідеал-проекту державотворення;

- сприяння створенню нерегулярних збройних формувань (повстанців, партизан та ін.) та їх оснащення.

При цьому сторона-агресор намагається та може залишатися публічно непричетною до розв'язаного конфлікту.

Якщо ці методи війни виявляються дієвими, держава-агресор може досягти своїх агресивних цілей та закріпити успіх, виступили в ролі миротворця у внутрішньому конфлікті.

У випадку, якщо ці методи виявляються мало дієвими, агресор може застосувати:

- інші методи ведення війни з залученням у конфлікт на своєму боці третіх країн;

- класичні прийоми ведення війни з прихованим локальним обмеженим застосуванням власних збройних сил або через неприховану агресію [3].

Прикладом гібридної війни, у якій військова потужна держава-агресор домовляється із недержавними виконавцями – групами місцевого населення та бойовиками, – зв'язок із якими вона формально цілковито заперечує, є російська диверсійна діяльність в Україні навесні 2014 року. Втручання Російської Федерації (далі – РФ) в політичне життя України, агресивне порушення її територіальної, спричинили незворотні зміни у всіх сферах суспільного життя в Україні.

Мирна держава в центрі Європи, яка до цього була спрямована лише на розвиток економіки та підвищення соціального рівня свого населення, була поставлена в умови необхідності захисту своїх границь, територій, суверенітету та державності в цілому. На зміну Антитерористичній операції (яка проводилася з квітня 2014 року по квітень 2018 року) з 30 квітня 2018 року в Україні офіційно

розпочалася Операція об'єднаних сил. Цей формат прописаний у Законі України «Про реінтеграцію Донбасу» (№ 7163 «Про особливості державної політики щодо забезпечення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями в Донецькій і Луганській областях»), прийнятому на засіданні Верховної Ради України 18 січня 2018 року. Загострення протиріч з Російською Федерацією, що призвело до введення воєнного стану з 14.00 26 листопада 2018 року, який розповсюджується на 10 областей України, що розташовані вздовж російського кордону, узбережжя Чорного та Азовського морів терміном на 1 місяць.

Відсутність відкритого протистояння, використання нових тактик, дезінформації, створення в Україні за короткий час атмосфери паніки й загрози, використання живого щита з мирних мешканців, – продемонстрували безпорадність армії у війні нового типу. В Україні під загрозою виявились практично усі сфери суспільного життя – економіка, політика, культура пам'яті та інформаційного споживання, навіть ідентичність.

Одним з ключових компонентів гібридної агресії проти України стала пропаганда, яка створила сприятливий ґрунт для ініціювання внутрішніх заворушень, економічного тиску, а також кібератак. При цьому Інтернет використовується для поширення радикальної ідеології, вербування прихильників і фінансування незаконної діяльності, пов'язаної з тероризмом.

Так, Російська Федерація постійно збільшує кількість операцій по кібершпіонажу та все більше намагається вплинути на громадську думку українців, не гребуючи використанням фейкових новин, які спрямовані, перш за все, проти слабких місць України.

Прикладом нав'язливої пропаганди є штучна проблема дискримінації російськомовного населення, страх перед ефемерною загрозою «бандерівщини». Український інформаційний простір без належного російськомовного й англомовного контенту виявився замкненим, неконкурентним, не готовим донести українську позицію до світової спільноти [4].

Експерти називають гібридну війну типом конфлікту, який все частіше буде застосовуватися у XXI столітті. Підтвердженням цього є існування цілої низки конфліктів між різними територіальними утвореннями: Крим і Донбас в Україні, Придністров'я в Молдові, Абхазія і Південна Осетія в Грузії, Нагірний Карабах в Азербайджані, та ін.. Методи гібридної війни передбачають використання громадськості у процесі досягнення поставлених агресором цілей. Відповідно, населення країни-жертви потребує захисту від таких гібридних викликів і загроз, що вимагає вироблення механізмів їх чіткої ідентифікації та протидії.

Гібридна війна як акт агресії здійснюється з метою досягнення певних політичних цілей, основним інструментом якої є створення державою-агресором в державі, обраній для агресії, внутрішніх протиріч та конфліктів з подальшим їх використанням для досягнення політичних цілей агресії, які зазвичай досягаються звичайною війною. Мотиви, характер та форма війни значною мірою залежать від технологій, економіки та рівня суспільного розвитку держав, між якими виникає протистояння. Обов'язковим компонентом сучасних гібридних війн є інформаційні та кібератаки.

Президент України Петро Порошенко під час виступу на міжнародній конференції «Уроки гібридної війни десятиліття: що треба знати для руху вперед», наголосив, що агресивні дії Російської Федерації проти України несуть загрозу всьому європейському континенту, що нині Україна стала східним флангом НАТО у захисті європейських, демократичних цінностей.

У такій ситуації головними завданнями наукової роботи в системі правоохоронної діяльності щодо підвищення ефективності боротьби з незаконним обігом в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин їх аналогів і прекурсорів виступають:

– по-перше, розробка навчально-методичного забезпечення підготовки спеціалістів у сфері правоохоронної діяльності з питань протидії наркоманії і наркобізнесу (підручники, навчальні посібники, конспекти лекцій, методичні рекомендації);

– по-друге, надання теоретичної допомоги практичним підрозділам щодо впровадження новітніх технологій та міжнародного досвіду боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів;

– по-третє, урахування проблем практики при розробці нових нормативно-правових актів та вдосконаленні чинного законодавства у даній сфері.

Список використаних джерел

1. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20 березня 2003 року № 638-IV (в редакції від 28 липня 2016 року) // URL: zakon2.rada.gov.ua/laws/show/638-15.

2. Академічний тлумачний словник української мови//URL: www.google.com.ua/?gws_rd=ssl#q=великий+тлумачний+словник+української+- мови+онлайн.

3. Хоффман Б. Тероризм: погляд із середини / Хоффман Б. //URL : http://www.e-reading.club/book.php?book=1028295.

4. Конвенція Ради Європи про запобігання тероризму від 16 травня 2005 року (ратифікована Україною 31 липня 2006 року)//URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_712.

Секція 1

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА, КОНСТИТУЦІЙНЕ ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Супрунчук Олег Олександрович,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: завідувач кафедри
історії держави та права Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент *Шкуратенко О. В.*

УКРАЇНЬСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА В КОНТЕКСТІ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ (1988–2019)

Релігійний фактор відіграє важливу роль в сучасних українських реаліях, пов'язаних із становленням нового суспільства в умовах постмайданної ситуації та військової кризи. Політичне та геополітичне змагання за Україну виявило, що суб'єктами цієї боротьби є не лише український народ та українські церкви, але й зарубіжні політичні та церковні потуги. Українська Православна Церква – найбільше релігійне об'єднання України, що має перевагу в переважній більшості областей країни за кількістю громад (крім Галичини). Від позиції УПЦ із суспільно-політичних питань залежать настрої значної кількості українських православних. При Блаженнішому митрополиті Володимирі відбувалися значні трансформації цієї позиції, які були викликані як зовнішніми впливами, так і боротьбою різних угруповань всередині УПЦ. Канонічна єдність із Московською патріархією виявилася реальною причиною для того, щоб УПЦ зайняла непатріотичну позицію під час подій на Сході України. Еволюція УПЦ до усамостійнення була перервана як зусиллями патріарха Московського Кирила, так і завдяки діяльності нового керівництва УПЦ. Нові історичні виклики, трансформації УПЦ в бік проросійськості і нова хвиля міжконфесійного протистояння роблять гостро актуальним переосмислення всього історичного шляху УПЦ з часів релігійного відродження, пов'язаного з святкуванням тисячоліття хрещення Русі у 1988 році, і до сьогодення. Аналіз розвитку УПЦ протягом 1988–2019 років дозволяє краще зрозуміти перспективи українського православ'я загалом та УПЦ зокрема. Значно змінився хід історичних релігійних подій зі становленням Київської митрополії УПЦ

(Православної церкви України). Після отримання Томосу про автокефалію ПЦУ з рук Патріарха Нового Рима Варфоломія відновилася історична справедливість. Константинополь відновив статус Київської митрополії, який вона втратила в 1686 р. При таких обставинах УПЦ МП втратила свій канонічний статус, але зберігає визнання єдиної канонічної церкви України з боку інших православних церков світу, окрім Константинопольської православної церкви.

Становище українського православ'я в 1988–2019 роках мало специфічні риси, які утруднювали визнання його автокефалізації порівняно з історичними прецедентами становлення помісних церков в інших країнах. Особливо важливо, що сьогодні немає одностайної волі церковного народу щодо набуття автокефалії українським православ'ям і немає єдності серед українських єпископів. Ця умова відіграла значну роль у процесах набуття або відновлення автокефалії Руської, Болгарської, Румунської церков. Водночас, її не можна абсолютизувати, оскільки вона не враховувалася при відновленні чи наданні вперше автокефалії Грузинській, Албанській, Польській церквам. Всеправославні собори, а у проміжках між ними – Константинопольський патріарх є вищою апеляційною інстанцією, що може вирішити проблему статусу українського православ'я сьогодні. [1]

УПЦ завжди мала обмежені можливості для власного розвитку, оскільки ситуація, що склалася в українському православ'ї, є унікальною. Як бачимо, необхідні умови – зокрема, єдина позиція православного українського єпископату при згоді народу – відсутні; і тому самопроголошення автокефалії немає чітких перспектив на визнання, а звична процедура клопотання до церквиматері не може навіть формально початися, кого б не вважали кіріархальною церквою – чи то Московський, чи то Константинопольський патріархати. Сприятлива ситуація мала місце лише в 1991 році, коли на Соборі УПЦ 1– 3 листопада вдалося забезпечити консенсусну підтримку прохання про автокефалію.

В інші періоди українське православ'я було далеке від необхідних для повноцінного становлення помісної автокефальної церкви передумов, а тому розвиток УПЦ мав специфічний характер становлення самостійної церкви без чіткого традиційного канонічного статусу. Митрополитам Філарету, Володимиру й Онуфрію, як предстоятелям УПЦ, доводилося розвивати цю юрисдикцію в дуже складних, із церковно-канонічної точки зору, умовах, постійно будучи під загрозою радикальних дій Московської та Константинопольської патріархій. УПЦ виникла шляхом трансформації українського екзархату РПЦ до статусу «умовно автономної» церкви (томос від 27 жовтня 1990 року), яка змагалася за автокефальний статус (Собор 1–3 листопада 1991 року) [2].

Ці два етапи розвитку були історично зумовленими, а переривання цих трансформацій, збереження канонічної єдності з Московським патріархатом було протиприродним. Основними причинами проросійського курсу в 1992–2004 роках були співпраця із проросійським спектром українського політикуму і страх перед можливим входженням в Україну Константинопольського патріархату, а українофільство 2007–2013 років було викликане УПЦ з боку Москви. Сприяли цим трансформаціям особливості становлення і розвиток системи управління цієї церковної юрисдикції при митрополиті Володимирі, для якої було характерне виникнення фаворитизму орієнтованого на російські еліти протоієрея В.Косовського, становлення співпраці з адміністрацією Л. Кучми, вагання вірних УПЦ в бік КПУ та П.Симоненка, виникнення систематичної співпраці з донецькою бізнесовою і політичною елітою. Встановлено, що Константинопольський патріархат бажає ослаблення РПЦ, а тому патріарху Варфоломію вигідне як усамостійнення українського православ'я, так і стан розколу. Керівництво УПЦ КП і УАПЦ насправді не було ніколи зацікавленим у об'єднанні й унормуванні статусу українського православ'я, але завжди боролосся за владу, що особливо яскраво виявилось при спробах Константинополя модерувати об'єднаний процес в 2000–2001 і 2008 роках. Керівництво УПЦ завжди було зацікавлене у нейтралізації зусиль Константинопольського патріархату утворити на основі альтернативних українських православних юрисдикцій автономну канонічну церкву, і це спонукало до тісної співпраці з Партією регіонів із моменту її створення і до перемовин із УАПЦ 2005–2008 років, які вимагали імітації проукраїнських кроків. Українофільський курс митрополита Володимира був відповіддю на тиск з боку Московської патріархії, пов'язаний із намаганням зупинити кар'єру його фаворита Олександра (Драбинка). Проти хіротонії останнього у єпископи категорично виступили патріарх Алексій та його оточення. У відповідь митрополит Володимир зібрав на хіротонію 19 грудня 2007 року єпископат УПЦ, за виключенням митрополита Агафангела і його вікарного єпископа Олексія (Гроху). 21 грудня 2007 року відбувся Архієрейський собор УПЦ, на якому було засуджене проросійське «політичне православ'я», взятий курс на деполітизацію церковного життя і становлення УПЦ як де-факто автокефальної церкви. Українофільська політика УПЦ знайшла свій вираз у боротьбі за незатверджену Московським патріархом редакцію статуту УПЦ, яку вдалося відстояти в 2008 році на Архієрейському соборі РПЦ, у 2011 на Соборі УПЦ, а також у 2012-му, при спробах «привести статут УПЦ до відповідності із статутом РПЦ». У результаті, усі рішення УПЦ не потребують для своєї чинності затвердження у Москві, обрання нового Предстоятеля УПЦ не «затверджується», а лише

«благословляється». Становище УПЦ було особливо складним після того, як влітку 2009 року патріарх Кирил домовився із патріархом Варфоломієм про невтручання в українські справи в обмін на обіцянку спільно завершити підготовку до Всеправославного собору і провести його. У ряді програмних доповідей 2007–2013 років митрополит Володимир створив ідеологію православного українофільства для УПЦ, запропонував і реалізовував політику відкритості у відношенні до інших церков України, обґрунтувалась необхідність відмови від проросійського «політичного православ'я» й «укорінення» в українському суспільстві. Митрополит Володимир розвивав вчення про УПЦ як помісну для України церкву, що має бути «національною» та об'єднувати «західноукраїнську» та «східноукраїнську» «культури» завдяки своїй відкритості. Імператив відкритості предстоятель УПЦ виводив із свхаристійної природи церкви. Ця відкритість передбачала можливість перемовин з альтернативними українськими православними юрисдикціями без попередніх умов.

Наслідком розвитку УПЦ та її діалогу із УПЦ КП, УАПЦ і помісними православними церквами світу мала стати канонічна автокефалія українського православ'я. Суттєвою складовою боротьби УПЦ за власну самостійність стала інформаційна політика митрополита Володимира, яка мала обґрунтувати необхідність «удосконалення канонічного статусу» і безпідставність аргументації прибічників збереження єдності із Москвою. Інформаційна політика УПЦ здійснювалась не лише через церковні ЗМІ (сайт «Православ'є в Україні», телеканал «Глас»), але через ряд формально незалежних ресурсів (сайти «Релігія в Україні», «Київська Русь»), що критикували ідеологію «русміра» та утверджували цінності вселенського і київського християнства. Митрополит Володимир створив ідеологію православного українофільства для УПЦ, запропонував і реалізовував політику відкритості у відношенні до інших церков України, домігся засудження проросійського «політичного православ'я» [3].

При митрополиті Володимирі відбувся розквіт фаворитизму (протоієрей Віталій Косовський, митрополит Олександр (Драбинко), митрополит Антоній (Паканіч) та ін.), що за відсутності системної кадрової політики привело до гострої боротьби за владу в 2011–2013 роках і кризи УПЦ в 2014–2015 роках. В кінці 2011 – на початку 2012 року митрополит Володимир був відсторонений від влади, а його оточення зазнало перших значних репресій. Повернення до влади митрополита Володимира 8 травня 2012 року стало можливим завдяки підтримці більшості єпископів УПЦ, яка висунула на роль нового фаворита владу Антонія (Паканіча), призначеного керуючим справами із розширеними повноваженнями. Спираючись на позитивний досвід відсторонення від посади ряду проросійських ієрархів (Іполіт Тульчинський, Антоній Олександрійський, Гурій

Житомирський та ін.), владика Олександр (Драбинко) спробував розвинути успіх, відсторонивши від посад представників проросійського крила в Синоді. Ця спроба завершилась «ув'язненням» митрополита Олександра, що ускладнило становище УПЦ в останні місяці правління митрополита Володимира. У зв'язку із неможливістю виконання обов'язків предстоятеля митрополитом Володимиром, 24 лютого 2014 року Синод УПЦ обрав місцеблюстителем Київського митрополичого престолу митрополита Онуфрія (Березовського), подолавши спротив митрополита Агафангела. У період місцеблюстителства митрополит Онуфрій виступав за партнерські відносини церкви і держави, церкви й суспільства; звертався із закликом припинити війну до В. Путіна і патріарха Кирила; дозволив розпочати перемовини із УПЦ КП та УАПЦ. Останній процес провалився через небажання патріарха Філарета поступитись місцем предстоятеля об'єднаної церкви на користь кандидатури від УПЦ.

У березні 2014 року митрополит Олександр (Драбинко) розпочав боротьбу за владу, яка була пізніше підтримана УПЦ КП. Внутрішній розбрат в УПЦ підірвав авторитет цієї юрисдикції. Після обрання митрополита Онуфрія Предстоятелем 13 серпня 2014 року все більш очевидними ставали невідповідності між діями УПЦ та суспільними запитами в умовах війни, загальне згортання проукраїнських тенденцій в УПЦ, неможливість для УПЦ запропонувати українському суспільству об'єднавчі та миротворчі проекти. Вибравши агресивну інформаційну війну проти УПЦ КП та її союзників, УПЦ свідомо виконує роль сателіта «Опозиційного блоку» [4].

Залишки авторитету УПЦ в релігійному середовищі України та суспільстві були знищені завдяки керованій із РФ інформаційній політиці УПЦ, яка повернулася до «мови ненависті» і риторики «оточеної фортеці». Знищення позитивних набутків «українофільського» періоду правління митрополита Володимира, зміна нав'язуваного вірним типу ідентичності з відкритого до закритого перетворили УПЦ на «РПЦ в Україні». Системна криза УПЦ має тенденцію до загострення, проте, чим саме завершиться ця криза, залежить від майбутнього української держави і суспільства, а також від альтернативних православних юрисдикцій. З початком війни на Сході України, активізувалися націоналістичні угруповання, які гостро критикували та відкрито виступали проти існування Української православної церкви з керівним центром в Москві. Уже 2014 року представники церковних кіл звернулися до Петра Порошенка з прохання підняти перед Вселенським Патріархом питання щодо надання томосу про автокефалію Українській Церкві. Через анексію Криму і військову агресію Росії це питання було більш ніж актуальним для влади, по-перше, тому, що його вирішення допомагало об'єднати та консолідувати патріотичні сили проти ворога. По-друге, воно дозволяло

провести чітку лінію водорозділу між закамуфльованим у церковне облачення «Русским миром» й справді релігійними організаціями. По-третє, дозволяло нівелювати вплив Москви на внутрішні питання в Україні, що Кремль здійснював через окремі структури або представників УПЦ Московського Патріархату. Створення ПЦУ повинно було стати якісно новим етапом в розвитку вітчизняного православ'я. Проте через політизованість процесу в православ'ї настав ще більший розкол. Православні церкви світу вимагають від Патріарха Варфоломія скликання Всеправославного собору задля вирішення Українського церковного питання.

Предстоятель УГКЦ Святослав Шевчук висловив можливість укладення унії між УГКЦ і ПЦУ, оскільки обидві організації вважають себе спадкоємцями Київської митрополії X ст., але це буде можливо лише тоді, коли УПЦ і ПЦУ утворять єдину релігійну структуру.

Список використаних джерел

1. Українська Православна Церква на межі тисячоліть. Документи і матеріали. До 20-річчя Харківського Собору Єпископів Української Православної Церкви. – К. : УПЦ, 2012. – 285 с.

2. Відповідь Вселенського Патріарха Варфоломія I на постанову зібрання українського єпископату Московського патріархату // Інформаційний бюлетень УПЦ КП. – № 9. – 2000. – С. 11–12.

3. Українська Православна Церква на межі тисячоліть. Документи і матеріали. До 20-річчя Харківського Собору Єпископів Української Православної Церкви. – К. : УПЦ, 2012. – 285 с.

4. К вопросу о независимости Украинской Православной Церкви. (По материалам пресс-конференции Блаженнейшего Филарета, митрополита Киевского и всея Украины). Киев, 31 августа 1990 г. // Православный Вестник. – 1990. – №11. – С. 4–5.

Горюшкіна Анастасія Ігорівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: професор кафедри
конституційного права та прав людини
Національної академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент *Пелих Н. А.*

КОНСТИТУЦІЙНА ЮРИСДИКЦІЯ В УКРАЇНІ Й ІНОЗЕМНИХ КРАЇНАХ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Шлях до створення Конституційного Суду України був складним і тривалим. Досягти успіхів на цьому шляху можна було лише при об'єднанні зусиль усіх державних органів і органів місцевого самоврядування, консолідації усього суспільства. Лише за

умови усвідомлення, що не страйки, не розбрат, не гучні слова й заклики, а важка й напружена праця усіх та кожного, злагода й громадянський мир – єдиний напрям нашого поступу до заможної держави, високого життєвого рівня її громадян.

Саме судова реформа, як один із напрямків конституційної реформи, відіграла надзвичайно важливу роль у створенні та функціонуванні сучасного органу конституційної юрисдикції в Україні. В результаті цієї реформи змінилась не тільки сама система судової влади України, статус Конституційного Суду України, але і запроваджено інститут Конституційної скарги в Україні. Так, згідно з Конституцією України (ст. 124), правосуддя в Україні здійснюють виключно суди. Завданням Конституційного Суду є гарантування верховенства Конституції України як Основного Закону держави на всій території України. Новий Закон України «Про Конституційний Суд України» від 13 липня 2017 року чітко визначив не лише його новий статус, нову структуру, компетенцію, порядок формування та інші важливі його юридичні аспекти функціонування, але і підкреслив його місце в системі органів державної влади. На основі проведеного юридичного аналізу, можна стверджувати, що Конституційний Суд України посідає особливе, відокремлене від інших органів держави місце. Оскільки, згідно з Конституцією України (ст. 147), Конституційний Суд України – є органом конституційної юрисдикції.

Специфіка діяльності цього органу полягає в тому, що власне правосуддя в повному значенні цього слова він не здійснює. Конституційний Суд України вирішує не спори, а питання про відповідність правових актів Конституції України. Звідси випливає й основна мета діяльності Конституційного Суду України – гарантування верховенства Конституції України як Основного Закону України. Забезпечення верховенства Конституції України, вирішення питання про відповідність Конституції України законів України та у передбачених Конституцією України випадках інших актів, здійснення офіційного тлумачення Конституції України, а також інших повноважень відповідно до Конституції України.

Розглянувши питання конституційної юрисдикції в Україні та зарубіжних країнах, зробивши порівняльний аналіз, можна зробити висновок, що конституційні суди належать до високоінтелектуальної професійної судової влади, покликані здійснювати виключно формально юридичну функцію, а саме: забезпечувати верховенство конституції й утверджувати ієрархію правових норм на чолі з Основним Законом як фундаменту правової системи. Беззаперечним є факт, що нині зазначені органи відіграють значну роль у забезпеченні функціонування нової ціннісно орієнтованої системи понять і уявлень про верховенство права, головна мета якої полягає в утвердженні суверенного права народу та дотриманні державою свободи особи,

однак дослідження відповідності конституції законів, міжнародних договорів та інших нормативних актів було й залишається головною функцією спеціалізованого органу конституційної юрисдикції тієї чи іншої країни.

Більше того, утворення органу конституційної юрисдикції України на засадах загальноновизнаних у світі цінностей є важливим кроком становлення демократії, правової держави, побудови громадянського суспільства. Подальше становлення цього органу має здійснюватися з використанням і всебічним осмисленням світової практики конституціоналізму, але лише творчий підхід та урахування національних умов і особливостей допоможе визначити прогресивний напрям подальшого розвитку держави.

Слюсар Людмила Євгенівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: доцент кафедри історії
держави та права Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук
Прус В. З.

ТРАГЕДІЯ ГОЛОКОСТУ В ПЕРЕКАЗАХ І СПОГАДАХ ОЧЕВИДЦІВ

*«Голокост – безпрецедентний прояв зла,
який не можна просто залишити в минулому
і віддати забуттю», – генсек ООН Кофі Аннан*

Що таке голокост? У широкому розумінні «голокост» означає переслідування та масове знищення нацистами певних соціальних та етнічних груп, наприклад євреїв, хворих, циган, гомосексуалістів.

У вузькому розумінні це означає переслідування і знищення євреїв, які проживали в Німеччині, також і тих, що жили на союзних та окупованих територіях під час Другої світової війни.

З приходом до влади в Німеччині Націонал-Соціалістичної Робітничої партії у 1933 році на чолі з Адольфом Гітлером, у країні затверджено націонал-соціалістичний режим. Даний режим ґрунтувався на нацистській расовій доктрині, згідно з якою німці – «арійці» належать до вищої раси, а євреї вважалися Untermenschen – недолюдьми. Створюється один з перших концтаборів – Дахау, масово позбавляються робочих місць чиновники і лікарі єврейської національності, вводяться квоти в навчальних закладах. Ситуація загострювалась до прийнятих в 1935 році Нюрберзьких законів, що здійснювали ізоляцію євреїв за расовою ознакою. Далі закони, що були

прийняті у вересні 1935 «Про громадян рейху» і «Захист німецької честі і німецької крові» з поправками юридично встановили позбавлення євреїв в Німеччині всіх політичних і цивільних прав. Наступні законодавчі акти примусово зобов'язували євреїв, що володіли підприємствами та фірмами передати їх у власність «арійцям». Чоловікам і жінкам з неєврейськими іменами пропонувалося вписати в паспорта «Ізраїль» або «Сара» (згодом також букву «J», від нього. Jude єврей).

З 9 на 10 листопада за особистим наказом фюрера відбулася серія скоординованих атак, які було здійснено воєнізованими загонами СА та цивільними по всій нацистській Німеччині, частині Австрії і Судетській області. Ця кривава подія називалася – «Кришталева ніч» і ознаменувала початок «остаточного вирішення єврейського питання».

Під час військових дій нацисти вбивали тисячі людей, однак особлива увага діставалася саме євреям і циганам. Створювалися гетто та концентраційні табори смерті. З 1941 року існували чотири табори, які спеціалізувалися виключно на знищенні людей – «Хелмно», «Треблінка», «Белжець» і «Собібор». Пізніше ще два було для цього пристосовано – «Аушвіць» («Освенцим») і «Майданек».

Така доля не оминула і населення Києва після німецької окупації 1941. Після провокації НКВС, окупанти почали масовий терор, що затяг до могил не тільки жителів Києва, а і загалом всіх мешканців окупованих українських територій. За загальними підрахунками вчених лише в Бабиному Яру було розстріляно 100 тис. чоловік, євреї становили майже 70%. Приховуючи свої наміри нацисти під маскою вивезення всіх євреїв з міста загнали до урочища та масово розстріляли, відібравши всі цінності та продовольства. На окупованих територіях України також були збудовані концентраційні табори - Янівський (Львів) та Сирецький (Київ).

Про винахідливість кривавих катів достеменно відомо всім. Дане твердження підтверджується в протоколах допитів очевидців та людей які залишилися в живих.

Мешканка Києва Петренко Наталія в період нещадних розстрілів жила недалеко від Сирецького концентраційного табору: «...Недалеко від мого місця проживання, приблизно 200–300 метрів, знаходився Сирецький концентраційний табір.

Я бачила як ув'язнених в цьому таборі змушували носити землю і від втоми в'язні падали, їх виводили і потім розстрілювали.

При викорчуванні лісу після того, як корні були підриті, німці змушували окремих в'язнів залазити на вершину, щоб зав'язати мотузку і в'язню заборонялось златити. Мотузку натягували, дерево падало і сидів ший на ньому в'язень вбивався...»

Військовополонений Будник Давид Йосипович разом із своїми товаришами при відступі з Києва потрапили в полон та були

направлені в табір військовополонених який знаходився на вулиці Керосиновій в дворі колишньої військової частини. Фрагмент з його допиту: ««...Там було багато військовополонених різних національностей. Мене, як єврея, було розміщено в ту частину табору де знаходились євреї.... Утримувались ми там без їжі, води, в нелюдських умовах і лише через п'ять днів фашисти видали по черпаку розведеної муки в воді. При цьому ніяких посудин не було і брали цю рідину хто в що – пілочки, фуражки, брудні банки і тд. В результаті скупченості людей, голоду та нелюдських антисанітарій них умов в таборі було багато умерлих...

...Приблизно в вересні 1942 року мене в числі інших військовополонених посадили в машину – «душогубку» і відправили в Сирецький табір, що знаходився поблизу Бабиного Яру. Тут умови були ще гірші та жорсткіші. За будь-яку провину або ж і без неї могли вишикувати всіх ув'язнених та розстріляти кожного третього, або п'ятого. Ув'язнених били, змушували робити так звану «зарядку» – повзати на животі, колінах і їти «гусячим кроком». Всі ці екзекуції супроводжувались побиттям дубинками.

В середині серпня 1943 року мене в групі в'язнів відправили в створений по розпорядженню зондеркоманди спеціальний табір в Бабиному Яру. Туди було відправлено більше 300 в'язнів. Всіх закували в кайдани, заставляли діставати з ям трупи людей, розстріляних вересні 1941 року і в послідуочий час спалювати ці трупи в спеціально збудованих для цієї цілі печах. Ці печі будувалися з розібраних кладовищ них пам'ятників, металевиx решіток з огорож та рельсового заліза. На такий постіл накладається прошарок дров, далі прошарок витягнутих нами трупів, потім трупи обливались нафтою і в такому порядку накладалось декілька шарів. Для того, щоб накладати на одну піч максимальну кількість трупів нам доводилось будувати дерев'яні помости і по ним піднімали трупи для розміщення.. За їх розпорядженням ми на кожну піч клали не менше 2000 трупів. Ми тоді між собою порахували кількість закладених печей, їх було приблизно 55–60 і виходило, що в Бабиному Ярі було спалено не менше 120000 трупів. Тут і враховувалися трупи померлих людей в «душегубках», а також привезених і розстріляних за період серпня – вересня 1943.»

Німецькі офіцери пильнували за виконанням поставлених доручень, щодо знищення та експлуатації людей, що залишилися після масової зачистки євреїв. У відповідних умовах продовжувалися знущання та винищення свідків, військових, людей за національною приналежністю або ж просто мирного населення... А згодом і замітання своїх злочинь, руками приречених.

Отже, Голокост став кульмінаційним моментом у довгій і ганебній історії антисемітських переслідувань, погромів,

дискримінацій, зведеної у Третьюму рейху до рангу офіційної політики. Підсумовуючи всі втрати євреїв з внаслідок Голокосту в різних країнах Європи, було загально визначено і закріплено вироком Міжнародного військового трибуналу у м. Нюрнберг 6 млн. померлих. 1 листопада 2005 року Генеральна асамблея ООН у своїй резолюції встановила 27 січня Міжнародним днем пам'яті жертв Голокосту. Дата була обрана не випадково – саме цього дня було звільнено концентраційний табір «Аушвіц», він же «Освенцим».

Список використаних джерел

1. Безпрецедентний прояв зла: Голокост – кровотолива рана на тілі людства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.112.ua/golovni-novyni/bezpretsedentnyi-proiav-zla-holokost-krovotochyva-rana-na-tili-liudstva-477678.html>.
2. Гетто й акції Голокосту в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.territoryterror.org.ua/uk/history/1939-1945/third-reich/ghetto-holocaust>.
3. Протокол допиту Петренко Наталії Феодосіївни від 28.11.1943 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://avr.org.ua/index.php/viewDoc/26106/>.
4. Протокол допиту Будника Данила Йосиповича від 22.05 1980 [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://avr.org.ua/index.php/viewDoc/26117/>.
5. Голокост в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://babiyar.org/byhmc/historical/exploremap>.

Франчук Юлія Олександрівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: доцент кафедри теорії
держави та права Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук
Лазнюк Н. В.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОСВІДОМОСТІ

На сьогоднішній день Україна являє собою молоду незалежну державу, яка прагне стати однією із найрозвиненіших держав Європи. Країна знаходиться на етапі входження до Європейського союзу, тому проблема правосвідомості займає одне з провідних місць у суспільстві. Також постає важливе завдання переосмислення та сприйняття нових демократичних цінностей суспільного буття, що має наслідком підвищення якісних показників суспільної правосвідомості та правової культури.

Окремі питання визначення правової природи, видів та ознак правосвідомості розглядалися такими вченими як: О. Данильян, І. Ільїн, Б. Кістяківський, Г. Клімова, М. Ковалевський, М. Коркунов, П. Новгородцев, М. Палієнко, О. Петришин, С. Погребняк, Б. Чичерін.

Одну з перших спроб розробки теорії правосвідомості здійснив П.Новгородцев, який у своїх працях виклав розуміння цієї категорії як філософсько-правової реальності [1, с. 58].

Е.Ю. Соловійов в свою чергу вказує, що «правосвідомість – це не просто відображення в індивідуальній свідомості духу й характеру законів, що вже діють у суспільстві» [2, с. 189]. Заслуговує на підтримку також позиція І. О. Ільїна, який наголошує на тому, що нормальна правосвідомість не зводиться до правильного знання позитивного права. Вона взагалі не зводиться до одного «знання», а включає в себе всі основні функції душевного життя і волю (саме – духовно виховану волю) [3, с. 167].

В свою чергу Г. П. Клімова зазначає, що «одним із показників сформованості правосвідомості й рівня правової культури є усвідомлення громадянином того, що невід’ємні права не надаються людині законом, а закон являє собою знаряддя в механізмі, яким забезпечується захист прав і свобод людини, тому й самі закони мають бути правовими» [4, с. 216].

Аналіз різноманітних праць вчених-дослідників з питань правосвідомості дає підстави виокремити такі узагальнені ознаки правосвідомості: по-перше, це форма (різновид) суспільної свідомості; по-друге, суб’єктами (носіями) правосвідомості є різноманітні суб’єкти права; по-третє, об’єктом правосвідомості є ставлення людини до правових явищ, справедливості чи несправедливості законів, діяльності правоохоронних органів тощо; по-четверте, вона є елементом системи правового регулювання, підставою для розвитку права та праворозуміння; по-п’яте, правосвідомість є засобом саморегуляції поведінки людей, впливаючи на їх правомірний вибір та ухвалення рішення щодо додержання або порушення правових норм [5, с. 110–112].

Аналізуючи процес формування правосвідомості в Україні сьогодні, слід вказати і на проблеми, що виникають(або можуть виникнути) на шляху її становлення. Так, досить поширеним явищем є деформація правосвідомості. Безпосередньою причиною виникнення деформацій правосвідомості є стан основних елементів механізму правового регулювання. Посиленню деформаційних явищ у суспільній правосвідомості сприяють суперечності в різних галузях законодавства й правоохоронній системі в цілому. Таке становище дозволяє маніпулювати законодавством залежно від ситуації. Слід наголосити, що суттєвою причиною існування деформацій правосвідомості в українському суспільстві є поступове зникання молоді, до злочинності. У міжнародному та національному масштабах набули значного

поширення і стали «звичними» для пересічних громадян такі види злочинів, як хуліганство, шахрайства, корумпованість у багатьох сферах суспільного життя [7, с. 4].

Ще однією з актуальних проблем сьогодення залишається правовий нігілізм, який являє собою сформоване в масовій, груповій або індивідуальній свідомості зневажливе ставлення (відверте або приховане) до права як регулятора суспільних відносин, заперечення його значення у суспільно-політичному житті держави, відкидання або ігнорування приписів права. Правовий нігілізм може проявлятися в конкретних способах зовнішнього виразу антиправового або, навіть, злочинного характеру [8, с. 12].

Продовжуючи думку, хотілося б звернути увагу на ще одну актуальну проблему сьогодення – корупцію. Як зазначає О.О. Марушак, це явище негативно впливає на різні сторони суспільного життя: економіку, політику, управління, соціальну і правову сфери, громадську свідомість, міжнародні відносини [5, с. 86].

На характер суспільної правосвідомості впливає також і релігія. Якщо буддизм, конфуціанство, брахманізм, даосизм виховували слухняну людину, що підкоряється волі релігійної громади, то католицизм та протестантизм спрямовували віруючих на активну популяризацію певних духовних і життєвих стандартів. Важливою тенденцією сучасного світу сьогодні виступає зміна ставлення до міжнародного права. Однією з ознак нового відношення до міжнародного права є перехід частини функцій і повноважень від національних держав до міжурядових організацій (яскравим прикладом цього виступає ЄС) [6, с. 48].

Правова культура та правосвідомість громадян є основою, фундаментом нового суспільства в Україні. Адже громадяни є єдиним чинником, здатним утворювати державу і правопорядок. Успішне вирішення цих завдань залежить від багатьох факторів, але здебільшого – від рівня організації правової освіти і виховання населення країни, а також підвищення ефективності їх правової інформованості.

Зважаючи на вищесказане, слід вважати, що проблеми, пов'язані з правосвідомістю громадян, будуть актуальними ще протягом тривалого періоду, а необхідність їх дослідження впливає з конституційного проголошення України правовою державою. Саме це обумовлює потребу в зростанні й досягненні високого рівня правової культури кожного громадянина, державного службовця, посадової особи, а особливо – юриста. І тільки тоді рівень правосвідомості усього суспільства значно підвищиться, кожен громадянин держави буде приймати активну участь у правовому процесі та матиме змогу самостійно аналізувати чинне законодавство, відзначаючи його здобутки та недоліки, тобто головним здобутком кожного стане відчуття власної приналежності до правового життя країни.

Список використаних джерел

1. Ідея права і держава / ред.: Е. О. Дідоренко. – Луганськ, 2007. – С. 197.
2. Соловьев Э. Ю. И. Кант: взаимодополнительность морали и права / Э. Ю. Соловьев. – М. : Наука, 1992. – С. 189.
3. Ильин И. А. Теория права и государства / И. А. Ильин. – М. : Зерцало, 2003. – С. 167.
4. Клімова Г. П. Основні шляхи формування правосвідомості і правової культури українських громадян в умовах розбудови правової держави // Правосвідомість і правова культура як базові чинники державотворчого процесу в Україні : монографія /Л. М. Герасіна, О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань та ін. – Х. : Право, 2009. – С. 331.
5. Марущак О. О. Правове регулювання протидії корупції в Україні та його вдосконалення / О. О. Марущак // Одинадцяті юридичні читання : матеріали Міжнародної наукової конференції «Форма сучасної національної української держави: реалії та перспективи». – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – С. 86–88.
6. Теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2014. – С. 147.
7. Черкас М. Є. Актуальні проблеми формування правосвідомості в Україні / М. Є. Черкас // Право та інновації. – 2015. – № 4. – С.7
8. Требін М. П. Формування правової культури в Україні / М. П. Требін // Правова культура і громадянське суспільство в Україні : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (12 жовт. 2007 р.). – Х. : Право, 2007. – 214 с.

Бортник Інна Миколаївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: професор кафедри теорії держави
та права Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук ***Лазнюк Н. В.***

ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

1.1. Колізії в праві і способи їх усунення

В процесі правозастосування виникають такі проблеми, як колізії та прогалини в праві, які включають великий пласт не тільки загальнотеоретичних, але й прикладних питань, які зводяться до вірного визначення поведінки суб'єкта правозастосовного процесу при відсутності нормативних приписів у разі пропуску і при виборі спірних правових приписів у разі їх колізії.

Правозастосовна діяльність – явище складне, що не зводиться до видання актів застосування права. Вона включає не тільки закріплену в процесуальних нормах процедуру «руху справи», а й велику кількість неформальних зв'язків і відносин: різні ланки правозастосовної підсистеми, посадові особи оцінюють стан правопорядку, виробляють свої позиції з питань застосування закону, висловлюють думки, впливають на думки інших осіб, приймають рішення по конкретних справах, змінюють поточну практику, виступають з пропозиціями щодо вдосконалення законодавства. Весь цей складний механізм матеріально-правових, процесуальних, організаційних, технічних, психологічних та інших зв'язків і відносин утворює правозастосовну діяльність.

Можна по-різному ставитися до наявності колізій в праві: вважати їх природними і неминучими або, навпаки, розглядати як негативне явище. Але безперечно, що юридичні колізії ведуть до розбалансованості правової системи, порушення її нормального функціонування.

Отже, колізії не можна вважати нормальним правовим явищем. Звідси необхідно розробити процедурні правила подолання юридичних колізій, а саме:

- встановити в законодавстві юридичні пріоритети для вирішення цих колізій;
- визначити органи, які мають право вирішувати колізії;
- встановити попереджувальні засоби для запобігання юридичних колізій, а також їх дозволу.

Наведемо приклад колізій в шлюбно-сімейних відносинах, що виникають в результаті застосування різного правового регулювання до однакових фактичних обставинах в різних державах.

Подібна ситуація може мати місце, наприклад, при укладенні другого шлюбу для громадянки України на території Об'єднаних Арабських Еміратів, де укладення другого шлюбу є законним. Згідно ж ст. 25 СКУ п. 1 Жінка та чоловік можуть одночасно перебувати лише в одному шлюбі.

В даному випадку буде порушено одне з цих обставин – укладання шлюбу особою, яка вже перебуває в іншому зареєстрованому шлюбі.

В літературі називають декілька способів вирішення юридичних колізій і їх усунення. Серед них перше місце відводиться прийняттю нового акта або скасування одного з актів що суперечить іншому.

Інший засіб вирішення колізій – судові тлумачення. Вони дозволяють усунути колізійність норм, актів, процедур.

Розвиток суспільного життя настільки різноманітне, суперечливе, що юридичній науці ще належить пошук інших способів вирішення і запобігання юридичних колізій.

1.2. Прогалини у праві

У стадії формування правової основи в процесі правозастосування можуть виникнути перешкоди через наявність в законодавстві прогалин, які являють собою відсутність конкретного нормативного припису щодо фактичних обставин, що знаходяться в сфері правового регулювання.

Прогалину в праві являє собою відсутність конкретного нормативного припису щодо фактичних обставин, що знаходяться в сфері правового регулювання

Один із способів усунути прогалини в праві – прийняття відповідним правоутворюючим органом норми права якої бракує або скасування одного з актів який суперечить іншому.

Також існує спосіб оперативного подолання прогалин у праві – аналогія закону і аналогія права.

Аналогія закону означає вирішення справи на основі закону, що регулює подібні з розглянутими відносини.

Аналогія права – рішення на основі загальних засад законодавства.

Застосування права за аналогією в сучасних державах обмежене. Воно повністю виключається при вирішенні кримінальних справ. Кримінальне законодавство виходить із принципу, за яким злочинцем не може вважатися діяння, не передбачене кримінальним законом.

Таким чином, можна зробити наступні висновки:

У процесі правозастосування виникають такі проблеми як колізії та прогалини в праві.

Юридичні колізії являють собою розбіжності або протиріччя між окремими нормативно-правовими актами, що регулюють одні й ті ж або суміжні суспільні відносини, а також протиріччя, що виникають в процесі правозастосування і здійснення компетентними органами і посадовими особами своїх повноважень.

1.3. Помилки правозастосування

У теперішній час суб'єктами правозастосування неодноразово допускаються юридичні помилки. Правозастосовні помилки можуть бути наслідком неправильного винесення правозастосовних актів або неправильного встановлення фактичних обставин.

Ця ситуація призводить до негативних наслідків у сфері забезпечення законності.

Зовсім уникнути прогалин неможливо, тобто прогалини є нормальним явищем у праві.

Вивчаючи це питання, слід виділити риси правозастосовної помилки:

– негативний результат правозастосовної діяльності, який призводить до неправильного вирішення справи;

– виражається в виданні помилкового правозастосовного акта, що суперечить нормам матеріального або процесуального права;

– допускається з вини застосовника права у вигляді добросовісної помилки або необережності.

У теорії держави і права виділяється ряд класифікацій правозастосовних помилок. Аналіз вітчизняної літератури показує, що перша класифікація виділяє наступні види помилок:

- помилки при встановленні фактичних обставин;
- помилки при юридичній кваліфікації;
- логічні і фактичні помилки;
- неповнота зібраних фактів.

В залежності від учасників правозастосовного процесу:

- помилки суб'єктів процесу
- помилки інших учасників

В залежності від того, на якій стадії правозастосовного процесу зроблені помилки:

- на стадії аналізу фактичних обставин справи;
- помилки в кваліфікації;
- помилки в ухваленні рішення;
- помилки у виконанні прийнятого акту.

Крім того, можуть бути спірні і безспірні помилки. Не всі помилки мають безспірний характер. Їх характер обумовлений складністю процесу пізнання, оцінки і правильності прийняття рішення по справі. Спірні помилки усуваються в процесі мотивування, змагальності сторін, доказування і обґрунтування.

Зустрічаються й інші думки вчених щодо понять і класифікацій правозастосовних помилок. При цьому всі точки зору цікаві і доповнюють один одного.

Одне з найбільш негативних наслідків правозастосовних помилок - це формування негативного ставлення до судової влади, оскільки основна мета правосуддя – це захист прав громадян і юридичних осіб, забезпечення справедливості. Як наслідок, це призводить до формування правового нігілізму в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III.
2. С.Л Лисенков Загальна теорія держави і права: навчальний посібник, 2006 рік, 355 стор.
3. Цвік М. Основні напрямки наукових досліджень в галузі теорії держави і права, 2003 рік.
4. Тихомиров Ю. А. Юридична колізія. – М. – 1994 рік.
5. Лилак Д., Проблеми колізій у законодавстві України (теорія і практика), 2004 рік.

Секція 2
АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, ПОЛІЦЕЙСЬКЕ
ПРАВО Й ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Герелюк Христина Василівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: старший викладач кафедри
адміністративних та цивільно-правових
дисциплін Прикарпатського факультету
(м. Івано-Франківськ) Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук
Ваньчик Ю. А.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ ПІДРОЗДІЛІВ
ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Серед засобів, які застосовує держава для боротьби з порушеннями законодавства про дорожній рух, найважливіше місце посідає адміністративна відповідальність. Вимоги сьогодення потребують підвищення ефективності реалізації адміністративної відповідальності, адже на цей час наявна значна кількість негативних чинників, що гальмують розвиток зазначеної галузі, а саме: дублювання повноважень суб'єктів адміністративної юрисдикції; прогалини в адміністративно-деліктному законодавстві; відсутність контролю з боку органу, що виніс постанову про накладення адміністративного стягнення; низька професійна підготовка суб'єктів правозастосування, зокрема численні помилки при кваліфікації правопорушень у сфері дорожнього руху; порушення правил оформлення матеріалів адміністративної справи та строків притягнення громадян до адміністративної відповідальності тощо. До того ж, стягнення за вчинення адміністративних проступків у сфері безпеки дорожнього руху не виконують належної превентивної, виховної та каральної функції, оскільки не мають системного та якісного характеру впливу [1, ст. 192].

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» від 14 липня 2015 року № 596-VIII було внесено зміни до КУпАП, якими суттєво змінено законодавство в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Новелами КУпАП є:

– Введено відповідальність за адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі;

- Введено відповідальність юридичних осіб;
- Введено новий вид стягнення – штрафні бали;
- Введено поняття поліція, замість міліції;
- Введено безальтернативні санкції у вигляді штрафу за правопорушення, які розглядаються національною поліцією;
- Розширено можливості поліції виносити постанови в справах про адміністративні правопорушення без складання протоколу про правопорушення;
- Розширено повноваження поліцейських щодо розгляду справ про адміністративне правопорушення на місці його вчинення з можливістю стягування штрафу на місці вчинення адміністративного правопорушення незалежно від розміру виключно за допомогою безготівкових платіжних пристроїв;
- Введено норму про те, що протокол не складається у разі вчинення адміністративних правопорушень, розгляд яких віднесено до компетенції Національної поліції;
- Змінено порядок виконання постанови про накладення штрафу [1, ст. 193].

Особливості юридичного складу правопорушень в сфері безпеки дорожнього руху. Відповідно до КУпАП такими правопорушеннями є (статті): 121, 121-1, 121-2, 122, 122-2, 122-4, 122-5, 123, 124, 124-1, 125, 126, 127, 127-1, 128, 128-1, 129, 130, 132-1, 133-1, 139, 140. Всього 22 статті. Не можна сказати, що інші правопорушення в сфері забезпечення дорожнього руху менш важливі. Просто ймовірність вчинення зазначених правопорушень вища.

Одне із нововведень КУпАП є те, що при накладенні стягнення враховуються характер вчиненого правопорушення, особа порушника, ступінь його вини, майновий стан, обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність, крім випадків накладення стягнення за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, у тому числі зафіксовані в автоматичному режимі, та за порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксовані в режимі фотозйомки (відеозапису). Особливості накладення стягнення при розгляді справ без участі особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, та за порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), встановлюються статтями 279-1-279-4 цього Кодексу [2, ст. 18].

Уряд вніс зміни до Порядку тимчасового вилучення посвідчення водія на транспортний засіб та його повернення.

Згідно постанови Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 року № 1086 «Про затвердження Порядку тимчасового вилучення

посвідчення водія на транспортний засіб та його повернення» було внесено зміну до пункту 6 порядку тимчасового вилучення посвідчення водія на транспортний засіб та його повернення, доповнивши абзац четвертий .

У разі винесення судом постанови про позбавлення водія права керування транспортним засобом (крім осіб, які отримали посвідчення водія вперше) після закінчення визначеного строку позбавлення права керування транспортним засобом, проходження в установленому порядку позачергового медичного огляду щодо придатності до керування транспортним засобом та успішного складення в територіальному органі з надання сервісних послуг МВС теоретичного і практичного іспиту для отримання права на керування транспортним засобом відповідної категорії [3, ст. 1].

Список використаних джерел

1. Адміністративна діяльність Національної поліції : навч. посіб. / кол. авт. ; кер. авт. В.А. Глуховець. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. – 248 с.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 27 верес. 2018 року. – К.: ПАЛИВОДА А. В., 2018. – 212 с.

3. Про затвердження Порядку тимчасового вилучення посвідчення водія на транспортний засіб та його повернення: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 р. № 1086.

Крупій Анастасія Іванівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри поліцейського
права Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент **Білик В. М.**

РЕАЛІЗАЦІЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

На сьогодні впровадження ефективності антикорупційної реформи залишається одним із основних завдань органів державної влади в Україні.

У цьому напрямку на теперішні й час вже здійснено низку важливих законодавчих і практичних кроків та продовжується впровадження відповідних ініціатив.

У 2014 році уряд запровадив, важливий для України, законодавчий акт, яким визначено вектори для створення ефективної загальнодержавної системи запобігання і протидії корупції. Законом України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на період 2014–2017 р.р. було визначено

систему завдань і заходів щодо зменшення корупційного рівня та спрямований, зокрема на створення системи доброчесної та професійної публічної служби відповідно до міжнародних стандартів та кращого світового досвіду. Крім того, закон спрямований на усунення ризиків корупції та впровадження прозорої системи проведення державних закупівель, подолання корупції у судовій системі й органах кримінальної юстиції, усунення корупційних передумов ведення бізнесу тощо [5].

З метою виконання заходів, Урядом України було затверджено Державну програму щодо її реалізації на 2015–2017 (постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 265), яка стала планом дій щодо зниження рівня корупції в Україні та спрямована зокрема на створення:

- на основі аналізу достовірних даних про корупцію – системи прийняття рішень щодо антикорупційної політики;

- чітких законодавчих основ для функціонування незалежного спеціально уповноваженого органу з питань антикорупційної політики;

- запровадження ефективних антикорупційних програм у центральних органах виконавчої влади, забезпечення для суспільства прозорості їх діяльності;

- відповідно до міжнародних стандартів та кращого світового досвіду – системи професійної публічної служби.

Очікувалося, що у разі успішної реалізації Антикорупційної стратегії відбувся би процес зниження рівня корупції в Україні, підвищення рівня довіри населення до влади та значно зріс би рівень іноземних інвестицій в економіку держави.

Першочерговими цілями реалізації антикорупційної реформи було інституційне забезпечення закладених в Антикорупційній стратегії шляхів подолання корупції – створення та належне функціонування правоохоронного та превентивного органів – Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК) та Національного антикорупційного бюро України (НАБУ).

25 січня 2105 року набрав чинності Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України». До того ж 27 липня 2015 року підписано Меморандум про співпрацю та обмін інформацією між Мін'юстом, МВС та НАБУ, укладений з метою об'єднання зусиль, спрямованих на їх співпрацю в частині попередження, виявлення, припинення, розслідування й розкриття корупційних правопорушень [1].

26 квітня 2015 року вступив у дію Закон України «Про запобігання корупції», спрямований на комплексне реформування системи запобігання корупції згідно міжнародним стандартам, якими передбачено, зокрема, створення окремого антикорупційного органу – НАЗК (центральний орган виконавчий орган із спеціальним статусом),

що нарізі координує розробку та здійснює контроль за виконанням державними органами відомчих антикорупційних програм, забезпечує дотримання публічними службовцями законодавства щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, правил етичної поведінки, здійснення щодо них заходів фінансового контролю тощо.

З метою забезпечення можливості реалізації з основних функцій НАЗК – здійснює фінансовий контроль за майновим станом публічних службовців та забезпечує функціонування єдиної державної системи декларацій.

Не менш важливим моментом у протидії корупції було створення інституції з повернення активів, одержаних від корупційних злочинів, а також удосконалення режиму спеціальної конфіскації та накладення арешту.

У зв'язку з цим Верховною Радою України прийнято рішення про приєднання до Конвенції та участі у Робочій групі з боротьби з хабарництвом у міжнародних комерційних операціях.

Для цього створено Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (скорочено – Агентство з розшуку та менеджменту активів або АРМА), яке є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, уповноваженим на формування та реалізацію державної політики у сфері виявлення та розшуку активів, які можуть бути арештовані у кримінальному провадженні, а також управління активами, які арештовані у кримінальному провадженні. АРМА створено за аналогом установ з повернення та управління активами, які успішно функціонують у державах-членах ЄС відповідно до рішення Ради Європейського Союзу № 2007/845/ІНА від 06 грудня 2007 року та інших актів права ЄС.

14 червня 2018 року набув чинності Закон України «Про Вищий антикорупційний суд», яким передбачено його створення протягом року. Цим законом розпочато процес відбору кандидатів у судді за участю міжнародних експертів. Антикорупційний суд буде судом першої та апеляційної інстанції.

На сьогодні, за інформацією НАБУ у 50 справах з-поміж 135 проваджень, в яких детективи Національного антикорупційного бюро завершили досудове розслідування, а прокурори САП скерували обвинувальний акт до судових інстанцій, розгляд не розпочався, а деякі справи перебувають у канцеляріях судів понад півтора року.

Цей стан боротьби з корупцією характеризується таким поняттям як «стагнація», хоча це поняття більш економічне, однак воно яскраво характеризує роботу антикорупційних і державних органів у боротьбі з цим негативним явищем.

Очікування роботи новоствореного Антикорупційного суду чекають не лише прості українці та міжнародна спільнота, а й самі

антикорупційні органи України, оскільки розуміють, що усі зусилля для подолання корупції в Україні є марними, особи, які вчиняють корупційні злочини не притягуються до кримінальної відповідальності, а кошти і майно здобуті незаконним шляхом залишаються у їхньому розпорядженні, і навіть їх не відстороняють від займаних посад на час проведення досудового розслідування, тим самим даючи їм змогу продовжити свою злочинну діяльність [4].

Усе це наводить на висновок, що антикорупційна реформа в Україні повноцінно проведена лише на папері, носить не системний характер, і відповідно про її ефективність констатувати не приходиться.

Список використаних джерел

1. Звіт Національного антикорупційного бюро України [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://nabu.gov.ua/sites/default/files/reports/zvit_10.08.2018_sayt.pdf.

2. Особливий антикорупційний: монополізація правосуддя? Юридична газета[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://jur-gazeta.com/publications/practice/inshе/osobliviy-antikorupciyniy-monopolizaciya-pravosuddya.html>.

3. Проект Закону України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки»: Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1699-VII. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1699-18>.

4. Закон України про Вищий антикорупційний суд [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19>.

5. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 49. Ст. 2056.

Васюта Юлія Володимирівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: викладач кафедри
поліцейського права Національної академії
внутрішніх справ ***Лях Н. В.***

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Суспільна небезпека корупційних правопорушень, їх поширеність в органах державної влади і місцевого самоврядування викликають недовіру та зневагу суспільства до владних інститутів, зумовлюють необхідність запобігання будь-яким проявам корупційного спрямування. Питання боротьби з корупційними правопорушеннями перетворюється на питання збереження

державності, а протидія корупційним проявам – на первинну, головну мету Стратегії національної безпеки України. Важливу роль у протидії корупційним проявам відведено адміністративному законодавству. Про це свідчить спрямованість Закону України «Про запобігання корупції» на широке застосування адміністративної відповідальності за корупційні правопорушення.

Під адміністративною відповідальністю за корупційне правопорушення особисто я розумію врегульовані нормами права відносини між державою в особі органів адміністративної юрисдикції і відповідних посадових осіб та особою, яка скоїла корупційне правопорушення, що знаходять свій вираз у застосуванні до правопорушника адміністративних стягнень.

В.Д. Корж визначає адміністративну відповідальність за корупційне правопорушення як специфічну форму негативного реагування з боку держави в особі уповноважених органів на відповідну категорію протиправних діянь, а особи, які скоїли зазначені правопорушення, повинні відповісти перед уповноваженим державним органом за свої неправомірні дії і понести адміністративне стягнення в установлених законом формах і порядку [2, с. 225].

Виділяють ознаки, властиві адміністративній відповідальності за корупційне правопорушення в цілому (загальні) і ознаки, що відмежовують адміністративну відповідальність за корупційне правопорушення від інших видів юридичної відповідальності (спеціальні).

До складу корупційного правопорушення належать: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт та суб'єктивна сторона. Першим елементом складу корупційного правопорушення, як і будь-якого іншого адміністративного правопорушення, є об'єкт корупційного правопорушення. Об'єкт корупційного правопорушення – це те, на що посягає протиправне діяння, чому воно завдає шкоди. Адміністративне правопорушення – це суспільно небезпечне діяння, яке завдає шкоди суспільним відносинам, які і становлять об'єкт правопорушення [1, с. 38].

До завдань провадження в справах про адміністративні правопорушення (ст. 245 КУпАП) відносяться:

– своєчасне, всебічне, повне й об'єктивне з'ясування обставин кожної справи;

– вирішення її в точній відповідності із законодавством;

– забезпечення виконання винесеної постанови;

– виявлення причин і умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень;

– запобігання правопорушенням;

– виховання громадянина у дусі дотримання законів, зміцнення законності [3].

Адміністративна відповідальність за корупційне правопорушення визначається як примусове, з додержанням встановленої процедури, застосування правомочним суб'єктом передбачених законодавством за вчинення корупційного правопорушення заходів впливу, які виконані правопорушником. Хоча адміністративно-юрисдикційна діяльність щодо адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією, здійснюється за загальними правилами провадження у справах про адміністративні правопорушення, існують певні особливості адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією. Розрізняються загальний, родовий, видовий та безпосередній об'єкти адміністративних корупційних правопорушень. Об'єктивну сторону складу корупційного правопорушення утворюють ознаки, що характеризують зовнішні прояви правопорушення. До них належать діяння (дія чи бездіяльність), його шкідливі наслідки, причинний зв'язок між діянням і наслідками, місце, час, обстановка, спосіб, знаряддя та засоби вчинення правопорушення.

Суб'єктами відповідальності за адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією є спеціальні суб'єкти. Суб'єктивна сторона корупційного правопорушення полягає у психічному ставленні суб'єкта до вчиненого протиправного діяння.

Адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією, може бути накладено протягом трьох місяців з дня його виявлення, але не пізніше двох років з дня його вчинення. Кодексом України про адміністративні правопорушення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією, передбачені три види стягнень: штраф, конфіскація та позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Тож будь-яке корупційне правопорушення повинно тягти за собою адміністративну відповідальність, що дасть змогу стати ще однією сходинкою до запобігання суспільно небезпечним діянням сьогодення.

Список використаних джерел

1. Балюк Г. Корупція як загроза національній безпеці України: попереджаємо, протидіємо, переслідуюмо / Г. Балюк. – К.: Національна академія прокуратури України, 2017. – 158 с.
2. Корж В. Корупційні технології в Україні: поняття, види, проблеми протидії / В. Корж // Право України. – 2015. – № 5. – С. 224–230.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення. URL: http://search.ligazakon.ua/l_link1/KD0005.html.

Носова Анна Сергіївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: викладач кафедри
публічного управління та адміністрування
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук **Бухтіярова І. Г.**

ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ МАТЕРИНСТВА В УКРАЇНІ

Материнство, як незалежний правовий інститут існував не завжди, незважаючи на те, що правове регулювання сфери материнства завжди перебувало у полі діяльності держави у зв'язку з його тісним пов'язанням із розвитком і підтримкою молодих поколінь. Саме тому, державна політика щодо цієї сфери постійно вдосконалюється і розвивається.

Державна політика – принципове керівництво до дії для органів державної влади, насамперед органів виконавчої влади, що стосується певних напрямків їх діяльності, відповідне законам і соціальним звичаям. Підставами державної політики є конституційні закони і правила, тлумачення законів і правове регулювання. Державну політику визначають також як «систему дій, регулятивних заходів, законів, і фінансових пріоритетів з того чи іншого напрямку, проголошену органом державної влади або його представниками». Державна політика зазвичай втілюється в конституціях, законодавчих актах і судових рішеннях.

У понятті «державна політика» підкреслюється активна роль держави при формуванні та здійсненні цілей державного управління: державна політика – це сфера діяльності на стику політичної та управлінської. У ній відбувається вироблення та узгодження з основними політичними суб'єктами системи цілей державного управління, а також доведення цієї системи цілей до суб'єктів, які здійснюють державне управління» [1].

Держава, проявляючи турботу про своїх громадян, намагається допомогти у створенні, збереженні і примноженні сім'ї та призначає різні виплати, допомоги та соціальні пільги при народженні дітей. Одним із видів такої матеріальної підтримки є декретна відпустка та декретні виплати. Відповідно, відпустка у зв'язку із вагітністю та пологами, вона ж декретна, – це допологовий період, під час якого жінка вже не працює, готуючись до процесу народження дитини. Наступний етап декретної відпустки – післяпологовий період, час догляду за новонародженим. Протягом допологового і післяпологового періоду жінка отримує грошову допомогу.

Мінімальний розмір таких виплат часто розраховується на підставі заробітної плати батьків та встановленого державною прожиткового мінімуму, тому не дивно, що багатьох молодих українців цікавить якими будуть післяродові та дородові виплати в 2019 році в Україні. Як зазначають в Міністерстві соціальної політики, на грошову допомогу від держави після появи малюка зможе розраховувати кожна родина [1].

Грошову допомогу по вагітності в Україні обов'язково отримує кожна жінка, проте суми для усіх майбутніх мам різні і залежать від статусу жінки (студентка, зайнятий працівник, непрацевдатна чи безробітна) та доходу матері [3].

Відповідно до законодавства, кожна працевлаштована жінка повинна отримати після виходу у декрет 100% від своєї середньомісячної зарплати помноженої на кількість днів відпустки. Дородові і післяродові виплати повинні виплачуватись повною сумою. Для жінок, котрі оформлені, як приватний підприємець, сума декретних визначається на підставі сплати ними податків. Дві важливі умови в цьому разі чиновники висувають до майбутніх матерів це бути платником єдиного податку та не мати заборгованостей перед податковою службою. Вже протягом кількох років поспіль дородові і післяродові виплати непрацюючим в Україні та працюючим залишаються на однаковому рівні. Так, незалежно від того якою по черзі (перша, третя) в родині появилась дитина, держава виплачувала 41 280 гривень. Основна сума – 10 320 гривень – повинна була виплачуватись відразу після пред'явлення усіх необхідних документів. Друга частина суми виплачувалась на картку жінки рівними частинами по 860 гривень протягом 3-х років [1].

Не погоджуючись із такими мізерними виплатами, ініціативна депутатська група запропонувала для розгляду у парламенті новий законопроект щодо виплат на дитину. За розрахунками депутатів, загальна сума виплат на першого в родині малюка повинна становити 52 прожиткових мінімуми, що відповідає в 2019-му році сумі майже 70,5 тисяч гривень. На другого малюка планується виплата у розмірі 70 прожиткових мінімумів, що відповідає сумі у 95 тисяч гривень. На третю дитину можна отримати 120 прожиткових мінімумів, тобто 162 тисячі гривень. Окрім збільшення самої допомоги, депутати передбачають здійснити зміни в розподілі цих коштів. Для першого малюка розмір одноразової допомоги повинен становити 60%, а 40% - будуть поділені рівними частинами на 3 роки. Така пропорція, відповідно до законопроекту, також буде змінюватись залежно від того якою по черзі буде дитина [4].

В той же час, виникає інша проблема. Разом із зростанням прожиткового мінімуму зростають і ціни. У молодих мам немає іншого виходу як виходити з декретної відпустки на роботу, у зв'язку з

браком коштів які надаються у вигляді декретних виплат. Зважаючи на це з 1 січня 2019 року Міністерство соціальної політики запускає пілотний проект «Муніципальна няня». Метою проекту є допомога сім'ям, які користуються послугами няні, та фінансова допомога жінкам, які хочуть раніше вийти на роботу [6].

Важливо відзначити, що компенсацію за послуги муніципальної няні може отримати мама, яка працює, так і мама яка перебуває у декретній відпустці. Так, у Законі України «Про декретну відпустку», щодо соціальних відпусток відноситься: відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами, відпустка по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку. Втілення програми щодо муніципальної няні в життя буде шляхом того, що батьки самостійно будуть знаходити няню, офіційно наймати її, а держава зі свого боку буде компенсувати родині частину її заробітної плати. Механізм простий: батьки самі знаходять няню, офіційно наймають її, а їм виплачують гроші у розмірі прожиткового мінімуму. Зараз така виплата становила б 1492 грн. на місяць, з часом ця сума буде збільшуватись. На компенсацію можуть розраховувати родини з дітьми до 3-ох років. Програма розпочинається з 1 січня 2019 року.

Доцільно відзначити те, що кожна мати при народженні дитини у пологовому будинку з 1 вересня 2018 року отримує від держави «бейбі-бокс». «Бейбі-бокс», або ж пакунок малюка для України є також нововведенням від 20 червня 2018 року. Відповідно, Кабінет Міністрів України Постановою № 512 «Деякі питання реалізації пілотного проекту із надання при народженні дитини одноразової натуральної допомоги «пакунок малюка» затвердив порядок надання при народженні дитини одноразової натуральної допомоги визначив, що «бейбі-бокс», вартість пакунку становить близько 5 тис. гривень. Його видають жінкам під час виписки з пологового будинку. [2]. Видавати такі пакунки розпочали з 1 вересня 2018 року. До «бейбі-боксу» входить понад 14 найменувань необхідних малюку, а саме пелюшки, підгузки, олія, присипки, іграшки, спеціальний матрац, два різновиду ковдр, також друковані матеріали для матері [1].

Важливим фактором захисту інституту материнства в Україні є посилення юридичної відповідальності щодо несплати та ухилення від сплати аліментів. Так, з цією метою у лютому було посилено відповідальність за несплату аліментів. Завдяки змінам до законодавства вдалося повернути 1,5 млрд. гривень боргів. У процесі цього було стягнуто аліментів на користь 450 тис. дітей, які не отримували аліменти протягом тривалого часу. У середньому кожна дитина за 4 місяці отримала понад 3 тис. грн. Доцільно відзначити, що більш як на 120 тис. громадян накладені санкції щодо виїзду за кордон, щодо керування транспортними засобами та заборона щодо використання інших благ. Близько 200 тис. безвідповідальних

громадян знаходяться в публічному реєстрі, 10 тис. таких горе-батьків оголошені в розшук, близько 16 тис. зобов'язані працювати на суспільно-корисних роботах [5].

Вважаємо за доцільне, запропонувати власне визначення державної політики щодо захисту інституту материнства, яке має комплексний, системний характер України, що проявляється у наявності мети, напрямків, завдань, особливих ознак та принципів такого захисту, які у поєднанні із системою суб'єктів, формами та методами їх правотворчої та правозастосовної діяльності складають основні засади адміністративно-правового захисту материнства в Україні.

А також нами визначено напрями державної політики у сфері захисту материнства, якими є вказівками загального спрямування та передбачають певну конкретизацію задекларованої мети у національних програмах та їх відповідність основним міжнародним та європейським стандартам, в той час як завдання є більш визначеними і передбачають здійснення конкретних заходів правозахисного характеру органами публічної адміністрації різних сфер підпорядкування у межах основних напрямків захисту материнства в Україні.

Список використаних джерел

1. Державна політика/Електронний варіант: Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/>.

2. Дородові і післяродові виплати у 2019 році в Україні / Електронний варіант: Режим доступу: <https://sylnaukraina.com.ua/finansy/socialna-dopomoga>.

3. Деякі питання реалізації пілотного проекту із надання при народженні дитини одноразової натуральної допомоги «пакунок малюка»: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 травня 2018 року № 512 // Урядовий кур'єр. 2018 р. № 124. с. 32.

4. Деякі питання відшкодування послуги з догляду за дитиною до трьох років «муніципальна няня»: проект Постанови Кабінету Міністрів України від 2018 року / Електронний варіант: Режим доступу: <https://www.msp.gov.ua>.

5. «Бейбі-бокс» та «муніципальна няня». Що передбачає додаткова цільова підтримка для новонародженого/Електронний варіант: Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/bejbi-boks-ta-munitsipalna-njanja-shcho-peredbachaje-dodatkova-tsilova-pidtrimka-dlja-novonarodzhenoho>.

6. Павло Петренко: 4,1 млрд. грн. стягнуто на користь українських дітей з неплательників аліментів /Електронний варіант: Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/.../pavlo-petrenko-41-mlrd-grn-styagn>.

Москальченко Ольга Олександрівна,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ
Науковий керівник: доцент кафедри
публічного управління та адміністрування
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент
Стрельченко О. Г.

РЕЄСТРАЦІЯ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ ЯК ОДИН З ВИДІВ СЕРВІСНИХ ЗАСОБІВ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Фармацевтичний ринок України має один із найвищих показників росту в країні. Однак, регулювання індустрії і практика застосування такого регулювання потребують значних змін, які могли б потенційно стимулювати подальше зростання обсягів виробництва і продажів фармацевтичних компаній, а також залучення нових інвестицій, в тому числі від ЄБРР.

Процес реєстрації складний, включає в себе багато процедур та під-процедур, численні комунікації між заявниками та регуляторними органами і, як результат, невмотивовані затримки. Частина учасників ринку часто характеризує процес як непрозорий, непередбачуваний і деколи недостатньо професійний [1].

Існуюча подвійна система реєстрації лікарських засобів в Україні складається з двох основних елементів:

1) експертиза реєстраційних (перереєстрації, внесення змін) матеріалів експертами Державного експертного центра як провайдера платних експертних послуг, за якою слідує рекомендація Міністерства охорони здоров'я України затвердити чи відхилити реєстрацію (перереєстрацію, внесення змін).

2) формальна реєстрація (перереєстрація, внесення змін), затверджена Міністерством охорони здоров'я України, як державним органом, базуючись виключно на рекомендаціях Державного експертного центра [1].

На реєстрацію лікарських засобів історично впливали:

Певний рівень конкуренції між Міністерством охорони здоров'я України та Державним експертним центром, що в деяких випадках відіграє балансуєчу роль, але в інших випадках міг бути деструктивним фактором розвитку процесу реєстрації;

Втручання правоохоронних органів та різні кримінальні розслідування стосовно окремих процедур реєстрації, що могло бути одним із факторів, які призвели до надто консервативного та

необґрунтовано обачного підходу до прийняття рішень, а також розмитість відповідальності в Міністерстві охорони здоров'я України та Державному експертному центрі;

Політичний, соціальний вплив, а також вплив бізнесу прискорили розвиток системи реєстрації у певних аспектах, але деякі аспекти системи все ще потребують значного доопрацювання [1].

Державна реєстрація лікарських засобів здійснюється Міністерством охорони здоров'я України за участі Державної служби України з лікарських засобів та контролю за наркотиками та Державне підприємство «Державний експертний центр Міністерства охорони здоров'я України» Міністерства охорони здоров'я України відіграє головну роль на початковому та кінцевому етапах процедури реєстрації [2].

До Міністерства охорони здоров'я України надходить заява від заявника, що у подальшому передається в Державний експертний центр для проведення експертизи. На основі висновків Державного експертного центра щодо якості, безпеки та ефективності засобу та його рекомендацій, Міністерство охорони здоров'я України приймає рішення про державну реєстрацію. Таке рішення виноситься у формі наказу (додатку до попередньої версії наказу), що розповсюджується одразу на декілька засобів. Після цього Міністерство охорони здоров'я України видає реєстраційне посвідчення, підготоване Державним експертним центром, та направляє його заявнику [2].

Державний експертний центр проводить експертизу заяви та поданого дос'є. Експертиза включає в себе попередню експертизу (щодо повноти реєстраційного дос'є) та спеціалізовану експертизу (для винесення обґрунтованого висновку щодо ефективності, безпеки та якості лікарського засобу, що супроводжується рекомендаціями для Міністерства охорони здоров'я України). Після видачі наказу Міністерство охорони здоров'я України, Державний експертний центр вносить лікарський засіб до Державного реєстру лікарських засобів та готує документацію, яку Міністерства охорони здоров'я України має направити заявнику [1].

Державна служба з лікарських засобів та контролю за наркотиками проводить перевірку відповідності вимогам GMP протягом здійснення експертизи Державним експертним центром [1].

Висновок. На сьогоднішній день, спрощено процедуру реєстрації в Україні лікарських засобів, зареєстрованих компетентними органами країн із суворою регуляторною системою (Швейцарія, Японія, Австралія, Канада, США). Також спрощена процедура діятиме для препаратів, зареєстрованих Європейською агенцією з лікарських засобів (European Medicines Agency) за централізованою процедурою.

Треба відзначити, що спрощена реєстрація відкриває український ринок для багатьох препаратів, які вже зареєстровані в Європейському Союзі та в інших суворих регуляторних юрисдикціях, перелічених в законі. Пацієнти зможуть отримати необхідні якісні та ефективні лікарські засоби значно швидше. А конкуренція створить сприятливе середовище для зниження цін. На наш погляд доцільно було б запровадити спрощену процедуру реєстрації лікарських засобів вітчизняного виробництва, що зменшить корупційні діяння у сфері обігу лікарських засобів. Також пропонуємо реєстрацію проводити виключно в електронному режимі, що буде виключати прямий контакт заявника із суб'єктом публічного адміністрування у цій сфері [3, с. 19].

Список використаних джерел

1. Хмельницька О. Державне регулювання обігу лікарських засобів . URL: <https://www.apteka.ua/article/14135>
2. Звіт щодо відповідності процедури державної реєстрації лікарських засобів в Україні законодавству та стандартам ЄС
Автори:Томаш Яворські, Марчин Томашик, Лешек Борковські, Агнешка Буксовіч (Польща) Борис Даневич, Юлія Гулима, Артем Грудінін, Сергій Хома, Антон Делікатний, Тала Стеценко (Україна) Мартінс Сітхс, Таліс Талентс, Айнарс Бідерс (Латвія). URL: http://moz.gov.ua/uploads/0/350-ebrd_project_final_report_ukr_2016_11_30.pdf.
3. Стрельченко О.Г. Особливості реєстраційного провадження лікарських засобів в Україні // Правові горизонти. 2018. Вип. 13 (26). С. 18–24.

Левчук Аліна Олександрівна,

ад'юнкт докторантури та ад'юнктури
Національної академії внутрішніх справ

МЕХАНІЗМ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Високий рівень корупції в Україні потребує ефективної протидії, саме тому необхідно віднайти нові креативні підходи до розв'язання цієї проблеми. Ці підходи можна реалізувати через адміністративно-правовий механізм протидії корупції, який у сучасних умовах найбільш прийнятний для України як правової, демократичної та соціальної держави.

У Законі України «Про запобігання корупції» [1] існує декілька розділів, які присвячені обмеженням щодо вчинення певних дій. Зокрема, це розділи IV–X, в яких прямо передбачені обмеження,

заборони, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів.

Для того щоб зрозуміти сутність механізму адміністративно-правового запобігання корупції, необхідно розібратись з тим, що таке «механізм» взагалі, як цей механізм працює, чим регулюється та які включає в себе елементи і складові, а також співвідношення механізму адміністративно-правового запобігання та механізму правового регулювання.

Термін «механізм» походить від грецького слова – знаряддя, пристрій та подається у двох значеннях: як пристрій (сукупність ланок або деталей), що передає чи перетворює рух; як сукупність проміжних станів або процесів будь-яких явищ [2]. Поняття «механізм» широко використовується в юридичній літературі під час розгляду багатьох правових проблем.

Розглядаючи термін «механізм правового регулювання» необхідно зазначити, що вперше в науковій юридичній обіг його було введено С. Алексєєвим. Він зазначав, що механізм правового регулювання – це узятя в єдності система правових засобів, за допомогою якої забезпечується результативний правовий вплив на суспільні відносини. Він виділяв наступні стадії механізму правового регулювання: формування і загальна дія норм права; виникнення правовідносин, реалізація прав та обов'язків; правозастосовні акти [3].

Розкриваючи зміст механізму адміністративно-правового регулювання необхідно зазначити, що він включає в себе систему адміністративно-правових засобів, за допомогою яких здійснюються правове регулювання суспільних відносин у сфері дії норм адміністративного права, котрі впливають на суспільні відносини, організовуючи їх в відповідності з задачами держави і суспільства [4, с. 20–22].

Механізм адміністративно-правового регулювання в розумінні В.В. Галуцька – це засоби функціонування єдиної системи адміністративно-правового регулювання з метою забезпечення прав, свобод та публічних законних інтересів фізичних та юридичних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства і держави. До складових елементів механізму адміністративно-правового регулювання він відносить: 1) норми адміністративного права та їх зовнішнє вираження джерела права; 2) публічну адміністрацію; 3) принципи діяльності публічної адміністрації; 4) індивідуальні акти публічної адміністрації; 5) адміністративно-правові відносини; 6) форми адміністративного права; 7) тлумачення норм адміністративного права; 8) методи адміністративного права; 9) процедури реалізації адміністративно-правових норм. [5, с. 87–90].

Досліджуючи сутність механізму адміністративно-правового регулювання, Н. Бедрак зазначає, що він лежить в основі управлінських відносин між керуючою та керованою сторонами, при цьому воля керованих у певних межах підпорядкована єдиній керуючій волі суб'єкта виконавчої влади. Іншими словами, механізм адміністративно-правового регулювання розрахований на такі відносини, де виключається юридична рівність учасників [6, с. 58].

Таким чином, механізм адміністративно-правового запобігання корупції необхідно розглядати через механізм адміністративно-правового регулювання і як його складову.

Механізм адміністративно-правового запобігання корупції можна охарактеризувати наступними складовими, які розкривають його зміст. По-перше, адміністративно-правовий механізм містить в собі систему адміністративно-правових засобів, які служать прийомми, певними спеціальними діями, які дають можливість досягти нормального функціонування цього механізму. По-друге, цей механізм спрямований на врегулювання суспільних відносин у процесі запобігання і протидії корупції. По-третє, адміністративно-правовий механізм представляє собою процес, що містить визначені етапи реалізації.

Механізм адміністративно-правового запобігання корупції – це система адміністративно-правових засобів, що спрямована на врегулювання суспільних відносин у процесі запобігання і протидії корупції, яка представляє собою процес, що містить визначені етапи реалізації та елементи.

Цікавою є думка Гвоздецького В.Д., який зазначає, що вдосконалення адміністративно-правового механізму протидії корупції не може відбуватися відірвано від удосконалення загального механізму протидії корупції в державі, оскільки поодинокі заходи не можуть дати такого ефекту, як спільні та взаємно узгоджені дії в усіх напрямках протидії корупції. Разом із тим учений вважає, що найбільшого ефекту діяльність із протидії корупції в державі досягне саме через розробку ефективних механізмів профілактики, запобігання корупції [7, с. 369].

Як стверджує О.О. Онищук, «...без детального розкриття категорії механізм адміністративно-правового запобігання і протидії корупції неможливо вирішити проблему ефективної боротьби з корупцією, так як виникає пряма взаємозалежність між ним та його складовими частинами, що дозволять забезпечити: скоординовану, цілеспрямовану боротьбу з цим вкрай негативним явищем, дієве керівництво цим процесом, організаційно-правовий вплив на суспільні відносини в цій сфері з метою їх покращення та функціонування системи запобігання і протидії» [8, с. 686].

Отже, адміністративно-правовий механізм протидії корупції включає певні елементи, комплексне та ефективне використання яких може приблизити до необхідного результату. Зокрема, структура механізму протидії корупції серед співробітників пенітенціарної системи складається з трьох основних елементів: норми адміністративного права, адміністративні правовідносини і акти застосування норм адміністративного права. Ці елементи перебувають у діалектичному зв'язку, відповідно до якого включаються в механізм протидії корупції в кримінально-виконавчій системі у певній послідовності, виконуючи певну функцію в цьому механізмі, що дає можливість досягнути позитивного результату.

Список використаних джерел

1. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
2. [Електронний ресурс]. URL: [Електронний ресурс]. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B5%D1%85%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%BC_\(%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B5%D1%85%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%BC_(%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F))
3. Теория государства и права: учебник для юрид. вузов и фак./ С. С. Алексеев. – 2. изд., перераб. и доп. – М. : Юрид. лит., 1994. – 190 с.].
4. Голосніченко І. П. Адміністративне право України : основні поняття. навчальний посібник. / І. П. Голосніченко, М. Ф. Стахурський, Н. І. Золотарьова. – К. : ГАН, 2005. – 232 с.
5. Адміністративне право України в сучасних умовах (виклики початку XXI століття) : монографія / [В. В. Галунько, В. І. Олефір, М. П. Пихтін, О. О. Онищук, Ю. В. Гридасов, М. М. Новіков, У. О. Палієнко, І. А. Дьомін, О. М. Єщук] ; за заг. ред. В. В. Галунька. – Херсон : ВАТ «Херсонська міська друкарня», 2010. – 376 с.
6. Бедрок Н. Зміст та особливості механізму адміністративно-правового регулювання туристичної галузі / Н. Бедрок // Адміністративне право. – 2009. – № 6. – С. 56–59.
7. Гвоздецький В. Д. Організаційно-правові засади запобігання і протидії корупції в Україні [Текст] : монографія / Гвоздецький В. Д. – К. : Леся, 2011. – 591
8. Онищук О. О. Концептуальні засади запобігання та протидії корупції в Україні / О. О. Онищук // Адвокат. – 2010. – № 9. – С. 35–37. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/adv_2010_9_5.

Шубіна Наталія Миколаївна,
ад'юнкт докторантури та ад'юнктури
Національної академії внутрішніх справ

ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ОФОРМЛЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ

Реформування правоохоронної системи передбачає ряд змін у законодавстві, а відповідно і удосконалення діяльності правоохоронців їх гнучкості та уміння трансформуватися відповідно до умов сьогодення. Впровадження нового позитивного досвіду країн ЄС в роботу правоохоронців, превентивної діяльності як провідної форми роботи дає можливість налагодити взаємозв'язок між представниками правоохоронних органів та суспільством. В умовах курсу на європейські стандарти та цінності, сьогодення, вимагає від представника держави бути «універсальним» у вирішенні питань пов'язаних з професійною діяльністю. В особі поліцейського громадяни хочуть бачити доброзичливого, тактовного, вихованого, освіченого, професійно-кваліфікованого представника держави який досконало володіє знаннями та навичками щодо здійснення своїх професійних обов'язків. Запорукою ефективної взаємодії між громадою та представником правоохоронних органів є безумовно уміння налагоджувати ці взаємовідносини, формувати їх у правовому полі згідно чинного законодавства. Поліцейський, як представник держави перший хто реагує на ситуації, що вимагають втручання з боку правоохоронних органів його дії мають бути зрозумілими, своєчасними, чіткими та скоординованими, що ґрунтуються виключно на нормах Закону та інших нормативно-правових актах виходячи з інтересів охорони громадського порядку та з метою забезпечення прав і свобод громадян. Відповідно до покладених завдань поліцейський уповноважений складати адміністративно-процесуальні документи, що супроводжують будь який поліцейських захід. Він повинен володіти достатнім рівнем знань з правил оформлення адміністративних постанов, протоколів та інших адміністративно-процесуальних документів, відповідально ставитися до них як до письмових актів, що містять правову інформацію.

Водночас, вимушені констатувати, що в останні роки в ЗМІ все частіше зустрічаються нарікання на допущення працівниками поліції численних порушень чинного законодавства, а також прав і свобод громадян під час притягнення їх до адміністративної відповідальності та застосування інших поліцейських заходів. Серед основних причин такого стану речей називають і відсутність практичного професійного досвіду в працівників новоствореної

патрульної поліції, і недостатність їх теоретичної підготовки, і численні недоліки та прогалини чинного законодавства. Відтак, в умовах активізації процесів оновлення особового складу поліції та формування нової генерації поліцейських, основним завданням яких є, у першу чергу, запобігання адміністративним правопорушенням, гостро стоять питання, пов'язані з підвищенням якості складання та оформлення адміністративно-процесуальних документів.

З прийняттям Закону України «Про Національну поліцію» (далі – Закон) повноваження поліцейських щодо здійснення правоохоронної діяльності були розширені, оскільки перелік превентивних заходів поповнив новий захід – поліцейське піклування. Підстава та порядок застосування превентивних заходів детально прописані в Законі. Зокрема, ст. 31 Закону до таких заходів відносить: перевірку документів особи; опитування особи; поверхневу перевірку і огляд; зупинення транспортного засобу; вимогу залишити місце і обмеження доступу до визначеної території; обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю; проникнення до житла чи іншого володіння особи; перевірку дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ; застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису; перевірку дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб; поліцейське піклування [1].

Природа застосування заходу поліцейського піклування полягає у забезпеченні збереження прав і свобод людини та громадянина з дотриманням вимог європейських норм, запобіганню вчинення суспільно небезпечних дій та порушення громадського порядку, усунення факторів настання негативних наслідків, попередження можливих правопорушень тощо.

Вимоги щодо здійснення поліцейського піклування детально зазначені в ст. 41 Закону. Зокрема передбачається, що поліцейське піклування застосовується до визначених категорій осіб, а саме: неповнолітніх осіб віком до 16 років, які залишилися без догляду; осіб, які підозрюються у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу, де вони утримувалася на підставі судового рішення; осіб, які мають ознаки вираженого психічного розладу і створюють реальну небезпеку оточуючим або собі; осіб, які перебувають у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратили здатність самостійно пересуватися чи створюють реальну небезпеку оточуючим або собі.

Реалізація поліцейського піклування як заходу превентивної діяльності відбувається шляхом: передачі батькам або усиновителям, опікунам, піклувальникам, органам опіки та піклування, відповідному закладу, спеціальному лікувальному закладу чи доставлення до місця проживання особи.

Механізм реалізації поліцейського піклування полягає у роз'ясненні, повідомленні, інформуванні особи щодо здійснення даного заходу. Зокрема, поліцейський зобов'язаний зрозумілою для неї мовою повідомити підставу застосування поліцейського заходу, а також роз'яснити право отримувати медичну допомогу, давати пояснення, оскаржувати дії поліцейського, негайно повідомити інших осіб про її місце перебування. Повідомлення про права і їх роз'яснення поліцейським може не проводитися у випадку, коли є достатні підстави вважати, що особа не може усвідомлювати свої дії і керувати ними.

Відповідно до вимог ст. 41 Закону, про застосування поліцейського піклування складається протокол, в якому зазначаються: місце, дата і точний час (година і хвилини) застосування поліцейського заходу; підстави його застосування; опис вилученої зброї чи інших предметів; клопотання, заяви чи скарги особи, якщо такі надходили, наявність чи відсутність видимих тілесних ушкоджень.

Протокол підписується поліцейським і особою. Копія протоколу негайно під розпис вручається особі. Протокол може не надаватися особі для підписання, а його копія – вручатися особі у випадку, коли є достатні підстави вважати, що вона не може усвідомлювати свої дії і керувати ними. У такому випадку протокол надається батькам, усиновителям, піклувальникам або органам опіки та піклування.

Актуальною та гострою залишається проблема відсутності офіційно затвердженого бланку чи, принаймні зразка протоколу поліцейського піклування, що значно ускладнює діяльність поліцейських, адже складання даного адміністративно-процесуального акту є однією з основних гарантій забезпечення прав і свобод громадян.

Торкаючись проблематики процесуального оформлення поліцейського піклування, варто навести витяг начальника відділу поліції у м. Берегови Закарпатської області який зазначив, що: «Зокрема, в області неодноразово траплялося, що поліцейські зустрічали на вулиці дітей ромської національності, які перебували без нагляду дорослих. Інколи про таких дітей працівникам поліції повідомляли мешканці краю. Коли полісмени підходили до малих, ті не знали, де їхні батько й мати. Оскільки бланків протоколів щодо поліцейського піклування немає, поліціанти за стандартною процедурою доправляли знайдених дітей у центр соціально-психологічної реабілітації дітей ТОДА» [2].

Вище викладене дає підстави зробити висновок, що реалізація поліцейського піклування відбувається обмежено, не в повному обсязі, без здійснення будь якого процесуального оформлення. Такий підхід законодавця є передумовою збільшення випадків перевищення службових повноважень поліцейськими, а також порушення прав та свобод людини і громадянина.

Як висновок зазначимо, що впровадження протоколу про застосування поліцейського піклування на сьогодні є вельми актуальним. Водночас, як альтернативний варіант процесуального оформлення поліцейського піклування може бути електронний рапорт поліцейського з одночасним внесенням відомостей до відповідних інформаційно-пошукових систем.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про Національну поліцію»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
2. <https://realno.te.ua> Коли та до кого поліцейські можуть застосовувати «піклування»?

Секція 3
ФІНАНСОВЕ ПРАВО ТА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА

Балаклієць Аліна Олександрівна,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: доцент кафедри фінансового
права та фіскального адміністрування
Національної академії внутрішніх справ, кандидат
економічних наук, доцент *Грущенко О. А.*

**ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ УМОВИ РОЗВИТКУ БІРЖОВОЇ
ТОРГІВЛІ**

Діяльність валютних бірж та вся біржова торгівля держави є одними з важливих засад та інститутів ринкової економіки сучасних європейських країн та провідних країн усього світу.

Біржова торгівля, у тому числі і діяльність валютних бірж, є особливою формою торгівлі та є одним із важливих явищ щодо забезпечення ефективності зростання економіки держави в цілому. Якщо біржова торгівля з тих чи інших причин не буде достатньо розвиватися, це унеможливить подальший розвиток ринкової економіки. Це ще раз підкреслює актуальність теми для економіки країни, оскільки Україна значно відстає за розвитком біржової торгівлі від інших країн.

На основі аналізу наукової літератури, практики функціонування фондових бірж можна виокремити декілька основних тенденцій їх розвитку на сучасному етапі:

1. Посилення інтеграційних процесів у світовій економіці сприяє формуванню глобального ринку цінних паперів як складової глобального ринкового господарства. Основною причиною такого явища є загострення конкуренції, поява нових механізмів фондової торгівлі, потреба зниження трансакційних витрат і підвищення ліквідності. Формою прояву зазначених процесів виступає горизонтальне об'єднання бірж та торговельних систем різних країн, створення стратегічних біржових альянсів. Особливо активно ці процеси відбуваються в країнах Європи, об'єднаних у Європейський Союз. Так, у 1999 р. Віденська та Німецька фондові біржі утворили стратегічний альянс, у рамках якого започаткували торгівлю в єдиній системі електронних торгів Xetra [1, с. 10]. У 2000 р. створена біржа Euronext, у рамках якої об'єдналися фондові майданчики Франції, Нідерландів, Бельгії, а з 2002 р. – і Португалії.

Все це сприяє, як свідчать дослідження, підвищенню ринкової капіталізації фондових бірж світу. Згідно з даними Федерації європейських фондових бірж (FESE), лідерами серед фондових бірж країн

Європи за показником ринкової капіталізації були: європейський майданчик NYSE Euronext – 2,26 трлн. євро, Deutsche Borse (Німеччина) – 1,08 трлн. євро, BME Spanish Exchanges (Іспанія) – 915 млрд. євро, SIX Swiss Exchange (Швейцарія) – 875 млрд. євро, та група бірж NASDAQ OMX Nordic – 775 млрд. євро [2, с. 33]. У порівнянні: капіталізація біржового списку ПАТ «Фондова біржа ПФТС» становила 246,8 млрд. грн. [3, с. 48]. Як бачимо, капіталізація українського лідера серед фондових бірж за світовими масштабами дуже незначна.

Вищезазначена тенденція не проявляється у середовищі українських фондових бірж. В Україні функціонує десять організаторів торгівлі цінними паперами, не демонструючи при цьому реальних прагнень до консолідації. Лідерами за обсягами торгівлі є ПАТ «Фондова біржа ПФТС» – 46,6 %, ПАТ «Фондова біржа «Перспектива» – 27,9 % та ПАТ «Українська біржа» – 20,9 % [4, с. 11]. Отже, на цих трьох біржах зосереджується 95,4 % торгів, що свідчить про невідповідність наявної нині в Україні кількості бірж рівню розвитку фондового ринку.

2. Універсальність діяльності. Конкурентна боротьба на ринку фінансових інструментів змушує фондові біржі максимально розширювати коло послуг, які вони надають своїм клієнтам. Проявом універсальності послуг фондових бірж є: торгівля різними фінансовими інструментами, надання клірингових послуг, проведення депозитарного та розрахункового обслуговування, надання широкого спектра інформаційних послуг. Таким чином, біржі перетворюються в універсальні інститути фінансового ринку. Сучасну біржову торгівлю в Україні процеси як консолідації, так і універсальності, не зачепили, що спричиняє низьку ліквідність біржових ринків та відсутність необхідних для їх розвитку ресурсів.

3. Застосування новітніх технологій і механізмів електронної торгівлі призводить до поступового зникнення різниці між традиційною біржовою торгівлею та електронними позабіржовими торговельними системами. Така тенденція проявляється у прагненні бірж використовувати систему електронної торгівлі, яка відмовляється від голосових торгів (pit-based) і перетворюється в систему так званих «торгових точок» (trading points), що обслуговують клієнтів за допомогою віддалених робочих терміналів. Для українського біржового ринку цінних паперів довгий час був характерний низький рівень застосування новітніх технологій і механізмів електронної торгівлі. Лише наприкінці 2009 р. процес технологізації біржової торгівлі на ринку цінних паперів активізувався. ПАТ «Українська біржа» першою запустила ринок заявок, Інтернет-трейдинг, он-лайн розрахунок індексу, механізм торгівлі цінними паперами через центрального контрагента шляхом створення ТОВ «Український центральний контрагент». Такі технології біржових торгів широко

використовуються в усьому світі, тому що дозволяють забезпечити анонімність розрахунків, знімають необхідність оцінки ризиків, підвищують надійність здійснених операцій та виконання угод.

4. Орієнтація фондових бірж на комерційний характер діяльності. Комерціалізація означає перетворення бірж з організацій, що належать членам біржі – брокерам і банкам та існують на принципах некомерційних організацій, у звичайні акціонерні товариства, акції яких обертаються на вільному ринку. Наприклад, деякі біржі стають відкритими акціонерними товариствами, зокрема на фондовому ринку котируються акції Лондонської (LSE), Німецької (Deutsche Bourse), Токійської (TSE) фондових бірж [1, с. 11].

Вищезазначена тенденція на вітчизняному біржовому фондовому ринку поки ще не проявляється. Згідно із Законом України «Про цінні папери та фондовий ринок» фондова біржа утворюється та діє в організаційно-правовій формі товариства або дочірнього підприємства об'єднання торговців цінними паперами. Прибуток фондової біржі спрямовується на її розвиток та не підлягає розподілу між її засновниками (учасниками) [5, с. 10].

5. Посилення тенденції взаємозв'язку та взаємозалежності розвитку економіки країн світу й фондового ринку, а також зростання обсягів як внутрішніх, так і зовнішніх боргів, навіть у таких розвинутих країнах, як США [6, с. 7]. Свідченням цього було побоювання щодо надто повільних темпів зростання економіки США, падіння рейтингу цієї країни та рекордне зниження провідних біржових індексів. В умовах глобалізації ці процеси перекинулися майже на всі країни світу, в тому числі і на Україну.

Список використаних джерел

1. Ревуцька, Н. Тенденції розвитку біржових технологій Стаття отримана редакцією 11.08.2011 р. / Н. Ревуцька // Цінні папери України. – 2004. – № 10. – С. 10-11.

2. Савченко, Л. Розвиток фондових ринків країн Європи / Л. Савченко // Цінні папери України. – 2011. – № 18. – С. 33.

3. Сіржук, Р. Березневі біржові торги / Р. Сіржук // Цінні папери України. – 2011. – № 16. – С. 48.

4. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ssmc.gov.ua>.

5. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» // Голос України. – 2006. – № 69. – С. 8-12.

6. Ковальова, В. Через терни – до єднання / В. Ковальова // Урядовий кур'єр. – 2011. – № 74. – С. 7.

7. Юрченко, В. Чому на біржах гучний обвал? / В. Юрченко // Урядовий кур'єр. – 2011. – № 144. – С. 3.

Мазуренко Марія Вікторівна,

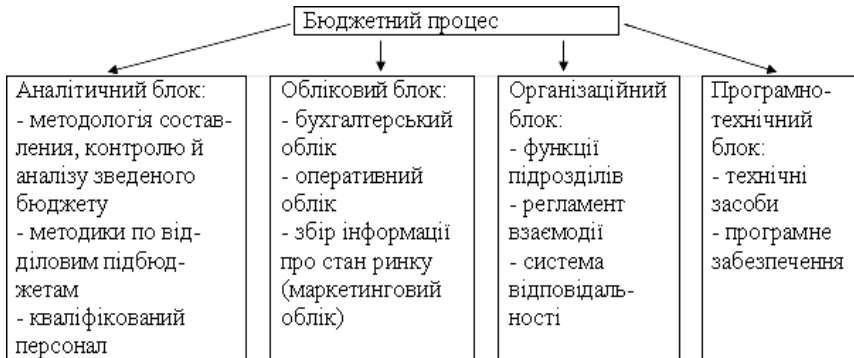
здобувач ступеня вищої освіти магістра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: т.в.о. начальника
кафедри фінансового права та фіскального
адміністрування Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, доцент **Садченко М. М.**

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

На теперішній час бюджетний процес в Україні характеризується наявністю значних проблем, пов'язаних з низькою дохідною базою державного та місцевих бюджетів, непропорційними видатками, значною величиною бюджетного дефіциту. Недосконалість бюджетного процесу ускладнюється такими чинниками, як: політична нестабільність, загроза суверенітету і територіальної цілісності країни, дисбаланси фінансової системи, відсутність зростання реального ВВП. З огляду на це особливу актуальність набуває дослідження таких питань, як методологічне та законодавче вдосконалення планування бюджету, розподілу його видатків та контролю за використанням бюджетних коштів.

Бюджетний процес – це сукупність дій уповноважених на основі норм бюджетного права органів державної влади та місцевого самоврядування зі складання, розгляду, затвердження й виконання бюджету, зі складання, розгляду і затвердження звіту про його виконання, а також контролю за дотриманням бюджетного законодавства. Інфраструктуру бюджетного процесу згідно традиційного визначення можна представити наступним чином:

Державний бюджет – головний загальнодержавний фонд централізованих коштів. За допомогою бюджету держава концентрує певну частку валового внутрішнього продукту та централізовано розподіляє її на розвиток національної економіки, для соціального захисту населення, утримання органів державної влади та управління, оборони країни. Державний бюджет на кожний фінансовий рік розглядається Верховною Радою України і затверджується як закон. Складання проекту Державного бюджету України унормовано главою 6 Бюджетного кодексу України.

Відповідно до Бюджетного кодексу України, проект закону про Державний бюджет України розробляє Кабінет Міністрів України. За складання проекту закону про Державний бюджет України відповідає Міністерство фінансів України, яке визначає основні організаційно-методичні засади бюджетного планування. Розгляд та затвердження Державного бюджету України відбувається у Верховній Раді України за спеціальною процедурою, визначеною Регламентом Верховної Ради України. Виконання Державного бюджету України унормовано главою 8 Бюджетного кодексу України, згідно з якою виконання бюджету забезпечує Кабінет Міністрів України. Міністерство фінансів України здійснює загальну організацію та управління виконанням Державного бюджету України, координує діяльність учасників бюджетного процесу з питань виконання бюджету. Виконання Державного бюджету України відбувається за доходами та за видатками.

Прийняття Державного бюджету України повинно ґрунтуватися на показниках, закладених в ухвалених Верховною Радою України Основних напрямках бюджетної політики, зокрема, щодо встановлення розміру мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму та рівня його забезпечення, визначення чи зміни нових пріоритетних завдань податкової політики, а також визначення державних (цільових) програм та державних інвестиційних проектів, пріоритетних для реалізації в наступному бюджетному періоді. Відтак, подальше прийняття Державного бюджету України повинно супроводжуватися внесенням змін до відповідних актів чинного законодавства України

Формування, затвердження та виконання бюджету є ключовими поняттями бюджетного процесу, в якому закладається стратегія економічної і соціальної політики, створюється інструмент стабілізації економіки, засіб контролю державних видатків.

Надходження бюджету – це доходи бюджету, повернення кредитів до бюджету, кошти від державних (місцевих) запозичень, кошти від приватизації державного майна (щодо державного бюджету), повернення бюджетних коштів із депозитів, надходження внаслідок продажу цінних паперів. Вони класифікуються за такими

розділами: податкові надходження; неподаткові надходження; доходи від операцій з капіталом; трансферти.

Бюджетним кодексом України до місцевих бюджетів віднесено обласні, районні бюджети та бюджети місцевого самоврядування. У свою чергу, бюджетами місцевого самоврядування є бюджети територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ, міст (у тому числі районів у містах). Бюджетним кодексом України також визначено, що доходи бюджету класифікуються за такими розділами: податкові та неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом і трансферти (кошти, одержані від інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інших держав або міжнародних організацій на безоплатній та безповоротній основі).

Видатки державного бюджету відіграють важливу роль у розвитку країни. Вони є основою забезпечення фінансування соціальних програм, регулювання економіки, проведення її структурної перебудови, створення загальних умов розвитку ринкових відносин, збільшення обсягів кредитування юридичних і фізичних осіб, розвитку міжнародних відносин та інших важливих напрямів діяльності. Разом з тим, залежно від рівня розвитку держави, історичних, культурних та інших факторів, роль держави у вирішенні соціально-економічних проблем змінюється, що, у свою чергу, впливає на обсяги та структуру державних видатків.

Бюджетний процес має бути підпорядкований суворим процедурним формам, що забезпечують його законність, доцільність та обґрунтованість. Тому чіткий порядок реалізації бюджетного процесу, ретельно продуманий і розроблений у всіх своїх складових, потрібен не лише для організації й узгодження роботи всієї системи державних органів з формування та виконання бюджету, а й для правильного вирішення численних проблем, що при цьому виникають.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Василик О.Д. Теорія фінансів: монографія. К.: НІОС, 2003. 416 с.
3. Карамушка Л.І. Місцевий бюджет як фінансова основа розвитку територіальних громад. Економічний вісник університету, 2014, Вип. 23(1). С. 206–210.

Климко Анна Дмитрівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри фінансового
права та фіскального адміністрування Національної
академії внутрішніх справ, кандидат економічних
наук, доцент *Грущенко О. А.*

ТОВАРНА БІРЖА ЯК ІНФРАСТРУКТУРНИЙ ЕЛЕМЕНТ РИНКУ

Біржовий ринок твердо посів провідне місце у функціонуванні світової ринкової економіки. Біржі давно віддзеркалюють усі процеси, які відбуваються в суспільстві, прямо чи опосередковано впливаючи на його економічний стан. Вони виступають посередниками між тими, хто шукає куди вкласти капітал і тими, хто потребує його, тобто регулюють кредитні, грошові, платіжні відносини як в країні розміщення, так і між державами [1, с. 10].

Накопичено великий досвід роботи бірж, що пройшли історичний розвиток від торгівлі наявною сільськогосподарською продукцією до торгівлі ф'ючерсами та опціонами на всі види товарів і фінансових інструментів. Це сприяло перетворенню бірж з одного з головних каналів оптової торгівлі товарами на центри ціноутворення [2, с. 18].

Долучаючись до ринкових відносин, особливо в зовнішньоекономічній сфері, українські комерсанти мають знати вигоди, які приховують у собі біржові операції. У першу чергу, це можливість страхування від несприятливих змін цін і курсів валют і вміння ними користуватися. Одночасно необхідно розуміти й усі ризики, з якими спряжена торгівля біржовими товарами та участь у біржових операціях.

Ринкова економіка ставить кожного виробника в такі умови, коли він змушений турбуватися не тільки про збут своєї продукції підприємству оптової торгівлі, а й подальше її просування до кінцевого споживача [3, с. 8].

Упродовж понад чотирьохсотлітньої історії розвитку біржі зазнавали піднесення і занепаду. Стаючи центрами ринкової економіки, біржі впроваджували у взаємовідносини учасників ринку нові правила, нові можливості.

Біржа сьогодні-це приклад дієвого ринку на якому щоденно зустрічаються інтереси виробників, споживачів, фінансистів, спекулянтів, банків, організацій та компаній. Перетворення товарної біржі з ринку товарів в ринок прав на товари, із ринку товарів на ринок прав на товари, із ринку реального товару в ринок фіктивного товарного капіталу-це невід'ємна частина процесу посилення позицій фінансового капіталу [4, с. 20].

Товарна біржа є організацією, що об'єднує юридичних і фізичних осіб, які здійснюють виробничу і комерційну діяльність, і має за мету надання послуг в укладенні біржових угод, виявлення товарних цін, попиту і пропозицій на товари, вивчення, упорядкування і полегшення товарообігу і пов'язаних з ним торговельних операцій.

Основними ознаками товарної біржі є добровільність об'єднання та заінтересованість суб'єктів господарювання. Закон України «Про товарну біржу» наголошує, що товарна біржа створюється на засадах добровільного об'єднання заінтересованих юридичних і фізичних осіб, яким це не заборонено чинним законодавством. Заінтересованість перш за все повинна полягати в отриманні позитивного результату від виконання товарною біржею своїх функцій, а не в отриманні певного прибутку, оскільки товарна біржа є неприбутковим суб'єктом господарювання та за своїми ознаками повністю відповідає такій організаційно-правовій формі, як непідприємницьке товариство.

Для кращого розуміння особливостей функціонування бірж їх необхідно класифікувати, тобто об'єднати в певні групи, відповідно до вибраної ознаки класифікації. Під ознакою класифікації слід розуміти характерні, відмінні особливості, що дають змогу об'єднувати функціонуючі біржі у певні групи.

Вивченню особливостей роботи бірж, їх структури, складу, рівнів управління допомагає їх класифікація, тобто об'єднувати у визначені групи відповідно до вибраної ознаки класифікації: За видами біржових товарів, За роллю держави в організації біржі (принцип організації), За легітимністю учасників біржових торгів, За рівнем спеціалізації, За характером товару та видом укладених угод, За специфікою участі в торгах і взаємовідносин з покупцями і продавцями, За місцем та географією торгівлі, За сферою діяльності.

У сучасних умовах, знецінення паперових грошей є однією з головних причин змін багатьох взаємозв'язків і взаємозалежностей у економіці. Відобразилось воно і на розвитку біржової торгівлі. Її значення зросло як для ринків окремих товарів так і для ринків фіктивного капіталу. Малоімовірно, виходячи з сучасних тенденцій розвитку, що у майбутньому відбудуться кардинальні зміни валютно-фінансової системи в бік її стабільності. А тому можна очікувати на подальше зростання значення ф'ючерсних товарних бірж [5, с. 85].

Питання становлення та розвитку біржового ринку в Україні знаходяться в полі зору вітчизняних науковців, зокрема, таких як: Науменкова С.В., Пасічник Т.О., Солодкий М.О., Копилова О.В., Шишкін В.О., Абліцова Т.С. та інших. Проте залишається широке коло не вирішених питань щодо формування ефективного механізму функціонування біржової торгівлі в Україні, які потребують подальших досліджень.

В Україні розвиток торгівлі базується на великому вітчизняному та зарубіжному досвіді і являє собою об'єктивний процес перетворення найпростіших форм біржової торгівлі реальним товаром у найвищу організацію гуртового ринку – ф'ючерсну торгівлю.

Проте цей процес, який безумовно супроводжується значними труднощами, дуже затягнувся. Внаслідок цього місце біржі серед інших ринкових інститутів є незначним і досі.

Сучасний стан біржової торгівлі свідчить, що вона потребує структурної перебудови, суттєвої технологічної модернізації, адаптації до правових норм європейського законодавства та впровадження кращої практики функціонування аналогічних систем на світових ринках.

Список використаних джерел

1. Біржовий Ринок: навч. посіб. / М.О. Солодкий. – К.: Аграрна освіта, 2010. – 565 с.
2. Бевз О. П. Економіко-організаційні основи біржової торгівлі / О. П. Бевз, М. М. Скотнікова, Т. Б. Кушнір. – Київ, 2006. – 154 с.
3. Пилипчук В. Товарні біржі в процесі оптової торгівлі //Економіка України. – 1993. – № 9.
4. Линников В. Н. Товарная биржа: процесс становления //Информация и рынок. – 1992. – № 2–3.
5. Иващенко А. А. Товарная биржа / А. А. Иващенко. – Москва, 1991. – 270 с.

Печора Каріна Володимирівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: завідувач кафедри
кримінального процесу Національної академії
внутрішніх справ, доктор юридичних наук,
доцент *Макаров М. А.*

СВІТОВИЙ ДОСВІД ВИДАЧІ ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛИ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Актуальність теми роботи. На сучасному етапі розвитку нашої держави, за постійного посилення транснаціонального характеру злочинності, дедалі актуальнішим стає питання, пов'язане зі співробітництвом держав у сфері боротьби зі злочинністю. Останніми роками постійно збільшується кількість осіб, обвинувачених у вчиненні злочинів на території окремих держав, які переходять від правосуддя на території зарубіжних країн.

Метою роботи є з'ясування природи та сутності екстрадиції та її правозахисних цілей, а також вивчення міжнародно-правового регулювання видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення.

Об'єктом роботи є міжнародно-правові відносини, що виникають при здійсненні екстрадиції, та норми міжнародного права, що їх регламентують.

Предметом дослідження є міжнародний досвід видачі осіб, які вчинили правопорушення.

У міжнародно-правових актах, судовій практиці та законодавстві конкретних держав існує чимало визначень інституту видачі злочинців (екстрадиції).

У міжнародному праві під екстрадицією розуміють процес передачі злочинця відповідно до норм міжнародного права іншій державі для застосування кримінального покарання. У літературі з цього питання про видачу злочинців не сформувався єдина думка вчених щодо того, вважати видачу процесом чи розуміти її як одноактну дію – єдиний акт передачі, а все інше розглядати як підготовку до видачі або її наслідки [1].

У сфері міжнародного співробітництва держав з питань екстрадиції можна виділити два основні напрями: по-перше – сприяння ефективній боротьбі зі злочинністю; по-друге – забезпечення прав і свобод осіб, які залучаються до екстрадиційної процедури [2, с. 26].

Екстрадиція виконує два завдання: з одного боку, вона спрямована на здійснення міжнародного співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю, з іншого – на забезпечення прав видаваних осіб. Вказана позиція простежується у праці Н. А. Зелінської. В одній із своїх праць вона вказує: «Екстрадиція повинна здійснюватися без обмеження державного суверенітету та порушень фундаментальних положень кримінального правосуддя, включаючи права видаваних осіб» [3, с. 178].

Серед міжнародних договорів України у сфері взаємної правової допомоги у кримінальних провадженнях особливого значення набули наступні:

1) Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах від 20.04.1959 р. [4], а також Додатковий протокол 1978 р. та Другий Додатковий протокол 2001 р. до цієї Конвенції [5];

2) Європейська конвенція про передачу провадження у кримінальних справах від 15.05.1972 р. [6].

Щодо положень кримінального законодавства деяких зарубіжних країн стосовно регламентації питань екстрадиції, варто зазначити наступне. У законодавстві Болгарії і Туреччини встановлене правило, згідно з яким громадяни цих держав не можуть бути виданими іншій державі за жодних умов. Конституції інших держав (Албанії, Італії, Македонії, Молдови, Нідерландів, Польщі, Румунії, Словенії, Хорватії) обмежуються положеннями про те, що їхні громадяни не можуть бути видані ні за яких обставин, а іноземці – навпаки, за певних умов можуть бути видані стороні, що вимагає видачі. Відповідно до Конституції Іспанії, видача злочинців допускається, але особи, які вчинили політичні злочини (крім терористичних), підлягають видачі тільки на виконання договору або закону за принципом взаємності. Згідно з положеннями Основного Закону Мальти, екстрадиція дозволена тільки на виконання згоди, створеної міжнародним договором і відповідно до закону. У законодавстві Португалії видача португальських громадян допускається тільки за рішенням суду на умовах взаємності з боку відповідної держави, закріплених міжнародним договором, у випадках тероризму і злочинів, організованих на міжнародному рівні, якщо держава, що вимагає видачі, гарантує проведення належного і справедливого процесу [7, с. 67].

Отже, ефективність співробітництва у видачі осіб значною мірою залежить від бажання та можливостей держав-учасниць до взаємної співпраці, для чого необхідно максимально удосконалювати законодавство країн щодо зближення дій у співробітництві не тільки на рівні держав та урядів, але й на рівні відповідних правоохоронних

структур, зокрема, потрібно вдосконалювати співпрацю механізмів контролю за надходженням та виконанням запитів про правову допомогу держав, спростувати сам механізм передачі осіб, визнати за необхідне оперативно інформувати одна одну про стан розгляду запитів про екстрадицію та причини, які перешкоджають просуванню екстрадиційних процедур.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року.

2. Нестеренко С. С. Міжнародно-правовий захист прав людини при здійсненні екстрадиції: Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. 12.00.11. С. С. Нестеренко; Одес. держ. юрид. акад. 2010. 226 с.

3. Зелінська Н. А. Морально-політичні фактори формування права притулку і інституту екстрадиції в міжнародному праві: історична ретроспектива. Актуальні проблеми держави і права. 2011. Вип. 58. С. 175–185.

4. Про ратифікацію Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах, 1959 рік, та Додаткового протоколу 1978 року до Конвенції: Закон України від 16.01.1998 № 44/98-ВР. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44/98-вр>.

5. Про ратифікацію Європейської конвенції про видачу правопорушників, Додаткового протоколу 1975 р. та Другого додаткового протоколу 1978 року до Конвенції: Закон України від 16.01.1998 № 43/98-ВР. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43/98-вр>.

6. Про приєднання України до Європейської конвенції про передачу провадження у кримінальних справах, 1972 рік: Закон України від 22.09.1995 № 339/95-ВР. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/339/95-вр>.

7. Гришук Г. М. Кримінально-правова характеристика інституту видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення [Текст]: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Гришук Галина Миколаївна; Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2017. 252 с.

Карюк Яна Миколаївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: доцент кафедри досудового
розслідування ННІ № 1 Національної академії
внутрішніх справ, доктор юридичних наук,
доцент **Степанова Г. М.**

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗДІЙСНЕННЯ ПРИВАТНОЇ ДЕТЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЙОГО АДАПТАЦІЯ В УКРАЇНІ

«Детективом» (англ. *detective* – «агент розшуку», з лат. *detectio* – «розкриття») називають співробітника поліцейських структур деяких зарубіжних країн, фахівців з розслідування злочинів, які здійснюють збір інформації про факти, що можуть бути використані в суді як докази. Проте існують певні відмінності детективної діяльності від правоохоронної діяльності, здійснюваної державними органами, зокрема: приватна детективна діяльність здійснюється на договірній основі й розрахована на отримання прибутку; базується на договірних відносинах; носить переважно превентивний характер, тобто компетенція цих структур закінчується (переходить до державних правоохоронних органів) у разі скоєння злочинних дій стосовно клієнта; особи, які здійснюють приватну розшукову діяльність, не наділені повноваженнями посадових осіб правоохоронних органів і в разі порушення своїх обов'язків несуть відповідальність в іншому порядку, ніж посадові особи державних правоохоронних органів.

Порівняльно-правове дослідження приватної детективної діяльності здійснювалося на прикладі таких держав, як Сполучені штати Америки, Великобританія, Німеччина, Франція, Іспанія та Італія. Приватна детективна діяльність в цих державах відіграє значну роль у сфері протидії злочинності, забезпечення безпеки громадян, підприємств і держави в цілому, а також функціонує та продуктивно діє поряд з державними правоохоронними органами, не породжуючи будь-яких колізій у державній правоохоронній діяльності.

На сьогодні актуальним є питання можливості отримання якісних, законодавчо врегульованих детективних послуг. Адже, в Україні приватна детективна діяльність поки що законодавчо не врегульована на відміну від більшості країн світу. Проте розроблено низку законопроектів, метою яких є законодавче врегулювання приватної детективної (розшукової) діяльності як комплексу недержавних заходів, спрямованих на удосконалення механізму забезпечення конституційних прав і свобод людини, захисту законних прав та інтересів юридичних осіб. Зокрема, проект Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» (автор – народний

депутат В. Мойсик) від 12.04.2010 р. № 6288, проект Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» (автори – народні депутати В. Швець, В. Малишев) від 13. 12. 2012 р. № 1093, проект Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» (автори – народні депутати М. Паламарчук, А. Кожем'якін, О. Продан, А. Тетерук) від 28.12.2015 р. № 3726.

Досліджуючи проблемні питання законодавчих пропозицій щодо легалізації приватної детективної діяльності, необхідно перш за все дати оцінку поняттю такої діяльності та визначитися із вимогами до суб'єктів такої діяльності, враховуючи неоднозначність закріплення даних дефініцій у вищезазначених законопроектах. Так, на нашу думку, доцільним було б дати наступне визначення приватної детективної (розшукової) діяльності: приватна детективна (розшукова) діяльність – передбачена цим законом та дозволена органами Національної поліції України підприємницька діяльність приватних детективів або приватних детективних підприємств (агентств) щодо надання клієнтам на платній договірній основі детективних послуг з метою захисту їхніх законних прав та інтересів. Що стосується вимог до осіб, які мають намір займатися приватною детективною (розшуковою) діяльністю, то на наш погляд, жоден з законопроектів, не відображає їх достатньо повно, адже спеціальна підготовка повинна бути для усіх осіб, що мають намір займатися приватною детективною (розшуковою) діяльністю, тільки за різними програмами, в залежності від досвіду роботи.

Окремої уваги потребують положення законопроектів щодо порядку підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації осіб, які здійснюють приватну детективну (розшукову) діяльність. Зокрема, потрібно врахувати зарубіжний досвід та визначити обов'язковою умовою здійснення приватної детективної (розшукової) діяльності процес ліцензування, оскільки така діяльність пов'язана із здійсненням заходів, які можуть торкатися сфери приватного життя людини, інтересів юридичної особи, комерційної та банківської таємниці, а, відповідно, потребує особливого регулювання та контролю.

Таким чином, розглянувши актуальне на сьогодні питання організації та правового забезпечення приватної детективної діяльності в Україні та дійшли висновку, що необхідно: чітко визначити місце детективів та детективних агентств, їх участі у боротьбі зі злочинністю; визначити і закріпити правовий статус інформації, яку можуть добувати і використовувати приватні детективи або їх об'єднання; розробити навчальні плани, за якими могли б навчатися майбутні приватні детективи, організувати підготовку останніх; конкретно встановити дозволені дії, які входитьимуть до компетенції приватних детективів; забезпечити доступ до баз даних та інформаційних технологій, щоб детективи почали

надавати реальні послуги, а також визначити порядок та систему взаємодії між приватними детективними агентствами або приватними детективами та державними правоохоронними органами.

Список використаних джерел

1. І.Б. Гончаренко, Ю.О. Михайлова/ Проблемні питання законодавчих пропозицій щодо легалізації приватної детективної діяльності в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: file:///C:/Users/User/Downloads/16Ryv2x1TtKB3-O9owMEmMgi4R_wjKLb.pdf.

2. Детективная деятельность в Украине: проблемы и перспективы: материалы междунар. научн.-практ. конф. (25-26 января 2013 г.) – Х.: Право, 2013. – 124 с.

3. Литвиненко В.І. Зарубіжний досвід здійснення приватної детективної діяльності та його адаптація в Україні / Литвиненко В.І. // Міжнародний науковий журнал «Верховенство права». – №1, 2016 р. – Режим доступу: <http://sd-vp.info/2016/zarubizhniy-dosvid-zdijsnennya-privatnoyi-detektivnoyi-diyalnosti-ta-jogo-adaptatsiya-v-ukrayini>.

4. Проект Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» від 13. 12. 2012 р. № 1093 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JG0UD00A.html.

5. Проект Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» від 28.12.2015 р. № 3726 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH2VI00V.html.

Віксич Софія Дмитрівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри кримінального
процесу Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент *Мельник О. В.*

ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНЬОГО З ВИКОРИСТАННЯМ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ («ЗЕЛЕНА КІМНАТА»)

Міжнародні стандарти та світова практика говорять про те, що допит дитини, потерпілої від злочину має бути проведений у дружній атмосфері для дитини, де вона відчуває захист і комфорт. Таким місцем є спеціально-обладнана кімната, яка називається – «зелена кімната». Основною метою проведення допиту у такій кімнаті – зменшення повторної травматизації дитини у процесі опитування, як завдяки спеціальним методикам та комфортній атмосфері, так і

завдяки технічному оснащенню, яке дозволяє вести відеозапис допиту та в подальшому використовувати цей відеозапис для ведення слідства без проведення повторних допитів.

На практиці, визначення місця проведення допиту дитини, яка потерпіла від злочину визначається на розсуд особи, яка його проводить. Якщо ми говоримо про допит на досудовому слідстві, то, як правило, допит проводиться у кабінеті слідчого.

Міжнародні стандарти та світова практика говорять про те, що допит дитини, потерпілої від злочину має бути проведений у дружній атмосфері для дитини, де вона відчуває захист і комфорт. Таким місцем є спеціально-обладнана кімната, яка називається – «зелена кімната» [1, с. 181].

Так, наказом МВС України від 19 грудня 2012 року № 1176 затверджено Інструкцію з організації роботи підрозділів кримінальної міліції у справах дітей (на сьогодні це Наказ МВС України від 19.12.2017 № 1044 «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України») [2], у якій використовується термін «методика «зелена кімната».

Сама «зелена кімната» нагадує звичайну дитячу кімнату. В ній наявні іграшки, м'які меблі різного розміру, рослини, є фарби, олівці, книжки, тобто все, що може бути у звичайній дитячій кімнаті. Однак, найголовніше те, що допит дитини автоматично записується. У кімнаті вбудовані мікрофони та камери, що надають змогу автоматично фіксувати процес допиту. В подальшому це надасть можливість уникнути повторних допитів дитини іншими учасниками процесу (прокурором, суддею, експертами) та постійного повернення дитини до негативних подій, що трапились у її житті. Всі, хто ставить під сумнів протокол допиту дитини, може переглянути відеозапис допиту на будь-якій стадії кримінального провадження. Окрім цього, це унікальна можливість прослідкувати за мімікою, інтонацією дитини під час її допиту, що є важливим при оцінці свідчень дитини [1, с. 182].

На сьогодні в Україні функціонують чотири «зелені кімнати», які обладнані відповідно до стандартів (дві у Києві, та по одній у Харкові та Одесі). На жаль, на практиці дані «зелені кімнати» не використовуються в повному обсязі. Слідчі відмовляються проводити допити у «зелених кімнатах», мотивуючи тим, що немає чіткої норми у КПК України [3], відсутній прописаний механізм на рівні інструкції, тому, за звичай, допит дитини продовжують проводити у своїх робочих кабінетах.

Окрім цього, провести допит дитини у «зеленій кімнаті» не є можливим в більшості регіонах у зв'язку з їх відсутністю. В такій ситуації є два шляхи вирішення питання.

По-перше, можливо застосувати п. 6 ст. 218 КПК України [3], який регламентує, що «слідчий, прокурор має право провадити слідчі

(розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії на території, яка знаходиться під юрисдикцією іншого органу досудового розслідування, або своєю постановою доручити їх проведення такому органу досудового розслідування, який зобов'язаний її виконати» та провести допит дитини у одній з кімнат, які вже створені та функціонують. На практиці це складно, але цілком реально.

По-друге, провести допит дитини хоча б з використанням деяких особливостей «зеленої кімнати». Слідчому, який проводить допит у своєму кабінеті, необхідно прибрати всі речі, що можуть відволікати дитину (плакати, стоси паперів, речові докази, тощо), по можливості забезпечити наявність м'яких меблів, щоб проводити допит не за столом, а на дивані, для того, щоб дитина відчувала себе комфортніше, вимкнути всі мобільні телефони, зачинити кабінет зсередини, щоб сторонні люди постійно не заходили та не відволікали від процесу допиту, мати при собі декілька іграшок, папір та олівці, які можна використати для встановлення контакту з дитиною, адже дитина може намалювати те, що вона бачила. Зазвичай, такі малюнки приєднуються до протоколу допиту. Обов'язково залучити до проведення допиту психолога. Така підготовка підвищить ефективність самого допиту, оскільки відчуваючи захист і комфорт, дитина надасть більш повні та змістовні свідчення[1, с. 182].

Таким чином, методика «зелена кімната» – це методика проведення інтерв'ювання дитини, яка потерпіла або стала свідком злочину, в умовах, що мінімізують та не допускають повторної травматизації психіки дитини, з урахуванням її індивідуально-психологічних і психофізіологічних властивостей.

Список використаних джерел

1. Мальована Т.І. Місце проведення допиту дитини, яка потерпіла від злочину у кримінальному провадженні. Вісник кримінального судочинства. 2015. № 3. С. 174–184.

2. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: Наказ МВС України від 19.12.2017 № 1044. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#n7>.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.

Шиша Наталія Анатоліївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: завідувач кафедри
кримінального процесу Національної академії
внутрішніх справ, доктор юридичних наук,
доцент **Макаров М. А.**

ЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ВІЛЬНОЇ ОЦІНКИ ДОКАЗІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ОКРЕМИХ ЗАВДАНЬ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що належне розуміння практичними працівниками поняття доказів має принципове значення як для вирішення завдань кримінального судочинства, так і для з'ясування цілей, підстав, можливостей їх належного процесуального оформлення. Тобто воно допомагає правильно орієнтуватися у питанні про те, які фактичні дані і об'єкти матеріального світу і за яких умов можуть мати значення в якості доказів у кримінальному провадженні, цілеспрямовано здійснювати їх пошук, виявлення, своєчасно проводити фіксацію та вилучення.

Беззаперечно, що поняття «доказ у кримінальному процесі» має найважливіше, центральне значення у теорії доказів, оскільки правильне визначення поняття доказу, як вказує В. Нор, – це «...одна з необхідних умов досягнення істини, а отже – і забезпечення законності у розгляді кримінальних справ» [2]. Щодо юридичного змісту принципу вільного оцінювання доказів у кримінальному процесі, то ми поділяємо визначання Ю. Грошевого та С. Стахівського, в наступних положеннях:

– докази та їх процесуальні джерела оцінюються органами розслідування та судової влади за своїм внутрішнім переконанням;

– висновки органу розслідування, прокурора і суду мають впливати з всебічного, повного й об'єктивного розгляду всіх обставин кримінального провадження в їх сукупності;

– під час оцінювання доказів та їх процесуальних джерел необхідно керуватися тільки законом і професійною правосвідомістю;

– ніякі докази для суду, прокурора, слідчого не мають наперед установлені сили [3].

В цих умовах є нагальна потреба у розтлумаченні принципу вільної оцінки доказів при формуванні окремих завдань для кримінального аналізу.

Кримінальний аналіз – це мисленнево-аналітична діяльність працівників правоохоронних органів, що полягає у перевірці та оцінці інформації, її інтерпретації, встановленні зв'язків між даними, що

отримуються у процесі розслідування та мають значення для кримінального провадження, з метою їх використання правоохоронними органами та судом, подальшого проведення оперативного і стратегічного аналізу. Кожний доказ, який зібраний під час досудового розслідування, має бути оцінений слідчим особисто, задля того щоб підтвердити існуючу або встановити нову слідчу версію мети вчинення злочину.

Оцінка доказів – це розумова (логічна) діяльність слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, яка полягає в тому, що вони за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження, керуючись законом, оцінюють кожний доказ з точки зору належності, допустимості, достовірності, а сукупність зібраних доказів – з точки зору достатності та взаємозв'язку для прийняття відповідного процесуального рішення (ч. 1 ст. 94 КПК України) [1]. На відміну від перевірки, оцінка доказів завжди відбувається у формі розумової діяльності.

Оцінка доказів бере початок саме на становленні тих, чи інших фактів, які містять уже знайдену інформацію та беруть початок у подальшому розкритті злочинів, або ж оцінці усіх фактів під час судового розгляду та правильної кваліфікації злочину, винесення вирок/ухвали.

Оцінка доказів є обов'язковою передумовою прийняття та обґрунтування процесуальних рішень вона проявляється тоді, коли слідчому, прокурору, слідчому судді, суду необхідно прийняти процесуальне рішення – проміжне (наприклад, про застосування щодо підозрюваного запобіжного заходу, повідомлення про підозру) або підсумкове для відповідної стадії та усього кримінального процесу (наприклад, про закриття кримінального провадження, засудження або виправдання обвинуваченого), а саме кримінальний аналіз надає більш сприятливіші умови для фільтрації доказів в цілому.

Під час оцінці уже отриманих даних, або ж виведення середнього числа, наприклад, злочинності у певному регіоні/місті, ми завжди звертаємось до аналізу статистичних даних саме того регіону/міста якого на той момент нам потрібно, або ж самі аналізуємо обстановку, факти, фактори під час яких вчинено той чи інший вид злочину.

Висновки. Отже, Закон наперед не визначає сили і значення доказів, встановлюючи, що жоден доказ не має наперед встановленої сили (ч. 2 ст. 94 КПК України) [1]. Це правило є основним для системи вільної оцінки доказів, яка допускає варіативність у результатах оцінки одних і тих саме доказів, здійснюваної різними державними органами, які ведуть кримінальне провадження. А для, власне, правильної та чіткої кваліфікації злочинів нам потрібно, я б навіть сказала, необхідно

проводити кримінальний аналіз для більш швидшого розкриття та правильної настанови на слідчу версію.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : науково-практ. коментар / відп. ред.: С.В. Ківалов, С.М. Міщенко, В.Ю. Захарченко. – Х. : Одиссей, 2013. – 1104 с.

2. Нор В.Т. Проблеми теорії і практики судових доказів. – Львів : Вид-во при Львівському державному університеті видавничого об'єднання «Вища школа», 1978. – 112 с.;

3. Грошевий Ю. Докази і доказування у кримінальному процесі : наук.- практ. посіб. / Ю. Грошевий, С. Стахівський. – К. : КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2006. – 272 с.

Головко Наталія Володимирівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: доцент кафедри
кримінального процесу Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук,
доцент *Мельник О. В.*

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЩОДО ПРАВА ОБВИНУВАЧЕНОГО НА ЗАХИСТ

Положення п. 3 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – ЄКПЛ, Конвенція), як і інші норми Конвенції, сформульовані досить широко, мають загальний характер, характеризуються високим рівнем абстрактності та викладені з використанням цілої низки оціночних категорій, таких як «негайно і детально поінформований», «необхідні час і можливості», «інтереси правосуддя» тощо. Водночас конкретний зміст цих положень розкривається у відповідних рішеннях Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ, Суд), прийнятих у результаті застосування норм ЄКПЛ. Рішення Суду допомагають зрозуміти зміст та обсяг гарантованого Конвенцією права на захист і, відповідно, забезпечити можливість ефективного здійснення цього права. У цьому полягає юридична своєрідність Конвенції: вона діє через рішення ЄСПЛ, а її положення існують не самі по собі, а в тому вигляді, в якому їх розуміє і застосовує Суд під час розгляду конкретних справ. Завдяки діяльності Суду досягається гнучкість європейського механізму захисту прав людини. Ратифікувавши Конвенцію та Протоколи до неї,

Україна взяла на себе міжнародні зобов'язання у тому числі щодо приведення законодавства та практики його застосування у відповідність до положень ЄКПЛ. Це є неодмінною віхою у вибраному Україною шляху до становлення як повноцінного члену Європейського співтовариства. Тому дослідження проблеми застосування судами практики ЄСПЛ у вирішенні кримінальних справ і, зокрема, у вирішенні питання, чи було забезпечено обвинуваченому ефективний захист у кримінальному провадженні, продовжують зберігати свою актуальність уже понад два десятиліття.

Право на ефективний захист у кримінальному провадженні є одним із міжнародних стандартів у цій сфері, яке може бути повністю визначене лише з урахуванням практики застосування ЄСПЛ статті 6 ЄКПЛ. Такі рішення Суду наділені всіма властивостями судового прецеденту, а тому судам України під час вирішення питання, чи було особі забезпечено право на ефективний захист, слід звертатися до критеріїв, які вироблені в практиці ЄСПЛ, що повинно бути відображено у мотивувальній частині їхніх рішень.

У статті 11 Загальної декларації прав людини йдеться про те, що кожна людина, обвинувачена у вчиненні злочину, має право вважатися невинуватою доти, поки її винуватість не буде встановлена в законному порядку шляхом прилюдного судового розгляду, за якого їй забезпечують усі можливості для захисту.

Стаття 20 КПК України проголошує право на захист. Важливим кроком було передбачення в ст. 20 КПК України права на безоплатну правову допомогу підозрюваному та обвинуваченому. Проте важливим було не залишити цю норму «мертвою». Необхідним було розробити механізм реалізації відповідного права, чому посприяло прийняття Верховною Радою Закону України «Про безоплатну правову допомогу» (далі – ЗУ), який, як зазначає Т.В. Корчева, створив реальні можливості отримання безоплатної вторинної правової допомоги (стосовно кримінального провадження)

Забезпечення реалізації права на правову допомогу є не тільки конституційно-правовим обов'язком держави, а й дотриманням взятих Україною міжнародно-правових зобов'язань відповідно до положень Загальної декларації прав людини, Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Саме ці міжнародні договори склали підставу для тверджень про «сполучення предмету регулювання міжнародного і національного права» та поширення міжнародного права на «нетрадиційну сферу» Конституція України в частині забезпечення права особи на правову допомогу відповідає положенням міжнародно-правових актів, ратифікованих Україною, щодо права кожної фізичної

особи на правову допомогу і вільний вибір захисника з метою захисту від обвинувачення. У рішенні Європейського суду з прав людини у справі «Пакеллі проти Німеччини» від 25 квітня 1983 р., Європейський суд з прав людини відзначив, що це положення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод гарантує особі, обвинуваченій у скоєнні кримінального злочину, три права: захищати себе особисто; мати обраного нею самою представника, і, за визначених умов, мати призначеного йому захисника безоплатно.

Аналіз практики застосування національними судами Конвенції та викладених у рішеннях ЄСПЛ її тлумачень дозволяє зробити висновок, що суди, в цілому, правильно застосовуючи практику ЄСПЛ щодо забезпечення обвинуваченому права на ефективний захист у мотивувальній частині своїх рішень, не включають посилання на відповідні положення ст. 6 ЄКПЛ в їх резолютивній частині, що, як видається, є недоліком сучасного стану правозастосування у кримінальних провадженнях.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини / за ред. А.В. Столітнього. – Харків: Право, 2019. – 952с.

Секція 5
КРИМІНАЛІСТИКА ТА СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА

Васюта Юлія Володимирівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: професор кафедри
криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор
Чорноус Ю. М.

МІЖНАРОДНІ СПІЛЬНІ СЛІДЧІ ГРУПИ

Здійснення правової реформи в Україні, зміст якої можна визначити як поступовий рух до демократичної і правової держави, надає проблемі боротьби зі злочинністю особливої актуальності. В сучасних умовах вона є предметом широкого нормативного регулювання, зокрема, правового регулювання співробітництва держав у боротьбі з цим негативним явищем.

Тенденції сучасної злочинності зумовлюють необхідність створення ефективних міжнародних механізмів тісної співпраці між державами у боротьбі з нею. Без належним чином організованої співпраці між правоохоронними органами на національному й міжнародному рівнях неможливо забезпечити ефективне розкриття, розслідування та попередження кримінальних правопорушень. Лише скоординовані дії держав, пов'язаних між собою багатьма ланками політичного, економічного, фінансового та культурного життя, можуть дати позитивні результати у міжнародному співробітництві в боротьбі зі злочинністю.

Щоб розкрити поняття і зміст досліджуваного співробітництва, проаналізуємо його головні властивості (ознаки):

1) співробітництво є специфічним видом державної діяльності, який полягає у поєднанні різних взаємодоповнюючих видів діяльності при вирішенні комплексних питань;

2) співробітництво передбачає участь двох або більше сторін, які належать до різних держав. Вона складається та реалізується між суб'єктами, які не перебувають в організаційно-правовій залежності один від одного. Також необхідно зазначити, що співробітництво виникає не само по собі, а з ініціативи однієї зі сторін, яка спонукає іншу до відповідних зустрічних дій;

3) наявність спільної мети, навколо якої, власне, й поєднуються зусилля відповідних органів та посадових осіб;

4) обов'язкова координація у діях, яка досягається завдяки спільному погодженню часу, місця, форми закріплення результатів індивідуальної й загальної роботи тощо;

5) обов'язковість настання певного результату (наслідків). Розрізняють очікувані, тобто такі, настання яких бажають суб'єкти співробітництва, та наявні, тобто такі, що були отримані під час практичного здійснення співробітництва, результати.

Система співробітництва – це багатостороння діяльність усіх суб'єктів у різних її проявах – глобальному, універсальному, цільовому, державному, відомчому тощо. Взаємодія правоохоронних органів України з правоохоронними структурами інших країн світу є лише елементом цього взаємопов'язаного та взаємодоповнюючого явища [2, с. 70].

Співробітництво допомагає розв'язувати стратегічні завдання запобігання злочинності, боротьби з міжнародною злочинністю та співпраці з іншими правоохоронними формаціями, перед якими визначено тождні цілі.

Звідси випливає, що під правоохоронними структурами інших країн, з якими взаємодіють правоохоронні органи України, необхідно розуміти не тільки відповідні міністерства внутрішніх справ окремих держав, а й взагалі всю міжнародну систему суб'єктів боротьби зі злочинністю.

Міжнародне співробітництво держав у сфері боротьби зі злочинністю розвивається на трьох рівнях:

- рівень двостороннього співробітництва між державами;
- регіональний рівень;
- співробітництво на універсальному (загальносвітовому) рівні.

Особливе місце у взаємодії щодо боротьби зі злочинністю на глобальному, універсальному та міжурядовому рівнях посідає міжнародна організація кримінальної поліції – Інтерпол. Крім цього, з метою реалізації взаємодії щодо боротьби зі злочинністю у межах Європейського Співтовариства у 1992 році створено Центральне агентство кримінальної поліції – Європол.

Міжнародну слідчу групу можна визначити як організаційну форму постійної взаємодії прокурорів, слідчих, а також оперативних працівників компетентних органів двох і більше держав з метою проведення процесуальних, слідчих дій, оперативно-розшукових заходів при проведенні досудового розслідування у кримінальному провадженні, ускладненому іноземним елементом.

Законодавчу базу діяльності міжнародних слідчих груп умовно можна поділити на дві складові. Перша – це міжнародні документи щодо забезпечення демократичних прав людини і державні угоди з надання правової допомоги. Друга група безпосередньо стосується діяльності міжнародних слідчих груп і визначає механізм спільної

боротьби зі злочинністю. Ці документи слугують правовою основою міжнародного співробітництва правоохоронних органів України з правоохоронними структурами інших країн [1, с. 192].

Свроінтеграційні процеси виступають суттєвим поштовхом до удосконалення чинної нормативної бази, яка регулює діяльність інституту міжнародних слідчих груп, та практики її застосування.

З метою надання правового статусу діяльності спільних слідчих груп в чинному Кримінальному процесуальному кодексі передбачена одна ст. 571 «Створення і діяльність спільних слідчих груп» [3].

Можливість проведення спільних міжнародних розслідувань передбачається в низці міжнародно-правових актів. До прийняття Кримінального процесуального кодексу України 2012 р. створення спільної слідчої групи на законодавчому рівні не передбачалося. Однак це питання вирішувалося шляхом укладення угод про правову допомогу та співробітництво в кримінальних справах. Існує більше 40 міжнародних договорів міжвідомчого характеру, укладених Міністерством внутрішніх справ України, та майже 20 договорів, укладених Генеральною прокуратурою України.

Отже, зростання значення міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю в цілому і при розслідуванні й розгляді кримінальних справ, зокрема, зумовлюється загальним для більшості країн абсолютним і відносним зростанням злочинності. Особливо це стосується її організованих форм, які носять, переважно, насильницько-корисливий характер, супроводжуються різким зростанням обсягів доходів злочинної діяльності, в більшості випадків переховуваних за кордоном.

Список використаних джерел

1. Смирнов М.І. Сутність і правова природа міжнародного співробітництва держав у сфері кримінального процесу / М.І. Смирнов // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2017. – № 1. – С. 187–196.

2. Виноградова О.І. Міжнародне співробітництво України у галузі боротьби зі злочинністю / О.І. Виноградова // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2015. – № 2. – С. 69-72.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

Копча Наталія Василівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 2 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: старший викладач
кафедри криміналістичного забезпечення та
судових експертиз ННІ № 2 Національної
академії внутрішніх справ **Волошин О. Г.**

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В ГАЛУЗІ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Правовою підставою проведення судової експертизи при надані міжнародно правової допомоги є запит іноземної держави. Згідно зі ст. 561 КПК України, на території України з метою виконання запиту про надання міжнародної правової допомоги може бути проведено будь-які процесуальні дії, передбачені КПК України або міжнародним договором.

Тому проведення судової експертизи на підставі запиту про надання міжнародної правової допомоги дозволяє з'ясувати необхідні обставини вчиненого кримінального правопорушення, сприяє процесуальній та фінансовій економії. Висновок експерта в такому випадку є джерелом доказів під час досудового розслідування і судового розгляду в іноземній державі [10].

Для надання чи отримання міжнародної правової допомоги шляхом проведення судової експертизи має бути дотримано низку вимог: наявність міжнародного договору про надання правової допомоги між Україною та іноземною державою (багатостороннього чи двостороннього), за його відсутності слід керуватися принципом взаємності; за наявності договору слід звернути увагу на заяви та застереження держав при ратифікації, центральний орган запитуваної держави, вимоги договору щодо змісту запиту та супровідних матеріалів, механізм передачі запиту іноземній державі, терміни виконання запиту та ін. [11].

Проведення судової експертизи в низці випадків пов'язано з переданням речових доказів, документів компетентним органам іноземної держави на підставі запиту про надання міжнародної правової допомоги.

Можливі ситуації, коли речові докази, документи, інші предмети, що мають значення для судової експертизи, знаходяться за межами держави, в якій здійснюється кримінальне провадження. На підставі міжнародних договорів та КПК України (ст. 549) окреслено порядок витребування таких предметів з іноземних держав.

Новим, однак важливим для практики, є проведення судових експертиз за умови створення і діяльності міжнародних спільних

слідчих груп. Згідно зі ст. 571 КПК України, підставами для її створення є: проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень, учинених на територіях кількох держав; порушення інтересів кількох держав.

Члени спільної слідчої групи безпосередньо взаємодіють між собою, узгоджують основні напрями досудового розслідування, проведення процесуальних дій, обмінюються отриманою інформацією. Координацію їх діяльності здійснює ініціатор створення спільної слідчої групи або один із її членів. Процесуальні дії виконуються членами спільної слідчої групи тієї держави, на території якої вони проводяться. Згідно ст. 571 КПК України, в Україні органом, який приймає рішення про створення спільної слідчої групи, є Генеральна прокуратура України.

Перша у вітчизняній практиці спільна слідча група була створена у зв'язку з аварією авіалайнера, що виконував рейс МН-17 Малайзійських авіаліній, внаслідок чого загинуло 298 осіб із різних держав світу. До її складу увійшли представники Австралії, Бельгії, Малайзії, Нідерландів і України, а також міжнародні організації (Міжнародна організація кримінальної поліції (Interpol), Європейський поліцейський офіс (Europol), Європейське агентство авіаційної безпеки (EASA) та ін.). З української сторони були залучені співробітники Генеральної прокуратури України, Київського науково-дослідного інституту судових експертиз, інших компетентних органів.

У вересні 2016 року дана слідча група оголосила попередні результати своєї роботи [12]. У офіційному звіті Міжнародної слідчої групи щодо рейсу МН17 зазначається, що протягом тривалого періоду часу у розслідуванні, в складі спільної слідчої групи брало участь від 100 до 200 слідчих і експертів. За два роки найскрупульознішим чином було розслідувано вміст десятків контейнерів, що вміщують тисячі фрагментів та уламків. 1448 з цих фрагментів були внесені до бази даних як речові докази. До більше ніж 20 країн було направлено 60 запитів про правову допомогу.

Досліджено двадцять різних систем озброєння. Зафіксовано п'ять мільярдів сторінок Інтернету, зміст яких розглядається на предмет значення для розслідування. Було проведено ретельне дослідження і фіксація півмільйона матеріалів відеозйомок і фотографій, допитано понад 200 свідків. Крім того, було прослухано 150 000 записаних телефонних розмов, зміст яких було коротко викладений і досліджений. У зв'язку з цим понад 3500 з цих прослуханих телефонних розмов було повністю і ретельно зафіксовано, переведено і проаналізовано. Все це оформлено в понад 6000 протоколів. Нині угоду про роботу слідчої групи продовжено. Таким чином, міжнародна слідча група буде як і раніше докладати спільні зусилля, спрямовані на успішне завершення розслідування [13]. Однак,

як свідчить вивчення емпіричних джерел, українська сторона зіштовхнулася з рядом труднощів, пов'язаних із організацію розслідування, тактикою проведення процесуальних дій, залученням спеціалістів та проведенням експертиз. За даним напрямом потрібні ґрунтовні напрацювання [14].

Міжнародна правова допомога у формі проведення судових експертиз може відбуватися й за умови залучення іноземних фахівців для участі у проведенні експертних досліджень, вирішені інших завдань вітчизняної судово-експертної діяльності, та «у зворотному напрямі» – залучення українських судових експертів для вирішення аналогічних практичних завдань. Ст. 23 Закону України «Про судову експертизу» регламентує залучення фахівців з інших держав для спільного проведення судових експертиз.

Керівники державних спеціалізованих установ, що проводять судові експертизи, у необхідних випадках мають право за згодою органу або особи, що призначили судову експертизу, включати до складу експертних комісій провідних фахівців інших держав. Такі спільні експертні комісії здійснюють судові експертизи за нормами процесуального законодавства України.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 р. – К.: Юридична література, 2015. – 50 с.

2. Про затвердження Положення про Експертну службу МВС України: Наказ МВС України від 03.11.2015 № 1343. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15>.

3. Клименко Н.І., Купрієвич О.А. Міжнародне співробітництво судово

Експертних установ. Вісник кримінального судочинства № 4/2015. Київ, 2015. 130 с.

4. Про судову експертизу Закон України від 09.07.2007 № 6-рп/2007 URL:

<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4038-12/ed20120125>.

5. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 878. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/383/2011>.

6. Про міжнародні договори України Закон України від 05.06.2014 № 1323.

VII (1323-18) URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>.

7. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 07.12.2017 № 2234-VIII: URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

8. Конституція України: станом на 1 вересня 2016 р.: відповідає офіц. тексту. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

9. Протидія економічній злочинності: монографія / П.І. Орлов, А.Ф. Волобуєв, І.М. Осика, Р.Л. Степанюк, І.М. Зарецька, Едвард Картер та ін. Харків: Нац. ун-т внутр. справ, 2004. 568 с.

10. Телеканал новин «24». URL : <https://24tv.ua/ru/>.

11. Звіт Міжнародної слідчої групи щодо рейсу МН17. URL:http://ukr.lb.ua/news/2016/09/28/346430_zvit_mizhnarodnoi_slidchoi_grupi_shchodo.html.

12. Черноус Ю.М. Міжнародна злочинність: актуальні завдання для криміналістичної методики: Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». Том XIX. Одеса: Юридична література, 2017. С. 421–429.

13. Лопата О.А. Експертна служба МВС України та Укрбюро Інтерполу: актуальні завдання співробітництва // Науковий вісник публічного та приватного права. 2017. № 2. С. 112–116.

14. Офіційний веб-сайт Укрбюро Інтерполу. URL: http://interpol.np.gov.ua/?page_id=28.

15. Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України: наказ МВС України від 3 листоп. 2015 р. № 1343. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15>.

16. Черноус Ю.М. Теорія і практика криміналістичного забезпечення досудового слідства у справах про злочини міжнародного характеру: монографія. Київ: Скіф, 2012. 448 с.

Любич Марина Сергіївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: доцент кафедри
криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук *Антощук А. О.*

ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ДОКУМЕНТІВ

У сучасному світі важко уявити людину, яка ніколи не мала справи з документами, в кожній сфері діяльності суспільство стикається з обігом документів. При чому вслід за науково-технічною революцією удосконалюються і документи. Але, незважаючи на всі форми захисту документів злочинний світ знаходить шляхи обходу стадій захисту для підробки документів.

У статті 358 Кримінального кодексу України «Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут, використання підроблених документів» використовують термін «підроблений документ». Під ним розуміють документ фальшивий, сфальсифікований, при цьому охоплюють випадки як матеріальної, так і інтелектуальної підробки. Справжній документ повинен мати фактичну та формальну сторони [3].

Техніко-криміналістичне дослідження документів є однією з галузей криміналістичної техніки, що складається на основі розробки теоретичних положень і спеціальних методів, запозичених із технічних та природних наук, з метою вирішення завдань, що виникають при дослідженні документів [1, с. 329].

На сьогоднішній день поширеною діяльністю є фальсифікація документів, не тільки повністю фальшиві документи (повна підробка), але й справжні документи, в які внесені будь-які зміни, що спотворюють їх зміст (часткова підробка).

Актуальність теми техніко-криміналістичне дослідження документів досить висока, оскільки на сьогодні у порівнянні з попередніми роками значно збільшилась кількість досліджень, що призначаються по документах у різноманітних провадженнях. Значний зріст документообігу, пов'язаний з виникненням ринкових відносин і значним поширенням сучасної друкуючої техніки викликав, з іншого боку, значну злочинну активність, спрямовану на неправомірне використання і підробку документів.

Техніко-криміналістичне дослідження документів включає в себе широкий спектр досліджень і тому, розглядається у двох питаннях:

Перший – це документи – речові докази мають значення для розслідування не тільки завдяки своєму змістові, а й через сам факт свого існування, а також спосіб їх виготовлення та інші матеріальні ознаки. Документи – речові докази можуть бути засобом вчинення злочину чи засобом його приховування, предметом злочинного посягання.

Другий – це документи - письмові докази мають значення для встановлення істини у справі завдяки лише своєму змісту (наприклад, висновок експерта, акт ревізії тощо). При цьому вони не є об'єктом криміналістичного дослідження і можуть замінюватися у справі копіями або дублікатами. У практиці техніко-криміналістичних досліджень звичайно мають справу з письмовими документами як речовими доказами

У процесі слідчо-оперативної та службової діяльності перед правоохоронними органами постає завдання не тільки встановити конкретного виконавця чи автора документа, а й вирішити цілий ряд інших проблем, що безпосередньо пов'язані з подією злочину, який

розслідується. Найпоширеніші серед них: встановити спосіб виготовлення документа, виявити зміни і підробку в ньому, заміни фотокарток, встановити підробку підписів, підчистки, травлення, дописки, тощо [4].

Криміналісти розрізняють три види підробок документів: повну, часткову та виготовлення документів довільної форми.

Під повною підробкою розуміється виготовлення всіх складових частин документа (папір, бланк) та реквізитів (підписи, печатки, штампи і т.д.) з орієнтиром на справжні. Під частковою підробкою мають на увазі внесення в справжній документ будь-яких змін шляхом підчистки, хімічного травлення тексту, дописки, додруковки або виправлень (поправок) окремих букв, слів; заміни частин документа (фотокартки, аркушів у багатосторінкових документах); підробки підписів, відбитків печаток і штамів.

Особи, що виготовляють фальшиві документи, вдаються до різних способів підробки відбитків печаток і штамів. Це може бути малювання, виготовлення кліше на гумі або інших матеріалах, волога копіювання з справжнього відбитка, перекопіювання через проміжне кліше. Для розпізнавання кваліфікованої підробки доводиться, як правило, вдаватися до криміналістичної експертизи.

Задачею експертизи реквізитів і матеріалів документів є встановлення на основі використання спеціальних знань у галузі техніко-криміналістичного дослідження документів фактичних даних, пов'язаних з виготовленням документів, а також з ототожненням використаних для їх виготовлення матеріалів і засобів.

Техніко-криміналістичне дослідження документів включає в себе проведення експертиз, оцінка документа, тобто наявність у ньому підробок. Повне й всебічне технічне дослідження документів відбувається під час проведення технічної експертизи – техніко-криміналістичного дослідження документів. Технічна експертиза документів поділяється на експертизу реквізитів і експертизу матеріалів документів.

У рамках традиційної техніко-криміналістичної експертизи документів розвиваються нові види експертизи, особливості предмета і об'єктів яких вказують на їх відносну самостійність.

Отже, техніко-криміналістичне дослідження документів є одним з важливих розділів криміналістичної техніки і у зв'язку з науково-технічним розвитком, потребує ще більшого вивчення нових методик проведення експертизи щодо наявності підробок у документі.

Список використаних джерел

1. Бірюков В.В., Коваленко В.В., Бірюкова Т.П., Ковальов К.М. Криміналістичне документознавство : пркт.посіб./ За заг.ред. В.В.Бірюкова. 2007. 329 с.
2. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [//http://zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua).
3. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III [Електронний ресурс]. Режим доступу: [//http://zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua).
4. Криміналістика : підручник [Текст] / В. В. Пясковський, Ю. М. Черноус, А. В. Іщенко та ін. К. : «Центр учбової літератури», 2015. 544 с.
5. Способи часткового підроблення документів [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://pravo.studio/kriminalisticheskaya-tehnika/pitannya-sposobi-chastkovogo-pidroblennya-76898.html>.

Ісакова Вікторія Русланівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра Прикарпатського факультету (м. Івано-Франківськ) Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: старший викладач кафедри кримінально-правових дисциплін та оперативно-розшукової діяльності Прикарпатського факультету (м. Івано-Франківськ) Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук
Максимів Л. В.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Історія формування інституту проведення експертизи бере свій початок ще з давніх часів. Адже ще тоді для розслідування злочинів та встановлення особи правопорушника застосовувався певний арсенал криміналістичних та інших спеціальних знань, що згодом стали називати експертизою. Весь цей період даний інститут розвивався і впроваджував щось нове. І значний внесок у розвиток даного інституту здійснив науково-технічний прогрес, який значно розширив можливості експертних досліджень та сферу їх проведення.

Широке впровадження нових досягнень науки і техніки в експертній діяльності допомогло досягти значного розвитку та успіху, формуючи таким чином теперішнє законодавство, яке, порівняно з минулими часами, можливо, більше відповідає потребам суспільства, є доцільнішим і ефективнішим. За роки незалежності України судова експертиза стала одним із основних засобів і способів захисту прав та законних інтересів громадян, а Кримінальний процесуальний кодекс

України (далі – КПК) 2012 року у свою чергу розширив повноваження сторін кримінального провадження при їх змагальності, що гарантує їм рівні права щодо можливості самостійно збирати та подавати докази, а також ініціювати проведення експертизи з метою отримання необхідних доказів [4, с. 126].

Крім цього, розкриття окремих злочинів взагалі неможливе без проведення експертних досліджень, а доведення участі та винуватості осіб у деяких резонансних кримінальних провадженнях потребує проведення значної кількості експертиз. Так, у рамках досудового розслідування за фактом вчинення 29.12.2011 р. розбійного нападу на відділення «Приватбанку» у м. Донецьку та вбивства при цьому п'яти його працівників проведено 75 експертиз [1, с. 59].

Однак, не дивлячись на це все, процес розвитку науки про судову експертизу ще і близько не завершений, а процесуальне забезпечення проведення такого роду досліджень до сьогодні залишається досить проблемним питанням та звертає на себе увагу багатьох науковців.

Відповідно до статті 242 КПК експертиза проводиться експертною установою, експертом або експертами, за дорученням слідчого судді чи суду, наданим за клопотанням сторони кримінального провадження, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання. Фактичною підставою для призначення експертизи є потреба у наукових, технічних або інших спеціальних знаннях, які потрібні для вирішення певних питань у кримінальному провадженні [2, с. 41]. При цьому, слідчий суддя самостійно визначає експерта, якого необхідно залучити, або експертну установу, якій необхідно доручити проведення експертизи.

Також, КПК передбачив перелік експертиз, для проведення яких слідчий або прокурор зобов'язаний звернутися до експерта та без одержання результатів таких експертиз у певних випадках будь-яке кримінальне провадження як пізнавально-доказовий процес не може вважатися завершеним і виключає можливість прийняття підсумкового юридичного рішення [5, с. 49–150].

Згідно з частиною другою статті 242 чинного КПК обов'язкове призначення експертизи включає: 1) встановлення причин смерті; 2) встановлення тяжкості та характеру тілесних ушкоджень; 3) визначення психічного стану підозрюваного за наявності відомостей, які викликають сумнів щодо його осудності, обмеженої осудності; 4) встановлення віку особи, якщо це необхідно для вирішення питання про можливість притягнення її до кримінальної відповідальності, а іншим способом неможливо отримати ці відомості; 5) встановлення статевої зрілості потерпілої особи в кримінальних провадженнях щодо злочинів, передбачених статтею 155

Кримінального кодексу України та б) визначення розміру матеріальних збитків, шкоди немайнового характеру, шкоди довкіллю, заподіяної кримінальним правопорушенням [3, с. 131].

Перелік випадків обов'язкового призначення експертиз розширюють постанови Пленумів Верховного Суду України. Відсутність у матеріалах кримінального провадження висновку експерта – одного з обов'язкових джерел доказів під час вирішення питання про винуватість або невинуватість особи дає підставу вважати, що слідство проведене односторонньо й необ'єктивне з порушенням кримінально-процесуального закону, а отже вирок підлягає скасуванню [5, с. 150]. І не дивлячись на це, порядок призначення обов'язкових експертиз є ідентичним до порядку призначення інших експертиз та потребує дозволу слідчого судді чи суду.

У зв'язку з тим, що призначення слідчим чи прокурором обов'язкових експертиз передбачається законодавством як їх обов'язок, а у слідчого судді не залишається іншого варіанту, окрім як ухвалити рішення про призначення такої експертизи, ми вважаємо за доцільне передбачити у КПК можливість слідчого чи прокурора самостійно приймати рішення щодо призначення експертиз, передбачених частиною другою статті 242 КПК та пропонуємо замінити перший абзац частини другої даної статті, а саме «Слідчий або прокурор зобов'язані звернутися з клопотанням до слідчого судді для проведення експертизи щодо:» на такий: «Слідчий або прокурор зобов'язані самостійно призначити експертизу щодо:».

Крім того, до статті 155 КК України було внесено зміни законом № 2334-VIII від 14.03.2018 року, що передбачають кримінальну відповідальність за статеві зносини з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку, замінивши даною диспозицією посилання на відповідальність за статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості.

У зв'язку з такими змінами ми вважаємо за доцільне виключити пункт п'ятий, а саме призначення обов'язкової експертизи для встановлення статевої зрілості потерпілої особи в кримінальних провадженнях щодо злочинів, передбачених статтею 155 Кримінального кодексу України з частини другої статті 242 КПК.

Отже, можна зробити висновок, що на сучасному етапі розвитку правничих наук, інститут призначення та проведення експертизи досяг певного успіху, однак науковцям ще слід докласти великих зусиль задля створення ідеального механізму дії даного інституту.

Список використаних джерел

1. Гапотченко Г. М. Удосконалення правового врегулювання проведення окремих експертиз у кримінальному провадженні / Г. М. Гапотченко // Криміналістика и судебная экспертиза. 2013.

Вып. 58(2). С. 59–68. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/krise_2013_58%282%29__14.

2. Кравчук О. В. Порядок призначення судових експертиз у сфері інтелектуальної власності за новим Кримінальним процесуальним кодексом України / О. В. Кравчук, Ю. В. Циганюк // Криміналістичний вісник. 2013. № 2. С. 34–45. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/krvis_2013_2_7.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України : від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.

4. Тимошок І. М. Порядок проведення судових експертиз у кримінальному процесі за ініціативою сторони захисту (відповідно до чинного Кримінального процесуального кодексу України) / І. М. Тимошок, О. В. Косякова // Криміналістика и судебная экспертиза. 2015. Вып. 60. С. 125–134. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/krise_2015_60_18.

5. Щербаковский М. Г. Обов'язкове призначення судових експертиз у кримінальному провадженні / М. Г. Щербаковский // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. 2016. Вип. 16. С. 148–157. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Trpek_2016_16_22.

Кузік Еліна Петрівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: професор кафедри
криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент
Сокиран Ф. М.

ЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ГАБІТОСКОПІЇ ДЛЯ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Відображення ознак зовнішності людини є необхідними для розслідування кримінальних правопорушень. Найбільш часто зустрічається опис, що фіксує ознаки, які сприймаються безпосередньо або опосередковано, що складається зі слів очевидця. І те й інше має базуватися на уніфікованій термінології, тобто використовуватися метод «словесного портрета», згідно з яким опис проводити за певними правилами [2, с. 91].

Ідентифікація людини за ознаками зовнішності являє собою з'ясування тотожності або відмінності конкретної особи в кримінально-процесуальній сфері. Така ідентифікація можлива через

чітко виражену індивідуальність зовнішнього вигляду людини та відносну його незмінність (стійкість) [1, с. 206].

На сьогоднішній етап розвитку науки криміналістики розкриває існуючі види ідентифікації людини за ознаками зовнішності:

1) ідентифікація людини шляхом пред'явлення її для впізнання (живі особи, труп або його частини, фотозображення);

2) ідентифікація людини шляхом безпосереднього зіставлення зовнішності з фото – або ізопортретом;

3) ідентифікація людини шляхом безпосереднього зіставлення її зовнішності зі "словесним портретом";

4) ідентифікація людини шляхом зіставлення "словесного портрета" з фотозображенням;

5) відновлення особи загиблого за черепом (скульптурна реконструкція портрета);

6) експертне ототожнення людини за фотознімками [3].

Криміналістична фотопортретна експертиза має досить вагомий значення для ідентифікації живої особи, невпізаного трупа в певних випадках. Вона призначається за таких обставин, коли органи розслідування або суд не мають можливості іншим шляхом достовірно встановити особу при розшуку безвісно зниклих або злочинців, огляду та дослідженні невпізаного трупа, визначити факт належності документів, що засвідчують особу, їх власників та інші обставини, які мають істотне значення для розслідування [1, с. 209].

Найбільш поширеним витоків інформації про зовнішність людини є фотознімки. Впізнавальні (сигналетичні знімки), виконані за встановленими правилами, використовуються у криміналістичній практиці. Часто використовуються фотознімки, призначені для паспортів, посвідчень та інших документів. Сигналетичні знімки злочинців піддаються систематизуванню і зберігаються у вигляді фотоальбомів і фототек. В подальшому ці зображення можуть використовуватися при пред'явленні для впізнання і мати доказове значення.

Для ефективнішого розслідування злочинів різного роду використовують також відеокадри, за допомогою яких динамічні ознаки зовнішності будуть досліджені детальніше. Однак, відеозаписи не завжди можуть досить чітко виявити ознаки елементів обличчя для подальшого розслідування, особливо індивідуальних.

Серед широкого використання у криміналістичній практиці наявні суб'єктивні портрети – зображення обличчя людини, створені на основі відображення мисленнєвого образу у пам'яті очевидця. На практиці застосовують мальовані, мальовано-композиційні та фотокомпозиційні суб'єктивні портрети. Як мальовані портрети використовуються штрихові і напівтонові малюнки обличчя, статури людини, що створюють художники зі слів потерпілих, очевидців та

свідків. Мальовано-композиційні портрети складають з типізованих малюнків елементів обличчя, включених до спеціальних комплектів. Фотокомпозиційні портрети монтують зі знімків конкретних осіб, не причетних до події злочину та з фрагментів цих знімків. У завершальному вигляді такі портрети мають вигляд звичайних фотозображень [2, с. 93].

Значного поширення у слідчій практиці набув суб'єктивний портрет, складений завдяки програмі «Фоторобот». Отримані фотокопії портретів поширюються серед працівників поліції, публікуються в газетах, листівках, плакатах, демонструються по телебаченню. Однак, оскільки портрет передає лише загальну схожість, тип особи, впізнання за такими портретами конкретних осіб не може бути доказом [2, с. 93].

Також ознаки зовнішності використовуються для встановлення особи невідомого трупа. Пластична (скульптурна) або графічна реконструкція обличчя за черепом – отримується скульптурний чи графічний портрет на підставі методу професора М.М. Герасимова, підрунтам якого є використання статистично встановлених закономірних залежностей між будовою кісток черепа людини, товщиною і формою покривних тканин голови і обличчя. Проте реконструкція не створює точного портрета померлої особи, тому що в ній не відбиваються усі ознаки зовнішності, які використовуються як ідентифікаційні (наприклад, будова вušних раковин, форма кінчика носа, контури брів та ін.), тому реконструкція є відображенням суб'єктивним, хоча її основою є такий об'єктивний носій інформації про ознаки зовнішності, як череп [3].

Підсумовуючи вищезазначене, можна дійти висновку, що дані методи криміналістичної габітоскопії значно полегшують роботу працівників Національної поліції, а особливо оперативних і слідчих працівників при тривалому процесі розслідування злочину і дають достатньо відомостей і підстав для встановлення істини при досудовому розслідуванні.

Список використаних джерел

1. Криміналістика [текст] : підручник / В.В. Пяковський, Ю.М. Черноус, А.В. Іщенко, О.О. Алексеев та ін. – К. : «Центр учбової літератури», 2015. – 544 с.
2. Кофанов А. В., Кобилянський О. Л., Кузьмічов Я. В. та ін. Криміналістика: питання і відповіді. Навч. посіб.– К.: Центр учбової літератури, 2011. – 280 с.
3. Криміналістична фотопортретна експертиза. URL: https://pidruchniki.com/1092122151558/pravo/kriminalistichna_fotoportret_a_ekspertiza (дата звернення: 04.03.2019).

Шекель Юлія Федорівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 2 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: провідний науковий
співробітник науково-дослідної лабораторії з
проблем криміналістичного забезпечення та
судової експертології ННІ № 2 Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент **Юсупов В. В.**

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Загальновідомим є той факт, що людство почало користуватися зброєю ще споконвіків. Найпростішими та найбільш доступними видами зброї в ті часи були палиці та необроблене каміння. Спочатку основним призначенням такої зброї було полювання, а згодом – захист від хижаків. Та, попри ці призначення, навіть в первісні часи зброя почала використовуватися для нападу на людей та оборони від ворогів. Найдавнішими археологічними знахідками варто вважати шенінгерські списи, використання яких припадає приблизно на добу палеоліту.

З розвитком людської діяльності, зміною клімату та, власне, із збільшенням попиту на засоби для виживання та самозахисту, почалося виготовлення зброї із металу. Припадає така діяльність на період енеоліту, де основними матеріалами служили дерево, кістка та оброблений камінь. Із початком залізної доби почалося виробництво зброї із заліза. Луки та стріли з'явилися в епоху пізнього палеоліту. А ось широке використання вогнепальної зброї бере свій початок з кінця Середньовіччя.

Варто зазначити, що зброя є надзвичайно змістовним історичним джерелом, що приховує неоднорідний інформаційний масив. Її дослідження вимагає використання найрізноманітніших методик гуманітарних й точних наукових дисциплін, залучення їх відповідно до ретельно розробленого теоретико-методологічного плану, послідовного вирішення поставлених наукових завдань.

У другій половині XIX ст. у зв'язку з активізацією процесів нагромадження, реєстрації та наукового вивчення археологічних матеріалів, розвитку музейної справи, колекціонування предметів озброєння почала формуватися наука зброєзнавство.

Зброєзнавство – це спеціальна історична дисципліна, наука, яка вивчає предмети озброєння, а також історичні закономірності їх виникнення, розвитку, використання і поширення. Термін «зброєзнавство» вперше вжив німецький дослідник зброї А. Деммін у книзі «Історичний розвиток зброї з давніх часів до сьогодення: енциклопедія зброєзнавства». В українській історіографії перша

характеристика зброєзнавства як спеціальної історичної дисципліни належить В. Сидоренко. Головне завдання зброєзнавства – комплексне вивчення різноманітних предметів озброєння як історичного джерела, а також подальше розроблення зброєзнавчих методів дослідження. Протягом ХХ ст. в Україні зброєзнавчій проблематиці свої праці присвятили такі дослідники: Д. Яворницький, І. Крип'якевич, О. Апанович, П. Толочко, Є. Черненко, Б. Греков, М. Котляр, Г. Вознесенська, Б. Шрамко, І. Свешников, В. Сидоренко, В. Довженко, Б. Мельник та ін. [1, с. 306]

Зброя – узагальнююча назва знарядь, які використовуються в процесі ведення збройної боротьби з метою нанесення ушкоджень, матеріальних втрат супротивникові, його поразки та ліквідації. У науках історичного циклу – військової історії, археології, зброєзнавстві, історії мистецтва – зброю розглядають як речове історичне джерело й характеризують як спеціалізований інструмент ведення бою, призначений для нападу або захисту. Як продукт суспільного виробництва, що втілює останні технологічні досягнення, предмет обміну й торгівлі, пам'ятник матеріальної культури та мистецтва, зброя є носієм історичної інформації, необхідної при вивченні рівня розвитку суспільства, його матеріальної та духовної культури, соціально-економічних, політичних відносин тощо.

Термін «зброєзнавство», у загальному розумінні, охоплює не тільки дослідження вогнепальної зброї, холодної зброї, вибухових речовин і вибухових пристроїв, а й інші знання про зброю. До таких питань належить аналіз технологій та матеріалів, використовуваних під час виготовлення зброї, конструктивні розробки та, власне, одне із найголовніших питань, із з'ясування якого варто починати дослідження – це історія і розвиток вогнепальної зброї та етапи виникнення і становлення криміналістичного вогнестрільного зброєзнавства.

Важливим етапом, «революційною подією» у розвитку зброї стало застосування пороху як метального засобу і виникнення вогнепальних збройних пристроїв. Склад пороху дуже простий: селітра в суміші з сіркою і товченим деревинним вугіллям. Писемні свідоцтва застосування пороху у військових діях походять з китайських джерел на межі I та II тисячоліть н. е. У 1044 р. у Китаї вийшов трактат Цинь Кунлі «Основи військової справи», що містив рекомендації до застосування пороху. Незабаром китайці застосували порох для розвитку зброї: у наступні століття вони робили різні види порохової зброї, включаючи вогнемети, ракети, бомби, примітивні гранати та міни, перш ніж була винайдена вогнепальна зброя, що використовує енергію згорілого пороху, власне, для метання снарядів.

Поява пороху призвела до винаходу вогнепальної зброї. Офіційною датою її появи серед європейських народів вважається XIV ст. У цей період стрілецькою зброєю були гармати, або як їх ще

називали «ручниці» та «гаківниці». Таку назву вони отримали за маленький розмір, що дозволяло стріляти з руки, а знизу зброї виступав гак. У той же час з'явилися рушниці з гнотовим замком: на Заході – аркебузи, у Київській Русі – ручні пищалі. Велике значення для розвитку стрілецької зброї мав перехід від гнотових та кременевих до колісцевих замків. Ця гладкоствольна дульнозарядна зброя проіснувала до XIX ст. Перші зразки нарізної зброї були створені ще у XVI ст., але через складність виготовлення на озброєння вони потрапили тільки у 60-х XIX ст. [2, с. 365–367]

Наступним важливим етапом у розвитку стрілецької зброї було створення автоматичної зброї. Вона з'явилася наприкінці XIX ст. Бурхливий розвиток автоматичної зброї відбувся в роки Другої світової війни. За цей період було створено велику кількість пістолетів-кулеметів та автоматів. Варто зазначити, що до кінця XIX ст. еволюція вогнепальної зброї пройшла всі принципи стадії і прийняла, в цілому, той вид, що має зараз.

Список використаних джерел

1. Тоїчкін Д. В. Зброєзнавство // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. – К.: Наукова думка, 2005. – Т. 3 : Е – Й. – С. 306.

2. Криміналістика: навч. посіб. / [Волобуєв А.Ф., Волобуєва О.О., Самойленко О.А. та ін.]; за ред. А.Ф. Волобуєва. – К.: КНТ, 2011. – 504 с.

Поліщук Віталій В'ячеславович,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 2 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: старший викладач
кафедри криміналістичного забезпечення та
судових експертиз ННІ № 2 Національної
академії внутрішніх справ **Волошин О. Г.**

МОЖЛИВОСТІ ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ

Ефективна протидія гібридній війні, яку веде Російська Федерація проти України, неможлива без застосування науково-технічних засобів, якими озброєні співробітники СБУ, Національної поліції України, ЗСУ, Державної прикордонної служби. Використовуючи антитерористичне та криміналістичне обладнання, вони забезпечують проведення комплексу операцій як в ручному так і дистанційному режимі, забезпечують якісне

виявлення, фіксацію та вилучення слідів, що в подальшому є доказами в кримінальних провадженнях.

У межах проведення огляду місця події та інших слідчих (розшукових) дій, залежно від слідчої ситуації, застосовують техніко-криміналістичні засоби для пошуку матеріальних носіїв інформації про злочин.

Аналіз кримінальних проваджень, пов'язаних із розслідуванням злочинів на території проведенні Операції об'єднаних сил, дозволяють виділити найбільш поширені джерела криміналістично значущої інформації:

- інформаційні сліди: відео- та аудіоінформація на довготривалих носіях інформації (наприклад, на жорстких дисках комп'ютерів, у тому числі й у вбудованій пам'яті портативної оргтехніки, вилученої у злочинців: ноутбуках, планшетах, органайзерах, мобільних телефонах, диктофонах тощо);

- інформація у розподілених базах комп'ютерних мереж (наприклад, на серверах регіональних інтернет-провайдерів, серверах державних відомчих локальних комп'ютерних мереж, серверах операторів мобільного зв'язку, серверах державних і приватних телекомпаній тощо).

У ході проведення Операції об'єднаних сил на лінії розмежування та території, яка піддається військовому втручання, використовують криміналістичне та антитерористичне обладнання.

Особливістю техніко-криміналістичного забезпечення є те, що під час проведення слідчих (розшукових) дій, спеціаліст не завжди може забезпечити повноту вилучення носіїв інформації, надати попередню оцінку інформативної значущості вилучених програмних і апаратних засобів, вжити заходів для максимального збереження інформаційних слідів.

У разі виявлення та вилучення матеріалів аудіо- та відеозапису, комп'ютерних програм, інформації, що міститься на серверах мобільного зв'язку, а також власне мережевих засобів виникає потреба у спеціальному обладнанні, залученні відповідних профільних фахівців. Насамперед це стосується обладнання, необхідного для забезпечення вилучення об'єктів комп'ютерно-технічної експертизи, експертизи відео- та звукозапису. Таке обладнання має містити комплекти адаптерів для зовнішніх носіїв пам'яті (жорсткі диски, флеш-карти, напівпровідникові чіпи пам'яті тощо), шлейфи із системними інтерфейсами «Date Buss-», «Adres Buss», а також USB-конекторами, AD, DC-конвертерами.

В умовах прихованого протистояння з'явився новий засіб протиборства сторін – безпілотні літальні апарати. Хоча безпілотні літальні апарати застосовувались і раніше, масштаби їхнього застосування з початком гібридної війни зросли в рази. Середньодобова кількість

фіксації польоту безпілотних літальних апаратів різного класу коливається від 5 до 25 (часом навіть до 65) випадків. Основну частину складають безпілотні літальні апарати поля бою та тактичні.

Метод аерофотозйомки за допомогою квадрокоптерів дає уяву про загальну картину обстановки місця події. За їх допомогою проводять розвідку та корегують вогонь артилерії.

Мал. 1. Квадрокоптер з HD камерою

Однією з сучасних розробок є метод сферичної відеозйомки. На відміну від традиційної під час фіксації об'єктів камера охоплює 360° оточуючого середовища по горизонталі та 180° по вертикалі, завдяки чому повністю фіксує навколишню обстановку місцевості, що зводить до мінімуму можливість втрати будь-якої інформації під час відеофіксації місця події. Перевагою такого відео є те, що користувач під час його перегляду за бажанням може сам маніпулювати положенням відеокамери і повертати її у потрібний бік.

Мал. 2. Пристрій для сферичної відеозйомки

Нині застосовують два варіанти сферичної відеозйомки, які відрізняються один від одного за технологією зйомки. За першого варіанту відеозапис здійснюють одночасно на кілька відеокамер, які

розміщені під певним кутом одна до одної. Потім ці відеозаписи «зшивають» за допомогою спеціального програмного забезпечення в єдиний файл, який можна переглядати за допомогою звичайної відеопрограми.

Мал. 3. Спеціальна насадка на об'єктив для сферичної відеозйомки

Перевагою цього виду зйомки перед традиційною є те, що оператор може не концентрувати уваги на певному об'єкті зйомки і не турбуватися стосовно того, що якийсь важливий момент залишиться поза його увагою, оскільки під час перегляду відео, користувач сам матиме змогу повернути кут зображення перегляду відео у потрібний бік.

Використання спеціалізованих програмно-апаратних комплексів для пошуку інформаційних об'єктів може суттєво розширити можливості технічного забезпечення щодо виконання поставленого завдання.

Дзізінський Юрій Миколайович,

здобувач ступеня вищої освіти магістра ННІ № 2
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: професор кафедри
криміналістичного забезпечення та судових
експертиз ННІ № 2 Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук,
доцент **Воробей О. В.**

ФАЛЬШИВОМОНЕТНИЦТВО В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ

Гроші завжди були об'єктом пильної уваги з боку злочинців, а одним із поширених способів злочинного отримання грошей було і залишається фальшивомонетництво. Історія показує, що це негативне економіко-правове явище є давнім супутником товарно-грошових відносин, і з'явилося воно майже одразу після появи монет у VII ст. до н. е. у царстві Лідія. Уведення в обіг у 1701 р. у Франції перших паперових

грошей посприяло більш широкому поширенню їх підробки [1, с. 4–7]. Держава не могла стояти осторонь цих процесів, потрібно було якось протидіяти цьому явищу, оскільки вона була зацікавлена у тому, щоб така категорія документів виготовлялась централізовано, під її контролем і не підлягала підробленню. Тому такі документи виготовляються зі спеціальними засобами захисту від фальсифікації і державні інституції, у свою чергу, безперервно працюють над підвищенням рівня захищеності своїх грошових одиниць від підроблення.

Сукупність засобів захисту постійно вдосконалюється, оскільки злочинці дуже зацікавлені у підробці таких документів і підвищують свою майстерність та винахідливість. Тим більш, що бурхливий розвиток кольорової копіювально-розмножувальної та оргтехніки дає змогу фальсифікаторам і шахраям мати доступні та ефективні засоби несанкціонованого відтворення документів [2, с. 204]. Таким чином, кількість і якість підробок зазначеної категорії документів щороку збільшується і підвищується, що ускладнює роботу експертів-криміналістів і вимагає постійного зростання їх професійного рівня [3].

Сучасному фальшивомонетництву також сприяють, зокрема, фактично вільний доступ до літератури, де викладені особливості технологічних процесів виготовлення поліграфічної продукції (паперу, фарби) тощо. Тому не дивно, що з року в рік в інформаційному просторі України з'являються повідомлення про виявлення фальшивих грошей в різних містах країни, які вже стали традиційними. Систематичні хвилі вливання «липових» рублів на території окупованих територій Донецької та Луганської областей, випадки розрахування підробленими купюрами у метрополітені, підсовування фальшивої валюти у дрібних приватних пунктах обміну – лише незначна частина найчастіших новин про «псевдо-гроші». А останнім часом додалися ще і часті випадки розміщення оголошень про продаж валютних підробок.

Як виявилось, розжитися фальшивою валютою - нікчемна справа. Для цього не потрібно шукати десятого знайомого через приятеля, достатньо лише мати девайс у вигляді смартфона з доступом до мережі Інтернет і всього лиш в пошуковій системі зробити відповідний запит, на який обов'язково знайдеться не один варіант відповідних пропозицій.

До прикладу, на популярному українському ресурсі «Оголоша» – платформі, де можна купити і продати практично все, наприкінці серпня минулого року було розміщено досить-таки незвичайне оголошення. Так, автори публікації на українському ресурсі пропонували користувачам придбати фальшиві гривні й долари. Діяла навіть система знижок, розмір якої визначається номіналом купюру. Шкода, дисконтних карт не видають. Товар спокійно пересилають поштою.

Треба сказати, що хлопці не зовсім вже з глузду з'їхали.. В кінці повідомлення вони навіть відзначають, згідно з якою статтею Кримінального кодексу України караються подібного роду витівки. Відповідальність людина несе не тільки за виготовлення, але і збут, придбання, перевезення, пересилання фальшивих грошей або цінних паперів. Відповідно до ст. 199 ККУ «Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї», караються позбавленням волі на строк від 5 до 12 років з конфіскацією майна [4]. Куди дивиться адміністрація ресурсу, яка дозволяє розміщувати подібні оголошення, а тим більше кібер-підрозділи Національної поліції України, питання дуже делкатне і як ніколи актуальне. Справедливості ради, варто зазначити, що на сьогоднішній момент подібного роду пропозиції на цьому інтернет-ресурсі відсутні.

Також на ще одному інтернет-джерелі пропонують купити гривні, долари і рублі різних номіналів під замовлення. Автор оголошення переконає у високій якості та схожості підроблених банкнот зі справжніми грошовими знаками. Зв'язатися із продавцем можна по мобільному телефону або за допомогою електронної пошти, на щастя для всіх охочих, контактні дані були вказані в оголошенні. І судячи з номеру телефону, який був залишений в оголошенні, то продавцем є, ймовірно, резидент Російської Федерації або ж Республіки Казахстан.

В свою чергу, варто зазначити, що Національний банк України констатує невисокий рівень підроблення банкнот національної валюти за результатами моніторингу стану вилучення з обігу підроблених грошових знаків у 2018 році.

«Ситуація з вилучення підроблених банкнот національної та іноземної валюти в Україні є контрольованою та не має загрозового характеру. Система захисту національної валюти знаходиться на одному рівні з системами захисту провідних валют світу. За підсумками минулого року порівняно з 2017 роком ми спостерігаємо навіть зниження кількості та суми підроблення банкнот гривні на 30% та 41% відповідно», – наголосив директор Департаменту грошового обігу Національного банку Віктор Зайвенко.

Кількість вилучених з обігу в банківській системі України підроблених банкнот гривні у 2018 році становила: на один мільйон справжніх банкнот гривні припадало близько 2,5 шт. підробок (у 2017 році – 3,6 шт. підробок).

Для порівняння, у країнах Євросоюзу, за даними офіційного сайту Європейського центрального банку, у 2018 року цей показник становив приблизно 27 шт. підроблених банкнот євро (у 2017 році – 33 шт. підробок євро).

Із вилучених з обігу підроблених банкнот гривні найчастіше підроблялись банкноти чотирьох номіналів:

- 500 гривень (46 % від загальної кількості вилучених підробок);
- 100 гривень (27 %);
- 50 гривень (15 %);
- 200 гривень (11 %).

Інші вилучені з обігу підроблені банкноти номіналами від 1 до 20 гривень становили лише 1 %.

Здебільшого підроблені банкноти гривні виготовлялися з використанням копіювальної або комп'ютерної техніки, зокрема струменевих та лазерних принтерів. Решта підробок (1 %) виготовлена поліграфічним способом. Найчастіше виявлені підроблені банкноти збувалися через каси закладів швидкого харчування, торгівлі та автозаправних станцій.

Що стосується підроблення іноземної валюти, то серед вилучених з обігу у 2018 році підроблених банкнот іноземної валюти переважали:

долари США (78 % від загальної кількості всіх вилучених підроблених банкнот іноземної валюти);

євро (17 %);

російські рублі (4 %);

швейцарські франки та англійські фунти стерлінгів (1 %).

Найчастіше зловмисники підробляли іноземні банкноти таких номіналів:

100 доларів США (97 % від загальної кількості вилучених підроблених доларів США);

50 та 200 євро (45 % та 36 % від загальної кількості вилучених підроблених євро);

5 000 російських рублів (78 % від загальної кількості вилучених підроблених російських рублів) [5].

Тому аби не стати жертвою шахраїв, потрібно звертати увагу на головні ознаки, які беззаперечно мають бути на купюрі. У разі сумнівів щодо справжності банкноти потрібно перевірити декілька захисних елементів, уважно роздивившись купюру.

Первинним засобом перевірки справжності банкнот є водяні знаки-зображення, що видимі під час розглядання банкноти проти світла:

багатотоновий водяний знак – зображення портрета, що повторює портрет, надрукований на лицьовому боці банкноти.

світлий елемент водяного знака – зображення цифрового позначення номіналу або графічного знака національної грошової одиниці України – гривні.

Наступними елементами захисту банкнот для візуального контролю є:

занурена в товщу паперу захисна стрічка, на якій розміщуються позитивні і негативні тексти та мікротексти;

рельєфні зображення на поверхні банкнот, що визначаються пальцями рук на дотик. Ці зображення забезпечуються спеціальним видом друку, при якому фарба на папері лягає випуклим шаром і легко визначається при дотику;

приховане зображення – зображення цифрового позначення номіналу, що стає видимим під час розглядання банкноти під гострим кутом зору до джерела світла;

наскрізний елемент (суміщене зображення) – це зображення, що виконані в одному місці з лицьового та зворотного боків банкноти і суміщаються або доповнюють одне одного при розгляданні проти світла;

зображення, виконані оптично-змінними фарбами, що змінюють колір при розгляданні банкноти під різними кутами.

Тому у разі виявлення фальшивих купюр або наявності сумніву щодо справжності банкнот національної та іноземної валюти, громадяни можуть звертатися до банків України. Банки, у свою чергу, направляють такі купюри на дослідження до уповноважених підрозділів Національного банку України, які проводяться безкоштовно. У Нацбанку зауважують, що підроблені грошові знаки вилучаються без відшкодування їх вартості, про що повідомляється пред'явнику та Національній поліції України, і в установленому порядку передаються уповноваженим працівникам поліції для проведення розслідувань.

Підсумовуючи вищевикладене, можна дійти висновків, що сучасне фальшивомонетництво являє собою негативне соціальне явище, що здатне підірвати економічну стабільність України. Зростання злочинної діяльності, пов'язаної з виготовленням і розповсюдженням фальшивих грошових знаків, напряму залежить від інноваційних методів та технологій щодо розробки нових способів захисту та підробки паперових грошових одиниць.

Список використаних джерел

1. Пономарев В.Т. Тайны фальшивых денег: вчера, сегодня, завтра / В.Т. Пономарев. – Донецк : Пбб ООО ПКФ «БАО», 2005. – 288 с.

2. Воробей О.В. Техніко-криміналістичне дослідження документів / О.В. Воробей, А. В. Кофанов. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2011. – 312 с

3. Воробей О.В. Криміналістичне дослідження паперових грошей / О.В.Воробей . – К.:НАВСУ, 2003.

4. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 року в редакції від 23.11.2018 року / Електронний ресурс: [Режим доступу]: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/stru#Stru/>

5. Електронний ресурс: [Режим доступу:]https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=90512498/

Ямковенко Олександр Юрійович,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 2 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: старший викладач
кафедри криміналістичного забезпечення та
судових експертиз ННІ № 2 Національної
академії внутрішніх справ **Волошин О. Г.**

СТАНОВЛЕННЯ КІНОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Злочинність в Україні набуває загрозливого характеру і перетворюється в одну з найбільш гострих соціальних проблем, яка негативно впливає, по суті, на всі аспекти суспільного життя. Оскільки, складна міжнародна обстановка, проведення різних перетворень у державі, які помітно впливають стан в державі та охорону державного кордону України, вимагає великої відповідальності та проведення заходів щодо боротьби з нелегальною міграцією, контрабандою, транснаціональним розповсюдженням наркотичних речовин, дотримання законності та норм міжнародного права, висувають підвищені вимоги до підготовки офіцерів-кінологів у сучасних умовах.

Перш ніж перейти до детального розгляду поставленої теми, я хочу зазначити, що взагалі являє собою наука кінологія.

Кінологія – це наука про собак, яка вивчає походження собаки, різновиди породи та процес породоутворення; будову, фізіологію і поведінку собаки; селекцію хвороби, лікування собак; підготовку (дресування, експертиза та ін.); для службових цілей та при полюванні. Невід’ємною частиною розслідування тяжких неочевидних злочинів була і залишається робота кінологічної служби.

Історія використання службових собак для пошуку злочинців має давні корені. Ще в царській армії їх брали на службу «на пайку від казни», приміром, довіряючи охорону військових укріплень на березі Чорного моря під час ведення бою на Кавказі в 40-х роках ХІХ століття. Згодом собак почали залучати до охорони державних кордонів.

Офіційна історія використання запахових слідів у роботі поліції бере свій початок з 1896 р., коли в німецькому місті Гільдесгеймі за ініціативою відомого криміналіста Ганса Гросса в муніципалітеті міста з’явилось 12 собак, навчених несенню патрульної служби.

Історія розвитку службової кінології МВС України розпочинається з 2 квітня 1994 року, коли наказом МВС України № 169 на правах відділу було створено Службу організації роботи службового собаківництва у правоохоронній діяльності МВС України. У 2002 році згаданий вище відділ, було ліквідовано, а методичне

керівництво кінологічною службою всієї системи МВС України покладене на групу службового собаківництва Департаменту кримінального розшуку.

11 жовтня 2003 року було підписано наказ МВС України № 1168 «Про створення кінологічної служби», яким передбачалося створення кінологічної служби як окремого підрозділу у структурі блоку кримінальної міліції. На них покладено виконання, зокрема, організаційно-методичних, контрольних-наглядових функцій, регулятивну та облікову діяльність у кінологічній сфері в системі МВС.

Використання знань про запахи для переслідування злочинців по їхніх слідах відоме давно, однак предметом наукового дослідження запахів сліди стали порівняно недавно. Лише у 80-ті роки ХХ століття в Житомирі створюється перша одорологічна лабораторія. Собаки як, і будь-які справжні професіонали, проходять навчання, отримуючи більш вузьку спеціалізацію. В січні 1997 року в Вінницькому училищі профпідготовки було започатковано навчальний курс з циклу кінології, де отримують кваліфікацію і сертифікати доступу до практичної роботи фахівці зі спеціальними собаками, підготовленими для пошуку вибухових пристроїв, вогнепальної зброї та наркотиків. За цей час там пройшли підготовку та підвищили кваліфікацію близько 600 кінологів.

Кінологічна служба ОВС на той період була досить представницька. Ці підрозділи знаходилися в кожному обласному центрі. Також два лінійних управління на залізницях – Придніпровський та Південний, 4 міськуправління у Кривому Розі, Дніпродзержинську, Горлівці та Макіївці, Вінниці. Справжніх «бійців» готують 16 розподільників службових собак та кінологічний центр.

Департаменту державної служби охорони при МВС, справно працювали 50 кінологічних груп внутрішніх військ. Загалом свій специфічний особливий вклад в забезпечення правопорядку України вносили майже три тисячі кінологів та понад 3400 собак, які несли службу в підрозділах ОВС.

Є декілька порід собак, які використовують для подальшої роботи в підрозділах: німецькі вівчарки, ротвейлер і спанієль. У собаки чуття краще, ніж у людини, в 11000 тисяч разів, і не винайшли ще жодного приладу з подібним ефектом. Та як і в кожного фахівця, в собак є своя, більш вузька спеціалізація. Одні з них підготовлені для пошуку зброї та вибухівки, чи спеціалізуються на виявленні наркотиків. Для пошуку наркотиків, службова собака була вперше використана у 1967 році. Також деякі собаки натреновані для знаходження трупів, мін, де чотириліпні фахівці без проблем проводять одорологічну ідентифікацію. Кожна людина в силу своєї фізичної будови, має індивідуальний запах і залишає його фактично в будь-якому місці своєї присутності або при взаємодії, навіть короткочасній,

з якими – не будь предметами або речами. Запах є ніби хімічним «підписом» людини, досліджуючи який можна діагностувати вид його захворювання (особливо внутрішніх органів), визначити певний вік, район проживання і тд. І називається ця наука – одорологія (лат. одор – запах, грец. логос – вчення).

Криміналістична одорологія, має розглядатись як часткове вчення, яке на основі пізнання закономірностей поведження зі слідами і зразками запаху людини, інших речових джерел інформації шляхом їх позалабораторного і лабораторного дослідження, за допомогою нюху спеціально підготовленого собаки – детектора або іншого біодетектора, розробляє складові частини гласної методики боротьби зі злочинами та іншими правопорушеннями на всіх їх стадіях. Вирішальну роль у проведенні поза лабораторних та лабораторних одорологічних досліджень відіграють якість підготовки собак – детекторів, належне обладнання лабораторій та рівень професіоналізму спеціалістів, якість методики цих досліджень.

Розглянемо дещо детальніше технічні особливості складу запахового сліду з використанням спеціально розроблених методик. Однією з яких являється ольфакторне дослідження. Мета даного дослідження полягає в рамках судової експертизи – це встановлення або виключення тотожності, яке складається з виявлення індивіда, джерела походження запахових слідів, вилучених у зв'язку з розслідуванням злочинів. Отже, ольфакторна характеристика запахових слідів людини поділяється на дві групи, які між собою дуже тісно пов'язані, складають в сукупності єдине ціле. До кількісних належать такі складові: достатність концентрації запахової проби; наділення запахових слідів суб'єкта в суміші запахових слідів. До якісних відносяться – наявність фактору, що індивідуалізує своєрідного суб'єкта; наявність компонентів, які привертають увагу собак (атрактанти); придатність сліду для ольфакторного дослідження; наявність запахових слідів людини; наявність випадкових запахових компонентів; змішування в досліджуваній пробі запахових слідів декількох осіб.

У зв'язку з участю України у миротворчій діяльності під егідою ООН, на цю службу було покладено обов'язки з підготовки Спеціального миротворчого кінологічного підрозділу (СМКП) МВС України для контингенту миротворчих сил в Косово. В його складі несли службу 40 кінологів та 25 собак. Він був унікальним та єдиним у світі підрозділом Організації Об'єднаних Націй, що залучався до виконання поліцейських функцій на території іншої країни.

Якщо звернемося до статистики, лише за 10 місяців 2009 року інспектори-кінологи в складі слідчо-оперативних груп здійснили 9 тисяч 707 виїздів на місця подій. У результаті ефективного застосування розшукових собак було розкрито 12 340 протиправних

посягань. У середньому по державі один кінолог брав участь у розкритті 27 злочинів.

У рамках підготовки до виконання правоохоронних завдань під час проведення в Україні фінальної частини європейської футбольної першості Євро-2012, було відкрито в місті Ірпінь Київської області Центральний кінологічний навчально-племінний центр МВС України, у якому проводитиметься репродукція найбільш цінних порід собак та їх підготовка за всіма напрямками правоохоронної спеціалізації – пошук по сліду, пошук наркотиків, вибухівки, зброї, патрулювання тощо. Наразі до структури кінологічної служби входили 27 кінологічних центрів ГУМВС, УМВС, розташованих у кожному обласному центрі, 4 кінологічні центри міських управлінь (м. Кривий Ріг, Дніпродзержинськ, Горлівка, Макіївка) 71 кінологічна група, а також два училища міліції з підготовки кінологів ОВС (м. Рівне та Житомир).

В зв'язку з реформуванням системи Міністерства внутрішніх справ України 2 вересня 2015 р. Кабінет Міністрів України відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII прийняв рішення щодо створення центрального органу виконавчої влади – Національна поліція, яка підпорядковується Міністерству внутрішніх справ України. В Наказі № 1145 01.11.2016 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України», відповідно до пункту 12 частини 3 статті 45 Закону України «Про Національну поліцію» та з метою забезпечення організації діяльності кінологічних підрозділів територіальних органів Національної поліції України, ефективного використання можливостей кінологічної служби в протидії злочинності та забезпеченні публічної безпеки і порядку зазначено, що основними завданнями служби є:

- організація і розвиток системи службового собаківництва, його ефективне функціонування на підставі впровадження науково-обґрунтованих методів управління органами й підрозділами служби кінології;

- організаційне та методичне забезпечення діяльності кінологічної служби;

- управління та координація роботи кінологічних підрозділів у мирний та особливий період;

- упровадження організаційних заходів щодо забезпечення розвитку матеріально-технічної бази, контролю за проведенням ветеринарних та зооінженерних видів діяльності.

Концепція розвитку кінологічних служб центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ, та Національної гвардії України до 2020 року затверджено Наказом

Міністерства внутрішніх справ України 24.05.2017 N 442 визначає основні напрями розвитку кінологічних служб центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ (далі – ЦОВВ МВС), та Національної гвардії України (далі – НГУ) до 2020 року і спрямована на створення сучасних кінологічних підрозділів, здатних забезпечити виконання покладених на них завдань.

До кінологічних підрозділів і служб ЦОВВ МВС та НГУ належать:

- 1) кінологічна служба Національної поліції України;
- 2) кінологічна служба Державної прикордонної служби України;

- 3) кінологічна служба Національної гвардії України;
- 4) кінологічна служба Державної служби України з надзвичайних ситуацій;

Концепція також передбачає створення кінологічного центру, який є головним кінологічним підрозділом з організаційного і методичного керівництва працівниками підрозділів поліції, які виконують функції кінологічного забезпечення службової діяльності та є основною базою з утримання, розведення, вирощування, підготовки та використання службових собак у протидії злочинності, забезпеченні публічної безпеки і порядку.

Уже чотири з половиною роки минуло з того часу, як відбулася цинічна окупація з наступною анексією Росією українського Криму та розпочалась збройна агресія Росії проти України на Донбасі. В результаті якої на Сході України та іншій території розповсюдження боєприпасів та вибухових пристроїв, наркотиків, кражі автотранспорту набуло загрозливого характеру, тому в зоні розмежування проведення Операції Об'єднаних сил до перевірки активно залучатимуть кінологів зі службовими собаками задля їх виявлення.

За оцінками Міноборони, на визволеній території Донецької та Луганської областей є багато металевих уламків боєприпасів та металу. Дані небезпечні ділянки, становлять близько 7 тис. кв. км (яка ситуація на непідконтрольних територіях, достеменно невідомо нікому). Так в 2014 р. було зареєстровано понад 1600 жертв вибухів мін та інших вибухонебезпечних залишків війни.

Практика застосування службово-розшукових собак в процесі виявлення вибухових пристроїв та речовин широко використовується в зоні проведення Операції Об'єднаних сил. Залежно від потреб та завдань у зоні Операції Об'єднаних сил одночасно перебувають до п'яти кінологічних розрахунків. Звичайно, собака є не на 100 % досконалим засобом пошуку вибухонебезпечних предметів, як і міношукач чи робот за 100 тисяч доларів. Йому теж властиво

помилятися. Але людина і собака працюють як одне ціле, доповнюючи один одного. І саме тому об'єднана робота собаки, кінолога і сапера є дуже ефективною. Їїго не можуть замінити ні роботи, ні міношукачі, ні аналізатори запаху. Адже добре підготовлені собаки-сапери винохнуть вибухівку за 4–5 метрів. За даний період службово-розшукові собаки кінологічної служби брали участь у розмінуванні понад 1750 разів, знайдено більше тисячі вибухових речовин та пристроїв.

Для повного розмінування Донбасу потрібен не один мільярд гривень і не менше 10–15 років. Таку думку в ефірі «Громадського радіо» висловив полковник Сергій Зубаревський, начальник групи координації протидії саморобним вибуховим пристроям Управління екологічної безпеки та протимінної діяльності Міноборони. Розмінування території Донецької і Луганщини – один із основних пунктів Мінських домовленостей із врегулювання конфлікту на Донбасі, в якому невід'ємну допомогу надають службові собаки.

Загалом в органах внутрішніх справ нараховується понад 3 тисячі службових собак, з яких 1140 – розшукових, 1554 – патрульно-розшукових, 74 – для пошуку вибухівки та 90 – наркотиків. У Національній поліції України несуть службу 850 собак. З початку року кінологів зі службовою собакою залучали до розкриття майже 1 тис. злочинів, з них у 500 випадках це допомогло в розслідуванні злочинів.

Для подальшого розвитку кінологічної служби 8-9 листопада 2018 року на базі Головного управління Національної поліції в Хмельницькій обл. проходила міжвідомча науково-практична конференція з проблемних питань розвитку службової кінології органів виконавчої влади, діяльність яких координується МВС. В рамках конференції відбулося відкриття нового сучасного кінологічного центру ГУНП в Хмельницькій обл., на базі якого готуватимуть службових собак не лише для поліції, а й інших силових структур Хмельниччини та всієї України.

Кінологічна служба є службою бойового забезпечення і призначена для організації і методичного забезпечення, ефективного використання службових собак в охороні громадського порядку, конвоюванні заарештованих та засуджених, в охороні та обороні важливих державних об'єктів, матеріально-технічного та військового забезпечення Міністерства внутрішніх справ України.

Гаць Діана Олександрівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 2 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: провідний науковий
співробітник науково-дослідної лабораторії з
проблем криміналістичного забезпечення та
судової експертології ННІ № 2 Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент *Юсупов В. В.*

ХОЛОДНА ЗБРОЯ ЯК НОСІЙ ІСТОРИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Світова культура накопичила «невичерпне досье» про різновиди холодної зброї. Це не випадково, адже історія розвитку людської цивілізації – це нескінчена історія військового протистояння. Історія, як гірко констатував Гегель, має єдиний практичний урок – вона нікого і нічому не навчила. І людина, крокуючи шляхом еволюції, продовжувала удосконалювати арсенал своєї зброї, щоб вбивати собі подібних під різними приводами [3].

Що ж, холодна зброя з'явилася з прадавніх-давен, а її розвиток характеризується ускладненням й удосконаленням існуючих форм та технологічних процесів, спеціалізацією відповідно до появи нових військових груп або родів військ [1]. Слушно зазначено, що поряд з парадним одностроєм, символами влади, завжди присутня унікальна зброя, що мала підкреслити силу її володарів.

З'явившись 40–30 тис. років тому, лук владно завоював всі континенти світу, за винятком Австралії та Антарктиди. Універсальна, достатньо ефективна зброя мала надзвичайну потужність (адже стріли пробивали навіть кістки, щит та кольчугу) і скорострільність (лучники випускали стріли з частотою 8–12 за хвилину). Далекобійність дозволяла лукам довгий час залишатися основним видом бойової та мисливської зброї. Відомо, що гуни оздоблювали стріли невеличкими роговими кульками з отворами з боків, а до стріл вони кріпили і клоччя, що горіло, і отруєні наконечники.

Прагнення удосконалити лук призвело до появи іншого виду металевий зброї – арбалета. Не такий скорострільний, він мав перед луком низку переваг: був потужнішим і одночасно простішим у користуванні. Практично кожен міг швидко освоїти цю зброю. Зрештою на X Вселенському соборі католицької церкви у 1139 р. папа Інокентій III прийняв спеціальну буллу, в якій прокляв арбалет як варварську, антигуманну, противну Богові зброю і заборонив ним користуватися. Однак володарі Англії й Франції швидко порушили заборону, а з XIII до початку XVI ст. арбалети вже значились на озброєнні практично всіх армій європейських країн.

Щодо озброєння воїнів Нового Світу, зокрема імперії ацтеків, варто зазначити про досягнення у виготовленні чудових і дуже гострих дволезових ножів з обсидану (вулканічного скла). Але самою грізною зброєю ацтеків були так звані «мечі», що являли собою палицю завдовжки до 1 метра й більше. У бокові жолоби палиці вставлялися обсиданові довгасті шипи, закріплені міцним клеєм. Про якості ацтекської зброї залишилися спогади воїнів Кортеса, що твердили: «Мечі у них з кременю, ріжуть краще, ніж наваха, до того ж їх не зламати, не зігнути».

У свою чергу, територія Середньої Азії епохи раннього Середньовіччя була ареною бурхливих політичних і воєнних подій. У великому котлі безперервних битв для воїнів найліпшим і бажаним трофеем завжди була зброя. На цих територіях з перебігом часу, впродовж I тисячоліття н.е., роль лучників зростала, однак основною зброєю ближнього бою все ж залишалися мечі.

Новації у виготовленні та оформленні зброї поширювалися швидкими темпами, тому раннє Середньовіччя характеризується вражаючою унікацією озброєння на величезній території. Це стосується і засобів кріплення мечів до пояса. Винайдення двох невеликих застібок – скобок для похилого підвішування вішувало собою глобальну зміну воєнного спорядження.

За часів Великого переселення народів, що завершилося у IX-XI ст. походами вікінгів, з'явилася й набрала ходу історія холодної зброї, яка мала власні імена. Наприклад, знаменитий меч конунга Сігурда – «Грам», який уславлено у скандинавських сагах. Вважаю, що ніяка інша зброя не оповита такою кількістю міфів і легенд, як середньовічний рицарський меч.

Середньовічна література зберегла для нащадків не тільки імена видатних полководців, але й наймення – особисті імена їх мечів: «Дюрандаль» – меч Роланда, «Екскалібур» – меч легендарного короля Артура, «Тисон» – меч визволителя Іспанії Сіда Компеадора. Меч пророка Мухаммеда – «Зулфакар», як стверджують легенди «творив чудеса, був наділений дивною силою і міг змусити води річок повернути свій плин» [3].

Переходячи безпосередньо до особливостей холодної зброї Японії та її багатоваріантності, то різновиди зброї призвели там до появи специфічних японських видів бойових мистецтв та стилів фехтування. Оскільки з XII ст. опоясування мечем і благословення цієї зброї стали обов'язковою складовою обряду посвячення у рицарі, мечі, що за формою майже не змінилися і нагадували один з символів християнства – хрест, почали багато і вишукано прикрашати.

Мечам судилося бути не тільки зброєю у битвах, а й стати переконуючою складовою дуелей. Проте мечі виявилися для двобою занадто громіздкою зброєю. З кінця XVI ст. європейські зброярі

навчилися виготовляти сталь високого гатунку. Золінген, Толедо, Мілан стали центрами, у яких ковалі започаткували виготовлення більш легкої холодної зброї – шпаги. Змінилася конструкція самої зброї, що постійно вдосконалювалась, а мистецтво володіння клинковою зброєю стало наукою.

Шаблю вважають одним з найдосконаліших видів клинкової зброї. У XVI-XVII ст. європейські воїни гідно оцінили східну шаблю, коли на заміну важкоозброєним рицарям прийшла легка кавалерія. Автори поділяють поширену точку зору про те, що батьківщина шаблі – Азія, однак зазначають, що Європа створила неперевершені її зразки, озброївшись албанськими баделерами, польськими карабелями, угорськими та іншими її різновидами. Іран і Китай розробили не менш цікаві зразки національних шабель, що досі зберегли свої яскраві відмінні риси. Та й у Київській Русі, де було своє розвинуте виробництво, шабля з'явилася раніше, ніж на Заході. Говорячи конкретно про Україну, українське козацьке військо у розвитку військової справи не відставало від інших європейських країн і було озброєне найпередовішими для свого часу зразками холодної та вогнепальної зброї [2].

У XVI-XVII ст. шаблі власного виробництва стали одним з основних видів озброєння кіннотників. Тоді ж вона й оформилася як основний тип клинкової зброї. Тепер ятагани, махайра, гусарські та козацькі шаблі – все це здебільшого прикрашало музейні колекції.

Хоча давня холодна зброя давно поступилася місцем сучасним видам озброєння, у багатьох країнах ніколи не припинялося виготовлення їх унікальних зразків. Але тепер шаблі, шашки, палаші, шпаги і кортики – лише високохудожні твори зброярів і декораторів-ювелірів. Вони втратили основне бойове призначення, слугують видом нагород, відзначень, подарунків, атрибутами офіцерського однострою. Створення холодної зброї – унікальний творчий процес захоплених магією клинка майстрів високого класу.

Список використаних джерел

1. Холодна зброя – що це? / Рівненський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України, 2017 [Електронний ресурс]. URL: <https://ndekc-rv.gov.ua/novini-ndekc/novyny/54-555-haiduk-zbroia>.

2. Тоїчкін Д. В. Зброя // Енциклопедія історії України: Т. 3: Е-Й / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ: Вид-во «Наукова думка», 2005 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.history.org.ua/?termin=Zbroya>.

3. Дмитрієнко М., Тоїчкін Д. Холодна зброя як неодмінна складова розвитку людської цивілізації: рец. на кн. «Холодное оружие (серия:»Самые красивые и знаменитые»)». М.: Аванта, 2004. 184 с.

Секція 6
ТЕОРІЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Антонюк Інна Вікторівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: професор кафедри оперативного-
розшукової діяльності Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

Марков М. М.

**НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ Й ІНШІ ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ
УКРАЇНИ В БОРОТБІ З НАРКОЗЛОЧИННІСТЮ**

На сьогоднішній день однією із найглобальніших проблем не лише в Україні, а й у всьому світі постає наркозлочинність. Ще зовсім недавно люди навіть не замислювались про глобальність даної проблеми. І хотілося б на самперед роз'яснити, що таке наркозлочинність. Наркозлочинність – це особливий вид різноманітної професійної злочинної діяльності високоорганізованих і добре законспірованих угруповань, що мають міжнародні контакти, корумповані зв'язки і займаються у вигляді промислу незаконним обігом наркотиків з метою систематичного отримання максимальних доходів. Небезпека поширення наркотиків полягає в тому, що вони призводять до руйнування основних сфер життєдіяльності людини – сім'ї, побуту, освіти, дозвілля, ставлять під загрозу не тільки здоров'я і спосіб життя окремих людей, але і безпеку держав і всього людського співтовариства [1].

Наркозлочинність включає в себе ряд злочинних дій: виготовлення, придбання, зберігання, розкрадання, перевезення (пересилання), збут наркотичних засобів і організацію злочинних угруповань. Тим самим наркозлочинність являє собою цілісну і завершену систему тісно взаємозалежних і в той же час самостійних злочинних діянь. Її головна особливість полягає в тому, що дії організатора незаконного обігу наркотичних засобів спрямовані на розширення будь-якої сфери своєї незаконної діяльності. Високий рівень організованості кримінальних формувань, чітка функціональна диференціація (організатори, розкрадачі, збувальники, скупники, перевізники наркотиків і інші) підкреслюють їх підвищену суспільну небезпеку [1].

Наркотичні засоби – речовини природні чи синтетичні, препарати, рослини, включені до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів [2].

На сьогодні в Україні найпоширеніший наркотик – це канабіс. Потім за популярністю йдуть опіати – опій, макова солома, їх синтетичні аналоги – такі, як метадон. Потім йдуть стимулятори амфетамінового ряду – амфетамін, метамфетамін, МДМА (екстазі) [3].

Після проголошення незалежності України нелегальний обіг наркотичних засобів у країні набуває все більше значних масштабів, стає досить серйозним соціальним чинником, який негативно впливає на стан здоров'я і благополуччя людей, розвиток суспільства в цілому. Різко збільшується кількість осіб, які незаконно вживають наркотичні засоби. Швидкими темпами зростає число злочинів, пов'язаних з наркотичними засобами [4, с. 73].

У складі кримінальної поліції Національної поліції України головним підрозділом, який здійснює боротьбу із наркозлочинністю є Департамент протидії наркозлочинності.

Не аби яке значення у боротьбі із наркозлочинністю має взаємодія Національної поліції України із іншими правоохоронними органами. До таких відноситься: Державна прикордонна служба України, Служба безпеки України, Генеральна прокуратура України та інші.

Наприклад, працівники Державної прикордонної служби України спрямовують основні зусилля на якісну та всебічну перевірку осіб та транспортних засобів з метою виявлення наркотичних засобів, під час в'їзду осіб на територію України [5].

Служба безпеки та Генеральна прокуратура України також ведуть активну боротьбу із наркозлочинністю. На самперед Служба безпеки України проводить розвідувальні заходи, щодо виявлення осіб, у тому числі працівників правоохоронних органів, які здійснюють злочини у сфері незаконного обігу наркотичних засобів. Служба безпеки України є єдиним національним компетентним органом у сфері протидії міжнародному наркобізнесу та контрабанді наркотиків.

Протидія наркозлочинності, як системна реакція суспільства і держави на поширення наркоманії, наркотизацію населення, зростання кількості наркозлочинів, може бути вибудована тільки на основі науково розробленої, матеріально забезпеченої антинаркотичної програми, що включає систему заходів політичного, соціального, економічного, виховного, освітнього, ідеологічного, медичного, морально-психологічного, правового та іншого характеру [6]. Також не тільки держава повинна боротися із наркозлочинністю, а й саме населення. Адже якщо кожен із нас не буде байдужим до цього явища, то результати із реалізації державної політики будуть набагато ефективнішими. Тому пам'ятайте все залежить від вас.

Список використаних джерел

1. URL:https://studme.com.ua/137104257542/pravo/rassledovanie_nezakonnogooborota_narkoticheskikh_sredstv_psihotropnyh_veschestv.htm.

2. Закон України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» від 15.02.1995 р.
3. URL:<https://ua.112.ua/interview/v-ukraini-nabuvaiut-populiarnosti-novi-narkotyky-iaki-prodaiut-cherez-internet-452279.html>.
4. «Спеціальний випуск Вісника» / Никифорчук Д.Й. // «Використання результатів кримінологічної характеристики злочинів, пов'язаних із незаконним обігом наркотиків, у протидії наркобізнесу» – Луганськ, 2007р. – с. 73-77.
5. URL:<https://dpsu.gov.ua/ua/news/%20VIDEO%20-Sluzhbovi-sobaki-prikordonnikiv-narkotiki-ta-zbroyu-ne-propustyat/>.
6. URL:<http://www.univd.edu.ua/science-issue/issue/1615>.

Васюта Юлія Володимирівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: професор кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук
Марков М. М.

**ПРОТИДІЯ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ
ЯК ВНУТРІШНІЙ ЕЛЕМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ**

Однією з найгостріших проблем сучасності, що впливає на всі сторони громадського життя й, зокрема, створює безпосередню загрозу проведенню економічних і політичних перетворень в нашому суспільстві, стає зростання злочинності. Реформа щодо діяльності правоохоронних органів, безконтрольність за міграційними діями, у тому числі серед неповнолітніх, в Україні створили проблеми у забезпеченні розвитку дитини, захисту її прав та свобод відповідно до законодавства, дотримання принципу гуманізму при запобіганні злочинності, насамперед, серед неповнолітніх.

На сьогодні проявляються наступні тенденції у злочинності неповнолітніх:

1) її кількісні показники зростали в середині 90-х років ХХ ст., потім намітилася стабілізація і зменшення. При цьому вона постійно молодшає, тобто постійно зростає як загальна кількість, так і питома вага неповнолітніх, які вчинили злочини у віці 14–15 років;

2) спостерігається все більша орієнтація на корисливі та корисливо-насильницькі злочини (крадіжки, грабежі, розбійницькі напади);

3) збільшення кількості випадків незаконного поводження зі зброєю;

4) зростання питомої ваги дівчат серед злочинців, їх участі у тяжких злочинах (розбійницьких нападах, згвалтуваннях і, навіть, убивствах);

5) вчинення тяжких злочинів з незначних приводів, а то й взагалі без приводу, їх виняткова жорстокість і зухвалість;

6) поява «нетрадиційних» для неповнолітніх злочинів (ритуальних убивств, самозахоплення, вандалізму тощо);

7) збільшення так званих «фонових» проявів (вживання наркотиків, пияцтво, токсикоманія, проституція, небажання займатися суспільно корисною працею, поширення венеричних захворювань та СНІДу);

8) посилення групового характеру злочинності неповнолітніх, часті випадки поєднання вчинення злочинів неповнолітніх злочинців з дорослими, які виступають організаторами [2].

Неповнолітніх, які вчиняють правопорушення, поділяють на такі типи:

1) неповнолітні особи, які вперше вчинили злочин, у зв'язку з конфліктними або надзвичайними ситуаціями;

2) неповнолітні особи, які вперше вчинили злочин, під впливом певної ситуації, але їхня поведінка несе у собі негативний характер, що виявляється у вживанні алкогольних напоїв, наркотиків, палінні тощо;

3) неповнолітні особи, які неодноразово вчиняли різного роду правопорушення, притягувалися до адміністративної відповідальності, направлялися до спеціальних установ. Мотив і мета злочину формуються у них під впливом ситуації через вплив «авторитетної» особи. Найбільш розповсюдженими кримінальними правопорушеннями можна вважати хуліганство, розбій, пограбування п'яних;

4) неповнолітні особи, які своєю поведінкою становлять серйозну небезпеку для населення. Такі підлітки мають антисоціальний характер. До цієї категорії можна віднести і раніше судимих (умовно засуджених, звільнених достроково тощо). Вони утворюють підліткові злочинні формування або ж входять до складу дорослої злочинної групи. При цьому неповнолітні жорстокі, грубі та не відчують почуття сорому. Їхня мета – це збагачення чи користь, а інтереси – випивка, азартні ігри, сексуальне задоволення [1].

Створити ефективну та дієву систему запобігання дитячій злочинності в Україні можна лише проаналізувавши й урахувавши світовий досвід. Так, наприклад, у США існує три моделі превентивної діяльності: модель суспільних установ, модель безпеки індивідуума та модель впливу через навколишнє середовище. Більша увага у практиці запобігання злочинності у США приділяється усуненню причин й умов злочинів, припиненню актів вандалізму, превентивному вирішенню конфліктних ситуацій у сім'ї, формуванню довірчих відносин між поліцією і громадянами [3]. Міжнародні організації

ООН, ЮНЕСКО, Дитячий фонд ЮНІСЕФ та інші приділяють значну увагу саме профілактиці психологічного насильства в молодіжному середовищі. Багато зусиль докладається для пошуку нових чи адаптованих до сучасних умов життя підходів до здійснення профілактики правопорушень серед неповнолітніх [2].

На протиправну поведінку неповнолітнього можуть впливати не лише відхилення у психіці, а й обставини, які виникають у сім'ї, а саме: неповна родина; відсутність виховання, деспотизм з боку батьків; неналежний приклад для наслідування (сварки, алкоголізм, наркоманія); спонукання дітей до проституції, жебрацтва, шахрайства та інших форм злочинної діяльності.

Необхідно відзначити, що питання попередження протиправних діянь підлітків висвітлені ще не достатньо.

Різні проблеми попередження найбільш глибоко розроблені в криміналістиці й оперативно-розшуковій діяльності.

Отже, ми повинні пам'ятати, що з метою підвищення ефективності боротьби зі злочинною діяльністю неповнолітніх, що є внутрішнім елементом забезпечення національної безпеки, необхідне реагування законодавства на будь-яку загрозу життєвим інтересам держави та безпеки її громадян. Успішна протидія зазначеним злочинам не лише є підставою для кримінальної відповідальності, а й відіграє вирішальну роль при вивченні інформації, яка була отримана під час оперативно-розшукової діяльності та при розслідуванні кримінальних проваджень.

Список використаних джерел

1. Особливості розслідування окремих видів злочинів. Мультимедійний навчальний посібник. Кафедра криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ. Розд. 9. Особливості розслідування злочинів, учинених неповнолітніми / сайт Національної академії внутрішніх справ. URL: <https://arm.naiu.kiev.ua/books/orovz/lections/lection9.html>.

2. Указ Президента Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 лютого 2008 року "Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/311/2008>.

3. Швиденко Є.Ю. Окремі аспекти зарубіжного досвіду США щодо протидії злочинності неповнолітніх. Збірник конференції. // Національна академія внутрішніх справ. Київ. 2017. С.188-190. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/4228/1/-%20%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%8F%20%D0%B7%D0%B1%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D1%82.%202_p189-191.pdf.

Борових Діана Олександрівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: професор кафедри оперативно-
розшукової діяльності Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук
Марков М. М.

АНАЛІЗ РІВНЯ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ В ПЕРІОД НЕЗАЛЕЖНОСТІ: ПРОГНОЗ І ПЕРСПЕКТИВИ

Історично склалося так, що територія України має географічно та стратегічно вдале розташування. Ще у часи Київської Русі через територію сучасної України проходили торгові шляхи зі східних держав до Європи. Пізніше землі нашої держави ставали плацдармом для багатьох війн протягом багатьох сторіч. Україна довгі часи не мала змоги розвиватися повноцінно, що впливало на економічне становище населення: воно вдавалося до різних способів та методів заробітку, наприклад, отримання хабара чи елементарна крадіжка, що призводило до зростання рівня злочинності. Важливою особливістю нашої держави є полі національність. Так є певні регіони, міста та села, де переважна більшість населення є представники інших національностей. Наприклад, на Закарпатті велику частку населення становлять угорці та представники ромської національності, на Донеччині, Харківщині та Луганщині – росіяни тощо. Загалом на території України розповсюдженими національностями є росіяни (17,3%), білоруси (0,6%), молдавани (0,5%), кримські татари (0,5%), болгары (0,4%) тощо. Ці дані згідно даних останнього Всеукраїнського перепису населення, який проводився у 2001 році [1].

Всі перераховані вище чинники та багато інших призводять до того, що рівень злочинності в Україні займає перші рядки у світі. Це негативно впливає на престиж держави, уповільнює розвиток всіх соціальних галузей країни, зупиняє прогресивні дії державних органів, породжує корупційні зв'язки тощо.

Так за період незалежності наша держава переживала багато зухвалих злочинних посягань, що викликали в суспільстві резонанс. Взагалі інтенсивність та стабільність злочинності в Україні можна умовно поділити на три періоди: 90-ті роки, 2000-ні роки та сучасний період, пов'язаний з подіями на сході України та анексією півострова Крим.

Самий злочинно-активним періодом був перший – 90-ті роки. Громадяни нашої країни назвали їх – «буремні часи», тому що даний період був «багатий» на тяжкі та особливо тяжкі злочини, що супроводжувалися надзвичайною жорстокістю, насиллям, зухвалістю та аморальністю. Ті події – це час, коли «процвітав» поділ сфер впливу

злочинними угрупованнями, а якщо компроміс не було досягнуто, то ціль досягалася «показовими» вбивствами та привласненням бізнесу опонента. Починаються часи нового розквіту спекуляції, проституції, розповсюдження наркотиків та не акцизного алкоголю, що призводить до розповсюдження нових хвороб таких, як СНІД та ВІЛ, скоєння розбоїв та крадіжок, спаду цінності моральних ідеалів.

Після переходу на нове тисячоріччя населення вирішило дивитись у майбутнє і в державі починає прослідковуватися спад злочинної активності, економіка стає більш стабільною, Україна починає закріплювати свої позиції на міжнародній арені, налагоджувати дипломатичні зв'язки тощо. На ряду з зовнішньою політикою вищі державні органи країни продовжують внутрішню політику. Насамперед, Верховна Рада України приймає Кримінальний кодекс України 5 квітня 2001 року, який стає новим фундаментом для розвитку процесу боротьби зі злочинністю та вдосконаленням системи покарань для злочинців. Пізніше приймається основа цивільних правовідносин населення – Цивільний кодекс України (16 січня 2003 року), а за ним Цивільний процесуальний кодекс України (18 березня 2004 року). Правоохоронні органи держави отримують більше можливостей та закріплюють свої позиції у боротьбі зі злочинними проявами.

На жаль, із-за допущених на початку становлення держави помилок у обороноспроможності країни, мобільності та розвитку економіки, захисті державності та незалежності країни – зараз держава потерпає від збройної агресії східного сусіда, економічного занепаду та проблемою відновлення обороноздатності армії. Так актуальними сьогодні стали злочини про оснoв національної безпеки України такі, як дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади (ст. 109 Кримінального кодексу України), посягання та територіальну цілісність і недоторканість України (ст. 110 КК України) тощо. Вони стали «популярними» з весни 2014 року по сьогоднішній день.

Окремою сторінкою в історії нашої держави є Революція гідності (Євромайдан, Київський Майдан). Це незворотній момент для України та її майбутнього. Саме ідеї Революції гідності, її цілі та мета стали однією з причин реформування системи Міністерства внутрішніх справ України – недовіра до правоохоронних органів та високий рівень корупції у системі. Так 2 липня 2015 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про Національну поліцію України», чим реформувала міліцію у поліцію. Прообразом нової поліції стала система поліції Сполучених Штатів Америки, а саме це відображається у відборі кандидатів на посади, вимогах до них, відкритості та прозорості системи відбору, неможливості впливу на неї тощо.

Запланувати все на майбутнє неможливо і точний прогноз дати теж, проте злагоджена діяльність усіх правоохоронних органів держави, реформування, проведення антикорупційних заходів та ряд інших дадуть країні можливість зменшити рівень злочинності та отримати над нею контроль.

Список використаних джерел

1. URL: <http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/general/nationality/>.

Симончук Тарас Русланович,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: професор кафедри оперативно-
розшукової діяльності Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

Марков М. М.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИНІВ, ЩО ВЧИНЯЮТЬ У ЗОНІ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ

Від проголошення незалежності до 2014 року Україна жодного разу не зіткнулася з ситуацією тривалого масового збройного конфлікту на власній території. Однак, створення та діяльність незаконних збройних формувань в Донецькій та Луганській областях, які шляхом нападу здійснили замах на економічну, політичну безпеку, єдність та недоторканість України, призвели до так званої «гібридної війни», у зв'язку з чим уряд вимушений був оголосити про проведення антитерористичної операції в цих областях. Такий конфлікт призвів до великої кількості не тільки політичних, соціальних, економічних проблем, але й юридичних.

Істотними ознаками корисливої насильницької злочинності, що має місце в зоні Операції об'єднаних сил, слід визнати корисливе цілепокладання, насильницьке ціледосягнення, зв'язок між ними, реалізований через діяльність. Корисливе насильство завжди цілераціональне, на відміну від некорисливого насильства. Спонукальний ефект цілепокладання безпосередньо залежить від вартісного виразу очікуваної вигоди і опосередковано від усвідомлення реальності переваг саме насильства у забезпеченні бажаного результату. За загальним правилом вигідність результату, помножена на суб'єктивну вірогідність його досягнення, визначають інструментальну доцільність насильства як засобу його забезпечення, швидкого та ергономічного [1, с. 25].

Корислива насильницька злочинність, що має місце в зоні ООС, характеризується корисливим мотивом і насильницьким способом дій.

Це зовнішній ракурс аналізу результату прояву акту поведінки в реальній дійсності. З кримінологічних позицій важливе подолання відірваності результату поведінки від суб'єкта діяльності. З цією метою аналіз злочинної поведінки здійснюється крізь призму мотивації, де взаємодіють мотиви, цілі, способи, ціннісні орієнтації і визріває загальна лінія корисливого цілеутворення та насильницької реалізації протиправного вчинку. Насильницький спосіб становить зовнішній вияв корисливого мотиву в проєкції на кінцевий результат дії.

Основною метою (функцією) існування інституту злочинів, які вчиняються в зоні Операції об'єднаних сил, є охорона суспільних відносин, які виникають й існують між державою та військовослужбовцем (військовозобов'язаним або резервістом) у процесі несення ним відповідного виду військової служби, що полягає у професійній діяльності придатних до неї за станом здоров'я й віком громадян України, іноземців або осіб без громадянства, пов'язаній з обороною держави, її незалежності та територіальної цілісності.

За загальним правилом, правило, виділяють 9 видів (груп) злочинів, які вчиняються в зоні Операції об'єднаних сил, а саме злочини: проти порядку підлеглості та військової честі (ст. 402–406 КК України); проти порядку проходження військової служби (ст. 407–409 КК України); проти порядку експлуатації озброєння та військової техніки (ст. 414–417 КК України); проти порядку несення спеціальних служб (ст. 418–421 КК України); проти порядку охорони державної таємниці (ст. 422 КК України); проти порядку здійснення своїх повноважень військовими службовими особами – «військові службові злочини» (ст. 425–426-1 КК України); проти порядку виконання військового обов'язку в бою та в інших особливих умовах (ст. 427–432 КК України); проти порядку дотримання звичаїв і правил війни (ст. 433–435 КК України) [2, с. 110].

Залежно від об'єкта злочинного посягання доцільно розглядати такі види насильницької злочинності, що має місце в зоні Операції об'єднаних сил, як, зокрема: насильницька злочинність проти життя особи; насильницька злочинність проти здоров'я особи; проти волі, честі та гідності особи; проти статевої свободи та статевої недоторканості особи тощо.

Насильницька злочинність, що має місце в зоні Операції об'єднаних сил, притаманні такі якісні характеристики, як, зокрема: переважне вчинення насильницьких злочинів у сфері міжособистісного спілкування та особами зі стійкою антисуспільною спрямованістю; основна мета застосування насильства полягає у заподіянні фізичної шкоди; домінування фізичного насильства над іншими його видами; значна криміногенна роль найближчого побутового оточення; застосування насильства із заздалегідь продуманим умислом (за винятком так званих «імпульсивних» та «обмежено усвідомлених»)

злочинів); поширення насильницької поведінки на усі інші сфери соціальної активності особи, отже, насильницька модель поведінки стає частиною способу життя такої особи.

Більшість корисливих злочинів, що вчиняються в зоні Операції об'єднаних сил, належать до злочинів з матеріальним складом: крім діяння необхідно ознакою їх об'єктивної сторони є наслідки – матеріальна шкода: власник позбавляється майна, можливості володіти, користуватися, розпоряджатися ним за своєю волею. Тому закінченими ці злочини визнаються з моменту фактичного заподіяння матеріальної шкоди у певному розмірі.

Суб'єкт корисливо-насильницьких злочинів, що вчиняються в зоні Операції об'єднаних сил, – це громадяни України, які досягли 18-річного віку (або іншого, передбаченого Законом) і придатні за станом здоров'я для проходження військової служби, призвані на військову службу у Збройні Сили України та інші військові формування на основі Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», які проходять її у відповідності до Положення про проходження військової служби та військових статутів, а також військовозобов'язані та резервісти під час проходження військової служби або військових зборів [3, с. 137].

Суб'єктивна сторона всіх корисливих злочинів, що вчиняються в зоні Операції об'єднаних сил, характеризується прямим умислом, корисливими мотивом і метою: особа усвідомлює, що вона посягає на чужу власність, не маючи права на неї, передбачає завдання матеріальної шкоди власнику і бажає настання цього наслідку, маючи на меті незаконне збагачення.

На суб'єктивному рівні насильницькі злочини, що вчиняються в зоні Операції об'єднаних сил, прояви детермінуються агресивною насильницькою мотивацією.

До процесуальних форм взаємодії оперативних підрозділів кримінального блоку з іншими правоохоронними органами (що регулюються КПК України) належать: 1) надання допомоги слідчому під час провадження негласних слідчих (розшукових) дій (ст. 40 КПК України); 2) доручення і вказівки слідчого щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій (ст. 40, 246 КПК України); 3) фіксація та надання слідчому (прокурору) результатів проведення негласних слідчих (розшукових) дій (ст. 252 КПК України).

До організаційних (непроцесуальних) форм взаємодії (тих, що передбачені відомчими нормативними актами), належать: 1) узгоджена діяльність у складі слідчо-оперативної групи; 2) погоджене планування спільних негласних слідчих (розшукових) дій; 3) обмін оперативної значущою інформацією (зокрема, з використанням можливостей криміналістичних та оперативних обліків); 4) спільне використання криміналістичних та оперативно-технічних засобів

тощо; 5) координація проведення оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій; 6) контроль [4, с. 25].

Таким чином, під корисливу насильницькою злочинністю, щонає місце в зоні Операції об'єднаних сил, слід розуміти: антисоціальне явище відносно масового насильницького збагачення, що проявляється у вчиненні корисливих злочинів, поєднаних із застосуванням чи погрозою застосування насильства.

Список використаних джерел

1. Головкін Б.М. Корислива насильницька злочинність в Україні: феномен, детермінація, запобігання : монографія / Б. М. Головкін. Х.: Право, 2011. 440 с.
2. Колодяжний М.Г. Кримінологічна характеристика військових злочинів в Україні / М.Г. Колодяжний // Питання боротьби зі злочинністю: зб. наук. пр. Харків.: Право, 2013. № 26. С. 109–117.
3. Остапенко Л.А., Головка М.Б. Спеціальний суб'єкт військових злочинів. *Європейські перспективи*. 2014. № 8. С. 136–142
4. Харитонов С.О. Військові злочини в системі кримінального законодавства України. *Право і безпека*. 2018. № 1 (68). С. 25–30.

Задвернюк Марина Ігорівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: старший науковий
співробітник наукової лабораторії з проблем
протидії злочинності ННІ № 1 Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук *Буряк М. В.*

ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ, ПОВ'ЯЗАНИМ З ДІЯЛЬНІСТЮ «ГРУП СМЕРТІ» В СОЦІАЛЬНИХ ІНТЕРНЕТ-МЕРЕЖАХ І СОЦІАЛЬНИХ ДОДАТКАХ ІР-ТЕЛЕФОНІЇ

Останнім часом дитячі та підліткові самогубства у світі є однією з актуальних проблем. Суїцидальні спроби все частіше стають формою поведінки, до якої вдаються діти і підлітки в тій чи іншій кризовій ситуації. За офіційними даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, суїцид як причина смерті дітей та підлітків посідає третє місце після дитячого травматизму, інфекційних і онкологічних захворювань [1].

Так, в Україні внаслідок діяльності «груп смерті» в соціальних Інтернет мережах значно зросла кількість суїцидальних випадків падінь неповнолітніх з летальними наслідками з багатоповерхових будинків і споруджень. Більшість з них відбувається в так званих «умовах неочевидності», що значно ускладнює виявлення ознак злочину і розслідування кримінального правопорушення. При цьому якість деяких слідчих (розшукових) дій, насамперед – огляду місця події, залишається дуже невисокою.

При розслідуванні падінням з висоти, за участю спеціалістів проводяться такі слідчі (розшукові) дії: огляд місця події; огляд предметів (речових доказів); слідчий експеримент; призначення експертиз.

Якщо падіння з багатоповерхівки підлітка спричинено тиском з боку «груп смерті» потрібно врахувати, що їх смерть записується на відеокамеру або транслюється на відео в режимі онлайн. Тому варто приділити увагу пошуку відеокамери неподалік від місця вчинення злочину. Річ у тому, що основною метою злочинної діяльності організаторів, які створюють у соціальних мережах «групи смерті», є

отримання прибутку за рахунок продажу відеозаписів, на яких неповнолітні особи вчиняють самогубство.

У встановленні фактів причетності визначених осіб до падіння потерпілих і обставин, що відносяться до способу здійснення злочину, істотну роль може зіграти залучення спеціаліста.

При огляді місця події підлягають вивченню, опису і точній фіксації за участю відповідних спеціалістів об'єкти матеріальної обстановки місця події.

Разом з тим, необхідно визначити зону огляду і вжити заходів до забезпечення схоронності слідів, а також попередити можливі спроби переміщень предметів, що розташовуються в зоні огляду.

При визначенні зони огляду необхідно також врахувати, що не виключено інсценівку падіння, вбивство могло відбутися в іншому місці, а труп доставлений на місце його наступного виявлення. Крім того, не виключене, що тіло потерпілого після падіння було переміщено під інше вікно (балкон), чим те, з якого він дійсно випав. Тому необхідно провести огляд під'їзних шляхів і ділянок місцевості, по яких злочинці могли нести чи волочити тіло потерпілого.

Виявлення трупа поблизу від будинків і споруджень, як і в інших випадках, дає підставу для висування версій, кожна з яких повинна бути перевірена належним чином: убивство; самогубство; доведення до самогубства; нещасливий випадок.

Для кримінальних проваджень розглянутої категорії ці версії можуть мати кілька модифікацій. Наприклад, убивство шляхом викидання чи виштовхування потерпілого з висоти, вбивство в іншому місці і переміщення трупа на місце його наступного виявлення й інші. Тому метою огляду місця події по матеріалах цієї категорії є не тільки виявлення, фіксація і вилучення слідів і предметів, що можуть містити інформацію про факт і механізм падіння, але і пошук інших слідів і предметів, що можуть містити негативну у відношенні до якої-небудь версії інформацію.

Варто так само зробити пошук предметів, що мали можливість затримування при падінні людини, а також предметів, що могли відокремитися від одягу чи випасти з його кишень (наприклад, при падінні через гілки дерева). При цьому такі предмети можуть бути виявлені як на ґрунті, так і на інших елементах обстановки (козирках будинків, гілках дерев і ін.).

При огляді трупа, насамперед, необхідно уважно оглянути його одяг і взуття, усі частини тіла в пошуках слідів не тільки обумовлених власне падінням, але і тих, котрі могли утворитися на попередніх падінню стадіях події (наприклад, у процесі боротьби з іншими особами). Одяг і взуття варто вилучити й упакувати належним чином

для наступного експертного дослідження з метою рішення цих же питань.

При фіксації положення трупа необхідно точно вказати орієнтацію трупа, а також відстань, на якому він знаходиться від стіни і прорізів, з яких він міг випасти. Якщо падіння супроводжувалося розбиванням стекол, особливу увагу необхідно приділити пошуку часток скла на голові і відкритих ділянках тіла, а також одягу потерпілого, що легко можуть бути втрачені при транспортуванні трупа, його роздяганні тощо [2].

У процесі огляду місця падіння необхідно, установити, чи відповідає місце розташування трупа на момент огляду місцеві його первинного контакту з поверхнею асфальту, ґрунту і т.п. Для цього необхідно з'ясувати, чи не переміщувалося тіло потерпілого іншими особами до моменту огляду, а так само, чи не могло воно самостійно зміститися в результаті, наприклад, скочування по схилу. Тому в протоколі огляду місця події необхідно відзначити характер поверхні, на якій розташовується труп на момент огляду (асфальт, ґрунт, наявність, напрямок і величина ухилу і т.п.), а при виявленні слідів первинного контакту – чітко їх зафіксувати і вказати розташування щодо будинку й інших елементів обстановки і слідів.

Переконані, що огляд місця події при падінні з висоти внаслідок діяльності «груп смерті» є основним, а часто і єдиним джерелом доказів про злочин і особу, яка його вчинила. Саме під час огляду місця події, зокрема огляду тіла, можуть бути визначені можливі напрями розслідування. Тому, щоб не втратити важливих речових доказів, огляд повинен проводитися з дотриманням вимог процесуального законодавства, рекомендацій криміналістичної тактики та з урахуванням специфіки, яка притаманна цим злочинам.

Список використаних джерел

1. Максименко С. Фактор смерті: Чому українці стали чаще совершать самоубийства» //2018 /. URL: <https://112.ua/mnenie/faktor-smerti-pochemu-ukraincy-stali-chashhe-sovershat-samoubiystva-472079.html>
2. Практическая биомеханика : пособие / А. Н. Лапутин, В. В. Гамалий, А. А. Архипов [и др.] ; ред. А. Н. Лапутин. Киев : Науковий світ, 2000. 300 с.

Устимчук Владислава Петрівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: професор кафедри
кримінології та кримінально-виконавчого
права Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук, доцент
Левченко Ю. О.

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАРКОМАНІЇ СЕРЕД МОЛОДІ В УКРАЇНІ

Анотація. Мета роботи полягає у розкритті проблеми поширення наркоманії серед молоді в Україні, причини існування наркоманії, а також заходи боротьби з нею.

Ключові слова: наркоманія, наркотичні речовини, наркозлочинність, незаконний обіг, причини злочинності.

Summary: The purpose of the work is to reveal the problem of the spread of drug addiction among youth in Ukraine, the causes of the existence of drug addiction, as well as measures to combat it.

Key words: drug addiction, narcotic substances, narcotilus, illicit trafficking, causes of crime.

Суб'єктивними факторами злочинності є такі суспільні явища, як алкоголізм, наркоманія, пропаганда в засобах масової інформації і мистецтві насильства, розпусти, бездуховності.

За останні роки майже вдвічі зросла кількість осіб, які перебувають на обліку в медичних закладах із діагнозом наркоманія - стан періодичної або хронічної інтоксикації натуральною або синтетичною наркотичною речовиною, що характеризується потягом до даної речовини, а також психічною і фізичною залежністю від ефекту дії цієї речовини. Найбільш ризикова і чисельна вікова група – молоді люди 15–30 років, їх серед наркоманів 95 %. Вживання юнаками і дівчатами наркотичних речовин стає досить поширеним явищем, перш за все тому, що сьогодні наркотики продаються майже відкрито, і навіть поширюються через мережу Інтернет [2]. За даними Міністерства охорони здоров'я України, щороку в Україні реєструють 100 тисяч нових хворих, хоча необхідно визнати, що офіційна статистика суттєво відрізняється від реальної у бік заниження цифр. Є підстави вважати, що кількість споживачів наркотичних засобів у 10 разів більша, ніж за офіційними даними [3, с. 73–77].

Дуже часто серед молоді можна почути думку, що ніякої залежності від наркотиків немає. Тобто підлітки рідко коли мають повну інформацію і можливо, біда трапляється саме через її

відсутність. Відбувається це тому, що наркотики мають найбільшу привабливість серед тих речовин, які можуть принести задоволення.

В обласних і районних містах України, відповідно до різного роду опитування, майже 85% молоді спробували наркотик хоча б один раз. Дослідження Харківського НДІ неврології і психіатрії свідчать, що один наркоман за своє недовговічне життя (до 40 років) втягує у вживання наркотиків до 200 осіб [4, с. 63–66].

Особа наркозлочинця характеризується, як і будь-яка інша особа злочинця, суспільною небезпечністю певного ступеня (залежно від характеру злочинної діяльності, тривалості, наявності співучасті тощо) і сукупністю особистісних негативних рис, що призвели її до вчинення наркозлочину. Можна виділити 4 категорії наркозлочинців: вищого рівня (на вищому рівні прикривають, організують, фінансують наркобізнес, відмивають кошти, отримані від наркотогівлі); наркозлочинці середнього рівня (організатори середнього рівня, які є і виконавцями волі вищих керівників, «кришування» бізнесменів – власників розважальних закладів та інших точок збуту); наркозлочинці нижчого рівня (переважно це наркозлочинці, які мають кримінальний досвід, утягнуті в наркобізнес в силу наявності такого досвіду та психологічної й соціальної нездатності протистояти їх утягненню в наркозлочинність); наркозлочинці, які самі є споживачами наркотичних засобів (як правило це найбільш маргіналізована частина наркозлочинців).

Наркоманія в Україні – це загроза національній безпеці. Це пов'язано з тим, що про ці злочини або взагалі не повідомляється правоохоронним органам, або вони не реєструються через якісь причини. Наркоманія супроводжує різні форми злочинності, тому що, по-перше, з метою отримання наркотиків наркомани вчиняють тяжкі й особливо тяжкі корисливі і корисливо-насильницькі злочини. По-друге, наркомани часто чинять злочин під безпосереднім впливом наркотиків на психіку.

Досліджуючи стан протидії наркозлочинності, необхідно зазначити, що деякі вчені усі злочини, що пов'язані з наркотиками, за мотивом і способом вчинення розділяють на дві групи. Першу становлять злочини, що вчиняються у сфері обігу наркотиків – злочинного наркобізнесу, під яким слід розуміти дії фізичних і юридичних осіб, які займаються заготівлею сировини, виготовленням, зберіганням, транспортуванням, реалізацією наркотичних засобів, рослин або наркомістких лікарських препаратів, або самих наркотичних речовин у чистому вигляді, пов'язані з їх незаконним обігом. Другу групу становлять злочини, що вчиняються у загальнокримінальний спосіб, – це крадіжка, розбій, грабїж, убивство тощо з метою заволодіння наркотиками для їх вживання, розповсюдження чи заволодіння грошами для їх придбання або

вчинення інших злочинних дій під безпосереднім впливом наркотичного або токсичного сп'яніння.

Взаємозв'язок наркоманії і злочинності виявляється також у вчиненні протиправних дій, пов'язаних із незаконними операціями з наркотиками (виготовлення, збереження, збут, придбання). Стрімке зростання кількості наркоманів в Україні призводить до активного формування транснаціонального наркобізнесу як однієї з основних ланок організованої злочинності. Удосконалюються професіоналізм і організованість злочинців у сфері незаконного обігу наркотиків. Кримінальні угруповання формують розгалужену мережу розповсюдження наркотичних засобів та психотропних речовин, активно розширюють зв'язки за кордоном з аналогічними кримінальними угрупованнями [4, с. 63]. Негативну роль у поширенні наркотиків в Україні має економічне та політичне становище в країні в даний час. Вся правоохоронна система багато в чому деморалізована. Конкретних і системних дій з боку поліції не спостерігається. Проаналізувавши результати роботи Національної поліції за 2017 рік з протидії наркоманії, на сайті МВС, можна сказати, що прогрес є, тобто ми спостерігаємо покращення показників відносно 2016 року, а саме задокументовано на 25% більше фактів незаконного обігу наркотиків, в 2,3 рази більше задокументовано фактів збуту наркотичних засобів, вилучено 4 тони наркотичних засобів та психотропних речовин, також знешкоджено 588 наркопритонів (2016 – 449), 51 міжнародний канал надходження (2016 – 5), 115 нарколабораторій (2016 – 95), є окремі епізоди з затримання наркокур'єрів, але це явно недостатньо для успішної боротьби з наркоманією [1].

Розуміючи реальну загрозу нації, Кабінетом Міністрів України у серпні 2013 р. була схвалена Стратегія державної політики щодо наркотиків на період до 2020 р., в якій не тільки були проаналізовані причини та умови наркоманії, а й намічені конкретні заходи по боротьбі з нею. Однак ці, загалом конкретні і хороші заходи залишилися на папері через відсутність необхідного фінансування [5]. Необхідність розроблення цієї Стратегії також була зумовлена і тим, що поширення наркоманії та наркозлочинності в Україні за останні десять років стало однією з найгостріших суспільних проблем, нерозв'язання якої призводить до заповідання шкоди здоров'ю людини, негативного впливу на соціальну сферу, а також є загрозою національній безпеці держави. Велика увага в Стратегії приділяється профілактиці наркоманії, особливо в дитячому та молодіжному середовищі, яке є пріоритетним напрямком соціальної політики держави.

Отож, наркоманія вже загрожує розвитку і добробуту нації, а суспільство до кінця ще не усвідомило, яку непоправну шкоду, загрозу вона створює для фізичного, морального здоров'я нації, її генофонду. До подолання наркоманії необхідно залучити якомога найбільшу

частину населення, підприємства, установи тощо, при цьому правоохоронні органи повинні розробити комплекс заходів, спрямованих на випередження та протидію обігу наркотиків у державі, шляхом ліквідації причин та умов, що сприяють їх розповсюдженню.

Список використаних джерел:

1. Офіційний веб-сайт МВС України. Стан та структура злочинності в Україні: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/813157>.
2. «На голці». Експерти ООН: оціночна кількість ін'єкційних наркоманів в Україні – 290 тисяч: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/1946418.html>
3. Піщенко Г. Соціокультурні та геополітичні чинники поширення наркоманії та ВІЛ/СНІДу в Україні / Г. Піщенко, О. Тущенко // Право України. – 2005. – № 2. – С. 73–77.
4. Піщенко Г. Кримінологічна характеристика наркоманії в Україні / Г. Піщенко, С. Мінченко // Право України. – 2005. – № 9. – С. 63–66.
5. Про схвалення Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року: Розпорядження КМУ від 28.08.2013 р. № 735-р: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apteka.ua/article/254718>.

Остафійчук Наталія Юрївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук ***Миронюк Т. В.***

ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ, ЩО ВЧИНЯЮТЬ ОСОБИ ІЗ ПСИХІЧНИМИ АНОМАЛІЯМИ

Чинне кримінальне законодавство під обмеженою осудністю розуміє такий психічний стан особи, при якому її здатність усвідомлювати дії або керувати ними під час вчинення злочину була обмежена (знижена) внаслідок розладів психічної діяльності (психічних аномалій) [4, с. 66].

Протягом останніх десяти років зберігаються наступні тенденції: насильницька злочинність у структурі всієї злочинності становить в середньому 5,0–6,0%. В Україні особами з психічними аномаліями вчиняється понад 36,9% насильницьких злочинів проти особи, серед яких домінують умисні вбивства (48,8%), статеві злочини

(17,8%), поєднане з насильством хуліганство (16,7%), умисні тяжкі тілесні ушкодження (16,0%). Найбільш розповсюдженою психічною аномалією серед насильницьких злочинців є хронічний алкоголізм, на нього страждають 34,0% засуджених; психопатії виявлено у 20,7% осіб; розумова відсталість (олігофренія) – 16,0%; наркоманія – 13,3%; органічне ураження головного мозку – 11,3%; статеві розлади – 2,0%. Серед засуджених за вбивство 36,0% мають різноманітні психічні аномалії, а серед тих, хто спричинив тяжкі тілесні ушкодження – 38,3%. Визначено, що інтенсивність вчинення насильницьких злочинів чоловіками з психічними аномаліями в 12,6 разів перевищує злочинну активність таких жінок (повнолітні чоловіки складають 90,7% злочинців з психічними аномаліями; жінки становлять 7,3% злочинців; неповнолітні особи чоловічої статі – 2,0%) [1, с. 5].

Також, за результатами окремих досліджень можна зробити висновок про те, що насильницькі злочини вчиняють переважно особи з психічними аномаліями у віці від 30 до 49 років (47,5%). Жертвами насильницьких злочинів, вчинених особами з психічними аномаліями, є: чоловіки – 56,1%; жінки – 31,7%; неповнолітні – 12,6%, з яких малолітні особи жіночої статі становлять 25,0%, неповнолітні особи чоловічої статі – 50,0%, неповнолітні особи жіночої статі – 25,0% [1, с. 5].

Визначено, що переважними місцями вчинення насильницьких злочинів особами з психічними аномаліями є квартири (53,0%), громадські місця (22,5%), вулиці та подвір'я будинків (24,5%). Найчастіше злочини, які розглядаються, вчиняються у вечірні години (з 1800 до 1900) – 30%, в пізні вечірні години (з 2000 до 2300) – 23,8%; вдень (з 1500 до 1600) – 20,2%. Можна виявити певну закономірність щодо розповсюженості насильницьких злочинів щодо пори року: в літні місяці особами з психічними аномаліями вчиняється лише 30,0% насильницьких злочинів, а восени та взимку понад 59,0% [1, с. 6].

Особа злочинця з психічними аномаліями – це особа, яка має розлади психічної діяльності, що не досягли психотичного рівня і не виключають осудності, але тягнуть особистісні зміни і можуть призвести до відхилень у поведінці, а також ускладнюють соціальну адаптацію такої особи, знижують її здатність керувати своїми діями, і яка характеризується специфічною сукупністю соціально-демографічних, соціально-рольових, кримінально-правових та соціально-психологічних ознак [2 с. 8].

Проблема рецидивної злочинності осіб із психічними захворюваннями знаходиться на стику двох самостійних блоків знання: з одного боку – знання про злочинність осіб із психічними аномаліями в цілому, з другого – знання про так звані патологічні злочини. У першому випадку злочинність рецидивістів із психічними розладами виступає частиною всієї злочинності осіб з подібними

аномаліями, а у другому – вона лише «межує» з указаними злочинами. Рецидив саме серійних сексуальних убивств є неможливим внаслідок суворості покарань, які застосовуються до таких убивць [4, с. 320].

Особливості механізму вчинення насильницьких злочинів особами з психічними аномаліями проявляються через емоційно-вольові порушення, своєрідність мислення, зниження критичної здатності та контролю над собою, а також у дратівливості та конфліктності. Таким особам притаманна швидкоплинність мотивації злочинної поведінки, що в найменшому ступені обумовлюється інтелектуально за рахунок переважання емоційно-вольових елементів. Мета вчинення насильницького злочину в осіб з психічними аномаліями в межах осудності диференціюється залежно від виду наявної у особи психічної аномалії [2, с. 8].

На рівні загальної профілактики насильницької злочинності осіб з психічними аномаліями на нашу думку, варто вжити таких заходів: створення спеціальних установ виконання покарань для осіб з психічними аномаліями; ведення статистичного обліку осіб з психічними аномаліями в межах осудності; взаємодію юристів і психіатрів у профілактиці злочинів; соціально-педагогічні заходи.

До основних кримінально-правових засобів запобігання насильницької злочинності осіб з психічними аномаліями, які б знизили її рівень пропонуємо віднести: використання з метою профілактики відповідних кримінально-правових норм та інститутів; своєчасне виявлення та облік правопорушників з психічними аномаліями в межах осудності підрозділами Національної поліції; застосування примусових заходів медичного характеру; профілактику незаконного використання вогнепальної зброї особами з психічними аномаліями; усунення процесуальних помилок в слідчо-судовій практиці; заходи індивідуальної профілактики; віктимологічну профілактику [3, с. 284–286].

Однією з умов ефективності запобіжної діяльності є використання зарубіжного досвіду. Сьогодні на законодавчому та організаційному рівнях розглядають можливість впровадження в психіатрію України іноземного досвіду на зразок реформування даної галузі медицини в Литві. Зараз в даній країні 350 психічно хворих (населення країни – близько 2,9 млн. – Країна). Із них майже 50 – у клініках суворого й посиленого режиму. Йому ставлять діагноз, намагаються зрозуміти, наскільки небезпечний. Потім десь рік триває лікування. Відбувається первинна реабілітація, ресоціалізація. Люди отримують нові корисні навички і знання, працюють у групах.

Решта 300 пацієнтів живуть за загальним режимом. Їх вчать співіснувати з іншими, працювати руками, на комп'ютері. Залежно від

їхнього психічного стану відраховують час перебування в клініці – в рази менший, ніж в Україні. В результаті клініки не перевантажені, а в суспільство виходять повноцінні особистості.

За висновками Литовських експертів Україна потребує п'ять клінік судової психіатрії на 300–350 пацієнтів кожна (у пенітенціарній системі України діють шість психлікарень, розрахованих на 2936 осіб. Це мають бути не клініки окремо суворого, посиленого та загального режиму, а об'єднані. У пацієнта має бути мета – пересуватися з одного рівня на інший. Тоді лікування значно ефективніше, а його тривалість – коротша. Ще одним проблемним питанням залишається те, немає електронного обігу даних хворих, які часто переводяться з однієї лікарні до іншої. Ніхто не працює над вирішенням конкретних проблем пацієнта. Належне лікування відсутнє [5].

Разом з цим, світова статистика вказує, що кожна четверта людина в житті матиме психічні проблеми. Кожен 10-й завершить життя з психічною чи психологічною хворобою або розладом. Кожен із цих людей має родичів і друзів, тому проблема зачіпає практично всіх.

Однак, люди можуть упоратися із психологічними травмами завдяки внутрішній силі та підтримці її близьких, держави, а саме починаючи з працевлаштування у країні, належної соціальної допомоги та медичного забезпечення особи, що в свою чергу впливатиме і на рівень скоєних злочинів даною категорією осіб.

Список використаних джерел

1. Ходимчук О.О. Насильницька злочинність осіб з психічними аномаліями та її запобігання // Автореферат. – 2003. – С. 5–8.
2. Ходимчук О.О. Обмежена осудність: історія і сучасність // Вісник Луганської академії внутрішніх справ ім. 10-річчя Незалежності України, м. Луганськ. – Частина 1. – 2002. – С. 65–68.
3. Ходимчук О.О. Прогалини у слідчо-судовій практиці та деякі причини вчинення насильницьких злочинів особами з психічними аномаліями // Вісник Львівського інституту внутрішніх справ. – 2003. – С. 284–286.
4. Антонян Ю.М., Ткаченко А.А. Сексуальные преступления: Науч.-популяр. исследование. – М.: Амальтея, 1993. – 320 с.
5. За п'ять років у психіатричній лікарні жінка постаріла на 20 років – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://gazeta.ua/articles/opinions-journal/_za-pyat-rokiv-u-psihiatrichnij-likarni-zhinka-postarila-na-20-rokiv/695683.

Шиденко Віолета Віталіївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: професор кафедри
кримінології та кримінально-виконавчого
права Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук, доцент
Левченко Ю. О.

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ЗАПОБІГАННЯ ЗАВІДОМО НЕПРАВДИВОМУ ПОВІДОМЛЕННЮ ПРО ЗАГРОЗУ БЕЗПЕЦІ ГРОМАДЯН, ЗНИЩЕННЯ ЧИ ПОШКОДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ВЛАСНОСТІ

Анотація. Мета статті полягає у дослідженні кримінологічної характеристики та розв'язанні основних кримінологічних заходів запобігання завідомо неправдивим повідомленням про загрозу громадській безпеці і формуванні на цій основі науково - обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення відповідної норми КК України, а також надання практичних рекомендацій у сфері профілактичної діяльності поліції.

Summary: The purpose of the paper is to study the criminological characteristics and to resolve the main criminological problems of counteracting a deliberately false report, ie, a threat to public safety and the formation on this basis of scientifically substantiated proposals on the improvement of the relevant norm of the Criminal Code of Ukraine, as well as providing practical recommendations in the field of preventive activity of the police.

Ключові слова: злочин, громадська безпека, неправдиве повідомлення, небезпека

Особа злочинця – це один із найважливіших структурних елементів кримінологічної характеристики завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення або пошкодження об'єктів власності. Кримінологічне вивчення особи злочинця не може бути повним без обліку та оцінки конкретних соціально-демографічних особливостей осіб, які вчинили цей злочин (передусім, стать і вік) [1, ст. 232].

Узагальнення та аналіз судово-слідчої практики показує, що злочини цієї категорії в 4 рази частіше вчиняють чоловіки. Більшість суб'єктів злочину мають вищу або незакінчену вищу освіту. Серед них переважають особи віком 16–30 років. Це зумовлено соціальними факторами, які детермінують поведінку чоловіків і жінок.

Складовою обстановки вчинення аналізованих злочинів є час їх учинення. Неправдиві повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення або пошкодження об'єктів власності найчастіше надходять у денний час: в період з 8:00 до 14:00 години – 46 % повідомлень, а з 14:00 до 18:00 – 27 % [2, ст. 155–159]. Отже, найбільш поширеною метою «мінування» навчальних закладів і промислових підприємств є зрив навчального або виробничого процесу.

За 2 місяці поточного року правоохоронними органами обліковано 68 кримінальних правопорушень, кваліфікованих як завідомо неправдиві повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Слід зазначити, аналіз статистичної інформації показує, що в 26 % випадків при здійсненні досліджуваної групи злочинів відсутня так звана підготовча стадія. Це означає, що має місце раптовий намір повідомити неправдиву інформацію про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єкту. Як правило, такий раптовий намір пов'язаний з особливою мотивацією злочинної поведінки: найчастіше такі злочини вчиняються з хуліганських спонукань, рідше – з помсти і користі.

Як правило, завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності має такі ознаки:

1) містить вигадані відомості про вчинення загальнонебезпечних злочинів (про збройний напад, про закладену в тому або іншому приміщенні вибухівку, про підготовлений підпал тощо) або про стихійне чи інше загальне лихо (землетрус, викид радіоактивних речовин, дуже небезпечну епідемію тощо); 2) відрізняється правдоподібністю і може сприйматися тими, кому воно адресоване, як реальна загроза їхньої безпеці; 3) про відсутність загрози безпеці насправді заявнику заздалегідь відомо. [3, с. 179–181].

Першим показником, який можна проаналізувати при кримінологічному дослідженні завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, є стан цієї злочинності. Відповідно до даних ГП України [5], за 4 місяці 2019 року було обліковано 354 випадки завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Протягом 2018 року таких злочинів було обліковано 681 [5].

Таким чином, динаміка завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності виглядає так:

– у 2015 році спостерігається зниження кількості завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності на 46%: $(526-978) \cdot 100\% / 978 = 46\%$;

– у 2016 році спостерігається зростання кількості завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності на 60%: $(841-526)*100\%/526=60\%$;

– у 2017 році спостерігається зниження кількості завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності на 26%: $(619-841)*100\%/841=26\%$;

– у 2018 році спостерігається зростання кількості завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності на 10%: $(681-619)*100\%/619=10\%$. [5].

Серед інших варто вказати на кількість таких злочинів, у яких особам було вручено повідомлення про підозру. За останні 5 років тільки один раз – у 2015 році – їхня кількість сягнула п'ятої частини від усіх облікованих, тобто рівень їх розкриття перевищив 20%. Стосовно кількості завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, за якими провадження направлені до суду з обвинувальним вироком, за останні 5 років слід окремо виділити позитивний момент – зростання кількості таких проваджень у 2018 році (98 кримінальних проваджень), порівняно з 2017 роком (82 кримінальних проваджень).

Також аналіз відомостей Державної судової адміністрації України дозволяє дійти висновку, що місцем перебування особи під час здійснення завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності стають:

- приватне житло – 47 %;
- вулиця – 43 %;
- адміністративні будівлі – 7 %;
- транспорт (у тому числі громадський) – 2 %;
- інші місця – 1 % .

До основних умов, що сприяють цьому виду злочину, деякі науковці відносять: 1) недостатній рівень протидії поліції цим злочинним проявам; 2) необгрунтоване відмовлення в порушенні кримінальних проваджень через те, що не були відомі особи, котрі їх вчинили; 3) недосконалість методики розкриття таких злочинів; 4) зниження ролі громадськості у боротьбі зі злочинністю, відставання форм і методів роботи; 5) недоліки у системі правового виховання населення; 6) безнаглядність і відсутність належного контролю з боку родини, відповідних служб та органів за поведінкою неповнолітніх; 7) недоліки у виховній роботі навчальних закладів та організації дозвілля молоді тощо.

Дослідивши комплекс причин та умов злочинності взагалі, можна дійти висновку, що до криміногенних факторів, які є основною причиною існування завідомо неправдивого повідомлення про загрозу

громадській безпеці, належать економічні, політичні, організаційно-управлінські, соціальні, правові і суспільно-психологічні фактори.

Сьогодні попередження злочинності посідає центральне місце в діяльності правоохоронних та інших державних органів.

Отже, нейтралізація перерахованих вище причин та умов, що породжують завідомо неправдиве повідомлення про загрозу громадській безпеці, є засобом попередження зазначеного злочину. Таким чином, протидіяти цьому явищу можливо не тільки силовими заходами, але й шляхом нейтралізації причин та умов, що її породжують [1, ст. 10].

Виділяють загальні та спеціально-кримінологічні заходи запобігання завідомо неправдивої інформації.

До загальних заходів попередження завідомо неправдивого повідомлення про загрозу громадській безпеці належать заходи: економічного, соціального, політичного, культурно-виховного, правового, організаційного, оперативного характеру, що дає можливість протистояти криміногенним чинникам. Зазначені заходи є основою спеціальної профілактики злочинів, оскільки їх спрямованість на вирішення завдань соціального розвитку протидіє усім криміногенним чинникам [4, ст. 13].

До спеціально-кримінологічних заходів належать:

- 1) забезпечення належної охорони громадської безпеки та порядку. Правоохоронним органам на підставі аналізу та узагальнення даних про кримінологічну обстановку у громадських місцях слід встановлювати і брати під контроль криміногенні об'єкти, ширше використовувати при цьому можливості громадськості, підвищувати якість роботи патрульної служби;
- 2) застосування кримінально-правових норм для своєчасного реагування на готування до вчинення злочинів, втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність тощо;
- 3) своєчасне реагування на правопорушення, що вчиняються на ґрунті сімейних та інших побутових конфліктів;
- 4) підвищення ефективності діагностики психічних аномалій і акцентуацій у осіб з девіантною поведінкою й тих, хто перебуває на профілактичному обліку органів внутрішніх справ. Необхідно активізувати роботу центрів медико-соціальної реабілітації неповнолітніх, на які покладається обов'язок лікування правопорушників від алкоголізму, наркоманії й інших психічних аномалій;
- 5) прийняття Закону України «Про профілактику злочинів», який би визначив систему заходів профілактики злочинів, порядок їх здійснення державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями, об'єднаннями громадян, а також права та обов'язки державних органів та організацій, що проводять роботу з профілактики злочинів, та осіб, стосовно котрих здійснюються профілактичні заходи;
- 6) удосконалення кримінально-правової норми, передбаченої ст. 259

КК, та практики його застосування; 7) своєчасне розкриття й розслідування фактів завідомо неправдивого повідомлення про загрозу громадській безпеці громадян та вжиття до винних справедливого й індивідуалізованого покарання; 8) удосконалення методики розкриття й розслідування цього виду злочину [4, ст. 15].

Підводячи підсумки, зауважимо, що завідомо неправдиві повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення або пошкодження об'єктів власності відрізняються нестійкою тенденцією. Протягом останніх років спостерігалось як значне їх зниження – на 46 % у 2015 році, так і стрімке зростання на 60 % у 2016 році. На сьогодні зберігається тенденція збільшення їх кількості, в перші місяці 2019 року нашою країною прокотилася хвиля неправдивих «мінувань» різного масштабу: вокзали, аеропорти, станції метро, торговельні центри тощо. Крім того, аналізовані злочини характеризуються низьким рівнем розкриття – найвищий за останні роки був у 2015 році, але і тоді він ледве сягнув 20%. Також спостерігається тенденція зростання кількості розкритих завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності протягом останніх 3 років як в абсолютному, так і у відносному значеннях. Серед таких проваджень збільшується кількість тих, по яких особи раніше вчиняли кримінальні правопорушення, та знижується кількість таких, що вчинені неповнолітніми або за участю них.

Список використаних джерел

1. Кримінологія: Особлива частина: Навчальний посібник / І.М. Даньшин, В.В. Голіна, О.Г. Кальман / За ред. І.М. Даньшина. – Харків: Право, 1999. – 232 с.
2. Кириченко О.В. Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян: сучасний стан проблеми // Вісник Запорізького юридичного інституту МВС України. – 2000. – № 2. – С. 155–159.
3. Лога В. М. Способи завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності / В. М. Лога // Юридична наука. – № 3. – 2011. – С. 179–184.
4. Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян: сучасний стан проблеми, автореферат // Вісник Запорізького юридичного інституту МВС України. – 2000. – № 2. – С. 9–15.
5. Генеральна Прокуратура України, режим доступу: <https://www.gp.gov.ua>

Якимчук Владислав Юрійович,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: старший викладач
кафедри кримінального права Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук **Симоненко Н. О.**

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ ОСОБИ

Проблема кримінальної відповідальності за злочини, пов'язані із сексуальним насильством в Україні набула значної актуальності і боротьба з цим негативним явищем є одним із першочергових завдань держави. У зв'язку з цим дана проблема свідчить про актуальність дослідження статевих злочинів.

Дослідженню різних аспектів так званих статевих злочинів у кримінально-правовій літературі приділяється значна увага. Це, безперечно, правильно, бо такі посягання загрожують не тільки статевим відносинам між людьми, але й створюють небезпеку для життя і здоров'я осіб. Так, розбещення неповнолітніх здатне викликати у потерпілих від цього злочину різні статові збочення, а передчасний (до досягнення шістнадцятирічного віку) вступ у статевий зв'язок може завдати серйозної шкоди здоров'ю неповнолітньої особи [4, с. 122].

Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості – це сукупна назва злочинів, які пов'язані із задоволенням статевої потреби у формах, що грубо порушують встановлений у суспільстві порядок статевих відносин, основні принципи статевої моральності і, які заподіюють шкоду здоров'ю і достоїнству громадян. Адже принципи статевої моральності відображають пануючі в суспільстві погляди на умови і характер статевих відносин [2, с. 420].

До злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, норми про відповідальність яких об'єднанні в розділі IV Особливої частини КК України, віднесені:

- згвалтування (ст. 152);
- сексуальне насильство (ст. 153);
- примушування до вступу в статевий зв'язок (ст. 154);
- статові зносини з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку (ст. 155);
- розбещення неповнолітніх (ст. 156) [1].

Аналіз статистичних даних свідчить про доволі високу кількість вчинюваних сексуальних злочинів. Так, у період з 2010 по 2018 роки їх

щорічно реєструвалося близько 2000 фактів (у 2010 р. – 1947 злочинів, у 2018 р. – 1995 злочинів).

Згідно із сучасною статистикою, розкриття злочинів проти статевої свободи перебуває на дуже низькому рівні, що свідчить про те, що 2/3 посягань на статеву свободу та статеву недоторканність особи залишаються не розкритими або тяжкість покарання не співвідноситься з тяжкістю діяння. Ухвалення конвенції Ради Європи призвело до прийняття Законів України від 6 грудня 2017 р. № 2227-VIII і від 14 березня 2018 р. № 2334-VIII, на підставі яких внесено серйозні зміни до розділу IV Особливої частини Кримінального кодексу (далі – КК) України. Законодавчі нововведення вимагають виваженого наукового осмислення, зокрема, в аспекті з'ясування того, наскільки вдало Україною виконано міжнародно-правові зобов'язання й рекомендації.

Проаналізувавши низку нормативних актів, думок учених і практиків, можна зауважити, що одним із нововведень є закріплення в Законі України від 6 грудня 2017 р. № 2227-VIII гендерно-нейтральних визначень зґвалтування (ст. 152 КК України) і відмінного від нього сексуального насильства (ст. 153 КК України), у яких природні біологічні відмінності між чоловіком і жінкою до уваги не беруться. За деяких обставин обман може бути розцінено як спосіб учинення злочину, передбаченого ст. 152 КК України. Щодо перспектив реформування, то варто наголосити на тому, що Законом України від 14 березня 2018 р. ст. 155 КК України викладена в новій редакції, згідно з якою злочином визнаються статеві зносини з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку. Якщо в минулій редакції КК України насильством визнавалося лише фізичне, то тепер використання винним матеріальної або службової залежності потерпілої особи та погрози знищення, пошкодження або вилучення майна потерпілої особи чи її близьких родичів або погрози розголосити відомості, що ганьблять її чи близьких родичів, розглядається як кваліфікуючі й особливо кваліфікуючі ознаки [3, с. 205]. Проте, враховуючи сучасні реалії, найкращим напрямом реформування системи злочинів проти статевої свободи і статевої недоторканності особи була б відсутність будь-якого реформування.

Злочини, передбачені розділом IV, мають своїм об'єктом статеву свободу особи (зґвалтування, сексуальне насильство, примушування до вступу в статевий зв'язок) або статеву недоторканість неповнолітніх (статеві зносини з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку). Пленум Верховного Суду України в постанові «Про судову практику у справах про зґвалтування та інші статеві злочини» від 27 березня 1992 р. № 4 зазначив, що зґвалтування є тяжким злочиним, за вчинення якого

законом передбачена сувора кримінальна відповідальність. Кримінологічній характеристиці звалтування властиві риси інших насильницьких злочинів, однак вона має і свої особливості, опосередковані сексуальною мотивацією діяння, що відносяться до безпосереднього об'єкта посягання, способів вчинення злочину, особистості гвалтівника тощо [5, с. 118]. Інші статеві злочини також становлять підвищену суспільну небезпеку. Тому забезпечення правильного застосування законодавства при розгляді справ цієї категорії є одним із важливих завдань судів.

Таким чином, проведений аналіз дозволяє зауважити, що на даний час в українському суспільстві проблема сексуального насильства є, і вона є гострою.

Глибокі соціально-економічні, правові й психологічні зміни, що відбулися в Україні, викликали в певній частині населення почуття всюдозволеності, правового нігілізму, зниження моральних критеріїв і, відповідно, призвели до кількісного та якісного зростання статевих злочинів.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25. Ст. 131.
2. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / За заг. ред. В. Г. Гончаренко, П. П. Андрушка. К. : Форум, 2005. Книга 1. 750с.
3. Хоменко М. Злочин проти статевої свободи і статевої недоторканності особи: особливості законодавчого регулювання сьогодні / М. Хоменко // Підприємництво, господарство і право. 2018. № 11. –С. 205-210.
4. Кримінальне право України. Загальна частина: навч. посіб. / П.П.Михайленко, В. В. Кузнецов, В. П. Михайленко, Ю. В. Опалинський. –К. : СПД Карпук С. В., 2006. 440 с.
5. Катеринчук К. В. Характеристика «інших насильницьких дій» у злочинах проти здоров'я особи / К. В. Катеринчук // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2013. № 2. С. 117–124.

Печора Каріна Володимирівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: доцент кафедри
кримінології та кримінально-виконавчого
права Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук, доцент
Крижна Л. В.

КОРУПЦІЯ В ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНАХ ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ

Корупція як суспільне явище супроводжувала людство протягом всієї історії її існування. На даний момент, коли масштаби поширення корупції в країні, в тому числі і в правоохоронних органах, викликають занепокоєння всього українського суспільства, тема корупції стала особливо актуальною.

Центральною ланкою в системі правоохоронних органів, які здійснюють боротьбу зі злочинністю є Національне антикорупційне бюро України, які в даний час відчують на собі всю повноту, що відбуваються в країні кризових процесів.

Злочини, які здійснюють співробітники правоохоронних органів у зв'язку зі своєю службовою діяльністю, на сьогоднішній день вже не настільки поширені, адже йде постійне попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, так як вони становлять підвищену суспільну небезпеку, які не тільки порушують нормальну роботу правоохоронних органів, підривають авторитет державної влади, а й істотно порушують права, свободи і законні інтереси громадян країни. Злочинець, наділений знаннями закону, в тому числі кримінального, що володіє владними повноваженнями і має в силу цього можливості застосування різних засобів примусу до пересічних громадян, в два рази небезпечніший [2].

Особливої уваги потребують кримінологічні характеристики корупції її окремих видів, їх сучасний стан та тенденції розвитку в правоохоронних органах, особистість співробітника правоохоронних органів, який вчинив корупційний злочин, фактори, що детермінують поширення корупції, діяльність держави та органів, що мають нормативно виділені функції з протидії корупції в правоохоронних органах.

Завдання антикорупційних органів полягає у виробленні ефективних заходів попередження корупції в правоохоронних органах, на основі дослідження сучасних тенденцій розвитку корупційних правопорушень.

Про боротьбу з корупційними правопорушеннями органи прокуратури, як одна з центральних ланок правоохоронних органів,

кожного кварталу звітують про виконання антикорупційної програми Генеральної прокуратури України затвердженої наказом прокуратури, погодженої НАЗК. Відповідно до цієї програми комісією вивчено стан їхнього виконання у IV кварталі 2018 року:

1. Удосконалення роботи з добору кадрів. Підвищення кваліфікації та професійного рівня працівників органів прокуратури. Вжиття додаткових заходів навчального та методичного характеру щодо застосування і виконання положень антикорупційного законодавства України працівниками органів прокуратури.

2. Аналіз стану запобігання та протидії корупційним і пов'язаним з корупцією правопорушенням, виконання вимог Закону України «Про запобігання корупції» працівниками органів прокуратури. Проведення службових розслідувань та створення умов невідворотності відповідальності осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення.

3. Забезпечення захисту працівників, у тому числі тих, які повідомили про можливі факти корупційних і пов'язаних з корупцією правопорушень або про підбурювання до їх вчинення.

4. Вжиття заходів щодо виявлення конфлікту інтересів при виконанні повноважень працівниками органів прокуратури та його усунення, здійснення контролю за дотриманням вимог законодавства щодо врегулювання конфлікту інтересів [1].

Синдром безкарності часто штовхає чиновників на те, що вони крадуть фактично відкрито, не боячись вироків суду. Через це один із пріоритетів детективів Бюро – викорінення корупції саме в судовій гільці влади.

«Суди – ключовий елемент корупції. Що законно і що незаконно – закріплюється судом. Корупція в судах унеможливорює економічну і політичну конкуренцію, вбиває у людей надію на правосуддя», – зазначив А. Ситник [3].

Отже, необхідно вдосконалювати систему професійної підготовки і перепідготовки особового складу, підвищення його кваліфікації. Професійне навчання має сприяти підвищенню по кар'єрних сходах, матеріально і морально стимулюватися.

Пропагандистська діяльність правоохоронних органів повинна полягати в освітленні в засобах масової інформації результатів боротьби з корупційними злочинами, вчиненими співробітниками, в наданні громадськості інформації про ті умови, при яких стає можливим вчинення таких протиправних діянь, і про дії громадян в разі порушення співробітниками їх прав. Однак цю негативну інформацію слід поєднувати з позитивною оцінкою роботи служб і конкретних співробітників. Це сприятиме зростанню довіри населення до правоохоронних органів.

Список використаних джерел

1. Звіт про проведену оцінку результатів виконання заходів, передбачених антикорупційною програмою Генеральної прокуратури України на 2018 рік / [Електронний ресурс] Режим доступу : <file:///C:/Users/xxx/Downloads/305-593-1-SM.pdf>.

2. Кісілюк Е.М. Службова особа як суб'єкт корупційних злочинів /Е.М.Кісілюк //Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції: зб. тез доп. V Міжнар. наук.практ. конф. (31 берез. 2017 р., м. Харків /МВС України, Хар ків. нац. унт внутр. справ; Кримінол. асоц. України. – Харків: ХНУВС, 2017. – С. 95.

3. Корупція в судах заважає економічній конкуренції – А. Ситник. [Електронний ресурс] Режим доступу : <https://nabu.gov.ua/novyny/korupciya-v-sudah-zavazhaye-ekonomichniy-konkurenciyi-asytnyk>.

Драган Дмитро Миколайович,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: професор кафедри
кримінології та кримінально-виконавчого
права Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук, доцент
Левченко Ю. О.

ЗАПОБІГАННЯ ТЕРОРИСТИЧНИМ ЗАГРОЗАМ В УКРАЇНІ

В умовах сьогодення, в політичній, економічній, воєнній, соціальной, правоохоронній та інших сферах нашої держави склалася надскладна ситуація через максимально широкий спектр реальних загроз національній безпеці, однією з яких є загроза міжнародного і внутрішнього тероризму.

Терористичні акти дедалі частіше спрямовані на масові людські жертви, спричиняють руйнування матеріальних і підлив духовних цінностей, провокують війни, недовіру та ненависть між соціальними, національними і релігійними групами, що сприяє виникненню і поглибленню системних криз.

Так сучасний тероризм, асоціюється насамперед з ісламськими фундаменталістами, яких підтримують радикальні режими Близького Сходу. Терористичні організації ісламістів орудують у міжнародних маштабах, використовуючи сучасні досягнення у сферах зв'язку, транспорту, озброєнь, і є джерелами загрози для життя величезної кількості людей (вибухи в Нью-Йорку, Мюнхені, Кабулі, Стамбулі, серія терактів в Парижі, знищення пасажирського літака авіакомпанії

«Когалимавіа» над Синайським півостровом та ін.) [1]. Кількість загиблих та жертв таких жахливих подій сягає десятки, сотні та тисячі невинних людей.

За прогнозами фіхівців зарубіжних розвідувальних служб – кількість та характер основних чинників, що породжують терор у сучасному світі, не зміниться упродовж найближчих 15 років, а основна частина терористичних угруповань складатиметься з представників радикально налаштованих ісламістських організацій [2].

Відродження ісламської самоідентифікації призведе до створення широкої мережі поширення радикальної ідеології ісламу в Східній Європі, а також у Центральній і Південно-Східній Азії. Ці процеси супроводжуватимуться поглибленням солідарності серед мусульман, які ведуть боротьбу в Палестині, Чечні, Іраку, Афганістані, Кашмірі, Філіппінах та ін. Глобальна боротьба з терором і розвиток інформаційних технологій змусять терористів істотно змінити організаційні форми своєї діяльності. До 2020 року, на думку експертів, світовий тероризм буде відмічатися збільшенням терористичних угруповань, осередків, індивідуальних бойовиків, які через Інтернет та інші електронні системи майбутнього отримуватимуть навчальні матеріали, керівні вказівки, фінансові кошти для проведення акцій. Для фінансування терористичних актів і закупівлі необхідних для цього зброї та інших матеріальних засобів, як і раніше, використовуватимуть неформальні фінансові структури [1].

Усі спроби західних спецслужб припинити таку банківську діяльність на території своїх держав не мали успіху, оскільки банківські операції в подібних банківських системах засновані на довірі, тому їх зазвичай не документують і проводять, не використовуючи електронних засобів, через що відстежити грошові потоки практично неможливо. Особливу тривогу у фахівців викликає можливість появи в арсеналі бойовиків компонентів біологічної, хімічної та ядерної зброї. Підставою для занепокоєння може слугувати інформація про зростання активності бойовиків ісламістських угруповань з пошуку доступу до зброї масового ураження [2].

Ще однією загрозою є те, що тероризм нового часу перетворюється на явище глобального характеру через здатність використовувати досягнення технічного прогресу як у частині озброєності виконавців, так і при виборі об'єктів здійснення терористичних акцій.

Разом з тим, на думку вчених-експертів, міжнародні терористичні організації досі мають змогу використовувати територію України як транзитну територію для проникнення до країн Західної Європи, переховування своїх членів, створення бізнесових структур

для фінансового забезпечення своєї діяльності, спроб придбання зброї та інших засобів ураження [3; 4; 5].

В Україні є проблема загроз тероризму, внутрішні першопричини якої слід шукати в політичній, економічній, соціальній сферах. Водночас, за висновками вітчизняних експертів, нині для України найімовірнішими та найнебезпечнішими є виклики й потенційні загрози, спричинені міжнародно-державним тероризмом. Зокрема, до 2014 року Україну зараховували до країн з найменшим ризиком у цій сфері, а тероризм як соціальне явище в нашій державі тоді мав вияви, характерні для початкової стадії його розвитку. Проте з початку бойових дій на Донбасі та анексії Криму ситуація в Україні докорінно змінилася [6]. Підтвердженням цьому можуть слугувати численні повідомлення ЗМІ про вибухи та вбивства з використанням вогнепальної зброї, що трапилися в зоні АТО, Києві, Одеській, Харківській та інших областях України, а також майже щоденні звіти СБУ про виявлені на території нашої держави сховища (так звані «закладки») з вибухівкою, зброєю та боеприпасами.

Отже, в умовах зростання кількості терористичних актів та організованої злочинності як в світі так і в Україні, враховуючи невтішними погрози фахівців з даного питання, сьогодні найбільшу небезпеку становить злиття цих двох негативних процесів. Тому особливої актуальності набуває боротьба з організованим тероризмом, найбільш типовими формами якого є створення терористичної групи чи терористичної організації.

Правову основу боротьби з тероризмом в Україні становлять Конституція України, Кримінальний кодекс України, Закон України «Про боротьбу з тероризмом», інші закони України, Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом, Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом, Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму, інші міжнародні договори України, згоду на обов'язковість яких надала Верховна Рада України.

На нашу думку, з метою успішної боротьби з тероризмом необхідне чітке і несуперечливе антитерористичне законодавство. З метою реалізації антитерористичної політики наша держава повинна надалі активно підтримувати заходи світової спільноти в боротьбі з цим явищем, дотримуватися взятих на себе зобов'язань, сприяти тісній співпраці спеціальних органів з подібними структурами інших країн, уніфікувати законодавчу базу на основі міжнародних норм, обрати принципову позицію засудження будь-яких форм тероризму.

Серед першочергових системних заходів запобігання тероризму в Україні можна визначити: мінімізацію соціально-економічних та корупційних чинників; створення системи соціально-психологічної

реабілітації та адаптації осіб, які перебували в зоні бойових дій; упровадження системи захисту об'єктів, вразливих з диверсійно-терористичного погляду; посилення кримінального законодавства протидії терористичній діяльності; реформування системи аналітичного забезпечення антитерористичної діяльності; упровадження європейського досвіду підготовки кадрів у цій сфері; розроблення й упровадження на державному рівні системи професійної та ефективної протидії спецпропаганди проти України; удосконалення системи міжнародного співробітництва, інтеграцію української безпекової системи з європейським простором безпеки та юстиції; посилити інформаційний обмін і співпрацю вітчизняних силових відомств (МО України, СБУ, МВС України, Генеральної прокуратури, АДПСУ, Інтерполу та ін.), що беруть участь у боротьбі з тероризмом, для підвищення ефективності їх взаємодії і координації під час проведення спільних контртерористичних операцій.

Список використаних джерел

1. Ткач В.Ф. Сучасний тероризм: тенденції, вияви, виклики та загрози для України // Стратегічні пріоритети, № 3 (36), 2015 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nationalsecurity.ru/library/00016future.htm>.
2. Отчет Национального совета по разведке США – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nationalsecurity.ru/library/00016future.htm>.
3. Majboroda V. K. Vstupne slovo / V. K. Majboroda // Derzhavna polityka u sferi zapobi hannya teroryzmu: mizhnarodnyj dosvid i joho aktualnist dlya Ukrayiny : [zb. mater. nauk.-prakt. konf.], Kyiv, 31 zhovt. 2008 r. – K. : Intertekhnolohiya, 2008. – S. 6–7.
4. Modzhoryan L. A. Teroryzm: pravda i vyhadky / L. A. Modzhoryan. – K. : Politydav Ukrayiny, 1985. – 175 s.
5. Obshhie tendencii islamskogo politicheskogo processa v mire. Retrieved from <http://www.easttime.ru/section>.
6. *Оцінювання та управління ризиками у сфері протидії транснаціональній організованій злочинності в Україні: кримінологічний моніторинг, тактичний аналіз та використання відкритих джерел* / І. М. Гриненко, Д. М. Прокоф'єва – Янчиленко, Б. В. Сокруг. – К. : ВІТЕ, 2015. – 18 с.

Савчук Юлія Андріївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: доцент кафедри
кримінології та кримінально-виконавчого
права Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук **Миронюк Т. В.**

ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УКРАЇНІ

Проблема кримінального насильства в сім'ї не є локальною, характерною виключно для якоїсь конкретної країни. Домашнє насильство не обмежується рамками певної політичної чи економічної системи, соціального устрою. Тому проблема домашнього насильства не є новою, одночасно вона стає більш суспільною, втрачаючи свою латентність.

Загалом, збільшення злочинності супроводжує розвиток будь-якої держави, адже відомо, що розвинені держави мають в рази більший коефіцієнт злочинності, ніж ті, які розвиваються. Зокрема, В. В. Лунєєв відзначав, що в країнах, які розвиваються дуже високий рівень умисних вбивств та інших насильницьких діянь, а в розвинених країнах крадіжок і інших корисливих злочинів. Високий рівень кримінального насильства робить насильницьку злочинність за своїм характером більш небезпечною, ніж злочинність з високим рівнем майнових діянь [1, с. 322].

Для формування ефективного механізму запобігання домашнього насильства необхідним є дослідження передового світового досвіду у боротьбі з ним. Це дозволить законодавцю покращити законодавче регулювання притягнення до відповідальності та проведення заходів з попередження, вченим і практикам дасть можливість використовувати все позитивне з того, що вже розроблено, впроваджено та апробовано в цих країнах, а також утриматися від використання методів і підходів, які себе не виправдали.

В Україні, у порівнянні з іншими країнами Заходу, про насильство в сім'ї відкрито почали говорити відносно нещодавно з набуттям незалежності, і лише у 2001 році було прийнято Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» [2], який діяв до 2017 року. Згідно з статистичними даними, за 2018 рік в Україні було більше 100 000 заяв та повідомлень про домашнє насильство. У порівнянні 2017 – 96 245, 2016 – 96 143, 2015 – 102 561, 2014 – 120 027, 2013 – 144 848 звернень [3]. Як бачимо наразі з останніми двома роками кількість звернень зросла, однак вона менша у порівнянні з 2013–2014 роками.

Домашнім насильством в сім'ї відповідно до ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначається діяння фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь [4].

Визначення домашнього насильства законодавець закріплює і у ст. 126¹ Кримінального кодексу України. Відповідно до зазначеної норми домашнім насильством є умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи [5].

Світова практика виходить з того, що міжнародні стандарти у цій сфері вимагають від правоохоронних органів та інших уповноважених осіб свідомого розуміння того, що домашнє насильство є грубим порушенням прав людини.

Суспільство і держава стурбоване фактами насильства, тому для жертв насильства створюються умови для повідомлення про ці факти, отримання психологічної та іншої допомоги. Так, в Сполучених Штатах Америки для того, щоб дати жертвам насильства можливість повідомити про це в Нью-Йорку діє телефонна гаряча лінія 1-800-621-НОРЕ. Вона працює 24 години на добу, а диспетчери кажуть на десяти різних мовах. Дзвінки приймають досвідчені психологи, головне завдання яких – вислухати звернувся і дати пораду [6].

Аналогічні багатомовні гарячі лінії працюють у Італії, Германії, Росії, Швеції. Україна також має свою гарячу лінію Ла Страда з загальноєвропейським номером 116123.

Україна наразі прагне стати дійсно європейською державою, а тому питання захисту прав громадян є одним із головних на порядку денному. Тому вважаємо за необхідне провести порівняльні дослідження щодо запобігання домашньому насильству, виокремити позитивний досвід для України. Одночасно необхідно розуміти, що дієвими зміни будуть лише за умови комплексних змін: дійсно справедливого правосуддя, дієвого забезпечення виконання рішень суду, правосвідомості громадян, які будуть попри все звертатись з

повідомленнями про домашнє насильство (ї це стосується не лише жертв, а й інших свідків цих діянь).

Так у Розділі 5 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» передбачені заходи з обмеження контактів жерти та кривдника [4].

В зарубіжних країнах така практика існує вже більш тривалий час. Так, у Франції, наприклад, якщо в ході розгляду матеріалів справи і свідчень обох сторін суддя по сімейних справах вважатиме, що насильство має місце, він винесе Постанову про захист (про заборону наближатися до жінки) і накаже тимчасові заходи: визначить, з ким залишаться діти, хто буде користуватися житлом і які фінансові зобов'язання будуть покладені на чоловіка [7].

В Австрії тимчасова судова заборона може видаватися на (колишнього) близького родича після фізичного насильства або після погроз, у разі психологічного тероризування, якщо воно серйозно шкодить психологічному здоров'ю потерпілої особи і коли такі напади роблять проживання з особою, яка вдається до насильства, нестерпним. Вона діє максимум 3 місяці, а у разі провадження процедури розлучення – до її закінчення [8, с. 41].

У Канаді, Новій Зеландії та у деяких штатах Америки були внесені зміни до процедури кримінального переслідування, відповідно до якої поліція та інші співробітники кримінального правосуддя повинні вести справи про насильство у сім'ї так, ніби йшлося про незнайомих між собою людей. Цього потрібно дотримуватися навіть тоді, коли потерпілі висловлюють бажання про припинення кримінального переслідування. Теоретично така процедура звільняє потерпілих від вимог іншої сторони про припинення справи, тому що у них у цьому випадку відсутня можливість вплинути на подальший розвиток ситуації.

У деяких країнах кримінальне переслідування винуватих за вчинення насильства у сім'ї серйозно ускладнене, тому що дружини не мають

права свідчити у суді проти своїх чоловіків. Це робить кримінальне переслідування майже неможливим, оскільки важко надати докази вчиненого злочину [9, с. 505–506].

В Україні також попри все існують недоліки функціонування даного інституту. Першим та найбільш вагомим, на нашу думку, є низька поінформованість населення з цього питання, відсутність надії на справедливість суду, що змушує мовчати жертв домашнього насильства.

Поруч з цим існують законодавчі, процесуальні та організаційні недоліки:

– відсутність місць для жінок і дітей, інших жертв, де б вони отримали притулок та інший захист від кривдника. Згідно зі

статистики Ла Страда, таких місць є 25 на область. І 50 на Київ. Двадцять п'ять довбаних місць на всю область! Для порівняння, в США існує біля 1500 притулків для жінок, які зазнали домашнього насильства;

– відсутність належної кількості «гарячих» ліній за якими можна буде отримати оперативну інформацію про те, як захистити себе і, куди звернутися за допомогою, щоб вийти з конфліктної ситуації з мінімальними втратами;

– відсутність можливості ізоляції кривдника від жертви під час самого конфлікту (таку особу можливо затримати лише в порядку статті 261 КУаАП максимум на 3 години). А також контролю за його поведінкою після застосування до нього заходів, передбачених законодавством Законом, КУаАП або ж КК України).

Отже, актуальність покарання та запобігання домашнього насильства в світі достатньо висока, однак ефективність та умови застосування таких заходів впливу у зарубіжних країнах більш забезпечені, реалізовані, спрямовані на захист прав жертв.

Список використаних джерел

1. Лунеев В. В. Криминология: учебник / В. В. Лунеев. – М.: Издательство Юрайт, 2017. – 686 с.

2. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15.11.2001 р. (втратив чинність) // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 10. – ст. 70.

3. Сумні підсумки 2018-го: у поліції розповіли, скільки до них звернулось жертв домашнього насильства [Електронний ресурс] // сайт ТСН. – Режим доступу: <https://tsn.ua/ukrayina/60-zhertv-movchat-de-hto-v-ukrayini-na-ybilshe-skarzhitsya-na-domashnyu-nasilstvo-infografika-1242831.html>.

4. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 року // Відомості Верховної Ради. – 2018. – № 5. – ст. 35.

5. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 року (редакція станом на 26.02.2019 року) // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – ст. 131.

6. Архипова А. С. Международный опыт противодействия семейному насилию / А. С. Архипова // Международный журнал гуманитарных и естественных наук. – 2018. – Вып. 7. – С. 234–237.

7. Домашнее насилие в США [Электронный ресурс] // Информационно-аналитический журнал «Политическое образование». – Режим доступа: <http://lawinrussia.ru/content/domashnee-nasilie-v-ssha>.

8. Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ щодо його подолання: навчально-методичний посібник для курсантів вищих навчальних закладів МВС України / Укладачі: Запорожцев А.В.,

Лабунь А.В., Заброда Д.Г., Басиста І.В., Дроздова І.В., Брижик В.О., Мусієнко О.М. – Київ, 2012. – 246с.

9. Гумін О. Зарубіжний досвід запобігання сімейно-побутовим насильницьким злочинам щодо жінок правоохоронними органами / О. Гумін, Г. Римарчук // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2016. – С. 502–509.

Торб'як Максим Михайлович,

здобувач ступеня вищої освіти магістра ННІ № 2
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: старший викладач кафедри криміналістичного забезпечення та судових експертиз ННІ № 2 Національної академії внутрішніх справ ***Волошин О. Г.***

КІБЕРЗЛОЧИННІСТЬ ЯК СУСПІЛЬНЕ ЯВИЩЕ

Сучасне суспільство – це суспільство інформаційних технологій, що базується на повсякденному використанні комп'ютерної техніки, мереж зв'язку, мобільних засобів комунікації та інших технічних засобів. Щоденна робота урядових структур, банківської, енергетичної, транспортної та інших систем неможлива без надійної роботи комп'ютерної техніки та засобів комунікації. Інформаційні технології стали постійним супутником сучасної людини не лише на робочому місці, вони увійшли майже в усі сфери людського життя.

На відміну від традиційних видів злочинів, таких як вбивство або крадіжка, історія яких налічує століття, кіберзлочинність явище відносно молоде, яке виникло з появою та розвитком всесвітньої мережі Інтернет.

Під кіберзлочинністю розуміється сукупність злочинів, що вчинюються у віртуальному просторі за допомогою комп'ютерних систем або шляхом використання комп'ютерних мереж та інших засобів доступу до віртуального простору, в межах комп'ютерних мереж, а також проти комп'ютерних систем, комп'ютерних мереж і комп'ютерних даних.

Кіберзлочинність – явище новітньої, цифрової доби, тому слід зазначити, що сама природа мережі Інтернет є достатньо сприятливою для вчинення комп'ютерних злочинів. Такі її властивості, як глобальність, трансграничність, анонімність користувачів, охоплення широкої аудиторії, розподіл основних вузлів мережі і їх взаємозамінність створюють кіберзлочинцям, які використовують Інтернет, переваги на всіх етапах вчинення злочину, а також дозволяють ефективно переховуватися від правоохоронних органів.

Оскільки кіберзлочинність невід’ємна від інформаційної революції, то початок її відліку слід вести з шестидесятих років минулого століття. У 1962 році професор Джон Ліклайдер, опублікував свою концепцію широко розповсюдженої комп’ютерної мережі «Galactic Network».

Дана концепція припускала, що в майбутньому з’явиться глобальна мережа, підключитися до якої зможе будь-який охочий, і що дана мережа з’єднає комп’ютерні системи по всьому світу. Що на даний момент уже стало реальністю. Вже у 1970-х роках з’являються перші комп’ютерні злочинці, яких почали називати «хакерами». В більшості літературних джерел як перший професійний кіберзлочинець згадується Джон Дрейпер, який започаткував першу спеціалізацію хакерів, – фрікери, скорочене від «телефонний хакер». В рядах фрікерів у той час були навіть такі відомі особи, як Стів Возняк та Стів Джобс, які в майбутньому заснували «Apple Computers». Вони налагодили виробництво пристроїв для зламу телефонних мереж в домашніх умовах. І саме цей час можна вважати початком розвитку кіберзлочинності.

У 1983 році в США в штаті Мілуокі відбувся перший арешт інтернет-злочинця, про якого стало відомо громадськості. Приводом для цього послужив перший зареєстрований інтернет-злом, здійснений шістьма підлітками, які називали себе «група 414» (414 – міжміський телефонний код Мілуокі). Протягом дев’яти днів ними було зломано 60 комп’ютерів.

У 1984 році Фред Коен опублікував відомості про розробку перших шкідливих комп’ютерних програм, які саморозмножуються, і застосував до них термін «комп’ютерний вірус». При цьому він написав програму, що демонструвала можливість зараження одного комп’ютера іншим.

У 1986 році в США прийнятий перший комп’ютерний закон «The Computer Fraud and Abuse Act», який забороняв неавторизований доступ до будь-якої комп’ютерної системи. Згодом у 1994 році світова спільнота дізналася про так звану «справу Володимира Льовіна», віднесену міжнародною кримінальною поліцією до категорії «транснаціональних мережевих комп’ютерних злочинів». Міжнародна організована злочинна група у складі 12 людей, використовуючи Інтернет, спробувала здійснити 40 переказів грошових коштів на загальну суму 10 млн. 700 тис. 952 долари США з рахунків клієнтів банку, що знаходилися в 9 країнах світу, на рахунки, розташовані в США, Фінляндії, Ізраїлі, Швейцарії, Німеччині, Росії і Нідерландах. Це був перший великий міжнародний фінансовий злочин з використанням Інтернет, про який стало відомо широкій громадськості.

Поява кіберзлочинності і гучні справи про злочинну діяльність міжнародних угруповань, свідчать про те, що в цей час

кіберзлочинність набула таку властивість, як транснаціональність. Так, в 1997 році помилка співробітника «Network solutions» привела до того, що сайти, чиї назви закінчувалися на «.net» і «.com» стали недоступними. Тобто збій в роботі всієї Глобальної мережі відбувся через неуважність всього однієї людини. У цей же час кібератаки стають також способом досягнення політичних цілей: в Інтернеті розповсюджувалися історії про небезпеки і жахи війни, наводилися різні факти і думки політиків і громадських діячів, здійснюючи таким чином пропагандистський вплив на широку аудиторію у всьому світі [8].

В даний час практично будь-який військовий або політичний конфлікт супроводжується організованим протиборством в мережі Інтернет. Для досягнення своїх політичних цілей все частіше стали використовуватися методи інформаційної війни.

Таким чином, на теперішній момент можна виділити 4 етапи в розвитку кіберзлочинності:

- 1 етап. Поява кіберзлочинності і субкультури хакерів.
- 2 етап. Розповсюдження кіберзлочинності, поява спеціалізацій кіберзлочинності і національних груп хакерів.
- 3 етап. Набуття транснаціонального характеру у всіх сферах кіберзлочинності.
- 4 етап. Використання Інтернету в політичних цілях, виникнення таких явищ, як Інтернет-страйк та Інтернет-війна, цілеспрямоване використання кібератак проти урядів окремих держав.

У листопаді 2001 року країнами Європейського союзу була ратифікована Конвенцією Ради Європи про кіберзлочинність, в якій виділяються наступні групи кіберзлочинів:

- 1) злочини проти конфіденційності, цілісності та доступності комп'ютерних даних і систем (незаконний доступ, незаконне перехоплення, втручання в дані, втручання в систему);
- 2) злочини, пов'язані з використанням комп'ютера як засобу вчинення злочинів, а саме – для маніпуляцій з інформацією (комп'ютерне шахрайство та комп'ютерні підроблення);
- 3) злочини, пов'язані з контентом (змістом даних);
- 4) злочини, пов'язані з порушенням авторського права і суміжних прав;
- 5) акти расизму та ксенофобії, вчинені за допомогою комп'ютерних мереж.

Таким чином, кіберзлочинність є порівняно новим видом суспільно небезпечних діянь, проте на відміну від традиційних крадіжок і шахрайства, вона постійно удосконалюється і йде в ногу з технологіями, що у свою чергу ускладнює виявлення та протидію зазначеним протиправним діям. Ефективний контроль за кіберзлочинністю вимагає більш інтенсивного міжнародного

співробітництва, ніж існуючі заходи по боротьбі з будь-якими іншими формами транснаціональної злочинності.

Для нашої держави досягнення науково-технічного прогресу в галузі високих технологій за останні роки зумовили не тільки стрімкий розвиток і запровадження комп'ютерних систем та мережу у всі сфері людської діяльності, але й появу та поширення нової категорії злочинів у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку.

Список використаних джерел

1. Україна увійшла в ТОП-50 країн за рівнем електронної участі громадян в управлінні державою // URL: <http://glavcom.ua/news/ukrajina-uviyshla-v-top-50-krajin-za->

2. Кримінальний кодекс України : Закон від 05.04.2001 р. № 2341 ІІІ // Офіційний сайт Верховної Ради України. // URL: [//zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page10](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page10)

3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 січня 2016 року «Про Стратегію кібербезпеки України» : Указ Президента від 15.03.2016 р. № 96/2016 // URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/96/2016>.

4. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: Наказ МВС України від 07.07.2017 № 575 // URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE30805.html.

5. Janika Merilo: Короткий аудит або що зроблено у Львові за рік? Огляд матеріалів ЗМІ «Стратегія - 2020»: інформаційні технології в державному управлінні 20-28 лютого 2015 1 - 31 серпня 2016 року Блоги та соціальні мережі // URL: <https://www.facebook.com/jaanika.merilo?fref=ts>.

6. Електронний ресурс // URL: <https://www.unian.net/politics/1864456-v-kongresse-ssha-predstavlen-proektzakona-ob-usilenii-kiberbezopasnosti-ukrainyi.html>

7. Поняття та кримінологічна характеристика кіберзлочинності // URL: http://libnet.com/content/9684_Ponyattya_ta_kriminologichna_harakteristika_kiberzloch_innosti.html.

8. Поява і розвиток кіберзлочинності // URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2013-1/doc/1/01.pdf>

Семижон Алла Володимирівна,

здобувач ступеня вищої освіти магістра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: доцент кафедри
кримінального права Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук
Шармар О. М.

НЕОБХІДНІСТЬ ДЕКРИМІНАЛІЗАЦІЇ ДІЯНЬ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ СТАТТЕЮ 321-2 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Одним з проблемних питань чинного закону про кримінальну відповідальність, що не лише перешкоджає розвитку і прогресу медичної науки та сфери охорони здоров'я, а ще й гальмує подальшу гармонізацію законодавства України у сфері лікарських засобів, є положення статті 321-2 Кримінального кодексу України, яка передбачає кримінальну відповідальність за порушення встановленого порядку доклінічного вивчення, клінічних випробувань та державної реєстрації лікарських засобів.

Зазначена норма була криміналізована Законом України від 5 липня 2012 року №5065-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за фальсифікацію або обіг фальсифікованих лікарських засобів» (далі – Закон). Відповідно до пояснювальної записки до Закону, зазначені доповнення КК обґрунтовувались тим, що наявність юридичної відповідальності на етапі створення лікарських засобів (а саме на етапі доклінічного вивчення і клінічних випробувань) має стимулювати виробництво та обіг більш якісних лікарських засобів на території України, що зумовить зниження кількісних показників неякісної продукції на вітчизняному ринку лікарських засобів, а також має позитивно вплинути на здоров'я громадян і в цілому на демографічну ситуацію в країні [1].

Однак, на нашу думку, підхід законодавця до визначення відповідальності за діяння, передбачені статтею 321-2 КК, є незваженим та поспішним, що можна обґрунтувати наступними доводами. По-перше, варто зазначити негативні наслідки від впровадження даної норми, які підтверджуються спільнотами медиків, працівників фармацевтичних компаній, науковців-фахівців з експертизи реєстраційних матеріалів та матеріалів доклінічного вивчення і клінічних досліджень. Наявність кримінальної відповідальності за процедурні порушення створює небажаний тиск на перелічених вище осіб, від якості і стабільності роботи яких залежать, в результаті, доступність лікарських засобів на території України та імідж України як надійної країни для здійснення наукоємних проєктів клінічних досліджень, в межах яких важкохворі пацієнти безкоштовно

отримують інноваційне лікування, а лікарі долучаються до найсучаснішої інформації стосовно методів діагностики та лікування, що відповідає найкращим лікарським практикам в усьому світі.

Крім того, виходячи з аналізу наявної інформації в Комітеті з охорони здоров'я Асоціації, серед провідних міжнародних виробників інноваційних препаратів та розробників лікарських засобів, розташованих в країнах, які є економічними та політичними партнерами України, стабільно укорінюється думка про те, що розміщення клінічних досліджень в нашій країні має дуже високі ризики. В результаті, деякі фармацевтичні компанії вже не розглядають Україну, як потенційне місце для проведення проектів клінічних досліджень. Вочевидь, це є вкрай небажаним, ані виходячи із поточної спроможності держави забезпечити усі категорії пацієнтів необхідним лікуванням, ані в розрізі перспектив розвитку сфери охорони здоров'я України та її наближення до стандартів країн-членів ЄС, де галузь клінічних досліджень успішно розвивається [2].

По-друге, діяння, передбачені статтею 321-2 КК не мають аналогів у європейському кримінальному законодавстві та міжнародній практиці. Натомість, за порушення відповідного встановленого порядку в законодавстві країн-членів ЄС передбачена адміністративна відповідальність, що вкотре підтверджує недоцільність криміналізації даної норми в українському законодавстві. Необхідно зазначити, що КК України містить склади злочинів, які передбачають кримінальну відповідальність, в тому числі, і за порушення, допущені у межах проектів з клінічних випробувань у випадках нанесення істотної шкоди особам (ст. 137 «Неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей», ст. 141 «Порушення прав пацієнта», ст. 142 «Незаконне проведення дослідів над людиною», ст. 145 «Незаконне розголошення лікарської таємниці») [3].

Поряд з наведеними доводами в обґрунтування своєї позиції, необхідно також акцентувати увагу на тому, що наявність в КК України ст. 321-1 викликає сумніви у зв'язку із відсутністю істотної шкоди або загрози заподіяння такої шкоди. Не будь-яке, навіть умисне, порушення встановленого порядку доклінічного вивчення, клінічних випробувань і державної реєстрації лікарських засобів є суспільно небезпечним та свідчить про фальсифікацію та неможливість проведення подальшої державної реєстрації лікарського засобу та його допуск до застосування.

Крім того, важливо зазначити, що оскільки диспозиція ч. 1 ст. 321-2 КК охоплює різні за рівнем суспільної небезпеки діяння, а санкцією зазначеної статті встановлено однаковий вид покарання у виді позбавлення волі з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю, то це суперечить принципу справедливості як конституційного принципу верховенства права.

Адже Конституційний Суд України у мотивувальній частині свого Рішення від 2 листопада 2004 року № 15-рп/2004 зазначив, що окремим виявом справедливості є питання відповідності покарання вчиненому злочину, категорія справедливості передбачає, що покарання за злочин повинно бути домірним злочину [4].

І, нарешті, найбільш вагомю підставою для скасування кримінальної відповідальності за вказані діяння, є ґрунтовний аналіз практики застосування зазначеної статті відповідними правозастосовними органами, яка засвідчує неефективність даних кримінально-правових заборон. Так, рахуючи з 2013 року і по квітень 2019 року, органами досудового розслідування було зареєстровано всього 16 кримінальних проваджень по факту порушення встановленого порядку доклінічного вивчення, клінічних випробувань і державної реєстрації лікарських засобів. З них, лише в одному кримінальному провадженні оголошено про підозру та направлено обвинувальний акт до суду, 6 кримінальних проваджень закрито [5]. Що ж до аналізу вироків суду за обвинуваченнями за статтею 321-2 КК, то їх кількість за вказаний період відсутня. Ця статистика дозволяє констатувати той факт, що розглянута норма є «мертвою», оскільки за 6 років вона так і не отримала ефективного правозастосовного розвитку.

Таким чином, вважаємо за доцільне виключити ст. 321-2 з КК, оскільки це сприятиме розвитку доклінічного вивчення та клінічних випробувань, розвитку розробки інноваційних ліків в Україні, а також унеможливить подвійне інкримінування та приведе норми українського законодавства у відповідність до міжнародної практики та законодавства Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за фальсифікацію або обіг фальсифікованих лікарських засобів: Закон України від 05.07.2012 р. № 5065-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5065-17>.
2. Відкритий лист Асоціації №1025/2018/13 від 18 липня 2018 року щодо посилення тиску на суб'єктів галузі клінічних досліджень. URL: <https://www.apteka.ua/article/464177>.
3. Гребенюк О.Я. Проблеми якості українського законодавства про кримінальну відповідальність за злочини, пов'язані з лікарськими засобами. Європейські перспективи. 2012. № 4. С. 91–95.
4. Рішення Конституційного Суду України від 2 листопада 2004 року №15-рп/2004 (у справі про призначення судом більш м'якого покарання). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-04>.
5. Статистична інформація про стан злочинності та результати прокурорсько-слідчої діяльності. URL: www.gp.gov.ua/ua/statinfo.html.

Іващенко Галина Федорівна,

здобувач ступеня вищої освіти магістра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: доцент кафедри
кримінального права Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, доцент *Шармар О. М.*

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗГВАЛТУВАННЯ (СТАТТЯ 152 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ)

11 січня 2019 р. набув чинності Закон України № 2227-VIII від 06.12.2017 р., згідно з яким ст. 152 (згвалтування) Кримінального кодексу України (далі – КК), що передбачає кримінальну відповідальність за згвалтування, викладається у новій редакції.

Дослідженню проблемних питань, пов'язаних із змістом нової редакції цієї статті приділили увагу зокрема такі вітчизняні вчені, як: Маркін В.І., Федькова Г.В., Ховратюк М.І., Дудоров О.О. та інші.

Згідно з редакцією ст. 152 КК України, яка була чинна до 11.01.2019, згвалтуванням вважалося: «статеві зносини із застосуванням фізичного насильства, погрози його застосування або з використанням безпорадного стану потерпілої особи» [1].

Відповідно до нової редакції від 11.01.2019, згвалтування є вчинення дій сексуального характеру, пов'язаних із вагінальним, анальним або оральним проникненням в тіло іншої особи з використанням геніталій або будь-якого іншого предмета, без добровільної згоди потерпілої особи [2].

Аналізуючи зміст поняття згвалтування у новій редакції необхідно зазначити, що формулювання містить низку недоліків.

По-перше, невдалою є конструкція нової редакції ст. 152 КК України яка термін “згвалтування” визначає не як статеві зносини, а як дії сексуального характеру, пов'язані із вагінальним, анальним або оральним проникненням в тіло іншої особи. Це визначення дозволяє зробити висновок, що існують певні «дії сексуального характеру», які лише пов'язані з проникненням (вагінальним, анальним або оральним), хоча всім зрозуміло, що вказане проникнення, власне, вважається «дією сексуального характеру», за яку встановлюється кримінальна відповідальність.

По-друге, нова конструкція ч. 1 ст. 152 КК вказує на те, що потерпілим в межах цього складу злочину є особа, яка зазнала вагінального, анального або орального проникнення. У зв'язку з цим виникають деякі питання. Як бути у разі недобровільного природного

статевого акту жінки щодо чоловіка, за якого проникнення «в тіло іншої особи» (чоловіка) не відбувається? Що робити в ситуаціях, коли проникнення відбувається в тіло суб'єкта злочину (наприклад, потерпілого змусили ввести якийсь предмет суб'єкту злочину)?

У цих випадках вчинене не охоплюватиметься ні новою редакцією ст. 152 КК України, ні новою редакцією ст. 153 КК України (остання містить розмежувальну негативну ознаку – дії сексуального характеру повинні бути «не пов'язані з проникненням в тіло іншої особи») [3].

По-третє, порівняно з попередньою редакцією КК України, законодавець у новій редакції відмовився від наявності під час згвалтування таких способів, як застосування фізичного насильства, погрози його застосування або використання безпорадного стану потерпілої особи. Законодавець закріпив нову ключову та головну складову за відсутності якої можливий склад злочину, а саме добровільну згоду потерпілої особи. За відсутності добровільної згоди потерпілої особи під час вчинення стосовно неї різних дій сексуального характеру такі дії необхідно вважати згвалтуванням. На жаль, законодавець при цьому не зазначив, як саме ця добровільна згода мусить бути виражена – до або під час статевого акту. Хоч і примітка статті 152 КК України передбачає: “згода вважається добровільною, якщо вона є результатом вільного волевиявлення особи, з урахуванням супутніх обставин”. Водночас не зазначається, як саме згода мусить бути виражена (усно, письмово, відео чи аудіо запис) та який саме перелік обставин може вважатися супутніми обставинами [4].

Отже, на практиці питання про те, чи було надано добровільну згоду буде визначатися лише під час розслідування цього злочину. Вважаємо це недоліком чинної норми, адже можливі прояви шахрайства та шантажу. Також постає питання про те, чи буде вважатися мовчання потерпілої особи добровільною мовчазною згодою? Не є зрозумілим і те, чи була згода потерпілої особи в певному випадку добровільною? Знову ж таки, це все залишається на розсуд органів та суду. Оскільки норма закону не передбачає вимоги до обов'язкового юридичного оформлення добровільності згоди партнерів та тлумачиться як результат вільного волевиявлення, тому сексуальні партнери мають право на власний розсуд визначити форму вільного волевиявлення вступу в сексуальні контакти. Таким чином, нова редакція статті 152 потребує удосконалення та формального визначення.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 25-26 - VI URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/ed20190101>.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 25-26 - VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/ed20190111>.

3. Секс за Кримінальним кодексом: нова редакція. Юридична Газета online: веб-сайт. URL: <http://jur-gazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/seks-za-kriminalnim-kodeksom-nova-redakciya.html>.

4. Кримінальна відповідальність за зґвалтування за новим законом. Вільне слово: веб-сайт. URL: <https://vilneslovo.com/кримінальна-відповідальність-за-згв/>.

5. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами Стамбул (Туреччина) / 11 травня 2011 р. / Видавництво «К.І.С.» / К. – 2014. С. 53.

6. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України) / за ред. М. І. Хавронюка. – К.: Ваіте, 2019. – 288 с.

Баран Наталія Олександрівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра ННІ № 2
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: старший викладач кафедри
криміналістичного забезпечення та судових
експертиз навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ

Волошин О. Г.

ПРОТИДІЯ ТЕРОРИСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПРІОРИТЕТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Ключовим пріоритетом політики національної безпеки України є забезпечення готовності держави, її економіки і суспільства до оборони і відбиття зовнішньої агресії у будь-яких формах і проявах (зокрема, у формі гібридної війни та терористичних актів). Це передбачає реформування всіх правоохоронних органів держави і зокрема, Служби безпеки України для концентрації зусиль на нейтралізації сепаратистських та екстремістських рухів і організацій, забезпечення державної безпеки у сфері боротьби з тероризмом [1].

Тероризм – це суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей [3].

Головною особливістю сучасного тероризму є наявність міжнародних і регіональних керівних органів для вирішення питань організації, планування терористичної діяльності, керівництва нею,

організації взаємодії між окремими групами та виконавцями акцій. Сучасний тероризм – це масштабні провокації і перетворення тероризму на інструмент глобальної перебудови світу. Такий тероризм вирішує одночасно декілька завдань, серед яких основне – позбавлення інших країн можливості об'єктивного аналізу ситуації і державного суверенітету при прийнятті тих чи інших важливих рішень.

Законом України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. № 964-ІУ визначено, що "національна безпека України забезпечується шляхом проведення виваженої державної політики відповідно до прийнятих в установленому порядку доктрин, концепцій, стратегій і програм у політичній, економічній, соціальній, військовій, екологічній, науково-технологічній, інформаційній та інших сферах, а вибір конкретних засобів і шляхів забезпечення національної безпеки України зумовлюється необхідністю своєчасного вжиття заходів, адекватних характеру і масштабам загроз національним інтересам [2].

Організація боротьби з тероризмом в Україні та забезпечення її необхідними силами, засобами і ресурсами здійснюються Кабінетом Міністрів України у межах його компетенції.

Центральні органи виконавчої влади беруть участь у боротьбі з тероризмом у межах своєї компетенції, визначеної законами та виданими на їх основі іншими нормативно-правовими актами.

Суб'єктами, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом у межах своєї компетенції, є:

Служба безпеки України, яка є головним органом у загальнодержавній системі боротьби з терористичною діяльністю;

Міністерство внутрішніх справ України;

Національна поліція;

Міністерство оборони України;

центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері цивільного захисту;

центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону;

центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань;

Управління державної охорони України;

центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи.

Останніми часом дуже сильно загострилася ситуація в світі щодо використання терористичних методів для вирішення будь-яких питань економічного, політичного характеру, релігійних суперечок та інших негараздів та протистоянь. Проблема тероризму завжди перебуває у центрі міжнародної уваги, тому що його небезпека має тенденцію до зростання в усьому світі. Згідно із Законом України «Про боротьбу з тероризмом» від 2003 р. тероризм – суспільно небезпечна діяльність, яка

полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей; терористичний акт – злочинне діяння у формі застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу або інших дій, відповідальність за які передбачена ст. 258 КК України [3].

Отже виходячи з вище зазначеного ми бачимо, що ця проблема поширюється по всьому світу. І на те впливає багато причин. Здебільшого це зниження рівня життя населення, та падіння авторитету влади і прийняття ними хибних, та не обдуманих рішень, проте є і інші причини. Також серед причин, що породжують тероризм, сепаратизм та екстремізм можна виділити такі, як: культурні та конфесійні особливості, обумовлених історією регіону, та певні географічні бар'єри з певними регіонами. Проте не слід забувати, що злочини пов'язані з тероризмом вчинюються і у країнах з гарним рівнем життя населення і де довіра до влади є дуже висока, тому такі чинники як рівень життя та падіння авторитету не завжди є обов'язковим. Нині проблема тероризму набуває певної глобалізації. Це наводить на думку, що правові засади протидії тероризму працюють не достатньо.

Серед вітчизняних науковців, існують точки зору, які ґрунтуються на тому, що злочини, норми яких розміщені в розділі IX «Злочини проти громадської безпеки» Кримінального кодексу України [4], посягають на стан захищеності суспільства від різноманітних джерел підвищеної небезпеки і, порушуючи безпечні умови життєдіяльності, спричиняють загибель людей або інші тяжкі наслідки (створюють загрозу настання таких наслідків) для невизначеного кола людей, усього суспільства. Але наведена вище формула може бути застосована й до кримінально-правових норм, що розташовані в інших розділах Особливої частини КК України, наприклад стаття про застосування зброї масового знищення (ст. 439 КК) – усі складові заявленої форми наявні, а саме: джерело підвищеної небезпеки – зброя масового знищення, тощо [5, с. 178].

Між терористичною діяльністю та її наслідками, які являються дестабілізуючими факторами впливу на основи національної безпеки України існує прямий зв'язок. Останнє підтверджується наведеним вище Законом, у ст. 7 якого зазначена, що на сучасному етапі основною реальною та потенційною загрозою національній безпеці України, стабільності в суспільстві у сфері державної безпеки є злочинна діяльність проти миру і безпеки людства, насамперед поширення міжнародного тероризму [2].

Злочини, передбачені ст. 258, 2585 КК України, посягають на пріоритетні національні інтереси держави. Ці злочини відображають

фундаментальні цінності та прагнення народу України, його потребу в безпечних умовах життєдіяльності, а також цивілізовані шляхи їх створення та засоби задоволення, закріплені в Законі «Про основи національної безпеки України», відповідно до якого це: гарантування конституційних прав і свобод людини і громадянина; розвиток громадянського суспільства, його демократичних інститутів; захист державного суверенітету, територіальної цінності, недоторканості державних кордонів, недопущення втручання у внутрішні справи України; зміцнення соціальної і політичної стабільності в суспільстві; забезпечення розвитку та функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на всій території України, гарантування вільного розвитку мов національних меншин України; створення конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки та забезпечення постійного зростання рівня життя та добробуту населення; збереження та зміцнення науково-технологічного потенціалу, утвердження інноваційної моделі розвитку; розвиток взаємовигідних відносин з іншими державами світу в інтересах України [5, с. 176].

Поширення терористичних актів по території України та їх зростання у світовій статистиці дестабілізує суспільства, державно-політичний лад країни та порушує політичну і соціальну стабільність, тобто найбільш універсальну цінність будь-якого суспільства, знижує ефективність органів державної влади та самоврядування.

Терористична діяльність належить до найбільш небезпечних і важко прогнозованих явищ, вирізняється особливим динамізмом і багатоплановістю, а також знатністю до адаптації й модернізації в умовах основних цивілізаційних тенденцій сучасності – глобалізації.

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що тероризм здійснює руйнівний вплив на розвиток національної економіки, політики та культури України. І тільки вжиття комплексних заходів допоможе зупинити поширення тероризму та відповідно мінімізувати загрози національній та світовій безпеці.

Список використаних джерел

1. Стратегії національної безпеки від 26 травня 2015 р. № 287/2015.
2. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19 червня 2003 р. № 964-ГУ / Верховна Рада України // ВВР України. – 2003. – № 39.
3. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20 берез. 2003 р. № 638-ГУ / Верховна Рада України. – 2003. – № 25. – ст. 180.
4. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 року № 2341-III // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс].
5. Глушков В.О., Долженков О.Ф. Організаційно-правові основи боротьби з тероризмом / В.О. Глушков, О.Ф. Долженков // Актуальні проблеми держави та права: 36. наук. Праць. – Одеса, 2000. – 278 с.

Острогляд Катерина Олексіївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
Інституту кримінально-виконавчої служби
Науковий керівник: завідувач кафедри
вогневої і спеціальної фізичної підготовки
Інституту кримінально-виконавчої служби,
кандидат технічних наук, старший науковий
співробітник *Сушков О. О.*

ТРЕНУВАННЯ СПЕЦПРИЗНАЧЕНЦІВ З ВИЖИВАННЯ В ПРИРОДНИХ УМОВАХ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ

Основою підготовки кваліфікованих кадрів які входять до складу груп швидкого реагування установ виконання покарання є навички функціонування в дикій місцевості. Волею випадку, через свою недосвідченість, а іноді і свідомо, кожен з працівників кримінально-виконавчої служби може потрапити в складну ситуацію і залишитися один на один з природою, особливо це стосується ситуацій переслідування або пошуку засуджених.

Тому для підвищення ефективності працівників установ необхідно проводити навчання з тренувань в дикій місцевості, що в свою чергою підвищують загальну компетенцію особового складу, та захищає на випадок екстрених ситуацій.

Головна проблема полягає в тому, що багато працівників не підготовлені до роботи за межами установи і залишившись без готових продуктів, медикаментів, необхідного одягу і засобів не можуть повноцінно виконувати роботи. Тому з'являється необхідність приживання навичок функціонування в дикій місцевості для співробітників внутрішньої служби. Найкращим видом тренування для навчання функціонування в дикій природі є експедиція, вона являє собою організоване багатоденне подорож в малодосліджених район, яке здійснюється із спеціальними дослідницькими цілями. Саме такий вид навчання є найефективнішим для підготовки працівників установ.

Інколи під час проведення навчаль з виживання в дикій місцевості, працівники можуть зіштовхнутися віч на віч з особливими, так званими екстремальними обставинами. Головним правилом в поведінці в таких ситуаціях є відсутність паніки, та наявність холодного, чіткого мислення, а для іншого був створений порядок дій в різних екстремальних ситуаціях залежить від конкретної обстановки. Тим не менше, потрібно, дотримуватися певного плану:

1. Необхідно надати першу допомогу нужденним.

2. Спробувати усунути загрозовий фактор або покинути небезпечне місце.

3. Заходи з порятунку запасу продуктів, води, спорядження.

4. Необхідно з орієнтуватися на місцевості з установкою місця знаходження по карті

5. Необхідно прийняти рішення: чекати допомоги на місці або самостійно виходити до людей.

6. Прийнявши рішення, приступити до етапу боротьби за виживання – розробити план дій.

Самою доступною і масовою формою експедицій є походи.

Похід – це подорож з активним способом пересування у віддалених від місця проживання районах, що здійснюється з освітньою, оздоровчою, спортивною, дослідницькою метою.

Залежно від цілей походи можуть бути пізнавальною, оздоровчою, спортивною спрямованістю.

Потрібно постаратися вжитися в реальну обстановку, відчути себе пристосованим до навколишньої природи. Це допоможе зберегти почуття впевненості і знаходити правильні рішення виникаючих проблем.

Пізнавальні походи спрямовані на вивчення свого краю (району, області): рельєфу, клімату, господарства, що в свою чергу допомагає працівникам вивчити місцевість навколо установи і орієнтуватися на місці.

Таким чином, школою функціонування в екстремальних умовах автономного існування може бути спортивні експедиції, які чудово підходять для підвищення компетенції працівників установи, та закріплення необхідних навичок для груп швидкого реагування.

Список використаних джерел

1. Бабаев, А.Г. Пустыня как она есть / А.Г. Бабаев. – М. : Молодая гвардия, 1983. – 204 с.

2. Волович, В.Г. Человек в экстремальных условиях природной среды / В.Г.Волович. – М. : Мысль, 1983. – 41 с.

3. Ильин, А.А. Книга, которая спасет вам жизнь / А.А. Ильин. – М. : Эксмо, 2009. – 480 с.

4. Мирошенков, Л.Д. Человек в мире геологических стихий / Л.Д. Мирошенков. – Л. : Недра, 1989. – 198 с.

5. Муранов, А.П. Волшебный и грозный мир природы / А.П. Муранов. – М. : Просвещение, 1994. – 141 с.

6. Deaton, I.E. The Psychology of Survival // Approach. – 1981. – V. 27, № 5. – P. 3–8.

7. Tyhurst, I.S. Individual Reactions to Community Disaster // Amer. J. Psych. – 1951. – V. 107, № 10, April. – P. 764–769.

8. Tucler, Y.I. Psychological aspects of sea survival // Approach. – 1966. – V. 11, № 9. – P. 26–30.

Кулик Лілія Володимирівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 3 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: завідувач кафедри
тактичної підготовки ННІ № 3 Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
психологічних наук *Давигора Ю. І.*

ВИРОБНИЧИЙ ШУМ, ВПЛИВ ЙОГО НА ОРГАНІЗМ І ПРАЦЕЗДАТНІСТЬ ЛЮДИНИ ТА ЗАХОДИ ЗАХИСТУ ВІД НЬОГО

Здоров'я робітників є найважливішою характеристикою трудового потенціалу держави і значною мірою визначає економічний та соціальний стан суспільства. Працююче населення України складає близько 20 млн. чоловік, з них 6,5 млн. працюють у шкідливих і небезпечних умовах [1]. Серед значного різноманіття факторів виробничого середовища, які негативно впливають на стан здоров'я працівників, такий фізичний фактор, як шум, займає одне з пріоритетних місць, він чинить негативну дію на функціонування всіх важливих систем організму, призводить до виникнення патології з переважним ураженням слуху, центральної нервової і серцевосудинних систем, істотно знижує працездатність

Людина живе в світі звуків від самого народження протягом всього життя. На лекції про освітлення ми говорили, що до 90% інформації про навколишнє середовище людина одержує від органів зору. З тих, що залишилися 5% – 10% доводиться на органи слуху. В нашій лекції траплятимуться два поняття: звук і шум. Вони, в принципі, рівнозначні, але поняття «звук» більш широке. Це музика, шелестіння листя, шум прибою. Крім того, це жива мова, яка відводить людині особливе місце в природі. Поняття шум трохи вужче. Існує два визначення шуму:

Шум – це неритмічне звукоутворення, безладна мішанина звуків.

Шум – це будь-який звук, що заважає людині.

Статистика стверджує, що останніми роками шум як в побуті, так і на робочих місцях постійно збільшується десь на 1–3 дБ в рік.

Як приклад збільшення шумності в побуті можна пригадати майже всі побутові пристрої, прилади і пристосування: пральні машини, пилососи, мопеди, електродрилі та інший електроінструмент.

Тому на даний час поряд з терміном «забруднення навколишнього середовища», де мається на увазі в основному хімічне і механічне забруднення все частіше використовується поняття «шумове забруднення». Ученими ще не доведено, що небезпечніше:

дихати повітрям, що містить шкідливі домішки, або цілодобово знаходиться під впливом сильного шуму. Абсолютна тиша – теж зло (космонавти, підводники і т.п.).

Шум характеризується частотою f , інтенсивністю I і звуковим тиском. Частина простору, у якому поширюються звукові хвилі, називається звуковим полем. Інтенсивність звуку вимірюється середньою кількістю звукової енергії, що проходить в одиницю часу через одиницю поверхні, перпендикулярної напрямку поширення звуку. Інтенсивність звуку як фізична величина виражає кількість звукової енергії минаючої в 1 через площу в 1 м².

де I – інтенсивність звуку, Вт/м²;

P – миттєве значення звукового тиску, Па;

ρ – щільність середовища, кг/м³

C – швидкість звуку в середовищі, м/с.

Реакція людини на шум різна.

Деякі люди терпимі до шуму, у інших він викликає роздратування, прагнення піти від джерела шуму. Психологічна оцінка шуму в основному базується на понятті сприйняття, причому велике значення має внутрішня налаштування до джерела шуму. Вона визначає, чи буде шум сприйматися як заважає. Часто шум, відтворений самою людиною, не турбує його, в той час як невеликий шум, викликаний сусідами або яким-небудь іншим джерелом, надає сильний подразнюючий ефект

$$I = \frac{P^2}{\rho \cdot C}$$

Шум в значній мірі

– порушує сон, вкрай несприятливо діють переривчасті, раптово виникають шуми, особливо у вечірні та нічні години, на тільки що заснув людини.

– нерідко викликає сильний переляк, після пробудження люди почувають утому,

– головний біль, а нерідко і серцебиття.

Відсутність нормального відпочинку після трудового дня призводить до того, що природно розвивається в процесі роботи стомлення не зникає, а поступово переходить

– хронічна перевтома,

– гіпертонічна хвороба.

Найефективніший засіб боротьби із шумом – зниження його в джерелі створення. У першу чергу необхідно замінювати устаткування ударної дії на устаткування безударної дії. Так, ефективними є заміна kleпання kleпальними молотками на гідравлічне kleпання чи зварювання, застосування прокладок великим внутрішнім тертям (гуми), поглинаючих коливальну енергію.

Зниження шуму можна досягти шляхом заміни металу іншими матеріалами – пресованим текстолітом, капроном та різними пластмасами. Боротьба із шумом тертя в джерелі його створення здійснюється головним чином за допомогою змащувальних матеріалів (наприклад, машинного масла при різанні та шліфуванні металу). Своєчасне змазування не тільки забезпечує безшумну роботу устаткування, а й зменшує зношення деталей, підвищує їх довговічність.

Вібрація – механічні коливання механізмів, машин або відповідно до ГОСТ вібрацію класифікують наступним чином.

За способом передачі на людину
загальну, що передається через опорні поверхні на тіло сидить або стоїть людини,

локальну, що передається через руки людини.

По напрямку розрізняють вібрацію,
діє вздовж осей ортогональної системи координат для загальної вібрації,

– діє вздовж всієї ортогональної системи координат для локальної вібрації.

За джерела виникнення вібрацію
транспортна (при русі машин),
транспортно-технологічна (при поєднанні руху з технологічним процесом, при розкиданні добрив, косовиці або обмолоті самохідним комбайном і т. д.)

технологічна (при роботі стаціонарних машин). Вібрація характеризується частотою f , тобто числом коливань і секунду (Гц), амплітудою A , тобто (м/с) и ускорением. зміщенням хвиль, або висотою підйому від положення рівноваги (мм), швидкістю V (м / с) і прискоренням. Весь діапазон частот вібрацій також розбивається на октавні смуги: 1, 2, 4, 8, 16, 32, 63 125, 250, 500, 1000, 2000 Гц. Абсолютні значення параметрів, що характеризують вібрацію, змінюються в широких межах, з цього використовують поняття рівня параметрів, що представляє собою логарифмічне відношення значення параметра до опорного або порогового його значенню.

Отже, здоров'я робітників є найважливішою характеристикою трудового потенціалу держави і значною мірою визначає економічний та соціальний стан суспільства. Працююче населення України складає близько 20 млн. осіб, з яких менша половина працює у дуже шкідливих і небезпечних умовах, які в скорому часі можуть привести до травм і летальних випадків. Серед значного різноманіття факторів виробничого середовища, які негативно впливають на стан здоров'я працівників, такий фізичний фактор, як шум, займає одне з пріоритетних місць, він як ніщо інше чинить негативну дію на функціонування всіх важливих систем організму, призводить до виникнення патології з переважним ураженням слуху, центральної

нервової і серцево-судинної систем, істотно знижує працездатність, та впливають на життя в цілому, тому що наслідки такої небезпечної роботи проявляються не лише на робочому місці, а й у буденному житті. Це приносить певні незручності та погіршення самовідчуття. Наприклад, у сучасній гірничорудній промисловості підвищені рівні шуму спостерігаються майже на всіх технологічних етапах виробництва. Виробничий шум, що генерується кар'єрним обладнанням, за спектральним характером відноситься до широкопasmового, за часовими характеристиками – до непостійного, що коливається в часі. Дослідження, які були проведені змогли показати, що таким чином при підвищенні дБА умови роботи певних працівників порушуються, разом з цим вони не завжди можуть відстояти свої потреби наприклад у конкретному оснащенні, яке може зменшити негативний вплив виробничого шуму на організм людини. Працівники мають страх бути звільненими і тому жертвують своїм здоров'ям за ради робочого місця і хоч якоїсь зарплати. Зазвичай у шахтах чи в гірничій промисловості роботодавці порушують права свої працівників, що у майбутньому може привести до зниження працездатності, погіршення здоров'я чи навіть до летальних випадків.

Мартим'янова Марія Юрївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 3 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: старший викладач
кафедри тактичної підготовки ННІ № 3
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук *Гузенко Є. В.*

ПОНЯТТЯ І ЗНАЧЕННЯ ЮРИДИЧНИХ НОРМ, ЯКІ ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ОХОРОНУ ПРАЦІ РОБІТНИКІВ

Як відомо, праця є цілеспрямованою діяльністю людини, що орієнтована на створення за допомогою знарядь виробництва матеріальних і духовних цінностей, необхідних для життя людей. На жаль, загальний стан умов і безпеки праці в Україні лишається низьким. Щороку в Україні з'являється близько сімох тисяч працівників із професійними захворюваннями. Мета законодавства у сфері охорони праці – створення таких правових норм, які будуть не тільки сприяти збереженню життя та здоров'я працівників у процесі їх трудової діяльності, а й гарантувати його. Для її досягнення потрібен механізм, за допомогою якого буде впроваджуватися в життя весь комплекс заходів щодо створення умов праці, які відповідають вимогам збереження життя та здоров'я працівників. Щоб такий

механізм діяв, необхідно виробити державну політику в галузі охорони праці, в основу якої було б покладено турботу про життя та здоров'я працівника, й уповноважити відповідні державні й інші органи її реалізовувати.

У зв'язку з цим прагнення «підігнати» подібні приписи під правило поведінки з його структурою виглядає штучно.

Законодавчі положення, які не є правилом поведінки, неоднорідні. Вони справді не наказують суб'єкту той чи інший варіант поведінки, далеко не всі і не завжди можуть бути покладені в основу рішення юридичної справи. Однак всі вони норми і мають правовий характер. Факт включення цих положень в законодавчий акт повідомляє їм юридичні властивості.

Є в повній мірі нормами права поняття угоди, зобов'язання, злочини, порядок вступу актів у силу, закріплені законом форми власності та ін. Щоб переконатися в цьому, досить співвіднести їх з вищезазначеними ознаками юридичних норм. Норми права, таким чином, не зводяться лише до правил поведінки, які становлять лише одну, хоча і найбільш поширену різновид юридичних норм.

Юридична норма – вихідний, головний елемент права, основне поняття всієї правової системи. Процес формування і реалізації права, законодавство, всі юридичні поняття і конструкції і навіть теорії у своїй основі прямо або побічно мають юридичну норму.

Юридична норма володіє наступними характерними рисами:

1. Чи відображає найбільш важливі, які мають цінність для суспільства, особистості або соціальної групи суспільні відносини.
2. Є модель регульованих суспільних відносин.
3. Чи відображає і закріплює типовість соціальних процесів, явищ, зв'язків як наслідок їх повторюваності.
4. Має загальнообов'язковим характером.

Закони змінюються і пристосовуються до нових умов не у процесі їх тлумачення і застосування, а у встановленому порядку самим законодавцем. В результаті тлумачення не створюється норма права, а лише виявляється, встановлюється виражена в законі державна воля. Воно не повинно замінити правотворчість там, де є прогалини у правовому регулюванні, і де необхідне видання нових нормативних актів.

Законність забезпечує верховенство закону над всіма іншими нормативними актами, його вищу юридичну силу. Щодо тлумачення це верховенство знаходить прояв у тому, що зміст підзаконних актів розкривається у точній відповідності з законом.

Юридичний аспект охорони праці полягає у забезпеченні права працівника на життя, охорону здоров'я, на належні, безпечні і здорові умови праці. Охорона праці в юридичному аспекті являє

собою правовий інститут, що має міжгалузевий характер. Норми цього інституту захищають інтереси різних суб'єктів права: а) роботодавців та працівників, які перебувають з ними у трудових правовідносинах; б) членів виробничих кооперативів; в) студентів, які проходять виробничу практику; г) громадян, які відбувають покарання за вироком суду, в період їх роботи в організації та ін. Дія Закону України «Про охорону праці» поширюється на всіх юридичних та фізичних осіб, які відповідно до законодавства використовують найману працю, та на всіх працюючих.

До основних правових принципів у сфері охорони праці в Україні належать:

- пріоритет охорони життя та здоров'я працівників перед економічними інтересами;
- повна відповідальність роботодавця за створення належних, безпечних і здорових умов праці;
- соціальний захист працівників, повне відшкодування шкоди особам, які потерпіли від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань;
- компетентність діяльності щодо забезпечення охорони праці;
- двосторонній зобов'язуючий (і працівника, і роботодавця) характер діяльності щодо додержання норм з охорони праці;
- встановлення єдиних вимог з охорони праці для всіх підприємств та суб'єктів підприємницької діяльності незалежно від форм власності та видів діяльності;
- встановлення та гарантування заходів самозахисту прав працівників на здорові та безпечні умови праці;
- обов'язковість відшкодування шкоди, заподіяної працівникові у зв'язку з виконанням трудових обов'язків;
- соціальне страхування ризику втрати працездатності та трудового доходу у зв'язку з нещасним випадком чи професійним захворюванням.

Нормативно-правові акти з охорони праці охоплюють правила, норми, регламенти, положення, стандарти, інструкції та інші документи, обов'язкові для виконання. В нормативно-правових актах представлені різні види норм права (охоронні, регулятивні, захисні, дефінітивні та ін.).

Законодавство про охорону праці складається з Конституції України, КЗпП, законів України «Про охорону праці», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності», інших законів України та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів.

Розробка та прийняття нових, перегляд і скасування чинних нормативно-правових актів з охорони праці провадиться спеціально

уповноваженим центральним органом виконавчої влади з нагляду за охороною праці за участю професійних спілок і Фонду соціального страхування від нещасних випадків та за погодженням з органами державного нагляду за охороною праці.

Отже, законодавство України про охорону праці являє собою систему взаємозв'язаних нормативно-правових актів, що регулюють відносини у галузі реалізації державної політики щодо правових, соціально-економічних, організаційно-технічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження здоров'я і працездатності людини в процесі праці.

Питання охорони праці регулюються Кодексом законів про працю України, Законами України «Про охорону праці», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності», а також низкою постанов Кабінету Міністрів України та Указів Президента України.

Одним із найважливіших нормативно-правових актів про охорону праці є Закон України «Про охорону праці». Він визначає основні положення щодо реалізації конституційного права громадян на охорону їх життя і здоров'я в процесі трудової діяльності, регулює за участю відповідних державних органів відносини між власником підприємства, установи, організації незалежно від форм власності та видів їх діяльності і працівником з питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища і встановлює єдиний порядок організації охорони праці в Україні.

Список використаних джерел

1. Амелічева Л. П. Забезпечення безпеки праці як умови трудового договору: дис. кандидата юрид. наук: 12.00.05 / Амелічева Лілія Петрівна. – К, 2008. – 209 с.

2. Гоц О. В. Галузева диференціація та її значення у регулюванні праці професорсько-викладацького складу вищої школи / О.В. Гоц // Вісник Запорізьк. юрид. ін-ту. – 2002.

3. Європейська соціальна хартія (переглянута) : від 03.05.1996 р. ЕТБ № 163 // ВВР України. – 2007. – № 51. – Ст. 418.

4. Жолнович О. І. Система трудового права України: автореф. дис. на здобуття наук, ступенів канд. юрид. наук: спец. 12.00.05 «Трудове право, право соціального забезпечення» / О. І. Жолнович; Львівськ. нац. ун-т імені Івана Франка, 2008 – 18 с.

5. Закон України «Про охорону праці» : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 20 квіт. 2018 р.: (офіц. текст). – К.: Паливода А.В., 2018. – 32 с.

6. Законодавча техніка / під ред. Д. А. Керімова. – Л.: Вид-во Ленінгрск. ун-ту, 1965. – 144 с.

7. Іванов С. А., Лівшиць Р. З., Орловський Ю. П., П'ятаков А. В., Цепін А. І. Трудове право і підвищення якості праці / Іванов С. А., Лівшиць Р. З., Орловський Ю. П., П'ятаков А. В., Цепін А. І.; під ред. Іванова С. А. – М.: Вид-во «Наука», 1987. – 270 с.

8. Кодекс законів про працю України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 лист.2018 р.: (офіц. текст). – К.: Паливода А.В., 2018. – 128 с.

9. Конституція України: чинне законодавство станом на 1 вересня 2018 р.: – К.: Алетра, 2018. – 80 с.

10. Молодцов М. В. Система радянського трудового права і систем законодавства про працю / Молодцов М. В. – М., 1985. – 237 с.

11. Семенов В. І. Охорона праці в СРСР: правові проблеми станом на 9 лютого 2007 р.: К.: Наука і техніка., 1976. – 284 с.

12. Сирих В. М. Комплексні інститути як компоненти системи російського права / Сирих В. М. // Журнал російського права. – 2002. – № 10. – С. 22–27.

13. Смолярчук В. І. Джерела з радянського трудового права / Смолярчук В. І. – М.: Юрид. літ., 1978. – 348 с.

Кольва Денис Денисович,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 3 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: викладач кафедри
тактичної підготовки ННІ № 3 Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
психологічних наук ***Кудлай А. О.***

**АТЕСТАЦІЯ РОБОЧОГО МІСЦЯ Й ОХОРОНА ПРАЦІ
НА ПІДПРИЄМСТВАХ**

За час економічної, екологічної та демографічної кризи в Україні вібрації, важкості склалася досить серйозна ситуація з умовами праці та виробничим середовищем на переважаючій більшості підприємств, особливо у середньому та малому бізнесі. За даними Держкомстату, в останні роки понад 2 млн. осіб працювали на робочому місці в антисанітарних умовах збільшеної забрудненості повітря хімічними речовинами, пилом, перевищень рівнів шуму та напруженості праці.

У середньому по Україні в зазначених умовах працюють близько третини робітників. На підприємствах видобувної та металургійної промисловості, машинобудуванні та металообробці

кількість таких робітників становить до 70 % загальної кількості працюючих.

За даними Держкомстату, в останні роки понад 1,5 млн осіб працювали на робочому місці в антисанітарних умовах збільшеної забрудненості повітря хімічними речовинами, пилом, перевищень рівнів шуму та вібрації, важкості та напруженості праці. У середньому по Україні в зазначених умовах працюють близько третини робітників. На деяких підприємствах (у видобувній та металургійній промисловості, машинобудуванні та металообробці тощо) кількість таких робітників становить до 70 % загальної чисельності працюючих. Кожне виробництво складається із сукупності робочих місць.

Робоче місце являє собою первинний осередок даного виробництва, одиницю виробничої сили, здатної давати відповідну віддачу лише за умови необхідної фондооснащеності праці, забезпеченості його сировиною, матеріалами, заготовками та іншими предметами праці, а також робочою силою певної професійної підготовки, здатної приводити в рух засоби виробництва. Робоче місце як одиниця продуктивної сили постійно зазнає змін у зв'язку з удосконаленням засобів праці, використанням більш ефективних предметів праці, застосуванням більш кваліфікованого живої праці й безперервним поліпшенням організації праці та виробничого процесу в цілому [7, 5].

У результаті виробничі можливості одного робочого місця неухильно підвищуються, що створює передумови для скорочення загального числа робочих місць, а отже, і чисельності зайнятих. Облік цих змін і цілеспрямований вплив на формування необхідної кількості робочих місць припускають повсюдне і систематичне проведення атестації робочих місць і їх раціоналізації, з метою забезпечення на цій основі підвищення ефективності виробництва, якості продукції та раціонального використання основних виробничих фондів і трудових ресурсів на підприємствах.

Отже, *атестація робочих місць* (за умовами праці) — це комплексна оцінка всіх факторів виробничого середовища і трудового процесу. Включає облік та комплексну оцінку відповідності кожного робочого місця вимогам стандартів, методикам виконання вимірювань, санітарним нормам і правилам, техніки безпеки та пожежної безпеки.

Атестація проводиться на підприємствах і в організаціях незалежно від форм господарювання, де технологічний процес, використовуване обладнання, сировина та матеріали є потенційними джерелами шкідливих і небезпечних виробничих факторів, що можуть несприятливо впливати на стан здоров'я працівників, а також на їхніх нащадків як тепер, так і в майбутньому.

Атестацію проводять у строки, передбачені колективним договором, але не рідше одного разу на 5 років (п. 4 Порядку № 442 і п. 1.5 Методрекомендацій № 41)

У зв'язку з цим ураховується: дата і строки проведення чергової атестації встановлену з таким розрахунком, щоб вона закінчилася до закінчення строку дії попередньої атестації. Крім того, у разі докорінної зміни умов і характеру праці може бути проведено позачергову атестацію (п. 4 Порядку № 442). Її можуть ініціювати роботодавець, профспілковий комітет, трудовий колектив (його виборний орган) або органи Держпраці [2, 30].

Атестацію проводить постійно діюча атестаційна комісія. Її склад і повноваження визначаються наказом керівника підприємства.

До цієї комісії рекомендується включати головних спеціалістів, працівників відділу кадрів, праці та заробітної плати, ОП, органів охорони здоров'я підприємства, представників громадських організацій (п. 2.2 Методрекомендацій № 41). Крім того, до її складу обов'язково повинен входити представник виборного органу первинної профспілкової організації, а в разі відсутності такого – уповноважена найманими працівниками особа (абзац перший п. 4 Порядку № 442). До проведення атестації також можуть залучатися проектні та науково-дослідні організації, технічні інспекції праці профспілок, територіальні органи Держпраці (п. 5 Порядку № 442).

Відповідно до статті 100 Кодексу законів про працю України на важких роботах та роботах із шкідливими і небезпечними умовами праці встановлюється підвищена оплата праці. Віднесення робіт до категорії із шкідливими та важкими умовами праці можливе також лише на підставі результатів атестації робочих місць за умовами праці. Величина доплат за шкідливі умови праці визначається відповідно до результатів проведеної атестації і може становити відповідно 4, 8 або 12% на роботах з шкідливими та важкими умовами праці та 16, 20 або 24 % на роботах з особливо шкідливими та особливо важкими умовами. Доплати встановлюються щодо конкретних робочих місць і нараховуються за час фактичної зайнятості на цих місцях. Зайнятості не менше 80 % робочого часу, встановленого для відповідного виробництва. Таким чином, враховуючи глибокий соціальний зміст проведення атестації робочих місць за умовами праці для забезпечення захищеності працюючих, зайнятих на роботах з несприятливими умовами праці, керівники підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності та господарювання та фізичні особи (підприємці), які використовують найману працю, зобов'язані вжити необхідних заходів для її проведення, а на тих підприємствах, де термін її закінчився – провести чергову атестацію та забезпечити належне зберігання її матеріалів. Потрібна комплексна, науково обґрунтована атестація і раціоналізація робочих місць у галузях. Якщо цього не враховувати, багато, навіть дуже хороші заходи «не спрацюють».

Список використаних джерел

1. Колот А.М. Мотивація, стимулювання і оцінка персоналу. – До.: КНЕУ, 1998.
2. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/ВР-96. (зі змін. і доп.).
3. Маскон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основи менеджменту. – М.: Річ, 1992.
4. Сладкевич В.П. Мотивационный менеджмент: Курс лекцій. – До.: МАУП, 2001.
5. Подоровская М.М. Організація праці: Конспект лекцій. – До.: МАУП, 2001.
6. Дячун О.В. Організація, нормування та оплата роботи: Навч. посібник. – Львів, 2001.
7. Любимов Л.Л., Раннева Н.А. Основи економічних знань. М.: Вита-Пресс, 1997.
8. Фішер З., Дорнбуш Р., Шмалензи Р. Економіка. М.: Річ. 1998.
9. Офіційний сайт облдержадміністрації: www.kharkivoda.gov.ua
10. www.rumblor.ru.
11. www.ukr.net.
12. <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2017/may/issue-40/article-27412.html>.

Бразалук Максиміліан Юрійович,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 3 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: викладач кафедри
тактичної підготовки ННІ № 3 Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
психологічних наук ***Кудлай А. О.***

ПРАВА ПРАЦІВНИКІВ НА ПІЛЬГИ ТА КОМПЕНСАЦІЇ ЗА СКЛАДНІ ТА ШКІДЛИВІ УМОВИ ПРАЦІ

Вивчення охорони праці – одна з ключових умов для безпечного здійснення робітником своїх посадових обов'язків. Саме тому так важливо формувати та систематизувати наукові знання у майбутніх і підвищувати обізнаність у дійсних працівників. При сучасному матеріально-технічному забезпеченні виробництва, зокрема: стані робочого обладнання, відсутності нових проектно-конструкторських і управлінських рішень, принципово нових підходів до праці – не забезпечується повна безпека працівників, тож для відшкодування впливу важких та шкідливих умов праці на організм людини створена система прав на пільги та компенсації.

В Україні існує велика кількість підприємств зі шкідливими та важкими умовами праці, і, за даними Федерації профспілок України, останнім часом кількість підприємств як державної, так і недержавної форми власності з такими умовами праці збільшується.

Ця негативна тенденція виникає унаслідок нівелювання та ігнорування потреб створення належних умов для безпечної праці, що призводить до завдання непоправної шкоди життю та здоров'ю працівнику.

За дослідженням Міжнародної організації праці розвинені країни внаслідок нещасних випадків на виробництві, ліквідації наслідків промислових аварій, внаслідок професійних захворювань витрачають біля 4% ВВП. Якщо врахувати, що ВВП України становить 1,5 трильйона гривень, то на основі підрахунків Міжнародної організації праці та країн-членів Європейського Союзу можна зробити висновок, що державний бюджет України втрачає близько 60 мільярдів гривень від неналежних умов праці та наслідків небезпечного виробничого середовища [1, с. 10].

Державний санітарно-епідеміологічний нагляд України повідомляє: понад 70% підприємств у нашій країні не відповідають санітарним вимогам щодо систем опалення та освітлення, вентиляції, роботи санітарно-побутових приміщень.

На підприємствах із важкими та шкідливими умовами праці питома вага працюючих, які виконують свої посадові обов'язки у неналежних умовах складає 77,4%. Сюди входять такі види робіт, як: добування торфу, вугілля та лігніну [1, с. 2].

При розгляді теми про пільги та компенсації відповідно до умов праці, необхідно також згадати про атестацію робочих місць за умовами праці. Вона проводиться на підприємствах, де є потенційні джерела небезпечних та шкідливих факторів виробництва, які впливають на здоров'я робітників та їх потомства. Одним словом, атестація робочих місць повинна проводитися на кожному підприємстві, адже практично на кожному підприємстві чи організації наявні шкідливі виробничі фактори.

Метою атестації робочих місць є забезпечення та реалізація прав робітників на охорону здоров'я та безпечні умови праці, отримання пільг та компенсацій, пенсій за несприятливі умови праці. Не менш важливою метою є розробка та реалізація технічних, організаційних, соціальних, економічних заходів з метою покращення умов праці робітника. Атестація робочих місць проводиться не рідше, ніж раз на п'ять років. Час її проведення встановлюється підприємствами у колективному договорі [2].

Робітники, які працюють на виробництві з важкими та шкідливими умовами праці, мають право на скорочену тривалість робочого часу (не більше 36 годин на тиждень), оплату праці у підвищеному розмірі, наприклад, на роботах із важкими та шкідливими умовами праці цей показник складає 4, 8, та 12% до тарифної ставки, а на роботах із особливо важкими та особливо шкідливими умовами праці – 16, 20, 24%, додаткова відпустка (від 6 до 36 днів), пільгове пенсійне забезпечення, зниження пенсійного віку та стажу роботи.

Одним із важливих складових системи пільг і компенсацій є лікувально-профілактичне харчування, яке є безкоштовним для працівника. Раціон підбирається залежно від характеру виробничого процесу робітника для зміцнення його здоров'я та зменшення шкідливої дії небезпечних факторів робочого процесу на організм. Класичним прикладом такого харчування є видача молока або рівноцінного йому молочного продукту (наприклад, кефіру) робітникам згідно з рекомендацією Міністерства охорони здоров'я України [3, с. 64].

Отже, права працівників на пільги та компенсації за важкі та шкідливі умови праці мають велике значення в системі охорони праці. Вони певною мірою компенсують фізичні та психоемоційні втрати здоров'я, яких робітник зазнає у процесі виконання своїх службових обов'язків.

Список використаних джерел

1. Сучасний стан охорони праці в Україні. Федерація профспілок України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.fpsu.org.ua/napryamki-diyalnosti-okhorona-pratsi-i-zdorov-ya/9511-suchasnij-stan-okhoroni-pratsi-v-ukrajini>
2. Управління держпраці у Чернігівській області. «Атестація за умовами праці аналогічних місць» [Електронний ресурс]. Режим доступу: [/http://cn.dsp.gov.ua /cp2cms/w/cnt u/news /new 845](http://cn.dsp.gov.ua/cp2cms/w/cnt u/news /new 845).
3. Гандзюк М.П., Желібо Є.П., Халімовський М.О. Основи охорони праці – Київ, Каравела, 2004.

Печора Каріна Володимирівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: викладач кафедри
тактичної підготовки ННІ № 3 Національної
академії внутрішніх справ *Лицук Б. В.*

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ В СЛУЖБОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ І ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Актуальність теми. Конституція України у ст. 3 визначає людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю. Проголосивши курс на європейські цінності, Україна зобов'язалася забезпечувати дотримання підходу заснованого на правах людини, у тому числі в основі сучасної поліцейської діяльності. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Її головним обов'язком є утвердження й забезпечення прав і свобод людини [1].

З вищезазначеного слід констатувати, що у Національній поліції України в умовах сьогодення проводяться реформи, які направлені на покращення діяльності поліції в цілому та підготовку професійних кадрів, що відповідає сучасним потребам, та підтверджується Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020»; Стратегією розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року; Меморандумом про взаєморозуміння між Міністерством внутрішніх справ, Національною поліцією України, Управлінням поліції Швеції, Управлінням Організації Об'єднаних Націй з обслуговування проектів та Консультативною місією Європейського Союзу з реформування сектору цивільної безпеки в Україні щодо співпраці в межах проекту «Підтримка реформи поліції в Україні», в реалізації яких беруть активну участь державні органи та міжнародні партнери України. Необхідно зазначити той факт, що уже впроваджується нова модель професійної підготовки поліцейських в Україні; за новими міжнародними та європейськими стандартами відбувається тактична підготовка поліцейських органів та підрозділів Національної поліції України шляхом реалізації програм партнерами України, а саме: міжнародна програма підвищення кваліфікації для органів кримінального розслідування Департаменту юстиції США (ICITAP), проект підтримки підготовки поліцейських «Police Training Assistance Project» уряду Канади, Проект ЄС «Підтримка реформи

поліції в Україні»; впроваджується в діяльність органів та підрозділів Національної поліції України скандинавська модель забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів.

Реалізація проекту передбачає активну співпрацю із ІСІТАР та громадськими об'єднаннями і включає в себе, зокрема, і такі елементи: запровадження зонального принципу роботи (дільничні офіцери поліції, патрульна поліція, слідство); створення групи первинної комунікації; виділення більшої кількості груп швидкого реагування; запровадження інтерактивної карти подій як зручного механізму взаємодії між поліцією, громадою та органами місцевого самоврядування; облаштування робочого місця для надання безкоштовної правової допомоги в доступному місці органу НП, реконструкція будівлі НП відповідно до європейських стандартів;

покращення умов праці поліцейських, запровадження об'єктивної системи оцінювання, залучення експертів до проведення тренінгів, забезпечення інформаційно-технічними засобами; запровадження системи «Електронне спілкування» (інтерактивний чат, який дозволить зменшити навантаження на лінію «102» та менше відволікати значні ресурси на вирішення питань, що не належать до компетенції НП); побудова зворотного зв'язку з громадянами, які звернулися до НП (вибірковий моніторинг викликів та прийнятих рішень); запровадження проєктів «Сусідська варта», «Прозорий офіс», «Небайдужий громадянин», «Електронний кабінет дільничного», «Запитай поліцейського». На сучасному етапі дуже активно впроваджуються ці моделі в діяльності Національної поліції України.

Статтею 39 Конституції України закріплено право громадян збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації [1], що є однією з конституційних гарантій права громадянина на свободу свого світогляду і віросповідання, думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, на використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб на свій вибір, права на вільний розвиток своєї особистості тощо. При здійсненні цих прав і свобод не має бути посягань на права і свободи, честь та гідність інших людей [1].

Запровадження в діяльності органів та підрозділів НП України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів затверджена наказом МВС України від 23 серпня 2018 р. № 706 «Про затвердження Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів» [2].

Проведення масових заходів безпосередньо пов'язано з публічною безпекою і порядком, забезпечення яких є одним з головних завдань НП. За 2017–2018 рік працівники поліції діалогу відпрацювали більш ніж на 2 506 масових заходах різного характеру, в яких взяло участь близько 2 мільйонів 400 тисяч громадян, а саме:

- політичної спрямованості – 576;
- соціально-економічного характеру – 545;
- спортивного характеру – 206;
- релігійного характеру – 130;
- культурно-видовищного характеру – 233;
- Інших – 906.

Крім цього у 2018 році поліцейські брали безпосередню участь в період підготовки та проведення фінального матчу Ліги чемпіонів УЄФА сезону 2017/2018 років, матчів першого туру групових раундів Ліги Європи УЄФА, а також матчів Прем'єр-ліги України.

Для більш ефективного забезпечення публічного порядку Національна поліція України звернулася до моделі проведення масових заходів країн Швеції та Данії, а саме впровадження «скандинавської моделі» підтримання публічної безпеки та порядку в наведених вище масових заходах.

Також до підтримання порядку на масових заходах та ознайомлення зі скандинавською моделлю долучилась вже неодноразово Національна академія внутрішніх справ. Однією з нещодавніх подій було підтримання публічної безпеки та порядку із залученням керівного, офіцерського, науково-педагогічного та курсантського складу нашої академії на Головних дебатах країни – 19.04.2019 року на НСК «Олімпійський». В ньому взяло участь 1250 офіцерів та курсантів Національної академії внутрішніх справ [3].

Отже, характерною ознакою діяльності правоохоронних органів багатьох країн світу є висока соціальна, правова захищеність і матеріальна забезпеченість їх працівників, що спонукає до відповідального виконання обов'язків, професійного зростання [4, с. 12]. Саме тому впровадження досвіду тактичної підготовки поліцейських європейських та інших зарубіжних країн є дуже потрібним в умовах реформування Національної поліції України.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

2. Концепція запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення

масових заходів: завт. наказом МВС України від 23 серп. 2018 р. № 706. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MVS873.html

3. Офіцери особового складу і курсанти НАВС забезпечують публічний порядок і безпеку на НСК «Олімпійський» <https://nni1.naiu.kiev.ua/slajder/oficeri-osobovogo-skladu-i-kursanti-navs-zabezpechuyut-publichnij-poryadok-i-bezpeku-na-nsk-%C2%ABolimpijskij%C2%BB.html>.

4. Губанов А. В. Полиция зарубежных стран. Организационно-правовые основы, стратегия и тактика деятельности / А. В. Губанов. – М. : МАЭП, 1999. – 286 с.

Васюта Юлія Володимирівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра ННІ № 1 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: професор кафедри тактичної підготовки ННІ № 3 Національної академії внутрішніх справ, кандидат військових наук, старший науковий співробітник ***Красіков О. М.***

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ
ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ
ФУТБОЛЬНОГО МАТЧУ**

Нерідко під час футбольних матчів мають місце масові заворушення, порушення організаторами та учасниками порядку і правил проведення заходу, прав і свобод, у тому числі і з боку органів влади та правоохоронців. За таких умов питання забезпечення публічного порядку під час проведення футбольних матчів в Україні набуває особливого значення.

Конституцією України гарантоване право громадян на здійснення виключно мирних масових заходів у законодавчо визначеному порядку, проте, нерідко різні збори, демонстрації, мітинги, страйки, вуличні походи, що вже стали звичайною практикою волевиявлення населення, відбуваються із порушенням законодавчо встановлених вимог, проявами злочинності, виступами екстремістів, тощо, що є загрозою не лише публічній безпеці та порядку, але й в деяких випадках і національній безпеці держави загалом. У зв'язку з цим, у сучасних умовах підвищених соціально-економічних, політичних та інших ризиків підтримання публічної безпеки і порядку, що є передусім завданням діяльності Національної поліції України, набуває ще вагомішого значення в суспільстві [3; 2, с. 196].

Законодавство у сфері забезпечення публічного порядку та безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів

базується на Конституції України і складається з Європейської конвенції про насильство та неналежну поведінку з боку глядачів під час спортивних заходів, і зокрема футбольних матчів, а також із законів України «Про фізичну культуру і спорт», «Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів» та інших нормативно-правових актів.

Публічний порядок – це система суспільних відносин, урегульована правовими та моральними нормами та націлена на гарантування публічної безпеки та спокою, належних умов функціонування державних і недержавних організацій, захист гідності та честі громадян. Під публічним порядком під час масових заходів ми розуміємо відкриту систему гласних упорядкованих суспільних відносин, які забезпечують належні умови життєдіяльності населення та стан захищеності життєво важливих інтересів суспільства під час проведення масових заходів від загроз і небезпек природного або техногенного генезису, попередження їх виникнення, усунення негативних наслідків у разі заподіяння шкоди.

Завданнями органів Національної поліції, зокрема, під час організації та проведення футбольних матчів, є такі як:

1) забезпечення публічного порядку на прилеглий до спортивної споруди території, шляхах евакуації глядачів та в громадських місцях населеного пункту, в якому проводиться футбольний матч, а також на маршрутах руху організованих груп глядачів;

2) розроблення з урахуванням ступеня ризику отриманої інформації про очікувану чисельність глядачів і оперативної обстановки в день проведення футбольного матчу плану заходів щодо забезпечення публічного порядку та публічної безпеки із зазначенням чисельності сил і засобів органів Національної поліції, що залучаються для здійснення зазначених заходів, їх розстановки на відповідній території, а також резерву сил і засобів для застосування в разі вчинення глядачами протиправних дій, що загрожують життю та здоров'ю людей, зокрема, на території спортивної споруди;

3) своєчасне встановлення з урахуванням оперативної обстановки, але не пізніше ніж за чотири години до початку футбольного матчу, контролю за прилеглою до спортивної споруди територією;

4) реагування на протиправні дії глядачів безпосередньо на трибунах спортивної споруди та припинення таких дій за письмовим зверненням організаторів футбольного матчу чи керівника служби безпеки в разі неможливості їх припинення силами служби безпеки спортивної споруди (футбольного клубу) та обслуговуючого

персоналу. У бланку такого звернення, що розробляється оператором спортивної споруди за участю представника відповідного органу Національної поліції, повинна бути передбачена можливість внесення прізвища та ініціалів представника органу Національної поліції, до якого воно адресоване, дати і часу звернення, прізвища та ініціалів працівника служби безпеки спортивної споруди (футбольного клубу) та його підпису.

О.О. Панова виділяє напрямки забезпечення Національною поліцією публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів, до яких відносяться і футбольні матчі, об'єднавши їх в наступні основні блоки [1, с. 43]:

- 1) нормативно-правове забезпечення;
- 2) моніторинг, аналітичне та інформаційне забезпечення;
- 3) оперативне управління, організаційне та методичне забезпечення;
- 4) комунікаційне забезпечення, координація та взаємодія;
- 5) контроль за діяльністю органів поліції.

Цілком погоджуюся із вищевказаними формулюваннями, і вважаю, що комплекс блоків забезпечить високий рівень публічної безпеки під час організації та проведення футбольних матчів.

Загострення соціальних, політичних, расових і релігійних протиріч в Україні призвело до появи осередків напруженості та конфліктів, що деякою мірою навіть виходить за межі нашої держави. Втручання закордонних агресорів і деяких політичних сил унеможливають продуктивний розвиток держави та роблять її несприятливою до іноземних інвестицій. Результатом конфліктів в Україні є зростання масових безладів, що призводять до дестабілізації державного ладу, падіння авторитету державних органів влади.

Список використаних джерел

1. Панова О. О. Організація діяльності органів поліції щодо підтримання публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів // S.P.A.C.E. Society, Politics, Administration in Central Europe: електронний науково-практичний журнал / редкол.: Д. В. Яковлев, К.М. Вітман; НУ «ОЮА». Одеса, 2017. Вип. 2. С. 42–46.

2. Серeda В. В. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ / В. В. Серeda. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів, 2015. 582 с.

3. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р. Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/96>.

Ткачук Лілія Петрівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра Прикарпатського факультету (м. Івано-Франківськ) Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: старший викладач кафедри тактико-спеціальної, фізичної та вогневої підготовки Прикарпатського факультету (м. Івано-Франківськ) Національної академії внутрішніх справ **Калинчук Л. М.**

ВПЛИВ ЗАНЯТЬ У СПОРТИВНИХ СЕКЦІЯХ НА УСПІШНІСТЬ КУРСАНТІВ У ЗВО МВС УКРАЇНИ

Фізична підготовленість – це один із основних компонентів професійної підготовки поліцейського, який підвищує ефективність професійної діяльності, допомагає більш ефективно виконувати покладені службові завдання.

Фізична підготовка – це комплекс заходів, спрямований на формування та вдосконалення рухових умінь і навичок, розвиток фізичних якостей та здібностей поліцейського з урахуванням особливостей його професійної діяльності [1].

Науковцями у багатьох дослідженнях доведено позитивний вплив занять фізичними вправами на розвиток людини не тільки у фізіологічному напрямі, а і в розумовому та комунікативному розвитку.

Фізична досконалість є важливою передумовою функціонування і розвитку всіх систем організму, та і по великому рахунку соціальних систем.

Заняття спортом у спортивних секціях та підвищена фізична активність впливають на самооцінку здібностей студентів.

Підготовка сучасного поліцейського відбувається на фоні інтенсивного процесу навчання, що супроводжується постійним нервово-емоційним напруженням, зниження рухової активності.

Велика таємниця виховання полягає в тому, що фізичні вправи і вправи духовні завжди є відпочинком одні для одних. Ці слова великого педагога Жан Жака Руссо актуальні і у нашому сьогоденні.

«Чи сміється дитина коли бачить іграшку, чи посміхається Гарібальді, коли його проганяють за надмірну любов до батьківщини, чи тремтить дівчина при думці про кохання, чи створює Ньютон світові закони і пише їх на папері – скрізь кінцевим фактом є м'язова діяльність» ці слова належать видатному вченому-фізіологу Івану Михайловичу Сеченову.

Заняття спортом, як правило, сприяють підвищенню розумової працездатності. Це відбувається тому, що зміна розумової і фізичної роботи позитивно впливає на обидва види діяльності, а стомлення від

розумової праці ліквідується швидше при переключенні на виконання знайомих і відносно простих за координацією рухів [3, с. 4].

Сьогодні на ряду з недооцінкою ролі занять фізичної культурою і спортом набуває популярності заняття фізичними вправами у спортивних секціях. Адже саме фізична підготовленість людини є одним із критеріїв здоров'я, і її успішність у різних видах трудової діяльності протягом усього періоду життя.

Вищенаведене спонукало нас поставити питання як впливають заняття курсантів ЗВО МВС у спортивних секціях на їхню успішність в навчанні.

Для того, щоб отримати відповідь на дане запитання нами було проаналізовано результати здачі сесій курсантами. Для порівняння аналіз результатів проводився в двох групах.

Контрольна – курсанти, що не відвідують заняття в спортивних секціях та експериментальна – курсанти, що займаються в спортивних секціях.

Отримані результати дослідження представлені в таблиці 1

Таблиця 1

Посеместровий та загальний середній бал успішності контрольної та експериментальних груп по 100 бальній шкалі

	1 семестр (середній бал по 100 бальній шкалі)	2 семестр (середній бал по 100 бальній шкалі)	3 семестр (середній бал по 100 бальній шкалі)	Загалом (середній бал по 100 бальній шкалі)
Контрольна група	83,7	79	78,9	80,5
Експериментальна група	86,6	91	82,9	86,8

Таким чином, на прикладі конкретних курсантів ми ще раз доводимо, що заняття спортом, зокрема у спортивних секціях, сприяють підвищенню розумової працездатності, швидшого переключення з одного виду діяльності на інший, а як результат і покращенню успішності у навчанні.

Крім того, враховуючи, що підготовка курсантів у ЗВО МВС супроводжується постійним нервово-емоційним напруженням, заняття у спортивних секціях сприяють адаптації до умов навчання, знятті психологічного та нервового напруження.

Список використаних джерел

1. Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України затверджено Наказом Міністерства внутрішніх справ України 26.01.2016 № 50.

Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 19 лютого 2016 р. за № 260/28390.

2. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту № 8/2010 Вплив занять спортом на самооцінку фізичного розвитку студентів різних груп Марченко О.Ю. Полтавський університет економіки і торгівлі Стор 56–60.

3. Мозговий О.І. Загальна характеристика здоров'я студентів ВНЗ / О.І. Мозговий, І.С. Донченко // Вісник Запорізького національного університету – 2012. – № 2(8) – С. 92–97.

4. Петрина Р. Оцінювання показників фізичної підготовленості студентів ВНЗ / Р. Петрина, В. Стадник, А. Окопний // Молода спортивна наука України, 2013. – Т. 2. – С. 212–216.

5. Грибан Г.П. Особливості фізичної підготовленості студентів вищих навчальних закладів України / Г.П. Грибан // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т.Г. Шевченка: зб. наук. пр. – Чернігів: ЧНПУ, 2014. – Вип. 118. – С. 88–93.

6. Гринько В.М. Ставлення студентів до фізичного виховання і здорового способу життя та їх самооцінка рівня фізичної підготовленості / В.М. Гринько // Слобожанський науково-спортивний вісник. – Харків: ХДАФК, 2015. – № 1(45). – С. 55–59.

7. Петрица П. Ставлення студентів до фізичної культури і спорту у процесі їх фізичного виховання / Петро Петрица // Молода спортивна наука України: зб. наук. пр. з галузі фізичного виховання, спорту і здоров'я людини / за заг. ред. Євгена Приступи. – Л., 2015. – Вип. 19. – Т. 2. – С. 212–216.

Лобич Марина Сергіївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: професор кафедри тактичної
підготовки ННІ № 3 Національної академії
внутрішніх справ, кандидат військових наук,
старший науковий співробітник *Красіков О. М.*

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ЗВ'ЯЗКУ ПІД ЧАС НЕСЕННЯ СЛУЖБИ ПАТРУЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ НА АВТОМОБІЛІ

На даний час Національна поліція України знаходиться на такому етапі, коли вона розвивається та удосконалюється кожного року, одним із найважливіших напрямів діяльності є – патрулювання, тому доцільно було б дослідити тактику патрулювання та основні засоби зв'язку, які використовуються. Українське законодавство щодо

врегулювання діяльності поліцейських повинно враховувати всі особливості тактики несення служби із засобами зв'язку.

Працівники органів поліції, виконуючи завдання з боротьби зі злочинністю, зі забезпечення публічної безпеки та порядку, підприємств, установ, майна громадян, широко застосовують засоби зв'язку. Зв'язок – це система технічних пристроїв для передачі інформації на відстань.

До засобів зв'язку відносяться: радіозв'язок, пересувні засоби зв'язку, сигнальні засоби зв'язку, телефон, гучномовець, переносна радіостанція, інтернет.

Система засобів зв'язку поділяється на: засоби дротового зв'язку та засоби радіозв'язку. Традиційні засоби зв'язку поділяються на: провідні, комбіновані та радіозв'язку.

Недоліком цієї класифікації є універсальний характер використання деяких технічних засобів. Одні й ті ж технічні засоби можуть використовуватися на всіх основних напрямках діяльності поліції. Це стосується, наприклад, засобів радіозв'язку, фото- та відеоапаратури, приладів звукозапису, пошукової техніки.

Форми застосування засобів зв'язку:

1) гласна – відкрита. У гласній формі спеціальна застосовується у наступних галузевих службах поліції: профілактичній, слідчій, адміністративно-правовій, охоронній тощо.

2) негласна – законспірована: факти застосування фіксуються, як правило, у відповідних документах, що зберігаються у справах оперативного обліку.

Виходячи із завдань, які вирішуються зв'язком, можна визначити вимоги, серед них першочерговими є наступні: своєчасність встановлення, надійність роботи, забезпечення достовірності, швидкість роботи, секретність передачі даних.

Розглянемо види радіостанцій, які використовуються у поліції:

1. Мобільна радіостанція MOTOROLA RADIUS GM350 призначена для організації безпошукового двостороннього симплексного телефонного радіозв'язку з однотипними радіостанціями, а також з радіостанціями інших типів, що мають однакові частоти зв'язку і виклику.(4)

2. Радіостанції MOTOROLA RADIUS GP300, MOTOROLA RADIUS P110PL призначені для організації безпошукового безпідстроюваного двостороннього симплексного телефонного радіозв'язку з однотипними радіостанціями, а також з радіостанціями інших типів, що мають однакові частоти зв'язку і виклику.

3. Засоби посилення мови EM-12; СГУ-60

Електромегафон EM-12 Призначення: електромегафон переносний типу EM-12 призначений для короткочасної голосної спрямованої передачі мови голосом (наказів, команд) і подачі сигналу

типу «сирена» на відкритому просторі й у великих закритих приміщеннях під час несення патрульної служби з охорони суспільного порядку, керування дорожнім рухом, проведення різних масових заходів.

Сигнально-гучномовна установка СГУ-60 Призначення: мобільна сигнально-гучномовна установка СГУ-60 призначена для гучномовної передачі різної звукової інформації протягом не менше 4 годин безупинної роботи, в умовах вуличних шумів, а також для подачі спеціальних звукових (електронна сирена) і світлових (проблисковий маячок) попереджувальних сигналів.

У разі передачі потрібно дотримуватися таких правил:

– подумки сформулюйте повідомлення якомога чіткіше і коротше;

– прослухайте чи вільний від переговорів канал;

– подайте тональний виклик (1–2 с);

– натисніть кнопку «передача» і передавайте повідомлення.

Застосування радіозв'язку у практичній діяльності органів поліції пов'язане також з рядом труднощів, основні з яких:

– відкритість каналу зв'язку для доступу до інформації сторонніх осіб;

– низька надійність, яка пов'язана з впливом завад на канал зв'язку (промислові шуми, атмосферні явища тощо);

– залежність якості зв'язку від стану атмосфери, пори року та часу доби;

– залежність якості зв'язку від умисних або неумисних перешкод (атмосферних, промислових, побутових та ін.);

– можливість визначення координат кореспондента.

Характерними видами перешкод є:

1. *Сторонні радіосигнали.*

2. *Побічні випромінювання радіопередавальних пристроїв*

3. *Атмосферні перешкоди.*

4. *Індустріальні перешкоди.*

5. *Внутрішні шуми радіоприймача.*

6. *Космічні шуми.*

Щоб застосування спеціальної техніки та засобів зв'язку було ефективним, необхідно дотримуватися наступних **рекомендацій**:

1) законність застосування засобів зв'язку. Використання техніки має відповідати вимогам Конституції України (ст. 31, 32), законів і підзаконних актів України;

2) етична допустимість застосування. Згідно зі ст. 11 КПК України, забороняється під час кримінального провадження піддавати особу катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує її гідність, поводженню чи покаранню, вдаватися до погроз

застосування такого поведіння, утримувати особу у принизливих умовах, примушувати до дій, що принижують її гідність;

3) цільовий характер застосування. Застосування спеціальної техніки повинно бути спрямовано на захист прав і свобод громадян, інтересів держави від посягань з боку злочинців;

4) наявність фактичних причин для застосування. Рішення про застосування спеціальної техніки можна прийняти лише за наявності достовірних даних – фактів підготовки чи вчинення злочину або скоєння правопорушення;

5) обов'язкове документальне оформлення застосування технічних засобів. Застосування технічних засобів обов'язково фіксується у необхідних документах на наступних етапах: – оформлення прийнятого рішення про застосування технічних засобів; – оформлення факту застосування технічних засобів; – оформлення відомостей, матеріалів, отриманих у результаті застосування технічних засобів; – оформлення фактів використання відомостей.

Можемо проаналізувати що, кожен засіб зв'язку відіграє важливу роль під час несення служби та допомагає патрульним взаємодіяти між собою та вчасно передавати інформацію, а також забезпечує мобільність для поліцейських.

Кутова Дар'я Дмитрівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 2 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри
цивільного права і процесу Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент **Шановал Л. І.**

ПРАВО НА ОСОБИСТЕ ЖИТТЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ ТА ЙОГО ОХОРОНУ

Україна торує шлях до реалізації ідей правової держави в сфері судочинства, конституційним визнанням прав людини найвищою цінністю. У чинному Цивільному кодексі України неприпустимість довільного вторгнення в сферу особистого життя відноситься до числа загальних принципів цивільного законодавства.

У сучасному світі дуже гостро постає питання щодо охорони таємниць особистого життя людини. Таємниця особистого життя охоплює різні сторони індивідуальної життєдіяльності людини (інтимні сторони, звички і нахили, здоров'я, фізичні та фізіологічні особливості, засоби особистого спілкування, здійснюються людиною юридично значимі дії, фінансові справи і т. п.). У зв'язку з цим право

на таємницю особистого життя включає: таємницю особистої інформації, усиновлення, кореспонденції та телефонно-телеграфних повідомлень, слідчих, нотаріальних дій та інших дій юрисдикційних органів, медичну, банківську і адвокатську таємницю [1].

Особисте життя – це особлива частина приватної сфери людської життєдіяльності, яка полягає в різноманітних відносинах, стосунках, явищах, подіях, що не мають публічного значення, визначається і регулюється самою особою. Право на особисте життя гарантується ст. 32 Конституції України.

До особистих немайнових прав людини належать :

- право на індивідуальність;
- право на власне зображення;
- право на особисті папери;
- право на таємницю кореспонденції;
- право на недоторканність житла.

Розкриємо детально ці права. Право на індивідуальність фізичної особи полягає в можливості володіти певною індивідуальністю, тобто визнаним носієм цього особистого немайнового блага, використовувати свою індивідуальність, тобто обирати будь-яку з можливих форм та способів прояву своєї індивідуальності, якщо вони не заборонені законом та не суперечать моральним засадам суспільства. Окремі прояви індивідуальності можуть обмежуватись за певними критеріями (місцем, часом, специфікою діяльності тощо), створювати та змінювати свою індивідуальність, тобто можливість самостійно визначати її обсяг та зміст. Також особа має право вимагати захисту у разі будь-якого порушення права на індивідуальність, тобто можливість вимагати захисту у випадках, коли особі створюють перешкоди у реалізації цього права, або коли вчиняють дії, якими порушується це право [2].

Право на власне зображення полягає в недопущенні вільного показу, показу, відтворення, використання будь-яким чином зафіксованого яким-небудь способом зображення особи без її згоди, його законних представників або спадкоємців. Також визнаємо, що недоторканність візуального образу особи (зображення) є похідним елементом більш загального права на особисте життя. На мою особисту думку, це право має як і позитивний аспект поведінки особи, так і негативний. Позитивний полягає в тому, що особисте життя особи, її фотографії, відео, де вона приймала безпосередню участь і так далі – захищається державою і правом у повному обсязі, але це лише можлива міра поведінки особи. Негативним є те, що це право покликане охороняти особисте життя особи від посягання інших людей, тобто спочатку відбувається порушення права, і лише потім – його усунення [3].

Право на особисті папери включає в себе можливість надавати згоду чи забороняти ознайомлення з особистими паперами та їх використання і розпорядження. Тобто фізична особа визначає самостійно з урахуванням її інтересу та мети коло осіб, які можуть ознайомлюватись та використовувати, зокрема шляхом опублікування, її особисті папери.

Право фізичної особи на таємницю листування, телеграм, телефонних розмов, телеграфних повідомлень та інших видів кореспонденції є одним з основних особистих немайнових прав, яке віднаходить своє місце у ст.31 Конституції України, а також у ст. 12 Загальної декларації прав людини.

Право на недоторканність житла є правом, під яким слід розуміти можливість фізичної особи дозволити проникнути до житла лише за її згодою, або за вмотивованим рішенням суду. Це право має особливе значення для кожної особи, оскільки його дотримання є певною гарантією інших прав людини – права на життя, на особисту недоторканність, на невтручання в особисте і сімейне життя, на володіння, користування і розпорядження своєю власністю тощо [4].

Цивільне право відстає від конституційного з приводу захисту особистих немайнових прав. Так, право на ім'я, на особисту недоторканість, особисту свободу, охорону здоров'я, на таємницю особистого життя і спілкування, а також право на недоторканість житла гарантується Конституцією України та іншими міжнародно-правовими актами, ратифікованими Україною. Але відсутність процедури (способів) захисту цих прав, окрім загального положення, що вони «можуть бути захищені в судовому порядку», призводить до їх порушення і неможливості відстояти.

В Україні нормативного закріплення дістало лише право на захист честі, гідності та ділової репутації. Згідно зі ст. 7 ЦКУ громадянин або організація мають право вимагати за судом спростування відомостей, що не відповідають дійсності або викладені неправдиво, порочать їх честь і гідність чи ділову репутацію або завдають шкоди їх інтересам, якщо той хто поширює такі відомості, не доведе, що вони відповідають дійсності.

Засобом захисту честі і гідності та ділової репутації є спростування відомостей, які порочать честь і гідність чи ділову репутацію людини або організації, які встановлюються законом або судом [5].

Право на повагу до особистого життя є правом жити за власним бажанням, правом бути захищеним від публічності, право встановлювати і розвивати стосунки з іншими людьми, особливо в емоційній сфері для розвитку та встановлення особистості.

Еволюція прецедентного права за Європейською конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод показала, що

гнучкість, притаманна терміну «повага», дозволяє йому розвиватися і, незважаючи ні на що, реагувати на зміни в суспільстві. Аналізуючи ставлення осіб у сучасному суспільстві до таємниці особистого життя, видається встановлення лише його таємниці неактуальним.

Зазначене вказує не тільки на перспективи наступних наукових досліджень права фізичної особи на особисте життя та його таємниці, але й на необхідність подальшого питання таємниці та поваги до особистого життя фізичної особи.

Список використаних джерел

1. Бірюков І.А., Заїка Ю.О. «Цивільне право України. Загальна частина» Навчальний посібник / К.: КНТ, 2006.- 480 с.
2. І. Тетарчук, Т. Дяків «Цивільне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів», 2017 р.
3. Романченко Т. С., Право фізичної особи на власне зображення. - Київ, 2011. – 189 с.
4. Цивільне право України : навч. посіб. / Стефанчук Р. О., Київ, 2005. – 309с.
5. Шимон С.І. Відшкодування моральної (немайнової) шкоди як спосіб захисту суб'єктивних цивільних прав: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / НАН України, Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. / С.І. Шимон / – К., 1998. – 17 с.

Васюта Юлія Володимирівна,

здобувач ступеня вищої освіти ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: професор кафедри
цивільного права і процесу Національної
академії внутрішніх справ, доктор
юридичних наук, професор ***Чурніма Г. В.***

ШЛЮБНИЙ ДОГОВІР

У літературі питання про правову природу шлюбного договору залишається дискусійним. Одні вчені визначають шлюбний договір як різновид цивільно-правового договору; інші вважають, що цей договір є суто сімейно-правовим. Відповідно, таке розуміння правової природи шлюбного договору лежить в основі поглядів на сімейне право як складову (підгалузь) цивільного права, з одного боку, і як самостійну галузь права – з іншого.

Законодавче визнання можливості укладення шлюбних договорів, які визначають правовий режим майна подружжя, свідчить про зростання приватноправових засад у сфері сімейних відносин, які завжди характеризувалися перевагою немайнових елементів над майновими і принципом мінімального втручання держави в сімейні відносини, а також добровільним та рівноправним характером шлюбно-сімейних зв'язків. Позитивним моментом запровадження шлюбного договору у законодавстві України є можливість в подружжя реалізувати прагнення індивідуалізації правового регулювання майнових відносин, закріпивши відповідні положення у шлюбному договорі.

Тому на сьогодні, після завершення кодифікації вітчизняного приватного права, актуальним є поглиблене дослідження проблем укладення, виконання, зміни чи припинення шлюбного договору. Важливим завданням стає вміння на практиці розробляти та укладати такі договори, застосовувати щодо них різну нормативно-правову базу, оскільки неправильне застосування законодавства, що регулює інші договірні відносини, може істотно порушити права контрагентів договору.

Сьогодні поняття, зміст, правила укладення шлюбного договору визначені главою 10 Сімейного кодексу України. Але українське законодавство не містить дефініції шлюбного договору. Якщо Кодекс про шлюб та сім'ю України 1969 р. містив опосередковане, дещо загальне визначення поняття «шлюбного контракту», в якому через

категорію угоди його загально-правова характеристика не розкривала повною мірою його сутності, то Сімейний кодекс України його не містить взагалі. Такі визначення на сьогодні пропонує юридична наука. В.М. Кравчук називає шлюбним договором угоду (правочин) фізичних осіб різної статі, які подали заяву про реєстрацію шлюбу чи угоду подружжя, що визначає майнові права та обов'язки подружжя в період шлюбу, зокрема, порядку поділу майна на спільне і роздільне, порядку його використання, відчуження, розподілу доходів і витрат, а також їхні майнові права та обов'язки як батьків у шлюбі і (чи) у випадку його розірвання [3].

Слід відзначити, що шлюбний договір – це не повсякденний правочин, який укладається досить часто одними і тими ж особами (як купівля-продаж, поставка тощо). Він укладається між особами, які пов'язані особливими особисто-довірчими відносинами, і не виключено, що й раз у житті (з подальшим внесенням змін). Саме такі його особливості дозволили І.В. Жилінковій визначати його як особистий або навіть інтимний договір [4, с. 39].

Відповідно до ч. 1 ст. 92 Сімейного кодексу України сторонами – суб'єктами шлюбного договору можуть бути дві категорії осіб: 1) особи, які подали до державного органу РАЦС заяву про реєстрацію шлюбу (наречені); 2) особи, які вже зареєстрували шлюб (подружжя) [1].

Не менш актуальним є питання укладення шлюбного договору через представника. Шлюбний договір, як і будь який інший договір, є правочином, підписаним сторонами. Укладення переважної більшості договорів чинним законодавством дозволяється за підписами представників на підставі належним чином оформленого договору доручення чи на підставі довіреності. Згідно із ч. 2 ст. 238 Цивільного кодексу України представник не може вчиняти правочин, який відповідно до його змісту може бути вчинений лише особисто тією особою, яку він представляє [2].

На мою думку, доцільно підтримати позицію І. В. Жилінкової, адже якщо сторони наділені правом зміни правового режиму майна, набутого ними до шлюбу, то, безперечно, вони мають право визначати на власний розсуд правовий режим майна, набутого ними після реєстрації шлюбу, але до початку дії шлюбного договору.

Подружжя в змісті шлюбного договору можуть встановити режим роздільності стосовно весільних подарунків. Так, шлюбним договором сторони можуть закріпити, що певні речі, подаровані подружжю на весіллі, складатимуть роздільне майно дружини або чоловіка. Сторони вправі також домовитися про те, що подаровані у зв'язку із весіллям речі належатимуть їм на праві спільної часткової власності. Шлюбний договір не може зменшувати обсягу прав дитини, які встановлені ст. 93 Сімейного кодексу України. Вказана норма є відповідною гарантією майнових прав дитини. Тому батьки не вправі

укласти шлюбний договір, за яким дитина буде позбавлена права на аліменти, права на отримання майна у власність, права на проживання в певному житловому приміщенні тощо.

Соціально-економічний розвиток в українському суспільстві, еволюція сімейних відносин та ставлення до шлюбу цілком об'єктивно і закономірно зумовлюють необхідність існування інституту шлюбного договору. Саме тому переважна більшість країн світу давно визнали доцільність існування інституту шлюбного договору у своїх національних законодавствах.

Список використаних джерел

1. Сімейний кодекс України: нормативно-правовий акт від 10.01.2001 р. №2947-III. Верховна Рада України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

2. Цивільний кодекс України: нормативно-правовий акт 6.01.2003 р. № 435-IV. Верховна Рада України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

3. Кравчук В. М. Особливості укладення шлюбного договору / В.М. Кравчук. URL: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/37234/1/7_34-38.pdf.

4. Жилинкова И. В. Брачний договір / И. В. Жилинкова. Харків: Ксилон, 2015. 174 с.

Дудко Анастасія Геннадіївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: професор кафедри цивільного
права і процесу Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук, старший
науковий співробітник *Лов'як О. О.*

ЗАХИСТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ ПІДРОЗДЛАМИ КІБЕРПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Авторське право всіх країн світу охороняє твори у галузі літератури, науки та мистецтва. Як правило, національні закони і міжнародні конвенції з авторського права містять примірний перелік об'єктів правової охорони та зазначають, що цей перелік не є вичерпним. Зазвичай в цих переліках згадуються літературні, музичні та аудіовізуальні твори, фотографії, картини, малюнки, ілюстрації, карти, плани, ескізи тощо [4].

Коли інформація існує тільки в цифровій формі, виникають нові проблеми. Звичайною справою, наприклад, є копіювання документів. Але можливість внесення змін до документів, які існують виключно в електронному вигляді, таким чином, що факт внесення змін часто

встановити неможливо, надає широкі можливості для шахрайства та інших зловживань. Сучасне право має також територіальний характер. Тобто, воно обмежене у застосуванні тільки щодо осіб та відносин між ними в рамках території держави або її певної складової частини. Але Інтернет не знає кордонів. Повідомлення, надіслане електронною поштою, наприклад, з одного комп'ютера, що знаходиться в Києві, до іншого, теж в Києві, може пройти через сервери, розташовані в кількох країнах.

Види порушення авторського права, що дають підстави для судового захисту, відповідно до статті 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права», визначено: а) вчинення будь-яких дій, які порушують особисті немайнові права та майнові права авторського права; б) піратство у сфері авторського права; в) плагіат; г) ввезення на митну територію України без дозволу осіб, які мають авторське право, примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних); д) вчинення дій, що створюють загрозу порушення авторського права; е) підроблення, зміна чи вилучення інформації, зокрема в електронній формі, про управління правами без дозволу суб'єктів авторського права чи особи, яка здійснює таке управління; є) розповсюдження, ввезення на митну територію України з метою розповсюдження, публічне сповіщення об'єктів авторського права, з яких без дозволу суб'єктів авторського права вилучена чи змінена інформація про управління правами, зокрема в електронній формі [1]. Забезпечується захист авторського права в мережі Інтернет в Україні кіберполіцією.

Так, відділом протидії кіберзлочинам в Запорізькій області в грудні 2016 припинено діяльність чергового піратського Інтернет-сайту «mega-sinema.pp.ua», через діяльність якого правовласникам було завдано матеріальних збитків на загальну суму 1 200 000 гривень. Вказаний Інтернет-сайт був створений та адмініструвався 18-ти річним мешканцем м. Запоріжжя з порушенням вимог Закону України «Про авторське право та суміжні права», за що передбачена відповідальність ч. 1 ст. 176 Кримінального Кодексу України. Протиправна діяльність встановленої особи, щодо відтворення та розповсюдження великої кількості аудіовізуальних творів, права на які належать компаніям-членам МРА, задокументована. За результатами проведення економічних експертиз, повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення.

У забезпеченні дотримання авторських прав в Інтернеті відіграє важливу роль – технологія. Поширеною є навіть думка, що доступність авторам та їхнім правонаступникам технічних засобів захисту інформації призведе до постановя в Інтернеті економіки мікроплатежів, за якої за кожним використанням твору слідує платіж володільцю авторських прав на нього. Але окрім того, що створення

такої системи є нереальним з цілого ряду юридичних, соціальних та економічних причин, мікро-платежі викликають і інші суттєві ускладнення. Зокрема, вартість підтримання такої системи буде надто високою та потребуватиме існування громіздкої служби підтримки клієнтів.

Звичайно, жодна технологія не гарантує абсолютного захисту від порушення авторських прав на твори, розміщені в Інтернеті. Проте, комбінація технічних засобів захисту інформації та інших методів може стати потужним фактором стримування від порушення авторських прав в Інтернеті, роблячи таке порушення технічно складною та економічно не вигідною операцією.

Отже, на сьогодні можна визначити деякі позитивні напрями боротьби зі злочинами у сфері захисту авторського права. Дослідження думок респондентів України у кількості 100 чоловік дає нам право стверджувати, що основними факторами, які знижують ефективність протидії злочинам є: необізнаність громадян про захист авторського права, інтелектуальної власності 36 % респондентів, низька професійна підготовка оперативних працівників 25 %, недостатнє методичне забезпечення 20%, недостатня кількість оперативних працівників 15%, недоліки взаємодії між підрозділами 12 %. Варто зазначити, що процентове співвідношення було зафіксовано в момент набрання опитування, шляхом Google форми, 100 респондентів. На даний час опитування триває в онлайн режимі за посиланням: <https://goo.gl/forms/E2fZVjvilkPcPOxr1> .

Список використаних джерел

1. Азимов Ч.Н. Научно-техническая информация и право. – Харьков: Вища школа. Изд-во при Харьк. гос. ун-те, 1987. – 134 с.
2. Лов'як О.О. Охорона та захист інтелектуальної власності як одна з умов європейської інтеграції України / Матеріали круглого столу «Права людини і поліція у сучасному світі», присвячений пам'яті С.Л. Лисенкова / Редкол.: А.М. Завальний, Н.В. Лазнюк, М.М. Пендюра, Д.О. Тихомиров. – К.: ФОП Маслаков, 2018. – С. 137–139.
3. Лов'як О.О. Позитивний досвід роботи органів внутрішніх справ з виявлення і розкриття злочинів, пов'язаних з незаконним використанням товарних знаків / Збірник матеріалів щорічних традиційних засідань круглого столу з актуальних питань права інтелектуальної власності, м. Київ, 29 квітня 2009 р. – К.: Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2009. – С. 127–132.
4. Підсумки Всесвітнього економічного форуму в Давосі в контексті удосконалення процесів глобального управління: висновки для України: Аналітична записка / Національний інститут стратегічних досліджень // [Електронний ресурс]: режим доступу www.niss.gov.ua.

Івчук Юлія Вадимівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра ННІ № 2
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри цивільного
права і процесу Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук, доцент

Шановал Л. І.

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ

У розвинених країнах правам споживачів приділена особлива увага і споживач є основною фігурою в ринкових відносинах, на яку орієнтоване виробництво та підвищення якості товарів і послуг. У період фінансової кризи проблема захисту прав споживачів набула особливої гостроти й актуальності.

Основи реалізації державної політики у сфері захисту прав споживачів закладені в системі нормативно-правових актів з питань захисту прав споживачів. Законодавство про захист прав споживачів складається із Закону України «Про захист прав споживачів», Цивільного кодексу України (далі – ЦК) , Господарського кодексу України та інших нормативно-правових актів, що містять положення про захист прав споживачів. Базовим спеціальним законодавчим актом у сфері захисту прав споживачів є Закон України «Про захист прав споживачів». У ньому встановлено основні права та обов'язки споживачів та виробників і продавців товарів, виконавців робіт і надавачів послуг, визначено правовий механізм їх захисту, а також правові засади діяльності органів державної виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів [1].

Поняття споживачів наведене у п. 22 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про захист прав споживачів». Згідно зі Законом споживачами є фізичні особи, які придбавають, замовляють, використовують або мають намір придбати чи замовити продукцію для особистих потреб, безпосередньо не пов'язаних з підприємницькою діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника.

Споживачі, за цим законом, мають ряд прав та обов'язків, вказані в ч. 1 ст. 4 та ч. 3 цієї ж статті.

Крім обов'язку виробника забезпечити відповідність продукції вимогам нормативних документів та нормативно-правових актів, гарантією забезпечення належної якості продукції є обов'язок виробника забезпечити використання продукції за призначенням протягом строку її служби, передбаченого нормативним документом або встановленого ним за домовленістю із споживачем. Споживачі, які придбавають, замовляють, використовують або мають намір придбати чи замовити товари (роботи, послуги) для власних побутових потреб,

мають право на одержання необхідної, доступної, достовірної та своєчасної інформації про продукцію, що забезпечує можливість її свідомого і компетентного вибору. Така інформація повинна бути надана споживачеві до придбання ним товару чи замовлення роботи (послуги). При цьому реклама відповідних товарів, робіт та послуг не звільняє продавця або виробника від обов'язку надати інформацію про них безпосередньо до їх придбання або замовлення (абз. 1 ч. 1 ст. 15 Закону України «Про захист прав споживачів»).

Відповідно до ст. 21 Закону України «Про захист прав споживачів», окрім інших випадків порушень прав споживачів, які можуть бути встановлені та доведені виходячи з відповідних положень законодавства у сфері захисту прав споживачів, права споживача також вважаються в будь-якому разі порушеними, якщо:

1) при реалізації продукції будь-яким чином порушується право споживача на свободу вибору продукції;

2) при реалізації продукції будь-яким чином порушується свобода волевиявлення споживача та/або висловлене ним волевиявлення;

3) порушується принцип рівності сторін договору, учасником якого є споживач;

4) споживачу реалізовано продукцію, яка є небезпечною, неналежної якості, фальсифікованою;

5) ціну продукції визначено неналежним чином;

6) документи, які підтверджують виконання договору, учасником якого є споживач, своєчасно не передано (надано) споживачу [2].

У разі порушення визначених законодавством прав споживач, відповідно до ст. 22 Закону «Про захист прав споживачів», має право звернутися до суду.

Відповідно до ст. 16 Закону України «Про захист прав споживачів», шкода, завдана життю, здоров'ю або майну споживача дефектною продукцією або продукцією неналежної якості, підлягає відшкодуванню в повному обсязі, якщо законом не передбачено більш високої міри відповідальності.

З підписанням Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (далі – Угода про асоціацію) [3] для України розпочався якісно новий етап її інтеграції в європейський політичний, економічний та правовий простір. Успіх в реалізації євроінтеграційних прагнень України залежить, в першу чергу, від прогресу в імplementації положень Угоди про асоціацію.

Захист прав споживачів в Україні забезпечується ч. 3 ст. 42 та ст. 50 Конституції України, чим підкреслюється важливість цієї сфери. Ч. 3 ст. 42 Конституції, яка має пряму дію, зазначає, що «Держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю

продукції та всіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів». У ст. 50 Конституції України зазначається, що «кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди. Кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена» [4]. Отже, як і в ЄС, в Україні захист прав споживачів віднесено до найважливіших сфер державної політики.

Загальні положення про захист прав споживачів містяться в новій редакції Цивільного кодексу України. Цивільний кодекс України (далі – ЦК) містить мінімальний набір правил захисту прав споживачів, оскільки прописує договірні питання та відповідальність за їх неналежне виконання тощо. Тобто хоча в Кодексі безпосередньо і не вживається термін «споживач», однак, регулюючи ті чи інші питання, він усе одно так чи інакше стосується споживачів. У деяких статтях ЦК (наприклад, ч. 3 ст. 698 ЦК – договір роздрібної купівлі-продажу або ч. 3 ст. 865 ЦК – договір побутового підряду) говориться, що у разі неврегулювання відносин цим Кодексом застосовується законодавство про захист прав споживачів, чим ніби опосередковано визнається, що норми Цивільного кодексу регулюють захист прав споживачів.

Захист прав споживачів відбувається через низку нормативно-правових актів, яких налічується більше сотні як в ЄС, так і в Україні. Ці акти вибудовані в певну ієрархічну систему та є взаємопов'язаними між собою.

Однак, як і будь-яка інша сфера, політика захисту прав споживачів базується на певному правовому регулюванні, причому регулюванні, як уже було зазначено вище, достатньо ієрархічному. Як відомо, джерела права Європейського Співтовариства у своїй ієрархії поділяється на: 1. Джерела первинного права (базисні); 2. Джерела вторинного права (похідні).

Слід зазначити, що на рівні актів ЄС відповідальність за порушення законодавства про захист прав споживачів не закріплюється, а вирішення цього питання належить до компетенції держав-членів. Саме в національному законодавстві мають бути передбачені санкції за порушення цього законодавства.

Отже, підводячи підсумок усього вище викладеного, слід зазначити, що правове регулювання захисту прав споживачів в Україні сьогодні набуває надзвичайномвеликого значення.

Так як в Україні застосування санкцій до продавців і виробників неякісної продукції зазвичай не дає ніякого результату, сплативши штраф, вони й надалі продовжують свою небезпечну для життя і здоров'я покупців діяльність. Тому дуже важливо, щоб кожен

споживач знав усі можливі шляхи та способи захисту своїх прав, адже це має безпосередній вплив на підвищення якості товарів і послуг у нашій державі.

Таким чином, підвищення правової культури громадян є найбільш ефективним шляхом боротьби із порушенням прав споживачів. Правовий нігілізм та тіньова економіка – це ті негативні явища суспільства, які можна подолати через співпрацю громадськості з правоохоронними, контрольно-ревізійними органами та державою в цілому.

Список використаних джерел

1. Полтавський О. В. Торгове право: Навчальний посібник. К., 2017. URL : <https://uchebnik-online.net/book/29-torgove-pravo-navchalnij-posibnik-poltavskij-ov/11-tema-8-pravove-regulyuvannya-zaxistu-prav-spozhyvachiv.html/>

2. Про захист прав споживачів [Текст] : Закон України від 12.05.1991 р. № 1023-ХІІ-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1991. – № 30. – Ст. 379.

3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікованої Законом України № 1678-мVІІмвідм16.09.2014.

4. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (зі змінами). Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

Лук'яненко Анастасія Сергіївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра ННІ № 2
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри цивільного
права і процесу Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук, доцент

Шаповал Л. І.

ПРАВО НА МЕДИЧНУ ДОПОМОГУ

Кожну людину, певно, цікавить цінність її життя. Деякі применшують її значення, деякі ж, навпаки, – перебільшують, але всіх об'єднує одне – зацікавленість в її продовженні та збереженні. Стаття 3 Конституції України регламентує: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» [1]. Проте людську долю кожен день спіткають незліченні труднощі та загрози життю та здоров'ю, часто їх неможливо навіть передбачити. Для цього в країні існує медичне забезпечення, яке

дозволяє нам піклуватися ретельніше про здоров'я, звертатися у критичних станах, отримувати допомогу, яку ми всі потребуємо.

Навіть в такій важливій галузі права, як медичне, є свої прогалини та недоліки. Слід зазначити, що сьогодні одним з питань, що потребує вдосконалення законодавчої бази у даній галузі, є гарантоване статтею 49 Конституції України право на безоплатну медичну допомогу у державних і комунальних закладах охорони здоров'я. Разом з тим поняття медичної допомоги, а також порядок надання медичних послуг на платній основі у державних і комунальних закладах охорони здоров'я, перелік таких послуг мають бути визначені Законом України, а не постановою уряду. Стає очевидним, що чинне законодавство у сфері охорони здоров'я потребує кардинальних змін, зокрема щодо вирішення питань стосовно гарантованого обсягу безоплатної медичної допомоги, видів та порядку надання платних медичних послуг у державних і комунальних закладах охорони здоров'я, умов запровадження медичного страхування, комплексного врегулювання прав та обов'язків пацієнтів і лікарів тощо.

Для початку відокремимо два схожих поняття «медична допомога» та «медична послуга», їх розмежування потрібно для визначення з дотриманням конституційного права людини на безоплатну медичну допомогу.

Поняття медичної послуги логічно ширше поняття медичної допомоги, у відповідності зі ст. 49 Конституції України медична допомога повинна надаватися безкоштовно, медичні ж послуги у випадках, передбачених законом, можуть надаватися і за окрему плату (Бактеріологічні дослідження, ендоскопічні діагностичні дослідження, косметичні процедури, лабораторні дослідження, офтальмологічні послуги, процедури, хірургічна стоматологія, шкірно-венерологічний диспансер, ортодонція, ортопедія тощо).

Безоплатність медичної допомоги у державних і комунальних закладах охорони здоров'я не виключає можливості фінансування цієї галузі за рахунок розвитку позабюджетних механізмів залучення додаткових коштів, у тому числі й шляхом створення лікарняних кас (спілок, фондів), діяльність яких має бути врегульована законом, а ці внески ні в якому разі не повинні мати примусовий характер.

Для того щоб бути суб'єктами медичних правових відносин, необхідно мати правоздатність і дієздатність, котрі об'єднуються поняттям правосуб'єктності. Враховуючи положення нормативно-правових актів з питань охорони здоров'я, під правосуб'єктністю учасника медичних правовідносин слід розуміти передбачену нормами права здатність і можливість мати і користуватися суб'єктивними правами і нести юридичні обов'язки. Суб'єктом права на медичну допомогу в Україні є її громадяни, іноземці та особи без громадянства,

в тому числі безхатченки і безпритульні діти, які можуть отримати медичну допомогу в спеціальних соціальних закладах, діяльність яких спрямована на допомогу цій категорії населення України, її підтримку та реінтеграцію, під час соціального патрулювання і в закладах охорони здоров'я.

Медичну допомогу можуть надавати лише професійно підготовлені працівники, які мають на це право відповідно до законодавства. Серед осіб, які можуть займатися медичною діяльністю, провідне місце належить лікареві. Перша невідкладна медична допомога надається будь-яким медичним працівником та лікувальним закладом. У разі відсутності медичних працівників медичну допомогу надають співробітники поліції, пожежної охорони, аварійних служб, водії транспортних засобів та представники інших професій відповідно до вимог закону. Якщо лікар може запропонувати свої послуги, то ними може скористатись кожна особа. Лише державний заклад, якщо він має можливість забезпечити відповідне лікування, при виправданому стані здоров'я хворого, не може відмовити йому у прийнятті.

Цивільне законодавство України визначає лише загальні положення про договір про надання послуг, однак не враховує специфіку медично-правових відносин. Форми договору про надання медичних послуг не існує, а тому невирішеними залишаються істотні умови такого договору, права, обов'язки та відповідальність сторін договору. Щоб захистити права пацієнта, інтереси медичного закладу та гарантувати належне виконання обов'язків обома сторонами, потрібно уніфікувати істотні умови договору про надання медичних послуг. Також існує цивільно-правова відповідальність за порушення договору або певних умов надання медичної допомоги.

Договірна відповідальність виступає у вигляді санкції за порушення договору. Якщо боржник вчасно не передає речі, не виконує роботи або виконує їх неналежним чином, то він повинен відшкодувати кредиторowi збитки, заподіяні таким невиконанням, а у випадках, передбачених законом або договором, сплатити і неустойку. При цьому здебільшого вважається, що попереднє зобов'язання боржника залишилось і кредитор має право вимагати його виконання.

Недоговірна відповідальність настає у разі заподіяння особою шкоди будь-якій іншій особі. Недоговірна відповідальність має місце тоді, коли відповідна санкція застосовується до правопорушника, який не перебуває у договірних відносинах з потерпілим. Форми та розмір недоговірної відповідальності встановлюються тільки законом, а форми й розмір договірної відповідальності визначаються як законом, так і договором [2, с. 112].

Цивільно-правова відповідальність в медичному праві більше регулює питання відшкодування завданої шкоди.

Слід зазначити, що у галузі надання медичної допомоги мають місце суттєві недоліки її правового регулювання, зокрема те, що медичне законодавство не систематизоване в одному законодавчому акті чи кодексі. Основи законодавства про охорону здоров'я недостатньо врегульовують ці питання. Свідченням цього є досить велика кількість підзаконних нормативно-правових актів. Для вирішення цих проблем недоцільно приймати окремі, невеликі за обсягом закони, котрі регулюють окремі види відносин у галузі медичного права. Зокрема у медичній спеціальній літературі неодноразово порушувалось питання про необхідність прийняття нормативного акта, у котрому були б врегульовані права та обов'язки пацієнта. Прийняття такого єдиного, всеохоплюючого в галузі охорони здоров'я акту вирішило б багато спірних та не визначених в повному обсязі питань в сфері медичного обслуговування, громадяни всіх вікових категорій могли б вільно та легко здобувати та керуватися потрібною їм інформацією.

Список використаних джерел

1. Конституція України: прийнята 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Прасов О.О. Право на медичну допомогу та його здійснення – Х, 2007. – 239с.

Сущенко Анна Миколаївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра Прикарпатського факультету (м. Івано-Франківськ) Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Прикарпатського факультету (м. Івано-Франківськ) Національної академії внутрішніх справ, кандидат соціологічних наук *Пташник-Середюк О. І.*

ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНОЇ НЕРІВНОСТІ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Демократичне суспільство своєю сутністю передбачає забезпечення рівних можливостей для самореалізації особи незалежно від її статі, віку, національності чи соціального походження, тобто недопущення будь-якої дискримінації та розрізнення. Тому формування гендерної культури в суспільстві, поширення знань з гендерної проблематики та реалізація ідей гендерної рівності сприяє ефективному використанню потенціалу і жінок, і чоловіків, а також розширенню можливостей людського розвитку загалом. Незважаючи на це, досить часто гендерна нерівність є одним з проявів соціально-економічної диференціації населення.

Наукові дослідження у площині різних наук свідчать про міждисциплінарний характер дослідження проблеми гендерної нерівності як складного соціального феномена, що вивчається багатьма науками: юридичними, філософськими, економічними, статистикою, психологією та соціологією.

Здійснивши аналіз концептуальних підходів до розуміння поняття «гендер» та «гендерна нерівність», ми побачили, що категорія гендер ще знаходиться на стадії свого формування, осмислення і поки що мало використовується в ролі аналітичного інструменту в соціології. Диференціація понять «біологічна стать» і гендер як «соціальна стать» вивела соціологічні дослідження на новий теоретичний рівень. Таке розмежування дозволило відійти від традиційного підходу, де особливості особистості жінки визначаються, перш за все, з точки зору її «єства». При гендерному підході увагу зосереджено не просто на виявленні та констатації відмінностей і подібності соціальних характеристик становища чоловіків і жінок в

різних сферах суспільного життя, але й на осмисленні соціальних причин і механізмів закріплення нерівних позицій жінок.

Гендер є категорією, що відображає соціальну стать, соціально обумовлену конструкцію, що ґрунтується на біологічних відмінностях між чоловіками й жінками. Вона відображає відмінності у поведінці, соціальних ролях та ментальних характеристиках між чоловіками та жінками. Гендер також є певним соціально-рольовим статусом, який визначає соціальні можливості чоловіків і жінок у різних сферах життєдіяльності – діяльності, пов'язаній з професійною сферою, в освіті, доступі до влади та економічних ресурсів, побуті та сімейних ролях тощо.

Аналізуючи використання гендеру як інструменту соціологічного аналізу, можна виділити два його різних наповнення: гендер як соціальні відносини і гендер як соціальний конструкт. При першому підході він розглядається як позиція взаємодії статей і відносин між статями. Виходячи з цієї позиції, далі вибудовуються соціальні норми, ролі, стереотипи і т. д. При другому підході гендер розуміється як громадський інститут або соціальний конструкт, що задається природою суспільства, характером суспільних відносин, соціальною структурою і конкретною історичною епохою.

У гендерних дослідженнях, як правило, виділяються три основних підходи:

1. Теорія інтерпретації гендеру як культурної метафори;
2. Розуміння гендеру як стратифікаційної категорії, пов'язаної з іншими стратифікаційними категоріями;
3. Теорія соціального конструювання гендеру.

Це дозволяє підтвердити наявність гендерної системи, яка об'єднує в собі соціальні, інституційні та символічні практики, за допомогою яких індивіди поділяються за ознакою статі.

У сучасному суспільстві великого поширення набувають гендерні проблеми на ринку праці України, які проявляються у дисбалансі щодо можливостей доступу жінок і чоловіків до гідної праці. Адже досить часто саме жінки з високим освітньо-професійним рівнем змушені реалізовувати свою трудову активність на менш престижних посадах, що потребують нижчої кваліфікації, менше оплачуються та дають менші можливості кар'єрного просування. Окрім того, досить часто основною причиною усіх проявів гендерної нерівності на ринку праці, що проявляється в оплаті праці, низькій кількості жінок на керівних посадах, є стереотипні уявлення щодо ролі жінки і чоловіка у суспільстві.

На основі аналізу досліджень щодо гендерної проблематики як в Україні, так і в світі, ми змогли побачити, що в сучасному суспільстві проблема гендерної нерівності у професійній діяльності є досить поширеним явищем. Проаналізовані нами дослідження дають змогу

зробити висновки, що утисків у професійній діяльності зазнають в основному жінки. Гендерна нерівність є також поширеною у сімейній та політичній сферах.

Здійснивши аналіз гендерної нерівності у професійній сфері за допомогою анкетного опитування представників силових структур, які мали трудовий досвід до вступу на службу, ми з'ясували, що сьогодні силові структури базуються на принципі гендерної рівності.

Дослідження також показало, що частина респондентів стикалися з проявами дискримінації за ознакою статі у професійній діяльності безпосередньо. Найчастіше утисків зазнають жінки під час приймання на роботу, що пов'язано з тим, що жінкам доволі часто необхідно поєднувати виконання домашніх обов'язків та професійної діяльності. Гендерна нерівність у суспільстві підтримується завдяки існуванню стереотипів та низькому рівню зацікавленості населення у її вирішенні, а також низькій освіченості щодо проявів та існування гендерної дискримінації. Дослідження гендерної проблематики є актуальним, тому матиме перспекцію на нашу майбутню наукову діяльність.

Миронова Алевтина Сергіївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: доцент кафедри
юридичного документознавства ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ
Клименченко С. Д.

ФЕНОМЕН СЛЕНГУ ЯК ЛІНГВІСТИЧНОГО ЯВИЩА В МОВЛЕННІ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ

Мова – цілісна та взаємозумовлена система, яка перебуває в постійній динаміці, має здатність знаходити нові та вдосконалювати старі форми для передачі інформації. Одним із завдань сучасної лінгвістики є необхідність пояснити, чим зумовлене породження й використання тих чи інших одиниць мови.

Невід'ємним джерелом літературної мови є розмовне мовлення, лексика якого різноманітна. Це пояснюється тим, що мовні одиниці не обмежуються рамками побутових тем, повсякденних реплік. Під час спілкування можуть використовуватися наукові терміни, запозичені слова, стилістично забарвленні лексеми, просторіччя, діалекти та жаргони. З часом деякі слова з розмовної лексики стають літературними.

Однім із складників розмовної лексики виступає сленг. Сленгові лексеми – це не шкідливе утворення мови, яке вульгаризує усну мову, а органічна та деякою мірою необхідна частина цієї системи.

Дослідженню сленгу приділяло увагу багато мовознавців: В. Хом'янов, Т. Нікітіна, Ю. Шевельов, Л. Нікольський, І. Ющук, В. Бондалетов, О. Горбач, Л. Ставицька, О. Тараненко, В. Балабін, Т. Ілік, В. Винник, Д. Ганич, С. Єрмоленко та інші.

Уперше сам термін «slang» було зафіксовано в 1750 році зі значенням «мова вулиці». Мова сучасного міста – це складна лінгвістична система, якій притаманні ознаки віку, території та соціальної групи. Лексичний шар сленгу поділяється на дві групи – сленг загальний і сленг спеціальний. Сленг загальний є загальноновживаним і зрозумілим для носіїв мови, а спеціальний сленг використовується у вузькій сфері та пов'язаний із різними професійними, соціальними групами. Сленг використовують не лише члени молодіжних об'єднань, а й підлітки, студенти, курсанти, які не належать до якоїсь групи. Таким чином, елементи сленгу, які не зникають з ужитку, а стають частиною нормативної літературної мови, можуть змінювати свій емоційно-оцінний характер. Наприклад, «халтура» спочатку вживалася музикантами в значенні підробітку, сьогодні – це неякісно зроблена робота, непрофесійність.

Спостерігаючи за мовним середовищем здобувачів вищої освіти Національної академії внутрішніх справ, можна помітити, що основним у мовній діяльності курсантів є спроба користуватися словом, як засобом ствердження своєї інтелектуальної сили, що стає ознакою авторитету в колективі, та намагання шукати адекватні способи передачі своїх думок. Сленг курсантів і сленг підлітковий має безліч спільних слів, за якими стоять однакові поняття.

До таких слів належать: назви спорідненості, свояцтва, родинних стосунків: батьки – предки; назви осіб: гарна дівчина – хуна, дівчина (іронічно) – баба; назви осіб за родом діяльності, фахом: викладач – препод; назви осіб за зовнішніми ознаками: руда людина – море горить, людина з великими вухами – чеба; назви осіб за оцінкою їхньої діяльності: брехлива людина – андерсен; назви частин організму людини: нога – лабисько, ноги – копита, рот – пасть, голодний шлунок – вакуум; назви предметів харчування і страв: їжа – хавчик та інші.

Проте серед сленгових утворень, слід виділити саме сленг курсантів, як окрему групу. Мову курсантів характеризує ряд специфічних рис: простота, динамізм, слабка відмежованість від загальнолітературної лексики. Найчисельнішу групу становить вузькоспеціальний сленг, використовуваний тільки в певних ситуаціях.

Цей вид сленгу не є достатньо зрозумілим широким масам. Сьогодні про нього можна говорити як про явище, яке насичене різноманітними одиницями номінування, способами та засобами творення, багатою образністю й конкретністю.

Наприклад:

Автоматчик – курсант, який отримав залік або минулий іспит «автоматом», без здачі – внаслідок відмінної успішності протягом семестру або з інших причин; **бігунки** – полегшені чоботи, які використовуються при здачі нормативів з бігових видів спорту; **зальотчик** – порушник дисципліни, який попався; **заточити** – швидко з'їсти; **затиснути** – виконати команду «відбій»; **застрягати** – зайти попоти чаю під час самопідготовки до сусіднього класу; **каптерщик** – начальник складу; **комод** – командир відділення; **коменда** – Комендатура; **мамлей** – молодший лейтенант; **палуба** – підлога; **перебирання** – стіна; **старлей** – старший лейтенант; **самохід** – самовільна відсутність (самоволка) з розташування; **сампо** – самостійна підготовка – час, виділений в розпорядку дня для підготовки домашнього завдання; **секретчик** – курсант, відповідальний за доставку на заняття навчально-методичних матеріалів; **хліборізка** – спеціальне приміщення на кухні для оброблення та роздачі хліба; **чіпок** – курсантське кафе; **шланг** – хитрий, ледачий, ухилитися від завдань; **шконка** – ліжко; **шкентель** – закінчення ладу.

На ступінь поширеності сленгу серед здобувачів вищої освіти Національної академії внутрішніх справ впливають такі чинники, як вік, місце проживання, рівень освіти, засоби масової інформації, можливість або неможливість використання словесних засобів спілкування та ін.

Висновок. Поняття сленг можна трактувати, як 1) нелітературну лексику, тобто таку, яка є за межами літературної мови; 2) яка функціонує переважно в усному розмовному мовленні; 3) являє собою прошарок фамільярної лексики у певній галузі; 4) є розмовним варіантом професійного мовлення; жаргоном;

Курсантський сленг характеризується прозорістю своїх меж, здатністю приймати та пропускати крізь себе величезну кількість слів, збагачуючи тим самим словник мови новоутвореннями, оригінальними в плані семантики і комбінаторики.

Важливим чинником у творенні сленгу є спорідненість осіб за інтересами, та уподобаннями. Функціонування серед різних вікових груп підлітків дає можливість досліджувати та вивчати цей мовний феномен, що дозволяє прослідкувати за динамікою розвитку української мови.

Самборська Марія Анатоліївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: доцент кафедри
філософії права та юридичної логіки
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат філософських наук **Носенко О. В.**

РЕЛІГІЙНИЙ ФАКТОР У НАЦІОНАЛЬНІЙ СВІДОМОСТІ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Релігія є священним регулятором стосунків між людьми, вносить у людську свідомість певні моральні принципи. За часів тоталітаризму її повністю нівелювали, а зі здобуттям незалежності релігія набуває широкого суспільного значення як соціокультурний феномен. Повсякчас обговорюється її значення для загальнокультурного поступу української спільноти, актуалізується, загалом, проблема розвитку релігійної ситуації в Україні, взаємин держави і церкви, впливу релігії на суспільство [1, с. 13].

Актуальність цієї проблематики полягає у необхідності формування в країні таких умов, які б гарантували забезпечення кожній людині її природного невідчужуваного права – права на релігійну свободу, що перебуває у взаємозв'язку зі світоглядними основами буття людини, і наданні можливості практичної реалізації захисту права кожного на свободу світогляду.

Сьогодні маємо суперечність між, з одного боку, таким суспільним феноменом як громадянська релігія, який щораз сильніше впливає на суспільні умонастрої і поведінку, і його недостатнім філософсько-соціологічним осмисленням, з іншого боку. Зокрема, досить актуальними для українського сьогодення постають такі питання: як, наприклад, впливають сучасні релігійні процеси і рухи на національне самовизначення українців? Чи яке місце займає релігія в умовах надзвичайної актуалізації національної, державної, мовної, зрештою, культурної ідентифікації українського народу? Сприяють чи шкодять нові релігійні настрої молодій українській державі, формуванню національної свідомості її громадян, вихованню в них гуманізму й пошани до своїх і чужих культурних традицій?

На ці та решту питань намагалися відповісти у своїх роботах такі видатні мислителі, науковці як: О. А. Амбросімова, М. Ю. Бабій, С. М. Братусь, М. Вебер, Г. О. Друзенко, О. Горкуша, Ю. В. Кривенко, Н. С. Кузнецова, В. Лубська, О. В. Матласевич, В. Ф. Піддубна, В. Скороход, Л. Филипович, В. Д. Фучеджи, Л. В. Ярмол та інші.

Релігійна сфера як складова національного культурного простору України відрізняється історично сформованим

різноманіттям, наявністю передумов для діалогу та гармонійного розвитку в межах комунікативної взаємодії основних українських релігійних організацій. Наявний ґрунт для партнерства держави і церков, суспільства та релігійних спільнот на основі європейських моделей розвитку [2, с. 98].

Якщо говорити про релігію, її місце і роль в суспільстві, зокрема і в українському соціумі, то не можна обминути і не надати значенню таким елементам як «релігійна свідомість» та «релігійна ідентичність». Релігійну свідомість можна визначити як спосіб духовного освоєння світу, який ґрунтується на вірі у надприродне і переживання містичного досвіду. Українській релігійній свідомості притаманні такі ознаки як інтенціональність, суперечливість, символічність, діалогічність, глибока інтимність, емоційна насиченість ті інші. До її структури належать індивідуальний і соціальний пласти, які можуть характеризуватися відносною нерівномірністю і нестабільністю в залежності від суб'єктивних і об'єктивних соціокультурних обставин. Релігійна ідентичність як колективне чи індивідуальне усвідомлення і переживання приналежності до певної релігійної спільноти на підставі спільної віри, переконань, цінностей, релігійних практик і традицій, є однією з головних видів ідентичності, які притаманні людині [3, с. 45]. Сучасний стан релігійної духовності українців – це наслідок впливів існуючих конкретних обставин життя нації. Істотно на характер релігійної духовності впливають загальні зміни в економічних орієнтаціях суспільства. Наступ ринку, часто в нецивілізованих, диких, спотворених формах, призводить до певної трансформації усталених елементів духовності. Християнські богослови звертають значно більшу увагу людей на духовну бідність, набагато більш серйозну, ніж матеріальна бідність. Духовні злидні позбавляють людину всього того, що становить суть і зміст її життя: чеснот, історії, культури, віри, творчості, справжнього безсмертя. Говорячи, про стан релігійної духовності молоді – це наслідок впливів існуючих конкретних обставин життя нації. Через проблеми в різних соціальних сферах, які пов'язані з матеріальним становищем сучасного соціуму відбувається зубожіння етносу, втрата духовних цінностей та релігійної ідентичності та свідомості, і саме такі процеси чітко проявляються у процесі аналізу окремого типу соціуму, а саме молоді.

Важливою складовою у становленні релігії відіграють Церкви. В Україні нині спостерігається актуалізація таких функцій Церков, які є найбільш запрошені у важких умовах зовнішньої агресії та наявних внутрішніх проблем. Серед них чи не на першому місці опинилась функція патріотичного виховання. Нагальність дослідження ролі релігійно-церковного чинника у патріотичному вихованні не потребує довгого доведення за умов важкого опору України навалі «русского мира» [4]. З нашої точки зору, варто зазначити, що церква та релігія у

співвідношенні із патріотизмом та національною свідомістю загалом мають перебувати у паритетних відносинах, займаючи золоту середину у справах виховання політично свідомої молоді та дистанціюватись від державно-владних відносин у справах внутрішньої та зовнішньої політики; бути моральним стимулом у формуванні «патріотичного серця нації», розбудові власної громадянської релігії, далекої від сепаративної ворожнечі, екстремізму та шовінізму; повсякчас сприяти поширенню свободи совісті та толерантності, поліконфесійності та відкритості, гуманізму і демократії. Тільки в межах такого суспільства можна говорити про патріотизм і самовідданість своєму народу і державі.

Список використаних джерел

1. Грилів О. Національно-духовне відродження: історія і сучасні проблеми / О. Гринів. – Львів: Місіонер, 1999.
2. Филинович Л. Поширення нових релігійних течій і рухів в Україні / Л. Филинович // Релігійна свобода: наук. щорічник. – Вип. 4. – К., 2000. – С. 94–98.
3. Рабінович П. В. Свобода віро визначення та проблеми її державного забезпечення в Україні / П. В. Рабінович // Права людини в Україні. – 1996. – № 15. – С. 43–48.
4. Закович М. Духовність та місце релігієзнавчої освіти в її формуванні / М. Закович // Релігійна свобода: наук. щорічник. – К., 2002. – Вип. 5. – С. 103–106.

Головчак Андрій Валентинович,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: доцент кафедри
юридичного документознавства ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук *Галій М. С.*

МОВА НАРОДУ ЯК УНІКАЛЬНИЙ СПОСІБ ПІЗНАННЯ СВІТУ І ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКА ЦІННІСТЬ

Мова – найважливіший засіб спілкування, нерозривно пов'язаний із мисленням, це засіб передачі інформації, засіб управління людською поведінкою.

Згідно ст. 10 Конституції України державною мовою України є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України. В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин

України. Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування. Застосування мов в Україні гарантується Конституцією України та визначається законом.

Таким чином, українська мова як державна є обов'язковим засобом спілкування на всій території України, особливо при здійсненні органами державної влади і органами місцевого самоврядування своїх повноважень, а також в інших сферах суспільного життя. Однак, проаналізувавши сучасну мовну ситуацію в країні бачимо, що українська мова, як державна мова України, не набула належного поширення в усіх сферах суспільного життя країни.

Шлях, яким ішли до реального утвердження української мови в бутті суспільства, як державної мови, не був достатньо ефективним. Останнім часом ми можемо спостерігати за тим, як відбувається процес звуження сфери її застосування. Це спричиняє соціальну напругу в суспільстві, сепаратистські настрої, суперечить інтересам національної безпеки України. Сьогодні в Україні без знання державної мови можна посісти будь – яку посаду, в тому числі державну. І жоден порушник Конституції не був покараний, жодний чиновник не був усунений за незнання державної мови з посади. Хоча у будь – якій іншій країні не тільки для того, щоб отримати посаду, а й для того, щоб отримати право на проживання необхідно скласти мовний іспит.

Мовне питання часто перетворюється на дестабілізуючий чинник суспільного життя, що гальмує процес творення суверенної, демократичної, правової держави. Вже тривалий час мовна ситуація в країні є предметом гострих політичних дискусій. Визначення справжнього патріотизму в нашому суспільстві зводиться до того, що патріотом вважають того, хто розмовляє українською мовою. Та чи це справді так? Це ставить російськомовних громадян і громадян національних мовних меншин в Україні у вимушене протистояння українській мові, змушує приєднуватися до лав супротивників українства. Хоча ми розуміємо, що не тільки мова, а реальна діяльність, спрямована на інтереси українського народу, на підвищення його добробуту та культури є свідченням справжнього патріотизму.

Останнім часом стало нормою використовувати питання української мови, задля підвищення рейтингової позиції партії та її лідерів, особливо під час виборів. На останніх президентських виборах амбіції політичних лідерів майже довели українське суспільство до розколу. Це негативно впливає на внутрішньодержавний клімат і на імідж України на міжнародній арені.

Таким чином, питання реальної конституційності української мови стало загальнодержавною проблемою, яка полягає в самопізнанні й самотворенні народу, мовній політиці, мовно – освітніх орієнтирах суспільства, мові сучасної науки та інше. Сучасна мовна ситуація в

державі свідчить про те, що лише задекларованості державного статусу української мови для повноцінного утвердження її в усіх сферах суспільного життя недостатньо. Для цього необхідні механізми реалізації правових документів щодо функціонування української мови, а також урегулювання питань, пов'язаних з удосконаленням юридичної відповідальності за порушення законів, які регулюють питання використання державної мови.

Українська мова є ключовим фактором національного державотворення, провідним чинником консолідації України. Саме тому необхідно відроджувати українську мову, робити все необхідне, для того щоб нею володіли всі, хто живуть на території України. Але головне – не можна цього робити насильницьким шляхом, не можна силувати людину, щоб вона розмовляла державною мовою. Потрібно бути терплячими, необхідно заохочувати суспільство і в першу чергу тих, хто працює в органах державної влади і місцевого самоврядування вивчати та розмовляти українською мовою.

Державна мовна політика в Україні повинна відповідати конституційним нормам, положенням відповідних міжнародно-правових зобов'язань України та стратегії державотворення. Необхідно виробити послідовні та виважені підходи у вирішенні мовних проблем. Дуже важливо при цьому не допустити політичних спекуляцій і міжетнічних конфліктів, а також зберегти стабільність в державі, тому що застосування мов у державі має стати чинником єднання, а не розбрату.

Українське суспільство потребує закону для врегулювання проблем, що виникають у мовній сфері, для встановлення загальних засад мовної політики в Україні, визначення основних організаційних і правових основ використання в Україні державної мови та мов національних меншин. Необхідно законодавчо закріпити всі пріоритети розвитку української мови, обов'язковість володіння державною мовою в певних сферах життєдіяльності, але разом з тим необхідно прийняти заходи щодо вільного розвитку мов меншин.

Важливу роль у встановленні української мови як державної повинна відігравати сім'я. Сім'я повинна розтлумачити дитині, що немає мов кращих чи гірших, є краще чи гірше володіння мовою, є толерантне чи шовіністичне ставлення до мов і народів. Мова зберігає наші культурні цінності, нашу мораль, наші традиції, віру. Обираючи мову, батьки передають дитині відповідне духовне надбання. Сім'я зобов'язана плекати в дитині якості толерантності і терпимості до прав і свобод людини і громадянина, знання і розуміння своїх прав і свобод та необхідності їх узгодження у суспільстві. Батьки не мають жодного морального права позбавляти дитину через якісь власні амбіції можливості вивчати мову свого народу.

Сучасна Україна – вільна і незалежна держава, народ якої цінує і оберігає свої традиції й культуру. Необхідно докласти максимум зусиль для того, щоб зберегти і примножити наші скарби, серед яких українська мова займає особливе місце.

На жаль, занепад рідної мови є наслідком духовного зубожіння народу. Звичайно, такий великий народ як українці не може допустити цього, якщо вважає себе цивілізованою нацією. Ставлення до рідної мови є свідченням національної свідомості і рівня культури народу, його цивілізованості. Одним з головних завдань кожного розвинутого суспільства, показником його самосвідомості і показником розвитку культури, поряд з турботою про збереження природних багатств і примноження цінностей духовної культури, є постійна турбота про екологію мовного середовища.

Пізнаючи мову, ми пізнаємо світ, навколишнє середовище, але в межах свого народу, його свідомості, психіки тощо. Українська мова дає нам можливість пізнати світ очима українця, українського народу. Мова формує наш розум і духовність. Український фольклор, театр, пісня, втілені у словесній формі, розкривають перед людиною світ краси. У живому мовленні кожна мова виконує, в основному, функцію спілкування, у художньому творі вона служить засобом образного відтворення дійсності. Погано, коли загострюється мовна проблема, але ситуація стає небезпечною, коли мовну проблему поширюють за її межі. Про небезпеку для української мови треба говорити в повний голос поки не пізно. Громадяни кожної держави мають мовні обов'язки, що полягають у захисті та збереженні рідної мови. Це найприродніший і найпростіший, найлегший і найнеобхідніший спосіб національного відродження і самоутвердження. Володіння рідною мовою – не заслуга, а обов'язок справжніх патріотів.

Знання рідної (державної) мови не обмежує можливості вивчати інші мови – споріднені і не споріднені. В Україні двомовність – природне явище, але володіння двома мовами вимагає правильного користування ними. Тому серед мовних обов'язків наших громадян слід виділити ще один – дотримуватись культури українського мовлення. Належний рівень мовної культури є свідченням розвинутого інтелекту людини, її вихованості. Культура мовлення має велике національне і соціальне значення: вона забезпечує толерантне спілкування людей, облагороджує їхні стосунки, сприяє підвищенню загальної культури як окремої людини, так і суспільства в цілому. Тому кожний з нас повинен дбати про свою мовну культуру і вимагати цього від інших.

Українська мова – національне надбання українського суспільства, вона повинна охоронятися та підтримуватися державою. Мовна політика як одна із складових частин державної має бути спрямована на забезпечення оптимального функціонування

української мови в усіх сферах життя українського суспільства, їх подальшого розвитку та взаємодії. Українська мова, виконуючи інтеграційну функцію, є важливим чинником зміцнення державності, забезпечення культурного та економічного розвитку нашої країни.

Отже, мова не існує поза культурою як соціально успадкованої сукупності практичних навичок і ідей, що характеризують наш спосіб життя. Як один з видів людської діяльності, мова виявляється складовою частиною культури, обумовленої як сукупність результатів людської діяльності в різних сферах життя людини: виробничій, суспільній, духовній. Однак як форма існування мислення і, головне, як засіб спілкування мова постає в одному ряді з культурою.

Вважаю, що роблячи певний внесок у прояснення змісту та співвідношення термінів «мова народу» та «загальнолюдська цінність», всіх переконаю у неможливості їх існування без взаємодії одне з одним. Моя мрія, щоб відродилася наша мова у душі кожного із нас, без примусу, як життєва потреба. Треба усвідомити: якщо ми хочемо бути вільним народом, а не рабами, ми повинні берегти мову і передавати її наступним поколінням. Тоді Україна сильно і гордо утвердить себе на карті світу, а наш духовний скарб – рідне слово – завжди буде основою й запорукою етнічної єдності українського народу.

Ванджурак Роман Васильович,

аспірант кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ

СВІТОГЛЯДНІ ВИТОКИ АНТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ ПРАВА

Першим давньогрецьким філософом прийнято вважати Фалеса Мілетського, засновника Мілетської школи (від назви міста Мілет, теперішня західна частина Туреччини), від народження якого бере власний початок уся європейська наука. У 585 році до н.е. Фалес передбачив точну дату й час затемнення сонця, й саме цей рік у середовищі науковців вважається роком виникнення давньогрецької філософії. Фалес першим серед тогочасних мислителів ризикнув пояснити проблематику створення Всесвіту, фактично не покладаючись на міфологію, а послуговуючись раціональним інструментарієм. На переконання Фалеса основою усього суцього та вихідним першоджерелом є вода, яка у притаманних їй трьох станах породжує все шляхом змінюваності цих станів у різних послідовностях. Щодо проблематики права, то на думку професора С. Г. Меленка, на зорі зародження та розвитку філософії, Фалесом були сформульовані ідеї політичного та державницького характеру, які вже на той час відіграли неабияку роль у розвитку еллінського

суспільства. Фалесу приписують максимум: «Не роби того, що ти засуджуєш в інших»

Наступним представником Мілетської школи був учень Фалеса – Анаксимандр, який всупереч своєму вчителю вважав першоосновою не емпіричний елемент, а уявний, абстрактний – апейрон: невизначену субстанцію, що не набула жодних емпіричних якостей, тобто ту, що вміщає в себе все й одразу, яку неможливо відчутити, вона вічна й знаходиться в постійному русі. Основною ідеєю мислителя є рівновага, як у проекції Всесвіту так й в державі, праві й суспільстві, які на думку мислителя є невід’ємною частиною Всесвіту.

Неможливо недооцінити значення світоглядних ідей Анаксимандра для процесів широкого дослідження різноманітних аспектів онтологічного та аксіологічного характеру, які притаманні філософії права, зокрема, не лише в теоретичному, але й у практичному контексті, адже ідеї мислителя зберегли актуальність й до нині та є ідейним підґрунтям створення та розбудови онтологічно-необхідних державних інституцій в сучасних умовах.

Третім із відомих нам представників Мілетської філософської школи виступав учень Анаксимандра – Анаксімен, який вважав саме повітря першоосновою всього сущого, яке у своїх різних притаманних йому станах може перетворюватися на вогонь, воду, каміння, гори тощо. І хоча Анаксімена не цікавили питання державно-правового характеру, його оригінальні світоглядні ідеї відіграли роль першооснов у наукових дослідженнях як природничого, так й гуманітарного характеру.

Досить вагомого значення у межах парадигми гносеологічного пізнання філософсько-правової спадщини досократичного періоду набувають світоглядні ідеї такого давньогрецького мислителя, як Піфагор, а також його послідовників – представників піфагорійської філософської школи. Відомо, що Піфагор вперше ввів до сфери загального вжитку поняття «філософія» (любов до мудрості) й прагнув, щоб його називали філософом, а не мудрецем, пояснюючи це тим, що мудрим може бути лише Бог, а людина здатна лишень любити мудрість, тобто бути філософом. На відміну від «мілетців», Піфагор вірив в існування Бога, проте піфагорійський бог – це «число чисел, єдиний, хто містить у собі все...». З чисел піфагорійці вивели й поняття «рівність», яке можливе при існуванні права як рівної міри нормування нерівних відносин. Справедливість, на думку піфагорійців, виражена у змісті числа «чотири» (множення цифри два на саму себе), де сутність справедливості проявляється у «вддачі рівного за рівне».

З особливою пошаною піфагорійці ставилися до такої філософсько-аксіологічної категорії, як закон. Законослухняність вони

вважали за високу чесноту, а самі закони – цінністю. Найбільший прояв зла піфагорійці вбачали у безвладді (анархії), будучи переконаними, що людина за своєю природою не може обійтися без керівника, спрямовуючої сили й належного виховання.

Піфагорійці, будучи переконаними, що нерозумним є звернення уваги на зміст думок будь-кого, а тим більше натовпу в питаннях щодо управління державою, вважали ідеальною формою державного правління аристократію. Головними ознаками ідеального управління, на їхнє переконання, була освіченість, а ця риса, у свою чергу, є притаманною представникам саме аристократії.

Не менш значимою постаттю у сфері давньогрецької філософії є Геракліт. Він вважається першим діалектиком, і саме йому приписують введення до парадигми філософського пізнання світу такого поняття, як «логос», котрий у розумінні мислителя був основоположним законом буття. Все у світі, згідно з уявленнями Геракліта, перебуває у постійному русі, зміні, боротьбі й оновленні. На глибоке переконання мислителя, люди не є рівноцінними один одному, адже саме по собі мислення – це велике благо, а більшість людей – нерозумні. Звідси й бере власний початок критичне ставлення Геракліта до демократії як форми правління, яку він вважав «правлінням нерозумних». В той же час, на його переконання державою мають керувати «кращі», тобто еліта.

Мислитель був яскравим прибічником писаного права, тобто, на думку філософа, позитивні закони створюються «кращими», і за них, згідно з його відомим висловом, народ повинен боротися, як за власні стіни.

Не менш вагомою в філософсько-правовому аспекті була й Елейська школа (у м. Елея на півдні Італії), засновником якої вважається Ксенофан. Її послідовники – елеати – виступали в ролі основоположників онтології – вчення про буття. Унікальністю притаманних їм світоглядних поглядів є те, що вони вперше заявили про існування двох, часто протилежних одна одній форм людського пізнання: чуттєвого й розумового, відаючи перевагу останньому.

Слід відзначити й внесок представників Іонійської школи натурфілософії, серед яких окремо треба виділити вчителя Сократа – Архелая. Він вказував, що люди походять із нижчих форм існування, і спочатку були на рівні з тваринами, але згодом почали об'єднуватися в племена за своїми законами, що власне й допомогло їм виділитися серед інших істот. Архелая вважають останнім натуралістичним філософом, після якого його учень Сократ здійснив кардинальний «переворот» у всій філософії, направивши вектор її пізнання на саму людину, зокрема, на мораль й етику, «спустивши» погляд з небес на землю.

Таким чином можна стверджувати, що антична (або давньогрецька) філософія та її складова філософія права заклали фундамент сучасної філософії та філософії права західного світу та продовжують жити їх сучасний та майбутній розвиток.

Кудренко Світлана Віталіївна,

здобувач ступеня вищої освіти магістра ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри
конституційного права та прав людини
Національної академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук **Кулик Т. О.**

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ЖІНКИ В КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ ЧЕТВЕРТОГО ПОКОЛІННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Протягом всього періоду існування суспільства жінки займали різне становище. Проте, незважаючи на доволі чітке розмежування чоловічого і жіночого в українській культурі, представниці жіночої статі завжди користувалися повагою. Необхідність правового визнання форми вияву свободи та реалізації прав жінок є однією з провідних проблем розвитку суспільства, а також спрацювання державного механізму в разі порушення прав та інтересів жінок. На сьогодні питання конституційно-правового статусу жінки, набуває особливої актуальності, оскільки в Україні недостатньо розроблене належне правове регулювання прав жінок.

Жінка має доволі широкий спектр можливостей для реалізації в різних сферах суспільного життя на рівні з чоловіками. Тобто, є таким самим суб'єктом правовідносин, як і чоловік. Хоча, і існують випадки дискримінації, але відбувається значне їх викорінення. Україна є учасницею міжнародних договорів, в тому числі – щодо протидії дискримінації за ознакою статі. Розроблено систему державної підтримки жінок щодо реалізації їх прав. Проте є низка проблем, які потребують законодавчого вирішення. Особливу увагу потрібно зосередити на захисті сімейних прав жінок, адже жінка – це берегиня роду, а сім'я – це основна ланка суспільства.

При виникненні та закріпленні «четвертого покоління» прав людини, постали гостро ряд «нових» прав жінок, а саме право на штучне запліднення, право на сурогатне материнство та інші. Правове регулювання цих питань в Україні та в зарубіжних країнах є не досконалим та містить велику кількість прогалин. З одного боку, оскільки розвиток галузі репродуктивної медицини досяг таких вершин, то безглуздо обмежувати права людини на створення сім'ї, на

повагу приватного й сімейного життя, на продовження роду. Проте, нові технології ставлять під загрозу принцип відповідальності батьків за своїх дітей та перетворення материнства на договірну комерційну працю, що створює загрозу виникнення складних моральних проблем у випадку народження дитини «на замовлення» «неякїсної» (хворої або небажаної статі).

Так, вітчизняні фахівці в унісон з чинним законодавством, визначають, що право на сурогатне материнство – це перенесення ембріона, отриманого заплідненням яйцеклітини біологічної матері – дружини спермою біологічного батька – чоловіка, в порожнину матки іншої жінки та виношування дитини, яка є біологічно «чужою» для жінки..

Тобто, національне право та наука вказують на обов'язковому генетичному зв'язку між батьками та дитиною. Всесвітня організація охорони здоров'я оперує не терміном «сурогатна мати», а терміном «гестаційний кур'єр», розуміючи під ним «жінку, у якої вагітність наступила як результат запліднення ооцитів сперматозоїдами третьої сторони – пацієнтів. Вона виношує дитину під час вагітності з тими умовами або договором, що батьками народженої дитини буде одна чи обидві людини, чії гамети використовувалися для запліднення».

Право на сурогатне материнство має значно ширші межі. Так, наприклад, якщо особа, яка хоче мати дитину є хворою, має спадкові хвороби, ряд інших медичних проти показів, зрілий вік тощо. В природньому плані вона позбавлена права продовження роду. Визначені національні правові норми позбавляють особу скористатися правом на донорські гамети.

Проте, правові норми звужують суб'єкта використання права на сурогатне материнство. Ч. 2 ст. 123 Сімейного кодексу України, в якій вказано, що «у разі перенесення в організм іншої жінки ембріона людини, зачатого подружжям (чоловіком та жінкою) в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, батьками дитини є подружжя».

Таким чином, якщо особи з юридичної точки зору не зареєстрували шлюб, а перебувають у фактичних шлюбних відносинах, мають право на продовження роду, проте в разі хвороби чи певної фізичної вади обмежуються в цьому праві. З якою метою законодавець визначив перебування в юридичному шлюбі як за обов'язкову умову? Можливо, це зроблено з метою подолання кризи сімейних цінностей, визнання сімейних цінностей на найвищому державному рівні. Природним правом людини є право на продовження роду, право на батьківство та материнство. Це бажання будь-якої психологічно здорової людини. Довгий історичний етап цивілізації визначав позашлюбних дітей ізгоями суспільства, обмежуючи їх

повною мірою у правах. Таке ж ставлення було і до дорослих осіб, які проживали пози шлюбом.

На нашу думку, факт реєстрації шлюбу не може бути правомірним обмеженням права на використання репродуктивних прав у разі безпліддя.

Саме тому, слід вдосконалити законодавство щодо використання особами, які не перебувають у шлюбі, права на сурогатне материнство.

Підсумовуючи усе вищевикладене, не заперечуючи того, що людина є найвищою соціальною цінністю, хочеться сказати, що конституційно-правовий статус жінок потребує вдосконалення, адже жінка – це берегиня роду, а сім'я – це основна ланка суспільства.

Ткачук Іванна Дмитрівна,

ад'юнкт кафедри філософії права та
юридичної логіки Національної академії
внутрішніх справ

ПРАВА ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ ХРИСТИЯНСЬКОГО ВЧЕННЯ

В умовах сьогодення актуальним залишається питання дотримання прав людини. Незважаючи на стрімкий розвиток технологій та інформаційного суспільства, удосконалення нормативно-правової бази та створення чисельних інституцій щодо захисту прав і свобод людини, спостерігається чимала кількість порушень у цій сфері. Слід наголосити на тому, що захист і порушення прав людини є проблемою діалектичною. Наприклад, всупереч гаслу «Свобода! Рівність! Братерство!» та Декларації прав людини і громадянина (1789 р.), революційна Франція із задоволенням розправлялася зі своїми опонентами за допомогою гільйотини, забувши про права тих, кого страчувала. З історії можна навести багато прикладів захисту прав одних і одночасного порушення прав інших. Чому так відбувається? Можливо тому, що завдяки безкінечній боротьбі протилежностей Всесвіт перебуває у постійному русі та розвитку. Або ж причиною є криза людської свідомості, тобто наше небажання чи неспроможність зрозуміти свою істинну природу, а, отже, й істинний зміст концепції прав людини.

Враховуючи вищезазначене, доцільним видається розглянути права людини у контексті християнства, оскільки, по-перше, на його цінності та ідеї орієнтоване етичне підґрунтя сучасного права, по-друге, у країнах ринкової орієнтації виникає настійна потреба гуманізації суспільних відносин. Зауважимо, що інтерпретації змісту прав людини різними гілками християнства (православ'я, католицизм, протестантизм) мають як спільні, так і специфічні для кожної конфесії

риси. Однак, всі вони виводяться з єдиного для всіх церков основного тексту – Біблії.

Історично ідея прав людини складається як опозиційна християнському світогляду, що, як і будь-який релігійний світогляд, заснований на уявленні про обов'язки індивіда перед Богом, родиною, суспільством та їх первинність щодо прав. Наприклад, саме крізь ствердження основних обов'язків викладається життя християнина у Нагірній проповіді Христа [1, с. 25].

На нашу думку, такий підхід є правильним, адже погляд на права людини через призму виконання кожним своїх обов'язків може докорінно змінити людське мислення і тим самим мінімізувати негативні явища, які відбуваються в соціумі. Коли людина мислить виключно з позиції власного еґо («я маю право»), то вона нерідко забуває про інші життя, які теж хочуть жити (принцип «Благоговіння перед життям» Альберта Швейцера).

У Декалозі, який був даний Богом Мойсеєві на горі Синай, містяться заповіді: «не вбивай», «не кради», «не свідкуй неправдиво на свого ближнього», «не жадай дому ближнього свого...». Саме ці заповіді встановлюють обов'язки для людини як суб'єкта, і водночас трансформуються у її права як об'єкта поведінки.

Втім, генетично концепція права людини базується на християнському вченні про богоподібність людини («І сотворив Бог людину на свій образ; чоловіком і жінкою сотворив їх» (Бут. 1:27), свободу її волі («Христос для волі нас визволив. Тож стійте в ній, та не піддавайтеся знову в ярмо рабства!») (Гл. 5:1), рівність усіх у Христі («Нема юдея, ні грека, нема раба, ані вільного, нема чоловічої статті, ані жіночої – бо всі ви один у Христі Ісусі» (Гл. 3:28) тощо. У секуляризованому варіанті ці ідеї були покладені в основу обґрунтування самоцінності індивіда, наявності в людини певних прав в силу її людського статусу, а також рівності цих прав, незалежно від походження [1, с. 25].

Отже, особливістю християнського вчення про права людини є те, що воно більше зосереджує увагу на обов'язках кожної людини. Вважаємо, що в умовах надмірного індивідуалізму такий підхід до розуміння концепції прав людини сприяв би формуванню справедливого та консолідованого суспільства.

Список використаних джерел

1. Д. Вовк Вплив християнства на право держав європейської цивілізації: концептуальні засади осмислення. *Вісник академії правових наук України*. 2012. № 1. С. 25–35.

Сподинський Олександр Олександрович,
ад'юнкт докторантури та ад'юнктури
Національної академії внутрішніх справ

ІНСТИТУТ ПОДВІЙНОГО ГРОМАДЯНСТВА (БІПАТРИЗМ): ТЕОРЕТИЧНИЙ І ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ

В умовах глобалізації набули небаченої інтенсивності саме міжнародні міграції. Однією з найтиповіших характеристик сучасного світу, поряд із рухом інформації, капіталів, товарів, є переміщення населення. Сьогодні ми є свідками тенденції щодо збільшення людей, які народилися в одній країні, проте працюють, мають бізнес або навчаються в іншій, розповсюджується біпатризму (подвійне громадянство) або навіть множинне громадянство (полігромадянство). Безперечно вони набувають досвіду інших народів, привносячи з собою культурні особливості батьківщини, що збагачує, відкриває нові можливості не тільки для іноземних держав, а й для самих мігрантів, їхніх сімей.

Останнє десятиріччя характеризується наростанням соціального напруження та збройних конфліктів у світі, що, у свою чергу, веде до загострення проблем регулювання процесів добровільної і вимушеної міжнародної міграції населення. А найголовніше те, що неефективна міграційна політика призводить до виникнення реальних загроз національній безпеці держави.

Як зазначає О. Малиновська, поширення різноспрямованих тимчасових, зворотних, циркулярних міграційних потоків призвело до формування численної когорти людей, які впродовж життя переміщуються між різними державами, встановлюючи та підтримуючи різноманітні соціальні зв'язки у кожній із них. Мігранти другого й наступних поколінь від самого початку виховуються в умовах сталих міжнаціональних зв'язків. Це призводить до формування подвійної (а то й множинної) ідентичності, яка в багатьох випадках закріплюється у формі подвійного (множинного) громадянства. Міжнародні міграції, що набули небаченої інтенсивності, є вагомим чинником цього процесу. Вони призвели не лише до зміни ставлення, а й до трансформації сутності подвійного громадянства[1, с. 105].

Поняття «міграційна політика» трактується по-різному у сучасній науковій літературі, єдності думок щодо її визначення поки що немає. Слово «політика», у загальнонауковому розумінні від грецького *politike* – мистецтво керувати державою, означає діяльність

органів державної влади, партій, суспільних груп у галузі внутрішньодержавного управління і суспільних відносин [2, с. 485].

Як комплекс розробок і заходів, спрямованих на формування необхідних потоків і бажаної інтенсивності міграції населення визначає міграційну політику відомий український учений О. Хомра [3, с. 51].

Результатом аналізу існуючих визначень міграційної політики є те, що у переважній більшості праць науковців в основному акцент робиться на регулюванні самих міграційних переміщень, поза увагою залишається проблема адаптації та інтеграції як зовнішніх мігрантів, так і внутрішньо переміщених осіб. Тобто при зосередженні уваги на правовому аспекті, не досліджуються інші, зокрема, культурологічний.

Як і більшість країн світу Україна прагне систематизувати підходи до управління міграцією шляхом отримання балансу між міжнародними зобов'язаннями щодо гарантій прав та свобод людини і залученням мігрантів відповідно до квот на дефіцитні або непопулярні професії. Однак наша держава, з точки зору міжнародних міграційних процесів, є здебільшого транзитною країною або країною постачання мігрантів.

Особливого правового статусу більшістю держав для біпатридів не передбачено. Їх розглядають, з огляду національного законодавства, або як власних громадян, або як іноземців.

Взагалі кожна держава по-своєму регулює інститут полігромадянства. Якщо у двох різних країнах проживає спільний етнос, то укладають міждержавні угоди, які мають регулювати соціальну поведінку біпатридів, зокрема, що стосується оподаткування чи служби в армії. Насправді, у світі немає однотайного підходу до цього питання.

На міжнародній арені найбільш розвиненим і різнобічним прикладом домовленостей щодо регулювання міграційних процесів є спільна міграційна політика Європейського Союзу (далі – ЄС). З огляду на євроінтеграційні прагнення України вона варта першорядної уваги. Напрацювання ЄС у цій сфері мають враховуватися при удосконаленні міграційної політики нашої держави, оскільки країни ЄС є чи не основним напрямом міграції населення України, тому міграційна ситуація та міграційна політики в Європі вочевидь впливає на міграційну поведінку українців.

У 2008 році Єврокомісія проаналізувала міграційну ситуацію в Європі початку XXI ст. та підбила підсумки першого етапу формування міграційної політики ЄС. Було сформульовано принципи імміграційної політики, що водночас є й основними напрямками

діяльності в міграційній сфері, накреслено необхідні заходи та засоби для їх реалізації.

Крім цього, для подальших дій у сфері міграції було визначено п'ять основних напрямів: 1) організація легальної імміграції відповідно до пріоритетів, потреб та можливостей окремих країн, забезпечення інтеграції мігрантів; 2) запобігання нелегальній міграції, забезпечення повернення нелегальних мігрантів до країни походження чи транзиту; 3) підвищення ефективності прикордонного контролю; 4) розбудова європейської системи притулку; 5) поглиблення співробітництва з країнами походження мігрантів з метою забезпечення синергетичної взаємодії між міграцією та розвитком [4, с. 137].

Щодо нашої держави, то у липні 2017 року Уряд України ухвалив Стратегію державної міграційної політики на період до 2025 р. Цей документ замінив Концепцію державної міграційної політики України 2011 р., яку серйозно критикували фахівці і яка не відповідала ситуації у світі та в Україні, що останніми роками кардинально змінилася. Значне сприяння розробленню Стратегії надали Міжнародна організація з міграції, Європейський Союз, консултуючи щодо адаптації найкращих міжнародних практик до українського контексту. При розробленні документу вивчалися та були взяті до уваги новітні стратегії міграційної політики низки країн ЄС та «Східного партнерства» (Болгарії, Грузії, Фінляндії, Угорщини, Молдови, Польщі, Словаччини).

Проте, не зважаючи на прийнятий документ, підвищення ефективності регулювання міграційних процесів напряму залежить від якісних статистичних даних та розуміння чинників, динаміки, наслідків міжнародних міграцій. А з'ясувати реальну ситуацію щодо переміщень мешканців України допоможе запланований на 2020 р. перепис.

Список використаних джерел

1. Малиновська О.А. Подвійне громадянство в контексті міграційних переміщень доби глобалізації: загроза чи закономірність? Стратегічні пріоритети. 2012. № 1(22). С. 105–112.
2. Новий словник іншомовних слів : близько 40000 слів; за ред. Л.І. Шевченко. К. 2008. 672 с.
3. Хомра А.У. Миграция населения: вопросы теории, методики исследования. К. 1979. 146 с.
4. Колпаков В.К. Нелегальна міграція: генезис і механізм протидії: Монографія. Дніпропетровськ. 2002. 372 с.

ФОТОКОЛАЖ

Наукове видання

НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА ОСВІТА
Й НАУКА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ
ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОМУ ВИМІРАХ

Матеріали
загальноакадемічної підсумкової науково-теоретичної
конференції здобувачів вищої освіти
(Київ, 17 травня 2019 року)

Комп'ютерна верстка *В. В. Корольчук*

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої продукції

Дк № 4155 від 13.09.2011.

Підписано до друку 15.04.2019. Формат 60x84/16. Папір офсетний.

Обл.-вид. арк. 16,75. Ум. друк. арк. 15,58.

Тираж 55 прим.
